ISSN 2466-4286

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

БИЛТЕН

ФОНДА САНУ ЗА ИСТРАЖИВАЊА У НАУЦИ И УМЕТНОСТИ ЗА 2024. ГОДИНУ

Број 50

БЕОГРАД 2025

БИЛТЕН

ФОНДА САНУ ЗА ИСТРАЖИВАЊА
У НАУЦИ И УМЕТНОСТИ

ЗА 2024. ГОДИНУ

Број 50

До броја 40 часопис је излазио под називом:
Билтен Фонда за научна истраживања САНУ (ISSN 0352–2385)

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

Академик *Иван Гутман*
Академик *Коста Чавошки*
Академик *Татјана Симић*
Академик *Зоран Пауновић*
Академик *Драган Војводић*
Академик *Сава Халугин*
Дописни члан САНУ *Владимир Срдић*

УРЕДНИК

Дописни члан САНУ *Зоран Пауновић*

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК

Академик *Зоран Кнежевић*

ISSN 2466-4286

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

Б И Л Т Е Н

ФОНДА САНУ ЗА ИСТРАЖИВАЊА У НАУЦИ И УМЕТНОСТИ ЗА 2024. ГОДИНУ

Број 50

БЕОГРАД 2025

© Српска академија наука и уметности 2025

Штампа: Српска академија наука и уметности, Београд
Тираж: 200
Дизајн: *Кранислав Вранић*

С А Д Р Ж А Ј

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЛОВАЊУ ФОНДА САНУ
ЗА ИСТРАЖИВАЊА У НАУЦИ И УМЕТНОСТИ
У 2024. ГОДИНИ 7

ИЗВЕШТАЈИ ОДЕЉЕЊА САНУ О ИСТРАЖИВАЊИМА
У НАУЦИ И УМЕТНОСТИ ЗА 2024. ГОДИНУ

Одељење за математику, физику и гео-науке 51
Одељење хемијских и биолошких наука 85
Одељење техничких наука 119
Одељење медицинских наука 133
Одељење језика и књижевности 185
Одељење друштвених наука 233
Одељење историјских наука 247
Одељење уметности 267

ЦЕНТАР ЗА НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКИ РАД САНУ
И УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ. 279

СКУПОВИ, ПРЕДАВАЊА И МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА
У 2024. ГОДИНИ 285

ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ У 2024. ГОДИНИ 301

Преглед прихода и расхода Фонда САНУ за истраживања у науци
и уметности у 2024. години 307

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЛОВАЊУ ФОНДА САНУ ЗА ИСТРАЖИВАЊА У НАУЦИ И УМЕТНОСТИ У 2024. ГОДИНИ

Уводне напомене

Фонд САНУ за истраживања у науци и уметности је у 2024. години остварио укупни приход у износу од 77.000.000,00 динара, од Буџета Републике Србије. Одлуку о расподели средстава за 2024. годину донео је Управни одбор Фонда, на седници одржаној 16. априла 2024. године.

Фонд САНУ је уплаћена средства распоредио на следеће позиције: за научноистраживачке и пројекте у области уметности, објављивање научних публикација, међународну научну сарадњу, организовање научних скупова, предавања, конференција, учешће представника САНУ и њихових сарадника на научним скуповима у земљи и иностранству, набавку научне литературе, припрему изложби и концертних активности. и за друге намене Програма научноистраживачких и уметничких активности САНУ. На ове намене утрошено је укупно76.360.675,54 динара. Неутрошена средства у износу од 639.324,46 динара биће враћена Буџету Републике Србије.

Делатности финансиране из Фонда САНУ

Као и у претходним годинама, у 2024. години Фонд САНУ за истраживања у науци и уметности финансирао је следеће активности:

Научноистраживачки и пројекти из области уметности САНУ

У 2024. години научноистраживачки и уметнички програм САНУ, садржао је 24 пројеката из области математике, физике, геонаука, 20 из области хемијских и биолошких наука, 15 из области техничко-технолошких наука, 26 из области медицинских наука, 14 из области језика и књижевности, 11 из области друштвених наука, 28 из области историјских наука и 14 пројеката из области уметности.

Резултати рада пројеката и одбора САНУ у 2024. биће објављени у Билтену Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности. за 2024. годину.

Издавачка делатност САНУ

Српска академија наука и уметности је са огранцима у Новом Саду и Нишу, као и Центром за научноистраживачки рад САНУ и Универзитета у Крагујевцу, објавила у току године (од 19. јануара 2024. до 20. јануара 2025) укупно 52 издања, од чега је зборник радова *Заштита, очување и афирмација српског културног наслеђа на Косову и Метохији* у два тома. Због великог интересовања јавности поново су објављена следећа издања: *Духовно и културно наслеђа манастира Студенице,* на српском и енглеском језику, и зборник радова *Пројекат Јадар – шта је познато?*. По типу публикација објављено је 8 монографија, 22 зборника радова, 10 каталога, 11 појединачних бројева часописа и једна библиографија. Више од 280 аутора публиковало је 253 научна рада у Академијиним издањима. За некомерцијалне потребе објављен је *Каталог издања САНУ: 2022–2023–2024.* Укупни трошкови издавања публикација износили су 13.489.702,00 РСД. Издања Галерије САНУ финансирана су из посебних извора.

Академијина издања овенчана су следећим наградама: на седмом Фестивалу хуманистике, културе и уметности – ФесК „Пази шта читаш", одржаном у ПТТ музеју у Београду, за трећи том едиције *Живот и стваралаштво жена чланова Српског ученог друштва, Српске краљевске академије и Српске академије наука и уметности,* Српској академији наука и уметности припала је Награда за допринос иновативно-образовној пракси. Удружење ликовних уметника примењених уметности и дизајнера Србије доделило је Награду „Ранко Радовић" за 2024. годину, у категорији критичко теоријски текстови о архитектури, урбанизму и граду, ауторима др Дијани Милашиновић Марић и др Игору Марићу за монографију *Архитектонично – архитекта Иван Антић,* објављену у издању Српске академије наука и уметности.

Српска академија наука и уметности је представила своја издања на Сајму књига на штанду Центра за промоцију науке, а на промоцији издања у сали „Иво Андрић“ говорили су академик Зоран Кнежевић, председник САНУ, академик Небојша Лалић, генерални секретар и главни уредник издања Председништва САНУ, и академик Миро Вуксановић, управник Библиотеке САНУ.

Технички је обрађено и припремљено за штампу 25 књига и урађен је дизајн њихових корица. Технички уредник је урадио прелом и графичко-визуелно решење издања *Палата Српске академије наука и уметности аутора* проф. др. Милана Просена и четврте књиге едиције *Живот и стваралаштво жена чланова СУД, СКА и САНУ*. Наведена издања су у Сектору за издавачку делатност припремљена у целости (прелом, лектура, коректура и завршна ревизија). Уз послове правописне редакције и превођења, лектори су, у циљу очувања језичке норме, пружали информације и препоруке колегама из других служби.

Купцима је у Сектору за издавачку делатност продато 362 примерка издања САНУ у износу од 613.776,66 РСД са ПДВ-ом. Највише су продаване следеће публикације: прво и друго издање зборника радова *Пројекат Јадар – шта је познато?,* монографија арх. Тихона (Ракићевића), владике моравичког, *Темплон: преграда олтара / иконостас од настанка до развијене средњовековне форме, са освртом на српске задужбине од краја XII века до Велике сеобе 1690. године,* монографија академика Павла Петровића, *Макроекономске кризе и реформе у Србији 1980–2023: економетријска анализа* и зборник радова са циклуса предавања *Контроверзе у медицини* (ур. Душица Лечић Тошевски).

По одлуци ИО САНУ од 25. 1. 2024. године, Сектор за издавачку делатност САНУ организовао је акцију даривања гимназија у Београду и унутрашњости: на 17 адреса дистрибуирано је укупно 952 примерака издања САНУ, у вредности од 2.305.509,23 РСД без ПДВ-а. Укупно је уступљено без накнаде више од пет хиљада издања САНУ према Правилнику о издавачкој делатности.

Израђен је преглед издања за *Каталог издања научноистраживачких организација Републике Србије 2023/24*. за Сајам књига и за *Годишњак САНУ*. Редовно су достављани обавезни примерци у штампаној и електронској форми Народној библиотеци Србије, Универзитетској библиотеци „Светозар Марковић“, Библиотеци града Београда и Универзитетској библиотеци у Бањалуци. За библиотечку размену спаковано је и послато 1822 издања, од чега су издања САНУ – 1167 примерака,

издања института САНУ – 505 примерака и издања других издавача – 150 примерака.

Међународна сарадња, организација научних скупова и учешће чланова САНУ на научним скуповима у земљи и иностранству

Током године у Српској академији наука и уметности одржано је 28 научних скупова, 3 свечана скупа, 4 свечане академије, 7 комеморативних скупова и 5 предавања.

Научни скупови: Одељење уметности САНУ организовало је представљање зборника радова *Уметник сцене Миодраг Табачки: од авангарде до барока и назад* 5. априла. Одељење медицинских наука САНУ, Одбор за имунологију и алергологију и Друштво имунолога Србије су Светски дан имунологије обележили организацијом научног скупа *Светски дан имунологије 2024* који је одржан 25. априла у Свечаној сали САНУ. У организацији Академијског одбора за село и под покровитељством САНУ 15. маја у Свечаној сали САНУ одржан је научно-стручни скуп *Будућност села и пољопривреде у Србији: Структурни проблеми и модели одрживог развоја.* Под покровитељством Одељења медицинских наука САНУ одржан је други по реду научни скуп Лапароскопска хирургија данас у Србији који је одржан 17. маја у Свечаној сали САНУ. Кост (COST) акција CA19110, у сарадњи са Институтом за физику у Београду и Одељењем техничких наука САНУ организована је четврта радионица о примени плазме за паметну и одрживу пољопривреду, у оквиру Кост (COST) акције CA19110 „Примена плазме за паметну и одрживу пољопривреду“ –ПлАгри одржана је у Свечаној сали САНУ, од 20. до 22. маја. Под покровитељством САНУ одржан је VII Симпозијум Српског удружења за протеомику - *Application of Proteomics in Biomedicine* 06. јуна. Одељење уметности САНУ организовало је *Девету међународну конференцију о музици и минимализму - минималистичка прожимања,* 29. мај – 1. јун. Под покровитељтсвом САНУ одржан је *VII Симпозијум Српског удружења за протеомику - Application of Proteomics in Biomedicine* 6. јуна. Под покровитељтвом САНУ, Математички институт САНУ организовао је *Прву кинеско-југоисточноевропска конференција о дискретној математици и применама* од 9. до 14. јуна 2024. Одељење друштвених наука САНУ организовало је научну конференцију - Р*оми Србије према попису 2022. године стање и перспектива* 13. и 14. јуна 2024. Одељење хемијских и биолошких наука и Одбор за проучавање фауне Србије организовали су научни скуп *Инсекти и крпељи као преносиоци*

узрочника болести људи и животиња 25. јуна. У организацији Одељења за математику физику и гео-науке САНУ и Факултета за физичку хемију Универзитета у Београду одржани су Summer School and International Symposium on the Physics of Ionized Gases – SPIG 2024 (Летња школа и Међународни симпозијум физике јонизованих гасова) у САНУ од 26. до 29. августа. Академијски одбор за материјале организовао је *Трећу међународна конференција о електронској микроскопији наноструктура* (3rd International Conference on Electron Microscopy of Nanostructures – ELMINA2024) 7. до 12. септембра. Под покровитељством САНУ одржана је *Дванаеста конференција о напредним керамичким материјалима и њиховој примени – ACA XII* (Advanced Ceramic and Application XII Conference: New Frontiers in Multifunctional Material Science and Processing), у организацији Српског керамичког друштва, у сарадњи са Институтом техничких наука САНУ од 18. до 20. септембра. Под покровитељством САНУ и Регионалног комитета за стратиграфију Неогена Медитерана (RCMNS) и Међународне комисије за историју геолошких наука (INHIGEO), Српско геолошко друштво, Рударско-геолошки факултет и Природњачки музеј у Београду, организовали су међународни научни скуп *100 година Паратетиса (Ласкарев, 1924)* – Концептуална историја и савремени изазови (100 Years of the Paratethys – Conceptual History and Modern Challenges) 30. септембра 2024. У организацији САНУ и Српског друштва за молекуларну биологију, одржана је 8. октобра Свечана седница Српског друштва за молекуларну биологију уз предавање под називом „SOX гени: и у добру и у злу…" Том приликом академику Милени Стевановић додељена је награда Српског друштва за молекуларну биологију. Одељење за језик и књижевност САНУ и Одбор за проучавање историје књижевности организовали су научни скуп *Српска књижевна критика 20. века* 21. и 22. октобра 2024. Под покровитељством САНУ одржан је симпозијум „Гојазност, метаболички синдром и предијабетес" 1. новембра у организацији Одбора за ендокринологију и факторе спољашње средине САНУ и Удружење за превенцију и лечење гојазности и метаболичких поремећаја ГоМет. Научни скуп поводом 100 година од рођења композитора и академика Енрика Јосифа под називом *Енрико Јосиф. Трајање лепоте певности* одржан је 28. новембра 2024. у организацији Српске академије наука и уметности и Музиколошког института САНУ. Српска академија наука и уметности организовала је научни скуп *Владимир Р. Петковић, утемељитељ струке и науке* 29. новембра 2024. Под покровитељством САНУ Министарство науке, технолошког развоја и иновација, Републике

Србије организовало је посету представника Европског комитета за будући акцелератор (The European Committee for Future Accelerators-ECFA, CERN) 29. и 30. новембра 2024. Одељење друштвених наука САНУ организовало је научни скуп *Вештачка интелигенција и престројавање интелектуалаца* 2. децембра. Под покровитељством САНУ организована је Годишња скупштина Српског хемијског друштва 4. децембра. Под покровитељством САНУ од 4. до 6. децембра, у организацији Института техничких наука САНУ одржана 22. конференција младих истраживача *Наука и инжењерство материјала*. Под покровитељством САНУ одржана је Итердисциплинарна, међународна конференција *О архитектури 2024 – Обликовање града архитектуром*, у организацији Асоцијације за развој одрживе урбане заједнице – STRAND, оранозована је 5. и 6. децембра. Одељење техничких наука САНУ и Математички институт САНУ организовали су дводневну научну конференцију *Вештачка интелигенција*, 26. и 27. децембра. Одељење техничких наука САНУ организовало је научни скуп *Михајло Пупин Идворски 170 година од рођења 9. Октобар 1854 - 12. Март 1935*. 28. новембара. Одбор за филозофију и друштвену теорију САНУ и Српско филозофско друштво организовали су научни скуп у оквиру циклуса Стратешки правци развоја Србије у XXI веку (ДРУГИ ЦИКЛУС) *Економија - привредни развој србије и његове детерминанте* 5. и 6. децембра.

Свечани скупови: Академик Владимир С. Костић, лауреат награде „Медаља САНУ" за 2023. годину из области природних и техничких наука, одржао је свечано предавање под називом „Сапутник дистоније", 15. априла, у Свечаној сали САНУ. Академик Гојко Суботић, лауреат награде „Медаља САНУ" за 2023. годину из области друштвених и хуманистичких наука, одржао је свечано предавање под називом „Плаштаница митрополита београдског Исидора", 23. априла, у Свечаној сали САНУ. Свечани скуп *Дан Српске академије наука и уметности* коме су присуствовали чланови САНУ, високи представници политичког и јавног живота земље, представници универзитета у Србији, декани, директори института као и поштоваоци, сарадници и пријатељи Српске академије наука и уметности, ове године је одржан 19. новембра. Присутнима се обратио академик Зоран Кнежевић, председник САНУ, представљени су нови дописни чланови САНУ изабрани на Изборној скупштини 7. новембра, а музички програм у извођењу женске певачке групе МОБА приредила је академик Јелена Јовановић.

Свечане академије: Одељење хемијских и биолошких наука САНУ обележило је *100 година од рођења академика Михаила Љ. Михаиловића*

1924–1998 4. јуна 2024. Одељење хемијских и биолошких наука одржало је поводом јубилеја 150 година од рођења и 90 година од смрти академика Недељка Кошанина (1874–1934) свечану академију *Академик Недељко Кошанин зачетник модерне српске ботанике*, посвећену обележавању јубилеја, 18. октобра 2024. године у Свечаној сали САНУ. У организацији Одељења хемијских и биолошких наука 27. новембра одржана је свечана академија поводом обележавања 100 година од рођења академика Милутина Стефановића (1924-2009). Одељење језика и књижевности обележило је Стогодишњицу рођења академика Павла Ивића (1924–1999–2024) 17. децембра.

Комеморативни скупови: Комеморативни скуп посвећен успомени на редовног члана САНУ Горана Петровића одржан је 28. марта у Свечаној сали САНУ. О личности и делу академика Горана Петровића говорили су: академик Злата Бојовић, академик Миро Вуксановић и дописни члан САНУ Јован Делић. Комеморативни скуп посвећен успомени на редовног члана САНУ Владимира Стевановића одржан је 19. јуна у Свечаној сали САНУ. О личности и делу академика Владимира Стевановића говорили су: академик Богдан Шолаја, проф. др Љубиша Станисављевић и дописни члан САНУ Марјан Никетић. Комеморативни скуп посвећен успомени на редовног члана САНУ Драгослава Маринковића одржан је 24. јуна 2024. године у Свечаној сали САНУ. О личности и делу академика Драгослава Маринковића говорили су: академик Богдан Шолаја, академик Милена Стевановић, проф. Драгана Цветковић и проф. Љубиша Станисављевић. Комеморативни скуп посвећен успомени на редовног члана САНУ Светомиру Арсићу Басари, одржан је 16. септембра у Свечаној сали САНУ. О личности и делу академика Светомира Арсића Басаре говорили су: академик Иван Јевтић, академик Светислав Божић и дописни члан САНУ Сава Халугин. Комеморативни скуп посвећен успомени на редовног члана САНУ Милана Лојанице одржан је 27. септембра у Свечаној сали САНУ. О личности и делу академика Милана Лојанице говорили су: академик Иван Јевтић, академик Бранислав Митровић, проф. др Александар Кадијевић и мр Бојан Ковачевић. Комеморативни скуп посвећен успомени на редовног члана САНУ Видојка Јовића одржан је 31. октобра у Свечаној сали САНУ. О личности и делу академика Видојка Јовића говорили су: академик Владица Цветковић, дописни члан САНУ Слободан Марковић и др Александра Маран Стевановић, Природњачки музеј у Београду. Комеморативни скуп посвећен успомени на редовног члана САНУ Дејана Деспића одржан је 13. децембра у Свечаној сали САНУ. О личности и делу академика Дејана Деспића говорили су: акаде-

мик Иван Јевтић, академик Светислав Божић и др Катарина Томашевић, Музиколошки институт у САНУ.

Предавања: На предлог Одељење хемијских и биолошких наука САНУ Невен Баришић, редовни професор ПМФ Универзитета у Загребу, одржао је предавање у Свечаној сали САНУ 1. фебруара на тему *Значај синтезе и квалитета монокристала за разумевање високотемпературне суперпроводљивости купрата (Importance of synthesis and single-crystal quality for understanding of high-temperature superconductivity in cuprates)*.

На предлог чланова Одељења за математику, физику и гео - науке САНУ, проф. др Еуген Демлер одржао је предавање у Свечаној сали САНУ 3. септембра под називом *Квантни симулатори: Поентилистичка перспектива физике вишечестичних система (Quantum Simulators: Pointillist Perspective on Many-Body Physics)*. На предлог чланова Одељења уметности САНУ, вајар Ричард Дикон одржао је предавање у Свечаној сали САНУ 17. септембра под називом *У потрази за нечим* (*Looking for something*). На предлог чланова Одељења друштвених наука САНУ, проф. др Јарон Матрас, са Астонског универзитета за форензичку лингвистику, Бирмингем, одржао је 2. октобра предавање у Сали 2 САНУ на тему *Дијалекти ромског језика: историја и класификација* (*The dialects of Romani:History and classification*). На предлог Одељења хемијских и биолошких наука САНУ, проф. др Јелена Радуловић са Медицинског факултета Алберт Ајнштајн, Њујорк, и Универзитета у Орхусу одржала је предавање у Свечаној сали САНУ 25. октобра на тему *Улога ДНК у учењу и памћењу* (*Memory formation through DNA sensing*).

Ове године Српска академија наука и уметности приредила је традиционални пријем за стотину двадесет и пет ученика средњих школа који су освојили једно од прва три места на међународним такмичењима. САНУ је свим добитницима признања обезбедила пригодне поклоне који се састоје од вредносног ваучера и издања САНУ.

Међународна сарадња: Српска академија наука и уметности била је активна на међународном плану и у 2024. години. Акценат је, као и претходних година, превасходно на регионалној сарадњи, која се остварује кроз билатералну сарадњу са појединачним академијама из региона. Академија је такође усмерила своју пажњу на унапређење и проширење сарадње са другим иностраним академијама и међународним научним институцијама и организацијама. Представници САНУ учествовали су на састанцима међународних научних асоцијација, као и на скуповима у организацији других академија наука који су били посвећени различитим темама: односима науке и друштва, инклузивност у науци, људским

правима и академској слободи, развоју информатичког друштва, дијалогу култура, заштити природних ресурса, али и другим проблемима глобалног света. Међународна сарадња САНУ се у 2024. години одвијала кроз: размену истраживача у оквиру билатералних споразума о научној сарадњи; активности у оквиру међународних научних асоцијација чији је САНУ члан. Српска академија наука и уметности члан је невладиних међународних научних асоцијација на различитим нивоима, односно на светском: Интеракадемијско партнерство (IAP), Међународни научни савет (ISC), Међународна унија академија (UAI), UNESCO; европском: Европска федерација академија (ALLEA), Алијанса међународних научних организација регије Један појас – један пут (ANSO), Европска академија наука и уметности (EASA), Европска академија уметности, наука и хуманистичких наука (EAASH), Европска научна фондација (ESF); регионалном: Global Round Table, Евромедитеранска академијска мрежа (EMAN), Академије подунавске регије (DAC), и балканском: Интеракадемијски савет југоисточне Европе (IAC SEE); учешће на међународним научним скуповима у иностранству, као и организацију истих у земљи; гостовање угледних научника из света и земље као предавача.

Међународне активности САНУ: Академик Алпар Лошонц учествовао је као представник САНУ на симпозијуму *Људска права и академска слобода*, у организацији Норвешке академије науке и књижевности и Немачке националне академија *Леополдина,* у Берлину 20–21. марта. Академик Миодраг Михаљевић је као члан радне групе учествовао у изради Извештаја о људској безбедности у оквиру асоцијације *Интеракадемијско партнерство*. Такође је учествовао на скупу ове асоцијације о биобезбедности у Трсту 26–28. фебруара и доставио извештај о овом догађају. На иницијативу Академије наука Шандунг, делегација Заједнице иновација и предузетништва за међународну научну и технолошку сарадњу у Шандунгу (*Shandong Innovation and Entrepreneurship Community for International Science and Technology Cooperation – SITEC*) посетила је САНУ 26. марта. Састанку су присуствовали генерални секретар САНУ Небојша Лалић, академик Миодраг Михаљевић и др Зоран Огњановић, директор Математичког института САНУ. Српска академија наука и уметности, у сарадњи са Европском академијом наука и уметности, била је домаћин *Тринаесте конференције академија подунавске регије* (DAC) која је одржана у САНУ 9. и 10. октобра. Дописни чланови Миодраг Михаљевић и Владан Девечић учествовали су испред САНУ на међународном скупу *China-CEEC Education and*

Industry Cooperation and Exchange Conference, одржаном у Кини од 14. до 17. октобра. Академик Миодраг Чолић учествовао је, у својству представника САНУ у Међународном научном савету, на електронској ванредној седници Савета, одржаној 28. фебруара. Гласао је за предложене измене и допуне Статута и Пословника о раду. Истог месеца учествовао је на електронском састанку Управног и саветодавног одбора за иницијативу *Међународна декада наука за одрживи развој* (IDSSD). Присуствовао је електронским састанцима са председником Савета Питером Глакманом и његовим чланицама 19. марта, 2. јула и 8. октобра. Академик Миодраг Чолић учествовао је на седници Генералне скупштине Европске научне фондације и Конференцији посвећеној 50-годишњици ове организације у Стразбуру 26–27. јуна. Током јуна месеца доставио је повратне информације у вези са Стратешким планом Међународног научног савета за период 2025–2028. године. Такође је 18. септембра учествовао на електронском састанку чланица Савета о Акционом плану за период од 2022. до 2024. године и новим корацима у оквиру одељка о науци и технологији у дигиталном добу. Дописни члан САНУ Мрђан Бајић и проф. др Александар Кадијевић на Филозофском факултету Универзитета у Београду учествовали су, у својству представника САНУ, на Сретењским свечаностима, које организује Установа Вукове задужбине у Љубљани, од 11. до 13. октобра. Генерални секретар САНУ академик Небојша Лалић учествовао је на састанку Алијансе међународних научних организација и Министарства науке, технолошког развоја и иновација РС у Београду 26. августа. Академик Лалић учествовао је на Осмој електронској седници Управног одбора Алијансе међународних научних организација, одржаној 3. јуна, као и на Деветој седници ове асоцијације, одржаној 11. децембра. Потпредседник САНУ академик Миодраг Марковић учествовао је на Заједничкој научној конференцији *Берлински процес за Западни Балкан* у Берлину од 30. септембра до 1. октобра. Председник САНУ академик Зоран Кнежевић и академик Бранислав Митровић учествовали су на Генералној скупштини Евромедитеранска мрежа академија и симпозијуму *Медитеранске културе у дијалогу* у Бару 3. и 4. октобра. Академик Митровић излагао је на тему *Typological genesis of inherited patterns of Mediterranean architecture: wall, shadow, and terraced landscape in contemporary spatial models on the Montenegrin coast.*

На иницијативу различитих међународних асоцијација, чланови САНУ и угледни стручњаци који су чланови одбора САНУ достављали су ставове и мишљења из домена своје стручности на актуелне глобалне теме: академик Тибор Варади, председник Одбора за проучавање наци-

оналних мањина и људских права САНУ, доставио је ставове САНУ према предлозима Европске федерације академија о подстицању једнакости, разноврсности и инклузије у истраживањима и иновацијама 26. јануара. У име САНУ, проф. др Гордана Ковачек Станић, чланица Одбора за проучавање националних мањина и људских права САНУ, доставила је попуњену анкету Управног одбора Савета Европе за људска права у областима медицине и здравља 30. јануара. Дописни члан САНУ Снежана Смедеревац доставила је повратне информације о три документа о развијању политике о подацима за време кризе које омогућава отворена наука Комитету за податке Међународног научног савета и Унеску у децембру.

Билатерална научна сарадња на основу потписаних споразума: Српска академија наука и уметности има потписане билатералне споразуме о научној (и уметничкој) сарадњи са 23 националне академије наука. Овим споразумима обухваћена су 53 истраживачка пројекта и предвиђено по 154 човек/недеља годишње за бездевизну размену за наше и иностране истраживаче. Ове године искоришћено је 43 човек/недеље за размену истраживача. Домаћи истраживачи су искористили 25 човек/недеља, страни истраживачи 18 недеља.

Посете Српске академије наука и уметности: Председник САНУ академик Зоран Кнежевић посетио је у октобру Бугарску академију наука поводом обележавања 155 година од оснивања Бугарске академије наука. Делегација САНУ коју су чинили председник САНУ академик Зоран Кнежевић, генерални секретар САНУ академик Небојша Лалић, потпредседник САНУ академик Зоран В. Поповић, потпредседник САНУ академик Миодраг Марковић, председник Огранка САНУ у Новом Саду академик Стеван Пилиповић и академик Владимир С. Костић, боравила је у узвратној посети Словеначкој академији наука и уметности у периоду 16-18. децембра.

Посете Српској академији наука и уметности: Српску академију наука и уметности посетила је 16. и 17. јануара делегација Словеначке академије наука и уметности у следећем саставу: председник САЗУ академик Петер Штих, потпредседница САЗУ академик Татјана Авшич Жупанц и секретар Одељења ликовних уметности САЗУ академик Јожеф Мухович. САНУ је 21. марта посетио председник Словачке академије наука проф. др Павол Шајгалик. Делегација Македонске академије наука и уметности на челу са председником МАНУ Живком Поповим

посетила је 5. јула Српску академију наука и уметности. САНУ је 7. јуна посетила делегација АНУРС у саставу: академик Драгољуб Мирјанић, потпредседник АНУРС и академик Драго Бранковић, генерални секретар АНУРС и том приликом је потписан Програм сарадње САНУ и АНУРС који садржи 13 заједничких пројеката и подразумева заједничку реализацију 6 научних скупова, једног циклусног предавања, као и организацију заједничких изложби. Српску академију наука и уметности посетио је 6. септембра потпредседник ПС ОЕБС, специјални представник за Југоисточну Европу г. Кириакос Хацијани. САНУ су 12. новембра посетили представник председника Руске Федерације за међународну културну сарадњу господин Михаил Швидкој, аташе Министарства спољних послова Русије и асистент господина М. Швидкоја господин Максим Разумов и заменик амбасадора Русије господин Андреј Темјашов. Српску академију наука и уметности посетио је 8. априла министар грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре Републике Србије Горан Весић са делегацијом. Српску академију наука и уметности, 29. августа, посетио је министар културе Републике Србије Никола Селаковић са делегацијом.

Рад Библиотеке САНУ

Узајамни каталог (*COBISS.SR*): Библиотека је према *Закону о библиотечко-информационој делатности* један од пет носилаца јединственог библиотечко-информационог система Републике Србије. Да би испунила своју законску обавезу, Библиотека је 2012. године са Центром Виртуелне библиотеке Србије (ВБС центар – задужен за управљање узајамном базом података и системом COBISS) при Народној библиотеци Србије потписала *Уговор о пуноправном чланству библиотеке у библиотечко-информационом систему COBISS.SR*, чиме је и формално постала део узајамног каталога Републике Србије (он-лајн каталог који обједињује каталоге 269 библиотека у Србији). Библиотека је током 2024. године у узајамном каталогу креирала 2.901, а из њега је преузела 2.814 библиографских записа, па се сада у бази *COBISSANU* налази укупно 99.689 записа. У нормативној бази личних имена за индивидуалне ауторе CONOR, која функционише као саставни и обавезни део система COBISS, Библиотека је креирала 2.371, а допунила 223 записа.

Дигитализација: У складу са Планом дигитализације фонда БСАНУ, ове године су на дигитализацију предате 164 књиге из фонда Serbica (сигнатурна ознака R4) и фонда Varia (сигнатурна ознака R10),

као и 93 годишта периодике из групе Rl. Све предате књиге су претходно обрађене у узајамном каталогу COBISS и обезбеђени су метаподаци које је Библиотека у траженом формату послала АВА центру. Део грађе из група старе српске штампане књиге издате до 1832. године (сигнатурна ознака R) и старе српске штампане књиге издате од 1832. до 1867. године (сигнатурна ознака R1) доступне су на сајту Аудиовиуелног архива и центра за дигитализацију САНУ. Из колекција Марка Ристића (ПБ 32), Васка Попе (ПБ 25) и Милана Дединца (РВ 37) предато је на дигитализацију АВА центру 17 књига и 16 свезака часописа. Из фонда издања САНУ на дигитализацију је предато 155 наслова у 428 свезака за период 1899–1938.

Набавка, размена: За Библиотеку су у 2024. набављене 2.703 свеске монографских и периодичних издања. Из размене је стигло 1.487 јединица грађе, као поклон 440, куповином 108 јединица грађе и укупно 292 примерка издања САНУ и њених института. Дат је налог за слање 2.083 публикације партнерима у земљи и иностранству. Поред редовних пошиљки, припремљено је више посебних пошиљки за Народну библиотеку Србије, Royal Anthropological Institute Library (Лондон), Ecole Normale Supérieure (Париз), TIB (Хановер). Састављено је више спискова дупликата и разврстано је 470 сувишака за друге библиотеке и установе. Одабране су публикације са спискови дупликата добијених од установа из САД, Кине, Финске, Аустрије, Француске, Русије, Украјине, Чешке, Бугарске, Пољске, Македоније, Румуније и других земаља. Издања САНУ достављана су иностраним реферативним центрима ради њиховог приказивања у публикацијама тих центара. Редовно је ажурирана база размене, извршене су 43 ревизија размене, угашено је 19, а успостављене су нове размене с издавачком кућом LINCOM из Минхена и Институтом за немачку књижевност Универзитета у Јени. Тренутно се као активно води 667 институција. У електронски каталог су унете све приновљене публикације из општег фонда и фонда издања САНУ. У електронском каталогу инвентарисане су 1.502 монографије и 1.168 бројева периодике, креирано је 625, а преузета су 604 записа. Обављени су радни састанци с колегама из *Serbica Books*-а (Торонто), Словенске библиотеке (Праг), Института за славистику Универзитета у Бечу, Гетеовог института у Београду, Народне библиотеке Србије и других српских институција. Посебан састанак је обављен са госпођом Моником Војтас, представницом фирме Jacek Lewinson која посредује у набавци иностраних академских издања и електронских извора.

Стара и ретка књига и посебни фондови: Одељење старе и ретке књиге и посебних фондова у 2024. години активно је обрађивало фонд старе и ретке књиге (групу Serbica – R 4, групу Varia – R 10 и старе часописе – RL) и поклоњене или откупљене библиотеке (сигнатурна ознака ПБ – посебна библиотека) Виктора Новака (PB 11), Симе Симића (PB 15) и Љубомира Никића (PB 23;R). Завршена је обрада фонда библиотеке Бранислава Недељковића (PB 22). Креирано је или преузето из узајамне базе укупно 1.700 записа, од чега је 433 креираних и 1.273 преузетих. Допуњено је 1.399 записа, а каталогизирано 433, додељено је 922 УДК бројева и уписано 906 предметних одредница. Инвентарисано је укупно 2.509 јединица грађе. Такође, креирано је 985 нормативних записа, а допуњено 122 у бази CONOR. Корисницима је из фонда старе и ретке књиге за рад у читаоници и за потребе изложби у Библиотеци издато 46 публикација. Сарадња са надлежном Библиотеком града Београда на упису фонда старе и ретке књиге у Централни електронски регистар културних добара је настављена. У ЦЕР је ове године унет 741 наслов из групе старе српске књиге штампане од 1832. до 1867. године (група која носи сигнатурну ознаку R1). За потребе Музеја примењене уметности из библиотеке Марка Ристића скенирано је неколико публикација, а на позајмицу је дата једна књига ради излагања на изложби *Задржано бекство надстварности: фотографија* у *београдском надреализму* у периоду од 6. новембра 2024. до 31. јануара 2025. године. Музеју савремене уметности дато је на позајмицу 19 публикација и 11 музејских предмета из легата Марка Ристића и Васка Попе ради њиховог излагања на изложби *Активитет:100 година надреализма.* Изложба траје од октобра 2024. до фебруара 2025. године. На захтев Српског народног вијећа из Загреба, које је организовало изложбу „Барбарогениј надреализма“ од октобра до децембра 2024, скенирано је и електронски послато више десетина страна из 15 надреалистичких издања.

Обрада општег фонда: Укупно је обрађено 1.272 приновљене монографске публикације, 1.521 монографска публикација из старог фонда (ретроспектива) и 10 наслова серијских публикација. У електронској бази креирано је укупно 778, а преузето 893 записа, инвентарисано је 1.735 монографских публикација, каталогизирано 1.219 јединица, додељено 1.820 УДК бројева и 1.952 предметне одреднице. Редиговано је и допуњено 2.462 записа. У нормативној бази CONOR креирана су 1.388 и допуњена 93 нормативна записа.

Обрада издања САНУ: Електронски каталог Библиотеке САНУ увећан је за 78 нових записа за монографске публикације и 661 запис

за аналитичке јединице. Допуњено је 67, а каталогизирано 11 записа за монографске публикације. Креирана су и каталогизирана 568 записа за аналитичке јединице, преузето је и допуњено 93, додељено им је 1.011 УДК бројева и 1.126 предметних одредница. Настављен је унос посебне ознаке у записима за јединице са косовско-метохијском тематиком ради израде библиографије радова о Косову и Метохији у издањима САНУ. Настављено је са ретроспективном обрадом Академијиних монографија и серијских публикација. Преузето је и допуњено 26 записа за монографске публикације, а 4 за серијске публикације и инвентарисано 15 јединица. Креирано је и каталогизирано 255 записа за аналитичке јединице и 8 за монографске, а додељено им је 362 УДК броја и 362 предметне одреднице.

Јубиларне библиографије: Из штампе је изашла јубиларна библиографија академика Љубомира Максимовића. У штампу су предате јубиларне библиографије академика Милана Лојанице, Федора Хербута и Николе Коњевића. Завршен је рад на јубиларној библиографији академика Федора Месингера и предата је академику Месингеру на одобрење. Настављен је рад на јубиларној библиографији академика Косте Чавошког.

Документација о члановима САНУ и фототека: Наставља се са прикупљањем и обрадом документације о члановима ДСС, СУД, СКА и САНУ и са пружањем информација о њима. Ревидиран је и премештен 21 досије иностраних чланова САНУ и ревидирана су 84 досијеа преминулих дописних и редовних чланова. Такође је отворено 17 помоћних досијеа. После избора у новембру 2024, формирани су главни и електронски досијеи за 27 новопримљених дописних (22) и иностраних (5) чланова и допуњени су досијеи 17 нових редовних чланова. Издато је 357 фотографија чланова Академије и њених претходница и 4 потписа чланова, све у електронском облику. Припремљено је и издато више од 2.150 страна биобиблиографске грађе у електронском облику, не рачунајући спискове чланова Академије чије би се јубиларне годишњице рођења могле обележити у 2026. и 2027. години (респективно 36 и 26 личности и неколико одабраних догађаја); проверу и допуну списка самосталних изложби 8 уметника чланова САНУ и списак математичара чланова Академије проширен онима који су се математиком бавили иако им то није била примарна струка (50 математичара и још 19 личности од потенцијалног интереса у датом контексту; поред списка дата су и објашњења и неке релевантне информације о историјату и структури САНУ) Технички су обрађене све новоприспеле књиге (2.703 примерка), а у каталозима Библиотеке проверено је 3.303 наслова. Настављен је рад

на обради референсне збирке Библиотеке и на ретроспективној обради овог фонда у бази COBISSANU. Укупно је обрађено 270 публикација, од тога је преузето 107 и допуњено 94 записа, креирано и каталогизирано по 162, редигован 1 запис и инвентарисано 278, сигнирано 93 јединице грађе. Додељено је 360 предметних одредница и 272 УДК броја. У бази CONOR креирано је 48 и допуњено 8 записа за нормативне одреднице.

Трибина Библиотеке: У 2024. години одржано је 15 Трибина Библиотеке САНУ. Приказано је укупно 4 књиге и 16 зборника радова чланова САНУ, издања САНУ, као и института чији је САНУ оснивач. На Трибини су говорили академици, професори универзитета, доктори наука и Патријарх српски г. Порфирије (укупно 64 говорника). Трибина је 2024. године имала око 1.200 посетилаца. Поштом је послато око 3.500 штампаних позивница, а мејлом око 7.000 електронских. Настављена је сарадња са двадесетак новинара из различитих медијских кућа. У сарадњи са Сектором за техничке послове, обезбеђено је видео-снимање сваке трибине.

Изложбе у Библиотеци: Током 2024. године постављено је 11 камерних изложби у просторијама Библиотеке: Јован Ердељановић (1874–1944) – поводом 150 година од рођења (од 17. јануара до 9. фебруара); Станоје Станојевић (1874–1937) – поводом 150 година од рођења (од 14. фебруара до 15. марта); Славко Гавриловић (1924–2008) – поводом 100 година од рођења (од 20. марта до 15. априла); Павле Ивић (1924–1999) – поводом 100 година од рођења (од 17. априла до 24. маја); Владета Јеротић (1924–2018) – поводом 100 година од рођења (од 29. маја до 21. јуна); Јован Илић (1824–1901) – поводом 200 година од рођења (од 26. јуна до 12. јула); Војислав Кораћ (1924–2010) – поводом 100 година од рођења (од 16. августа до 13. септембра); Иван Максимовић (1924–2007) – поводом 100 година од рођења (од 18. септембра до 19. октобра); Богољуб Станковић (1924–2007) – поводом 100 година од рођења (од 23. октобра до 8. новембра); Александар Тишма (1924–2003) – поводом 100 година од рођења (од 13. новембра до 6. децембра); Нико С. Мартиновић (1914–1975) – поводом 110 година од рођења (од 11. до 31. децембра).

Издања Библиотеке: Издања Библиотеке излазе у оквиру Академијиних серијских публикација. Уредник је управник Библиотеке. У 2024. години је изашао дванаести број годишњака *Трибина Библиотеке САНУ*. У овом броју су објављени текстови изговорени на трибинама у 2023. години. Прикупљени су и припремљени за штампу текстови изговорени на трибинама у 2024. години. Тринаести број годишњака Трибине излази у јануару 2025. године. Изашла је из штампе јубиларна

библиографија академика Љубомира Максимовића. У штампу су предате јубиларне библиографије академикâ Милана Лојанице, Федора Хербута и Николе Коњевића, а академику Федору Месингеру је предата његова библиографија на коначно одобрење.

Издања САНУ: за *Годишњак САНУ CXXX* урађена је допуна, ревизија и коректура података у поглављима *Састав Академије* и *Преминули чланови.* За трећу књигу у едицији САНУ *Живот и стваралаштво жена чланова Српског ученог друштва, Српске краљевске академије и Српске академије наука и уметности* урађена коначна ауторска ревизија 12 библиографских прилога, а за четврту књигу проверено је и уређено 13 библиографских прилога, са укупно 2.837 библиографских јединица. За публикацију Галерије ликовне и музичке уметности САНУ урађена је библиографија Ђорђа Андрејевића Куна (430 библиографских јединица). За монографију о дописном члану САНУ Слободану Шијану урађена је библиографија радова о његовом делу (192 библиографске јединице). На молбу академика Саве Халугина урађена је допуна његове библиографије за период 2014–2024 (33 библиографске јединице).

Дигитални архив издања САНУ (ДАИС): У репозиторијум ДАИС уносе се издања САНУ у ПДФ формату и подаци о њима. Каталози Галерије САНУ, монографије у издању САНУ, *Билтен* Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности и *Годишњак* САНУ уносе се у целини. Код осталих издања САНУ, тј. зборника радова и периодичних публикација, издвајају се појединачни радови и сваки се уноси засебно. Издања САНУ и радови објављени у њима депонују се са одложеним приступом тј. са забраном приступа и преузимања документа пре истека две године од датума објављивања. Поред уношења радова, монографија и серијских публикација чији је издавач САНУ, корисницима ДАИС-а пружане су информације о издањима и њиховој доступности у најкраћем могућем року, а ауторима радова, на њихов захтев, радови су били достављани електронском поштом. Подаци о депонованим издањима САНУ и радовима уносе се детаљно и по потреби, ради уједначавања, ажурирају. Сваком депонованом издању или раду додељују се кључне речи на српском и енглеском језику. Током 2024. у репозиторијум ДАИС унето је укупно 26 монографије и 244 рада из 20 зборника. Додељено је преко 1.300 кључних речи на српском и енглеском језику. Библиотекари задужени за овај посао имају привилегије администратора репозиторијума ДАИС.

Сала председника у Библиотеци САНУ: Стална изложбена поставка *Сала председника у Библиотеци САНУ* свечано је отворена у сре-

ду, 25. септембра 2024. године, у 12.00 сати, у Свечаној сали САНУ. На отварању су говорили академик Зоран Кнежевић, председник САНУ, академик Владимир С. Костић, председник САНУ од 2015. до 2023, и академик Миро Вуксановић, аутор изложбе. Изложба је припремљена и постављена тако да посетилац на малом простору може брзо да сазна како је Српска академија мењала своје име од 1841. када су предлог за њено оснивање поднели Јован Стерија Поповић и Атанасије Николић, да види међашне датуме у њеној историји започетој владарским указима двојице Обреновића који су именовали првих осам чланова Друштва српске словесности, односно шеснаест првих чланова Српске краљевске академије. На изложби је предочено како су покретане серије академијских издања почев од 1847. до оних које сада излазе, а низ појединачних и групних портрета подсећа да су почасни и стални чланови Српске академије и њених претходница били најпознатији српски научници и уметници, као и први професори Београдског универзитета и ранијег Лицеја. У средишту поставке, на уједначен начин када је реч о избору података, налази се хронолошки именик свих двадесет и два председника Српске академије, од биолога који је на Тари пронашао оморику до астронома чије презиме носи један планетоид. Према томе, такав поредак су установили чланови Академије, на изборима, у три века, и зато је, по њиховој вољи, одређено ко ће бити у центру изложбе и по коме ће изложба добити име. То су научници којима је поверено да Српском академијом руководе и усмеравају њен рад на неговање најбољих делова традиције, а истовремено и на стварање вредности за наше и будуће доба. Српска академија у великом временском распону имала је и успоне и клонућа, увек успешнија ако је самосталнија, а мала изложба о њој хоће да подстакне даља истраживања у свему што је од националне и опште важности. Изложба је припремљена у Библиотеци САНУ. Стручни сарадници аутора изложбе били су Данка Кужељ и Драгослав Боро. Дизајнер поставке је Иван Станић. Коришћена је грађа из Архива, Библиотеке и Уметничке збирке САНУ и из Државног архива Србије.

Јубилеји управника Библиотеке: Управник Библиотеке академик Миро Вуксановић у 2024. години прославио је четири годишњице: 80 година живота, 50 година књижевног рада, 50 година уредничког рада и 50 година управничког рада. Ови значајни јубилеји обележени су свечаним представљањем *Сабраних дела Мира Вуксановића* у 20 томова, 2. априла 2024, у Свечаној сали САНУ, у организацији Одељења језика и књижевности САНУ. Том приликом поздравну реч је казала академик Злата Бојовић, о другом колу сабраних дела су говорили проф. др Мина Ђурић

и проф. др Бранко Вранеш, а одабране текстове о првом колу казивала је драмска уметница Вјера Мујовић, која је и водила целокупан програм. На крају је реч захвалности казао аутор академик Вуксановић.

Рад галерија САНУ

Галерија САНУ

Реализоване изложбе и штампани каталози у Галерији САНУ у Београду:

1. *Сима Лозанић: витез српске науке:* 26. децембар 2023 – 25. фебруара 2024. На отварању изложбе присутне је поздравио и говорнике најавио управник Галерије САНУ академик Душан Оташевић, о изложби су говорили аутор изложбе др Снежана Бојовић и академик Богдан Шолаја, изложбу је отворио председник САНУ академик Зоран Кнежевић. Број посетилаца у 2024. 12.985; укупан број посетилаца 14.537. Аутор изложбе: Снежана Бојовић. Аутор поставке: Љиљана Радосављевић Дизајн изложбе: Исидора Ивановић. Штампан је каталог – монографија број 161 у серији *Галерија Српске академије наука и уметности*: Снежана Бојовић, *Сима Лозанић: витез српске науке*, Београд 2023. са 119 прилога у боји и 33 црно-беле фотографије. Штампано је и енглеско издање: Snežana Bojović, *Sima Lozanić. A knight of Serbian Science*, Belgrade 2024. Публиковани су плакат и позивница за изложбу (у штампаној и електронској верзији). Током изложбе емитован је сегмент документарног филма *Без умора и одмора*, аутора Јоване Миловановић и Душана Цветића, а у продукцији Алумни Филолошког факултета, 2023.

2. *Урош Предић, достојанство свакидашњице:* 12. март – 26. мај 2024. На отварању изложбе присутне је поздравио и говорнике најавио управник Галерије САНУ академик Душан Оташевић. О изложби је говорила управница Галерије Матице српске Тијана Палковљевић Бугарски. Изложбу је отворио председник САНУ академик Зоран Кнежевић. Број посетилаца: 97.293. Аутори изложбе: др Игор Борозан и др Снежана Мишић. Организација изложбе: Жаклина Марковић. 3D дигитализација, VR апликација и мултимедијална веб-презентација, моделовање и анимација: Катедра за рачунарску графику Факултета техничких наука Универзитета у Новом Саду и Снежана Мијић. Дизајн пратећег материјала изложбе: Сузана Милићев. Изложбу прати допуњени и проширени каталог изложбе одржане у Галерији Матице српске 2022–2023. године, у издању Галерије Матице српске: Игор Борозан, Снежана Мишић, *Урош*

Предић, достојанство свакидашњице, Нови Сад 2024, са уводним текстом Тијане Палковљевић Бугарски. Штампан је и пратећи каталог у серији *Изложбена свеска* број 44: Јелене Межински Миловановић, *Урош Предић и његова дела у српској академији наука и уметности*, Београд 2024. са 69 репродукција у боји и 17 црно-белих фотографија. Публиковани су плакат и позивница за изложбу (у штампаној и електронској верзији), као и флајер. Током изложбе емитован је филм о Урошу Предићу Блажа Поповића (Addiction, Нови Сад). Изложбу је пратио опширан пратећи програм. Стручно вођење кроз изложбу волонтерки Драгославе Јефтић, Мине Радовановић и Ксеније Косић, организовано је уторком и петком од 18.00 и четвртком од 12.00 часова, као и 23. марта, 6. и 20. априла и 18. маја (Ивана Јањић, Јелена Межински Миловановић и Милица Милошевић). Средом у Свечаној сали и Галерији САНУ у 18.00 часова одржавана су предавања и то: 20. марта – *Мајчински апел. Портрет краљице Наталије Обреновић* проф. др Игора Борозана, 27. марта – *Урош Предић кроз слику задужбинарства Матице српске* др Јелене Веселинов, 3. априла – *Дневник из Италије* др Снежане Мишић, 10. априла – *У књижевном атељеу Уроша Предића* проф. др Миријане Стефановић, 17. априла – *Предићева дела кроз стихове* Милице Милошевић, 24. априла – *Урош Предић и његова дела у Српској академији наука и уметности* музејског саветника Јелене Межински Миловановић, 8. маја – *Херцеговачки бегунци* проф. др Весне Елез, 15. маја – *Урош Предић као мислилац. Писма, белешке, мисли* Горана Вујкова и 22. маја – *Искупљење „Каменовање Светог Стефана"* проф. др Игора Борозана. У суботу, 27. април у 13.00 часова виши кустос Исидора Савић одржала је предавање *„Косовка девојка Уроша Предића": епско, митско и историјско*, а у недељу, 12. мај у 12.00 виши кустос Оливера Скоко одржала је предавање *„Дакле, Ви сте тај Урош Предић?" 70 година Легата Уроша Предића у Народном музеју Зрењанин*. Едукативна радионица за децу *Био једном један сликар Урош Предић* одржавана је суботом у 12.00 часова – 23. марта, 20 априла и 18. маја.

3. *Кун: уметник, радник, борац:* 11. јун – 8. септембар 2024. На отварању изложбе присутне је поздравио и говорнике најавио управник Галерије САНУ академик Душан Оташевић, затим су се присутнима обратиле директорка Музеја савремене уметности Маријана Коларић и директорка Музеја Југославије Неда Кнежевић, а изложбу је отворио председник Стручног савета Галерије САНУ академик Владимир С. Костић. Број посетилаца: 35.531. Аутор пројекта и кустос изложбе: Катарина Живановић. Аутори изложбе: Мишела Блануша, Вида Кнежевић и Ана Панић. Дизајн и визуелни идентитет: Милена Кордић

и Андреј Долинка. Изложбу су приредили Галерија САНУ, Музеј савремене уметности и Музеј Југославије из својих и из фондова Управе за заједничке послове републичких органа Републике Србије, Војног музеја, Народног музеја Шумадије, Медија центра *Одбрана*, Министарства спољних послова Републике Србије, Народног музеја Србије, Музеја примењене уметности, РТСа, Народне библиотеке Србије, Народне библиотеке Бор, Историјског архива Београда, Хисторијског музеја Босне и Херцеговине и приватних колекција. Штампан је каталог – монографија број 162 у серији *Галерија Српске академије наука и уметности*: Група аутора (Мишела Блануша, Вида Кнежевић, Ана Панић, Биљана Црвенковић, Мира Кун, Кристина Игњатовић Јовановић), *Кун: уметник, радник, борац*, Београд 2024. са 101 прилогом у боји и 39 црнобелих фотографија. Публикација је штампана на српском, а у припреми је и издање на енглеском језику. Публиковани су плакат и позивница за изложбу (у штампаној и електронској верзији). Уз документарни материјал и предмете, уз дела Ђ. Андрејевића Куна, на изложби су приказани радови савремених аутора инспирисани делом Куна, и то: радио-драма Контекст колектива, видеограми дуа Doplgenger, инсталација македонске ауторке Христине Ивановске, графике Дејана Марковића и снимак мурала непознатог аутора (снимио Павле Јакшић); као и дела Владимира Мише Лазића и Франциска Гоје као паралеле, односно радови који су утицали на Кунов опус. Ауторска вођење кроз изложбу Ана Панић одржала је 3. јула и 8. августа, др Вида Кнежевић 12. јула, мр Мишела Блануша 17. јула, а заједничко вођење М. Блануша, А. Панић и В. Кнежевић организовале су 25. јуна и 3. септембра. Стручно вођење Веселинка Кастратовић Ристовић одржала је 24. јула. Разговор са уметницима Дејаном Марковићем и Doplgenger модерирала је В. Кнежевић 14. августа. Тематско вођење *Кун и револуционарни женски покрет* реализовале су Ана Панић, Вида Кнежевић, Станислава Бараћ и Зорана Симић 21. августа. Тематски разговор *Кун у шпанском грађанском рату* у коме су учествовали Мило Петровић, председник Удружења „Шпански борци 1936–1939." и Олга Манојовић-Пинтар, модерирала је Вида Кнежевић 28. августа.

4. *Владимир Р. Петковић: утемељитель струке и науке:* 24. септембар–8. децембар

На отварању изложбе присутне је поздравио и говорнике најавио управник Галерије САНУ академик Душан Оташевић, затим су говорили министар културе Никола Селаковић и аутор изложбе Дубравка Прерадовић, а изложбу је отворио потпредседник САНУ академик Миодраг Марковић. Број посетилаца: 19.990. Аутор из-

ложбе: Дубравка Прерадовић. Кустоси изложбе: Јелена Премовић и Катарина Живановић. Дизајн поставке: Озарија Марковић Лашић и Небојша Васиљевић. Изложба је приређена у сарадњи са Народним музејем Србије, а из фондова Архива САНУ, Музеја града Београда, Библиотеке Одељења за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду, Музеја науке и технике, Археолошког института у Београду, Манастира Високи Дечани, Народног музеја Зрењанин и Милоша Јуришића, уз подршку Деканског колегијума Филозофског факултета Универзитета у Београду. Штампан је каталог– монографија број 163 у серији Галерија Српске академије наука и уметности: Група утора (Дубравка Прерадовић, Јелена Премовић, Весна Бикић, Милан Миловановић, Вујадин Иванишевић, Иван Бугарски, а публиковани су и текстови В. Р. Петковића и Светозара Радојчића), Владимир Р. Петковић: утемељитељ струке и науке, Београд 2024. са 69 илустрације у боји и 108 црно-белих илустрација. У штампи је и њено енглеско издање: Dubravka Preradović, Jelena Premović, Vesna Bikić, Milan Milovanović, Vujadin Ivanišević, Ivan Bugarski, Vladimir R. Petković: A Founding Figure of the Institutional and Academic Realm, Belgrade 2024. Публиковани су плакат и позивница за изложбу (у штампаној и електронској верзији). Током изложбе емитован је документарни филм Новице Бабовића из 2024. године. Пратећи програм изложбе организован је од 25. октобра када је реализовано пет ауторских вођења за студенте историје уметности, археологије и књижевности и шест јавних ауторских вођења 6, 10, 17, 24. 29. новембра и 8. децембра.

5. *Дадо. Историја природе 1953–2000:* 21. децембар 2024 – планирано је да изложба траје до 2. марта 2025. На отварању је говорнике најављивала водитељка. Присутне је поздравио управник Галерије САНУ академик Душан Оташевић, о изложби су говорили аутор изложбе Амарант Зидон и председник Центра Жорж Помпиду Лоран Ле Бон, изложбу је отворио потпредседник САНУ академик Миодраг Марковић. Број посетилаца закључно са 31. децембром 2024. 8155. Аутор изложбе: Амарант Зидон. Аутори поставке: Фондација „Плаво“ и Катарина Живановић. Графички дизајн изложбе: Исидора М. Николић. Изложба је приређена у сарадњи са Фондацијом „За српски народ и државу“ и Фондацијом „Плаво“. Штампан је двојезични (српско-енглески) каталог – монографија број 164 у серији *Галерија Српске академије наука и уметности*: Амарант Зидон, *Дадо. Историја природе 1953–2000*, Београд 2024. са 99 прилога у боји и 17 црно-белих фотографија. Публиковани су плакат и позивница за изложбу (у штампаној и електронској верзији).

Током изложбе емитовани су филмови *Сусрети са Дадом*, аутора Рајка Церовића, ТВ Титоград 1971. и *Дадо. О пролазности и трајању* аутора Сање Блечић, у сарадњи са Снежаном Никчевић, Радио телевизија Црна Гора 2023.

Изложбе које је Галерија САНУ организовала изван Галерије САНУ у Београду:

1.„Читање слика“ Љубомира Симовића (Уметничка збирка САНУ, приватне колекције). Градска галерија Ужице, Ужице (у оквиру програма Ужица као престонице културе Републике Србије за 2024. годину). 2–24. април. Аутори изложбе: Јелена Межински Миловановић (за Уметничку збирку САНУ) и Зоран Цветић (за приватне колекције), а он је и аутор концепта изложбе. Израђени су каталог, плакат и позивница.

2. Великих седам. Галерија ликовне уметности Поклон збирка Рајка Мамузића, Нови Сад, 23. октобар – 16. децембар. Аутор изложбе: Јованка Столић. Уз дела из колекције Рајка Мамузића и Збирке Богдановић, изложено је шеснаест радова из Уметничке збирке САНУ седам уметника-академика чије радове је сакупљао и Рајко Мамузић (Љубице Сокић, Миће Поповића, Стојана Ћелића, Младена Србиновића, Бате Михаиловића, Петра Омчикуса и Николе Јанковића). Израђени су каталог (аутори текстова: Јованка Столић и Јелена Межински Миловановић), плакат и позивница.

3. Зрно жита, Душан Оташевић. Галерија Николе Коке Јанковића, Крагујевац

25. октобар – 9. Децембар Кустоси изложбе: Жаклина Марковић и Катарина Бабић.

Израђени су каталог (аутор Жаклина Марковић), плакат и позивница.

4. Легат Олге Јеврићу САНУ, збирка малог и средњег формата – Композиција и структура. Галерија Николе Коке Јанковића, Крагујевац. 12. децембар 2024 – 12. март 2025. Аутор изложбе: Жаклина Марковић. Израђени су каталог, плакат и позивница.

Изложбе и публикације у припреми у Галерији САНУ:

1. *Младен Србиновић*, поводом сто година од рођења. Ауторка Светлана Митић у сарадњи са Жаклином Ратковић и Мирком Кокиром, кустосима Музеја савремене уметности, ради на одабиру радова Младена Србиновића и концепту изложбе. У припреми је сарадња са наследници-

ма Младена Србиновића ради увида у уметничка дела која су остала у уметниковој заоставштини.

2. *Стојан Ћелић,* поводом сто година од рођења. Одржан је низ састанака са аутором изложбе и каталога др Зораном Ерићем и наследницима колекције уметничких дела и предмета Стојана Ћелића. Аутор је дефинисао оквире изложбе и у току је коначан одабир радова за излагање. У припреми је и каталог изложбе.

3. *Ђура Даничић,* део програма обележавања јубилеја академика коме САНУ посвећује 2025. годину. Остварени су први контакти са члановима организационог одбора јубилеја у оквиру надлежног Одељења језика и књижевности САНУ.

4. *Архитекта Милан Злоковић: модернизам у пропорцијама* Одржани су први састанци са представницима Фондације *Милана Злоковић* и планира се даља интензивнија сарадња на припреми изложбе.

Односи са јавношћу и друге активности: На научном скупу – 112. годишњој конференцији College Art Association, који је одржан у периоду 14–17. фебруар 2024. године у хотелу Хилтон у Чикагу, у оквиру сесије *Art Collections of Academies of Sciences*, радом *The Serbian Academy of Sciences and Arts Fine Arts Collection* представљена је уметничка колекција САНУ (Јелена Межински Миловановић). У простору Галерије САНУ 15. маја обављена је додела награда и похвала Математичког института САНУ уз пригодан уметнички програм. Галерији САНУ је учествовала у осмишљавању, организацији и реализацији програма *Кроз Палату САНУ* којим је Академија у периоду 12–22. септембар учествовала у Данима Европске културне баштине. Обележавању јубилеј 180 година од рођења члана Српске краљевске академије Иље Рјепина Галерија САНУ допринела је учешћем у емисији *Орбита културе* радија Спутњик 10. августа (Јелена Межински Миловановић). Галерија САНУ је, уз учеснике са Архитектонског факултета и Филозофског факултета Универзитета у Београду, узела учешће у обележавњу 130 година од рођења Александра Дерока 4. септембра у оквиру трибине организоване у Установи културе *Пароброд* на којој је представила Дерока као академика и његов поклон Уметничкој збирци САНУ (Јелена Межински Миловановић). Радом *Александар Дероко као члан српске академије наука и уметности* (Јелене Межински Миловановић) Галерија САНУ је допринела раду научног скупа посвећеног Јубилеју *130 година од рођења акадмеика и професора Александра Дерока (1894–1988)* 11. децембра на Архитектонском факултету у Београду. За монографију о Палати САНУ, коју приређује Академија, израђен је уводни текст *Палата Српске академије наука*

и уметности као дом Уметничке збирке САНУ (Јелена Межински Миловановић). Пре отварања изложби у Галерији САНУ одржаване су редовне конференције за медије, организоване у сарадњи са сарадником за односе са јавношћу САНУ Драганом Младеновић. Настављена је сарадња са новинарима и репортерима ради представљања изложбене и концертне делатности путем кратких интервјуа и најава догађаја, као и сарадња са телевизијским и радио екипама на снимању прилога о изложбама и са новинарима штампаних медија на публиковању приказа изложби у периодици. У штампи је најављена концерата сезона. Галерија је учествовала у активностима везаним за награду САНУ „Иван Табаковић". Настављена је сарадња са Галеријом *Хаос* на организовању конкурса, додељивању награде и реализацији изложбе добитника награде уметницима до 40 година за цртеж Фондације „Владимир Величковић". Галерија је и током 2024, по потреби пружала стручне услуге, односно омогућавала коришћење своје документације – о изложбама, ликовним уметницима академицима, Уметничкој збирци, као и коришћење своје приручне библиотеке, појединцима и установама културе. Галерија САНУ је 2024. испунила упитник/анкету Завода за проучавање културног развитка у Београду (Статистичко истраживање о музејима у Србији).

Награде и признања: Проф. др Весна Круљац, аутор изложбе *Миодраг Мића Поповић, сликарство перманентне побуне* за каталог – монографију број 160 у серији *Галерија Српске академије наука и уметности*: Весна Круљац, *Миодраг Мића Поповић, сликарство перманентне побуне*, Београд 2023. добила је Награду *Павле Васић* за 2023. годину која је додељена 12. марта 2024. године у згради Ректората Универзитета уметности. Ова награда УЛУПУДС-а додељује се за текстове из области примењене уметности и дизајна, пратећи једногодишњу продукцију објављену у свим врстама публикација (монографије, књиге, зборници, ТВ емисије) и ауторске изложбе историчара уметности. За текстове објављене у каталогу изложбе *Кун: уметник, радник, борац* – каталог-монографија број 162 у серији *Галерија Српске академије наука и уметности*) ауторке Вида Кнежевић (*Уметност је само онда уметност кад није само уметност*) и Ана Панић (*Шта је нама Кун данас? Јавни рад у контексту времена*) добиле су Награду *Лазар Трифуновић* за 2024. годину (на иницијативу Културног центра Београда оснивачи Награде су Одељење за историју уметности Филозофског факултета у Београду, Народни музеј Србије, Музеј савремене уметности у Београду, Друштво историчара уметности Србије, Удружење ликовних уметника Србије, Београдски програм РТС и Удружење ликовних критичара Србије, награ-

да се додељује за савремену критику о ликовној и визуелној уметности). Награда је додељена 14. јануара 2025. године. У октобру Галерији САНУ додељена је захвалница Галерије Матице српске поводом сарадње у 2024. години. Музеј Југославије доделио је Галерији САНУ, као пријатељу Музеја, Захвалницу за остварену успешну сарадњу 1. децембра 2024. године.

Документација (изложбе и ликовни уметници): Продужена је устаљена сарадња на припреми и одабиру материјала за представљање изложби Галерије на интернет сајту САНУ са сарадником за односе са јавношћу САНУ. Припремала се дигитална презентација изложби и других догађаја у организацији Галерије САНУ, односно електронски плакати за изложбену и концертну делатност за екране у излогу Галерије САНУ у улици Кнеза Михаила и у холу зграде САНУ. Настављено је прикупљање документације о ликовним уметницима академицима и активностима Галерије из дневне штампе и средстава јавног информисања за хемеротеку, углавном преко система веб-клипинга (press clipping у електронском облику) са интернет адресе www.ninamedia.co.rs (чланци се штампају и улажу у хемеротеку: око 250 јединица о академицима и око 750 јединица о изложбама). Настављено је снимање отварања и поставки изложби за фототеку Галерије САНУ, достављају се колор фотографије на папиру и у електронској форми на компакт дисковима (tif, jpg) (Веселин Милуновић и Јово Марјановић – око 200 израђених фотографија и око 775 електронских снимака са прве четири изложбе током године). Настављена су снимања камером свих поставки изложби и других догађаја у организацији Галерије САНУ (Студио *Дизниленд* из Београда). Реализовано је снимање виртуелних тура кроз изложбе прве четири изложбе током године (Вук Ненезић). Континуирано се прикупља документација и фотодокументација о животу и раду ликовних уметника чланова САНУ и о активностима Галерије. У инвентарну књигу документације о изложбама инвентарисано је 21, а у књигу документације о академицима 35 нових јединица. Библиотека Галерије САНУ је увећана за 30 нових каталошких јединица/публикација. Настављена је сарадња са Аудиовизуелним архивом и центром за дигитализацију САНУ за који су, преко Драгослава Боре, достављани штампани материјали и документација о изложбама и пратећим програмима изложби (у штампаном и дигиталном облику). Настављена је повремена дигитализација, односно дигитално снимање појединих докумената из фонда Документације Галерије САНУ о академицима и изложбама, углавном за потребе стручњака – корисника, институција и сарадника Галерије САНУ.

Уметничка збирка: Настављено је инвентарисање Збирке у компјутерском инвентарном списку, инвентарној књизи и електронским картонима. *Комисија за откупе и поклоне уметничких дела САНУ* на својој седници 28. марта за Уметничку збирку САНУ једногласно је прихватила три скулптуре у гипсу Саве Халугина, поклон аутора и то: 1. *Видојко Јовић I,* 2004; 2. *Видојко Јовић II,* 2005. и 3. *Василије Крестић,* 2017. и уље Милице Стевановић, поклон аутора и то: 1. *Портрет академика Бориславa Стевановића (Мој отац),* 2017–2021. На својој седници 27. новембра за Уметничку збирку САНУ једногласно је прихваћено педесет три туша Саве Халугина, поклон аутора и то: 1. *Бројчаник,* 2019; 2. *Није скривено нити изгубљено,* (2016?) 2018; 3. *Пророк,* 2018; 4. *И тако,* 2019; 5. *Подрхтавање садржаја,* 2018; 6. *Тезга,* 2019; 7. *Последице и мрље,* 2018 (2019); 8. *Маре,* (2019) 2020; 9. *Обрађање,* 2015; 10. *Иницијал аутора,* 2020; 11. *Самоспознаја,* 2019; 12. *Хранилиште,* 2018; 13. *Захтеван терен,* (2018) 2019; 14. *Сопствено искуство I,* 2018; 15. *Информација,* 2018; 16. *На оку,* 2018; 17. *Отворено подручје,* 2019; 18. *Регистровање тела I,* 2020; 19. *Поновити,* 2020; 20. *Жртвено дело I,* 2018; 21. *Дела све ближе,* 2018; 22. *Плен на списку,* (2018) 2019; 23. *Ка површини,* 2018; 24. *Регистровање тела II,* 2020; 25. *Сопствено искуство II,* 2019; 26. *Бесконачност,* 2018; 27. *Тихи да се чујемо,* 2019; 28. *Позната техника,* 2019; 29. *У површини,* 2020; 30. *Умакли,* 2018; 31. *Утеловљен,* 2018; 32. *Одлука,* 2019; 33. *Плодоносно о нама,* 2018; 34. *Узрочници,* 2017; 35. *Радне године,* 2020; 36. *Позиција,* 2018; 37. *Поврх тога,* 2019; 38. *Утеха,* 2020; 39. *Жртвено дело II,* 2018; 40. *Пењање и спуштање,* 2018; 41. *Сусрет,* 2018 (2019); 42. *Ослушкивач,* 2018; 43. *Потпора свести,* 2018; 44. *Зимовац,* 2019; 45. *Ситуација,* (2018) 2019; 46. *Радосно јутро,* 2018; 47. *Асоцијација на С. Стојановића,* 2018 (2019); 48. *Присутност,* 2018; 49. *Завет,* 2018; 50. *Изглед,* 2018; 51. *Изглед II,* 2018; 52. *Унутрашњост,* 2019 (2020). и 53. *Део нас,* 2019. и цртеж Александра Дерока, *Аутопортрет,* 1981. поклон Светислава Г. Поповића. Од Архива на старању САНУ у Сремским Карловцима преузета су два уља, поклон Вере Коњовић и то: 1. С. Кугел (Беч), *Портрет мушкарца,* крај 19. века и 2. С. Кугел (Беч), *Портрет жене,* крај 19. века. За посебни фонд/колекцију протоколарних поклона и уметничких предмета прихваћен је поклон Гордане Коцић – дело Уметничке радионице *Ризница, Бели анђео из Милешеве*. Конзервирана су следеће слике из фонда Уметничке збирке САНУ: Марко Челебоновић, *Мртва природа са бундевама (Изобиље II),* око 1954–1955; Радомир Рељић, *О ружи,* 1967; Петар Лубарда, *Први српски устанак,* 1969–1971; Предраг – Пеђа Милосављевић, *Mare Serenitatis,* 1964; Стојан Аралица, *Ентеријер (апстрактна композиција),*

1962; Петар Омчикус, *Кројачи историје*, 1991–2004; цртежи из фонда Уметничке збирке САНУ: 1–51. Иван Радовић, инв. бр. 432, 455, 456, 457, 464, 603, 477, 478, 484, 517, 518, 522, 540, 543, 557, 563, 568/1-2, 569, 571, 572, 575, 582, 2399, 453, 446, 447, 450, 444, 470, 476, 508, 506, 499, 493/1-2, 494, 511, 512, 515, 531, 532, 534, 535, 536, 513, 541, 553, 555, 561, 579, 589 и 595; скулптуре из фонда Уметничке збирке САНУ: Драгомир Арамбашић, *Рибар с мрежом*, 1911, Олга Јеврић, *Мушки портрет*, Олга Јеврић, *Портрет мушкарца коврджаве косе*, Олга Јеврић, *Портрет дечака*, Олга Јеврић, *Биста Николе Грујића* а у току је конзервација још три рада Олге Јеврић, *Рељеф 1*, *Рељеф 2* и *Рељеф 3 (триптих)*, конзервиран је рам следећег дела из Уметничке збирке: Урош Предић, *Портрет Вуке Велимировић*, 1924; а конзервирана је слика из фонда Библиотеке САНУ: Урош Предић, *Свети Димитрије*, 1923.

Легат Олге Јеврић: Настављени су обрада и евидентирање архивске грађе у електронским записима, скениране јединице хемеротеке унете су у базу података Легата Олге Јеврић, редовно је ажурирана база података. Легат је током године био отворен за организоване посете сваке среде и видело га је, уз стручно вођење, 639 посетилаца.

Појединачно излагање дела у земљи и иностранству: У оквиру поставке *Урош Предић, достојанство свакидашњице* у Галерији САНУ у периоду март – мај изложени су следећи радови Уроша Предића из Уметничке збирке САНУ: 1. *Портрет Бране Петронијевића*, 1911, инв. бр. 101; 2. *Портрет Ксеније Атанасијевић*, 1917, инв. бр. 44; 3. *Рано јутро са мога балкона. Карабурма*, 1918, инв. бр. 43; 4. *Портрет Марка Мурата*, 1919, инв. бр. 36; 5. *Портрет Стојана Новаковића*, 1920, инв. бр. 22; 6. *Портрет Јована Жујовића*, 1921, инв. бр. 20; 7. *Портрет Јована Цвијића*, 1923, инв. бр. 17; 8. *Портрет Вуке Велимировић*, 1924, инв. бр. 45; 9. *Портрет Петра Крстића*, 1925, инв. бр. 146; 10. *Портрет Слободана Јовановића*, 1930, инв. бр. 24; 11. *Портрет Богдана Гавриловића*, 1935, инв. бр. 19; 12. *Портрет Александра Белића*, 1940, инв. бр. 16 и 13. *Портрет Михаила Петровића*, 1943, инв. бр. 18; као и *Свети Димитрије*, 1923. рад овог уметника из фонда Библиотеке САНУ, који се чува у депоу Галерије САНУ. Две слике Ђорђа Андрејевића Куна, *Мртва природа с глобусом*, 1952 , инв. бр. 2 и Читалачки час, 1952 инв. бр. 3 изложене су на изложби *Кун: уметник, радник, борац* у Галерији САНУ од јуна до септембра. На изложби *Владимир Р. Петковић: утемељитель струке и науке* у Галерији САНУ у периоду септембар – децембар изложен је рад Стеве Алексића, *Портрет Михајла Пупина*, 1923, инв. бр. 1. Изван САНУ, у Галерији РИМА на изложби *Слобода апстракције* изложено је дело Милош Бајић,

Слободни облици III, апстрактна композиција, инв. бр. 8/72 из Задужбине Бранка Ћопића у САНУ. У Галерија Матице српске на изложби *Спорт у уметности. Уметност спорта*, у периоду од 20. јуна до 20. јула изложена су два цртежа Ивана Радовића, *Три тенисера I*, инв. бр. 2431 и *Три руке с рекетима*, инв. бр. 2434. Исти цртежи излажу се, на истоименој изложби у Музеју савремене умјетности Републике Српске (Трг српских јунака 2) у Бања Луци од 14. новембра 2024. до 31. јануара 2025. године. На изложби *Великанке српске културе* 2024/25 у Дому Јеврема Грујића, од 14. новембра 2024. до 26. јануара 2025. године изложен је рад Уроша Предић, *Портрет Ксеније Атанасијевић*, 1917, инв. бр. 44. На изложби *Сан о слободи. Изложба Милоша Бајића* у Галерији Матице српске од 6. децембра 2024. до 2. фебруара 2025. године изложена су два рада из Задужбине Бранка Ћопића у САНУ: 1. Милош Бајић, *Композиција*, инв. бр. 8/12 и Милош Бајић, *Слободни облици III, апстрактна композиција*, инв. бр. 8/72. На изложби *Одличја и завештања Народном музеју Србије* у Народном музеју Србије од 26. децембра 2024. до 23. фебруара 2025. године изложен је рад Стеве Тодоровића: *Портрет Ниџифора Дучића,* 1874, инв. бр. 48.

Концертна делатност: У оквиру циклуса концерата у Галерији САНУ организовано је 64 концерта. На њима је наступило 115 извођача: 75 солиста, 19 клавирских сарадника, 3 камерна ансамбла. Одзив публике био је добар. Укупно је било око 4.363 посетиоца. Највећи број учесника је из Београда. Поред тога, остварена су гостовања солиста и ансамбала из других градова Србије: Новог Сада, Ниша, Ћуприје. Наступали су и уметници из других држава – Португала, САД и Француске. Остварена је сарадња са Културним центром Београда и програм који је требало да се одржи у Скупштини града одржан је у Галерији САНУ (Фестивал чембала и неколико концерата). У току сезоне обележен је јубилеј Енрика Јосифа. Додела награде „Станојло Рајичић“ за концертну сезону 2022/2023. одржана је 1. јула, а добитница је виолинисткиња Јелисавета Зорић. Породица академика Станојла Рајичића подигла је износ новчане награде са 500 на 1000 евра. На аудиције, које су у току године одржаване ради ангажовања младих уметника – дебитаната на концертном подијуму, изашло је 11 кандидата. Преглед концерата: Вече Бетовена, У Оваскаинен, клавир, четвртак, 11. јануара, Милица Милић, сопран, Ружица Дојчиновић, клавир, На програму: Рахмањинов, Римски-Корсаков, Дворжак, Шубер, Коњовић, понедељак, 15. јануара, Вероника Богић, виолина, Наталија Младеновић, клавир, На програму: Бах, Бетовен, четвртак, 18. јануара, Василије Басараб, клавир, На програму: Бах, Бетовен, Рахмањинов,

Месијан, Лист, понедељак, 22. јануара, Давуд Веснић, клавир, На програму: Бах, Бетовен, Шопен, Скрјабин, четвртак, 25. јануара, Ђурђица Алексић, виолина, Катарина Хаџи Антић-Татић, клавир, На програму: Бах, Моцарт, Франк, Паганини, понедељак, 29. јануара, Тара Костадиновић, виолина, Уки Оваскаинен, клавир, На програму: Бетовен, Шимановски, понедељак, 5. фебруара, Жуња Липановић, флаута, Марија Синђић, флаута, Зорица Павићевић, флаута, Марко Богдановић, клавир, Учествују:Марта Париповић, флаута, Марија Милић, флаута, Тијана Беговић, флаута, На програму: Бах, Касела, Мартин, Перовић, четвртак, 8. фебруара, Ања Оваскаинен, виолина, Уки Оваскаинен, клавир, На програму: Бетовен, Григ, Сарасате, понедељак, 12. фебруара, Доситеј Новаковић, кларинет, Илија Николић, кларинет, Тијана Капелан, клавир, Учествују: Луна Поповић, виолина, Кристина Рујевић, виола, Анђелина Рујевић, виолончело, На програму: Моцарт, Гргин/ Милошевић,Пуланк, Балдеиро, Монти, понедељак, 19. фебруара, Јелисавета Зорић, виолина, Ивана Павловић, клавир, На програму: Бах, Бетовен, Сен-Санс, понедељак, 26. фебруара, Дина Марковска, флаута, Драгана Раић, клавир, На програму: Бах, Карл-Елерт, Јевтић, Пуленк. Мартен, четвртак, 29. фебруара, Марко Јосифоски, виолина, Катарина Хаџи Антић-Татић, клавир, На програму: Рајичић, Миланковић, Вујић, Обрадовић, понедељак, 11. марта; Аратос трио: Катарина Поповић, виолина, Михаило Саморан, кларинет, Владимир Вања Шћепановић, клавир, На програму: Барток, Милић Стојадиновић, Илић, Бркљачић, Жебељан, четвртак, 14. марта, Миливоје Јовановић, виолина, Ана Пејовић, клавир, На програму: Сарасате, Бах, Тартини, Паганини, Вијењавски, понедељак, 18. марта, Никола Божић, виолина, Милица Павловић, виолина, Катарина Хаџи Антић-Татић, клавир, На програму: Франк, Бетовен, Сен-Санс, четвртак, 21. марта; Тимофеј Степанов, виола, Смиља Јосифоски, клавир, На програму: Бах, Маре, Хајдн, Сит, Прокофјев, Димитреску, понедељак, 25. марта; Стеван Спалевић, клавир, На програму: Бетовен, Шуман, Четвртак, 21. марта; Дарија Чањи, виолина, Уки Оваскаинен , клавир, На програму: Бетовен, Бах, Вијењавски, Тартини, понедељак, 1. априла; Јелена Хорват, виолончело, Уки Оваскаинен, клавир, На програму: Пуланк, Енеску, Хубај, четвртак, 4. априла; Јелена Шпановић, флаута, Наталија Типсаревић, виолончело, Радан Јовановић, клавир, На програму: Вебер, Хумел, Мартину, понедељак, 8. априла; Саша Опсеница, клавир, На програму: Бетовен, Шопен, Брамс, четвртак 11. априла; Катарина Васиљевић, виолина, Сања Петковић, клавир. Суделује: Тара Лабан, виолина, На програму: Бах, Бетовен, Равел, Сарасате, понедељак, 15. априла; Трио Cremelouqe: Савка Коњикушић, клавир, Луис Маркез,

обоа, Франц -Јирген Дорзам, фагот, четвртак, 18. априла ; Симон Бојичић, клавир, На програму: Бах, Бетовен, Скрјабин, Шопен, понедељак, 22. априла, Дора Петровић, клавир. Суделују: Александар Илијоски, клавир, Вук Младеновић, виолончело, четвртак, 25. априла; Стефан Петровић, виолина, Катарина Хаџи Антић-Татић, клавир, На програму: Бетовен, понедељак, 29. априла; Сара Марјановић, клавир, На програму: Бетовен, Шуман, Шопен, Родриго, четвртак, 9. маја, Јована Удовић, виолина, Уки Оваскаинен, клавир, На програму: Бах, Бетовен, Крајслер, понедељак, 13. маја; Наталија Татић, виолина, Катарина Хаџи Антић-Татић, клавир; На програму: Бах, Прокофјев, Исаи, понедељак, 20. маја; Јован Перуничић, клавир, Марија Ђурђевић-Илић, флаута, Марко Богдановић, клавир, Суделује: Марко Ковач, клавир, На програму: Ковач, Мартину, Видор, Пијацола, понедељак, 27. маја; Соња Донић, клавир, На програму: Стојадиновић Милић, Марић, Миланковић, Нешић, четвртак, 27. маја; Небојша Максимовић, клавир, На програму: Шопен, Скарлати, Бах, Лист, Понедељак, 3. јуна; Кристина Далеа, клавир, На програму: Бетовен, Месијан, Франк, четвртак, 6. јуна; Тимофеј Степанов, виолина, Радан Јовановић, клавир, На програму: Телеман, Шуберт, Брамс, Фаља-Крајслер, понедељак, 10. јуна; Кристина Степановић, флаута, Драгана Раић, клавир, На програму: Пуланк, Јефтић, Марић, Демерсман, Карг, Мартен, четвртак, 13. јуна; Игор Алексић, виолина; Бојан Младеновић, клавир, На програму: Стојановић, понедељак, 17. јуна; Страхиња Радојчић, флаута, Мери Бојић-Радојчић, клавир, На програму: Дебиси, Бонис, Ибер, Мијо, четвртак, 20. јуна; Вук Оваскаинен, виолончело, Уки Оваскаинен, клавир, На програму: Шуман, Дебиси, Енеску, понедељак, 23. јуна; Марија Ђурђевић-Илић, флаута, Марко Богдановић, клавир, Суделује: Марко Ковач, клавир, На програму: Ковач, Мартину, Видор, Пијацола, четвртак, 27. јуна; Додела награде „Станојло Рајичић“ за концертну сезону 2022/2023, Јелисавета Зорић, виолина, Давуд Веснић, клавир, На програму: Бетовен, Игудсман, понедељак, 1. јула; Ана Гвозденовић, сопран, Владимир Глигорић, клавир, Суделује: Јован Савић, труба, Сања Марић, флаута, На програму: Јевтић, четвртак, 3. октобра; Вероника Богић, виолина, Јована Савић, виолина, Наталија Младеновић, клавир, На програму: Франк, Равел, Сен-Санс, понедељак, 7. октобра; Уки Оваскаинен, клавир, На програму: Бетовен, четвртак, 10. октобра; Изворна певачка група „Црнућанка“ са Рудника, Суделује: Певачка група „Моба“, понедељак, 14. октобра; Трио Оваскаинен, Ања Оваскаинен, виолина, Вук, виолончело, Уки Оваскаинен, клавир, На програму: Касадо, Брамс, четвртак, 17. октобра; Душца Половина, виола, Александар Ђермановић, клавир, На програму: Шостакович, Шуберт, Брух, Равел,

Хиндемит, Цинцадзе, Бридж, понедељак, 21. октобра; Марија Ђурђевић-Илић, флаута; Марко Богдановић, Уки Оваскаинен, клавир; На програму: Месијан, Мартину, Четвртак, 24. октобра; Александар Синчук, клавир, На програму: Шопен, понедељак, 28. октобра; Јана Јовановић, сопран, Симонида Јовановић, флаута, Кристина Сочански, клавир, На програму: Смалдоне, Гњатовић, Марић, Деспић, четвртак, 31. октобра; Међународни фестивал *Чембало, жива уметности – Ars vivendi clavicembalum*; „У салону Мадам Бријон" – Музика за чембало и пијанофорте, Душан Тороман, пијанофорте, Бојана Димковић, чембало, На програму: Ригел, Тапре, понедељак, 4. новембра; „Барокни колаж" Ансамбл „Примавера", Александра Лојаница, сопран, Вера Илић, виолина, Ребека Вучетић, блок флаута, Александар Јован Крстић, траверзо флаута, Милија Миодраг, чембало, На програму: Персл, Корели, Бах, Вивалди, понедељак, 4. новембра; Међународни фестивал *Чембало, жива уметности – Ars vivendi clavicembalum,* „Хармонија разума и природе", Светлана Стојановић Кутлача, чембало, На програму: Дифли, Форкре, четвртак, 7. новембра; Ансамбл Парнас, На програму: Купрен, Рамо, Балбастр, Руаје, четвртак, 7. новембра; Едит Македонска, виолина, Гордана Ђургус, харфа, На програму: Гргин, Божић, Ђенадер, Богуновић, Христић, Стојановић, четвртак, 14. новембра; Ученици Школе за музичке таленте из Ћуприје, понедељак, 18. новембра; Свечана додела награде и концерт Фондације Василија Мокрањца, понедељак, 25. новембра; Енрику у част: Концерт камерних дела, Поводом обележавања стогодишњице композитора и академика Енрика Јосифа, четвртак, 28. новембра; Марија Глуваков Меденица и Марија Радовић, На програму: Мошковски, Дикинсон, Дворжак, Равел, Чајковски, Хачатуријан, Живановић, Крстић, понедељак, 2. децембра; Марија Ђурђевић, флаута, Ива Милошевић, флаута, Марија Радовић, клавир, На програму: Коечлин, Дебиси, Кларк, Петраси, Шостакович, четвртак, 5. децембра; Вероника Богић, виолина; Катарина Хаџи Антић-Татић, клавир, На програму: Бах, Бетовен, Паганини, понедељак, 9. децембра; Зоја Милићев, виолина, Ивана Павловић, клавир, На програму: Бах, Тартини, Моцарт, Вијењавски, четвртак, 12. децембра; Омаж Андреу Жоливеу, Страхиња Радојичић, флаута, Владимир Станишић, кларинет, Милена Станковић, фагот, Ирина Пејоска, харфа, Ива Вуковић, клавир, Давуд Веснић, клавир, Огњен Милосављевић, клавир, понедељак, 16. децембра; Клавирска трија Емилије Мајер, Исидора Драмићанин Марјановић, виолина, Наталија Типсаревић, виолончело, Милица Ковачевић, клавир, понедељак, 23. децембра;

Милица Милић, сопран, Ружица Дојчиновић, клавир, На програму: Хендл, Моцарт, Равел, Коњовић, Перголези, четвртак, 26. децембра.

Галерија науке и технике САНУ

У току 2024. године, Галерија науке и технике САНУ је реализовала укупно 11 изложби и богат пропратни програм у виду стручних вођења у оквиру изложби, предавања и промоција књига, и учествовала је на Данима европске баштине 2024. Када је у питању издавачка делатност, објављена су 3 каталога изложби у серији Галерији науке и технике: број 53, 54 и 55.

Одржане изложбе у 2024 години:

Изложба „Архитекта као цртач и сликар“: 26. децембар 2023 – 14. фебруар 2024. године, аутори: Слободан Малдини и Софиа Ланцош Малдини, Организација: Асоцијација српских архитеката и Галерија науке и технике САНУ, Укупан број посетилаца: 1555;

Изложба и манифестација „Недеља свести о мозгу 2024“: 11 - 15. март 2024. године,

организатор: Студентска секција Друштва за неуронауке Србије, укупан број посетилаца: 717;

Изложба „Дигиталне технологије у образовању“: 20 - 27. март 2024. године, аутори: Стеван Јокић и Љиљана Јокић,

Пројекат „Рука у тесту“ у сарадњи са Француским институтом у Београду број посетилаца 196 ;

Изложба „Александар Ђорђевић – Градитељ Београда“: 30. април – 8. јун 2024. године, аутор: Новица Бабовић, Организатор: Галерија науке и технике САНУ, број посетилаца на отварању 76, Укупан број посетилаца 738, Изложбу је пратио истоимени каталог у серији ГНТ бр. 53;

Изложба *„Додир природе* - Заштићене животињске врсте Србије“: 13 – 29. јун 2024. године, организација: Завод за заштиту природе Србије, Број посетилаца на отварању: 85,

Укупан број посетилаца: 442;

Изложба „Уметност конструисања“: 8. јул – 8. август 2024. године, 60 година предмета Конструктивни системи и Просторне структуре на Универзитету у Београду – Архитектонском факултету“: Организација: Архитектонски факултет Универзитета у Београду, број посетилаца на отварању: 84, укупан број посетилаца: 644, изложбу је пратио истоимени каталог у серији ГНТ бр. 54;

Изложба „Великани у фармацији“: *Тражим почетак, сјај и сате стале:* 3 – 17. септембар 2024. године, аутор изложбе: Јелена Манојловић, Организација: Музеј за историју фармације, Фармацеутски факултет Универзитета у Београду, Број посетилаца на отварању 70, укупан број посетилаца: 430;

Изложба „Вински летопис Србије“, аутора дописног члана САНУ Жељка Томановића, коју је Галерија науке и технике реализовала у току 2023. године, пресељена је и изложена у Музеју винарства и виноградарства у Александровцу у току месеца септембра.

Иста изложба је од октобра постављена у Музеју Хајдук Вељка у Неготину.

Изложба „Академик Недељко Кошанин – зачетник модерне српске ботанике“: 8 – 31. октобар 2024. године, аутори изложбе: дописни члан САНУ Марјан Никетић, др Гордана Томовић и др Милорад Вујичић, Организација: Универзитет у Београду – Биолошки факултет, Природњачки музеј у Београду, Галерија науке и технике САНУ, број посетилаца на отварању 120, укупан број посетилаца: 571. Изложбу је пратио истоимени каталог у серији ГНТ бр. 55;

Изложба „Вићентије владика и задужбинар – 200 година од рођења врањевшничког духовника и културно-просветног добротвора“: 6 - 27. новембар 2024. године, аутор: Роксанда Алексић, Народни музеј Шумадије у Крагујевцу, Организатори: Народни музеј Шумадије, Музеј рудничко-таковског краја и Задужбина владике Вићентија Красојевића, број посетилаца на отварању 118, укупан број посетилаца: 471;

Изложба и међународна конференција „О архитектури 2024 - Обликовање града архитектуром“: 4 - 18. децембар 2024. године, организација: Асоцијација за развој одрживе урбане заједнице – СТРАНД и Галерија науке и технике САНУ, број посетилаца на отварању 118, укупан број посетилаца: 363 и

Изложба „Простор града – простор природе“: 26. децембар 2024. године – 31. јануар 2025. године, организација: Завод за заштиту природе Србије, број посетилаца на отварању 52, укупан број посетилаца (до краја децембра): 123.

Од пратећих активности, организована су стручна предавања у оквиру изложби „Архитекта као цртач и сликар“, „Недеља свести о мозгу 2024 - Мистерија повезаности: Неуробиологија љубави“, „Великани у фармацији: *Тражим почетак, сјај и сате стале“*, као и у оквиру Округлог стола „Живот Срба у Северној Македонији: историјат, изазови и перспективе“. У галерији су одржане и промоције књига: „Београд између

традиције и савремености“ аутора Слободана Малдинија, „СВЕУДИЉ ВОДВИЉ буквар скоро па манифест“, „R/IN architectural enchiridion in the age of virality и P&R since 1979, „#goldenboys #alwaysontop #label-4tomorrow, retrospekcija“ аутора проф. Крешимира Рогине, „Заштићене животињске врсте Србије“ у издању Завода за заштиту природе Србије и „Маестрални градови“ аутора Дениса Амбруша. Поред тога, у галерији је одржан годишњи састанак Друштва конзерватора Србије (секција археолога), Постер сесија Међународне научне конфернције SPIG 2024 и концерт састава Јасна Јовићевић Quinary у оквиру међународне конференције „О архитектури 2024 - Обликовање града архитектуром“. Фебруар: Изложба „Архитекта као цртач и сликар“, Пропратни програм: уторак 30. јануар 2024. Стручно вођење кроз изложбу (24), Слободан Малдини и Софиа Ланцош Малдини; уторак 06. фебруар 2024. Представљање књиге „Београд између традиције и савремености“ аутора Слободана Малдинија (65), говоре: проф. Александар Кадијевић и Слободан Малдини; уторак 06. Фебруар, представљање путописа и филма „Наша Индија“ аутора Хелене Цуцулић и Сандре Беговић (40), говоре: Хелена Цуцулић, Сандра Беговић и Слободан Малдини; уторак 13. фебруар, разговор о књигама аутора проф. Крешимира Рогине (30): *СВЕУДИЉ ВОДВИЉ буквар скоро па манифест, R/IN architectural enchiridion in the age of virality, P&R since 1979, #goldenboys #alwaysontop #label4tomorrow, retrospekcija, г*оворе: проф. Крешимир Рогина, академик Бранислав Митровић и Слободан Малдини. Март: Изложба и манифестација „Недеља свести о мозгу 2024 - Мистерија повезаности: Неуробиологија љубави“ Програм предавања: Понедељак 11. март 2024. године, предавање *„Love is blind* – истина или мит?“ (17), Ален Југиновић. Предавање „Неуробиологија допамина – Шта нас мотивише и шта нас чини срећнима“ (17), Марин Јукић. Уторак 12. март 2024. године, предавање „Да ли ћемо једног дана пратити свој мозак на начин на који данас пратимо своје срце?“ (26) Богдан Мијовић, mBrainTrain CTO, предавање „Физичка привлачност између биологије и културе“ (29), Слободан Марковић. Среда 13. март 2024. године, предавање „Емпатија и љубав“ (17), Миро Јаковљевић. Предавање „A brief history of the science of love“ (32), Liat Yakir. Предавање „Физиологија љубави: шта, како и зашто? (15), Значај љубави за здравље и када је љубав лек“, Драган Хрнчић. Четвртак 14. март 2024. године, предавање „Nurturing love: The Parent - Child Relationship and its Importance for Children's Social Development” (43), Милица Николић. Предавање „Неуронски корелати љубави (19), Неурохемија љубави и заљубљености“, Милорад Драгић. Предавање „Истине и заблуде о љубави“

(92), Два и по психијатра. Петак 15. март 2024. године, предавање „Да ли сродне душе постоје?“ (36), Катарина Стекић. Предавање „Шта сад љубав има с тим?“ (86), Милош Бајчетић и Јоко Полексић. Април: петак 19. април 2024. године, састанак Друштва конзерватора Србије, Секција археолога (25). Јун: пропратни програм изложбе „Додир природе – заштићене животињске врсте Србије“, четвртак 27. јун 2024. године, промоција књиге „Заштићене животињске врсте Србије“ (73), говорници на промоцији књиге: Марина Шибалић, в.д. директора Завода за заштиту природе Србије, Јасмина Јовић, помоћник министра за заштиту животне средине, Ненад Секулић, начелник Одељења за биодиверзитет. Август: 27 – 29. август 2024. године, постер сесија Међународне научне конференције SPIG 2024 (60). Септембар: Пропратни програм изложбе као део манифестације „Дани европске баштине“, уторак 17. септембар 2024. године, ауторско вођење кроз изложбу „Великани у фармацији: *Тражим почетак, сјај и сате стале“* (25), Јелена Манојловић, виши кустос. Предавање „Стеван Јаковљевић: јесу ли то два човека истог имена?“ (28), проф. др Ивана Спасовић, историчарка. Новембар: Пропратни програм изложбе „Вићентије владика и задужбинар - 200 година од рођења врањевшничког духовника и културно-просветног добротвора“, петак 22. новембар, уручивање захвалница студентима Академије Српске Православне Цркве за уметности и консервацију који су учествовали на ликовном Конкурсу који је организован у сарадњи Задужбине владике Вићентија и Академије СПЦ за уметности и консервацију у Београду (42), петак 29. Новембар, Округли сто „Живот Срба у Северној Македонији: историјат, изазови и перспективе“. Организација: Одбор за проучавање националних мањина и људских права САНУ и Српски културно-информативни центар СПОНА, укупан број посетилаца: 60. Поздравне речи: академик Тибор Варади, председник Одбора и Милутин Станчић, програмски директор СКИЦ СПОНА. Правно-политички и социо-економски положај Срба, образовање, медији. Председава: Александра Ђурић Миловановић. Прјекција документарног филма, Братислава Танасковић - Правно-политички положај Срба: историјат промена, садашње стање и перспективе, Милутин Станчић - Стање и изазови опстанка, деловања и нестанка српске заједнице и облици образовања на српском језику у Северној Македонији, Александар Николић Писарев - Медијска слика и „домет“ информисања на српском језику у Северној Македонији некад и сад, Предраг Маринковић - Пламен добротољубља – братољубље и доброчинство кроз конкретна дела; побољшање социо-економских услова вишедетних породица на тлу Северне Македоније,

Средњовековна култура Срба у Северној Македонији, председава: Горан Максимовић, Ненад Лајбенпергер, Алекса Циганович - Искуства теренског рада на евидентирању и документовању српских гробаља и војних меморијала у Северној Македонији, Јасмина С. Ћирић - Заштита и стање српске средњовековне културне баштине на тлу Северне Македоније: резултати, перспективе, Бојан Ортаков - Исаија Србин, композитор српско – византијске музичке традиције 14. и 15. века; Образовни центри и културна размена са Србијом од друге половине 19. века до данас, председава: Јелена Јовановић, Александра Новаков - Српска мушка гимназија у Скопљу (140 година оснивања),

Ивана Николић - Допринос Народне библиотеке Србије на обогаћивању књижног фонда на српском језику у Северној Македонији, Бранка Костић Марковић, Младен Марковић - WORLD MUSIC као културна спона између Србије и Македоније; Документи, личности и стваоци у културном развоју јужне Србије (1912–1941) и Скопља, председава: Биљана Сикимић, Горан Максимовић - Издање Споменице двадесетопетогодишњице ослобођења Јужне Србије (1912–1937), као изузетно свједочанство једног времена и простора, Милош Стојковић - Арх. Јосиф Михаиловић – оснивач модерног Скопља, персонификација доба убрзане модернизације новоослобођених јужних крајева 1912–1941, Сунчица Денић - Српски писци са Косова и Метохије у Скопљу између два рата; Српске историјске традиције, народни говори и топоними у данашњој Северној Македонији, у 19. веку и данас, председава: Милутин Станчић, Урош Шешум - Српске историјске традиције и предања на тлу данашње Северне Македоније у 19. веку, Станислав Станковић - Српски народни говори на подручју Вардарске Македоније, Дејан Милорадов - Микротопоним Шарган крај Маловишта на планини Баби. Децембар: Пропратни програм и међународне конференције „О архитектури 2024 - Обликовање града архитектуром“, четвртак 5. децембар, промоција књиге „Маестрални градови“ Дениса Амбруша (36), среда 18. децембар, презентација пројекта «Звучни пејзаж женског искуства» и публикације «Споменар женског искуства - Палић», Јасна Јовићевић (23). Концерт састава Јасна Јовићевић Quinary

Што се тиче издавачке делатности у 2024. години издате су три публикације, каталози изложби: „Александар Ђорђевић – Градитељ Београда“ (Галерија науке и технике бр. 53), „Уметност конструисања: 60 година предмета Конструктивни системи и Просторне структуре на Универзитету у Београду – Архитектонском факултету“ (Галерија науке

и технике бр. 54) и „Академик Недељко Кошанин – зачетник модерне српске ботанике“ (Галерија науке и технике бр. 55).

Конзервација и откуп архивалија

Фондови Архива увећани су пријемом неколико поклона. Бранко Љубић је поклонио део заоставштине дописног члана САНУ Милоша Радојчића, а Слободан Рељић грађу о Антонију Фарчићу. Павле Медаковић је поклонио дневнике свог оца академика Дејана Медаковића, а професор Александар Палавестра дневничке записе свог оца академика Предрага Палавестре. Професор и пијаниста Јасмина Јанковић предала је CD са својим клавирским извођењима дела Јосипа Славенског и Мирјане Живковић. Управница Архива предала је непотпун комплет часописа „Наша реч” (1948–1990), добијен од Десимира Тошића, вишегодишњег уредника овог емигрантског гласила. Збирка одликовања увећана је за 22 одличја, те сада броји укупно 1.444 предмета. Примљена су нова одликовања академика Радоја Чоловића, Зорана Кнежевића, Милице Стевановић и Милосава Тешића. Формирана је и нова група одликовања, настала издвајањем предмета из рукописне заоставштине академика Миодрага Ибровца. Приручна библиотека Архива увећана је за 20 нових наслова, тако да сада садржи 2.669 библиотечких јединица.

Завршено је сређивање заоставштина генерала Боривоја Мирковића (Историјска збирка 14667) и академика Николе Радојчића (Историјска збирка бр. 15064), а у току је архивистичка обрада већих фондова, попут заоставштине Федора Никића, Марка Ристића, Бранка Ћопића и Станка Опачића Ћанице. Послови сређивања депоа 2, који су започети прошле године, у потпуности су приведени крају, чиме је Архив значајно проширио своје смештајне капацитете. Депо је окречен, а старе дрвене полице замењене су металним и попуњене новим архивским кутијама. Садашње стање и изглед депоа такви су да могу бити сматрани узором по коме би требало преуредити и остале депое. У конзерваторској радионици Архива обављена је комплетна рестаурација 101 документа (од чега 39 географских карата већег формата), укупног обима 208 листова.

Грађа Архива излагана је на следећим изложбама: „Урош Предић достојанство свакидашњице” и „Владимир Р. Петковић, утемељитељ струке и науке” у Галерији САНУ, „Академик Недељко Кошанин, зачетник модерне српске ботанике ” у Галерији науке и технике САНУ, „Антиквитет: 100 година надреализма” у Музеју савремене уметности у

Београду и „Барбарогениј надреализма" у Галерији Српског културног друштва „Просвјета" у Загребу.

У Аудиовизуелном архиву и центру за дигитализацију САНУ снимљено је 155 рукописа из Старе збирке. Поступак дигитализације обављао се у складу с Правилником, усвојеним прошле године, без проблема и застоја до којих је долазило у ранијем периоду. У читаоници Архива забележено је 563 посета од стране 139 истраживача из Србије и 12 иностраних истраживача. За њихове потребе направљено је 7.425 ксерокс-копија и 2.005 дигиталних снимака.

Центар за научноистраживачки рад САНУ и Универзитета у Крагујевцу

Издавачка делатност: Зборник *Радови на путу*, који садржи радове са округлог стола одржаног у октобру 2023. године у знак сећања на завичајног књижевника Слободана Павићевића, објављен је у сарадњи са Народном библиотеком „Вук Караџић" у Крагујевцу; Зборник *Кнез Михаило Обреновић – време, живот и дело*, који садржи радове са научног скупа одржаног у септембру 2023. године, предат је у штампу и очекује се његово објављивање почетком 2025. године. Уредник зборника је академик Славенко Терзић; Зборник *Драгослав Срејовић и мултидисциплинарност*, објављен 2023. године, је на списку књига које су откупљене на конкурсу за Откуп књига за јавне библиотеке 2024. године, који спроводи Министарство културе и информисања.

Научни и стручни скупови: Представљање најбољих пројеката одабраних на конкурсу за младе научнике и уметнике Универзитета у Крагујевцу за школску 2024/25, одржано је 26. септембра. На четврти јавни позив пријављено је 12, а одабрано 5 пројеката. Представљени су садржаји одабранох пројеката, научна методологија коју ће користити у истраживању, као и пројектни тимови који ће током наредние године учествовати у реализацији; Округли сто *Универзалност примене статистике за истраживање појава – два века од рођења Владимира Јакшића*, у суорганизацији са Економским факултетом у Крагујевцу, одржан је 8. новембра. У раду скупа су учествовали: др Александра Вулетић, Историјски институт у Београду (*Живот и рад Владимира Јакшића*), проф. др Ђорђе Ђурић, Филозофски факултет у Новом Саду (*Историјско време Владимира Јакшића, друштвени и научни контекст Србије и Европе*), Горан Михајловић, заменик директора Републичког хидрометеоролошког завода (*Значај и допринос Владимира Јакшића у области метеорологије*), ака-

демик Федор Месингер (*Владимир Јакшић – родоначелник метеорологије и промотер статистике у Србији. Верификација прогноза данас – важна област статистике*), проф. др Винко Лепојевић, Економски факултет у Нишу (*(Зло)употреба статистике*), проф. др Весна Јанковић-Милић, Економски факултет у Нишу (*Како изабрати (прави) метод прогнозирања),* Небојша Толић, Републички завод за статистику (*Примена савремених алата за визуелизацију и анализу података у раду РЗС-а*), проф. др Милан Стаменковић, Економски факултет у Крагујевцу (*Апликативна моћ мултиваријационе статистичке анализе*) и проф. др Марина Милановић, Економски факултет у Крагујевцу (*Статистичка писменост у савременом окружењу);* Представљање резултата пројеката са трећег Јавног позива за пријаву научно-истраживачких односно уметничких пројеката за младе научнике и уметнике Универзитета у Крагујевцу за 2023/24. годину, одржано је поводом обележавања Светског дана науке, 13. новембра на Универзитету у Крагујевцу. У склопу програма, др Хауард Московиц, истакнути амерички експериментални психолог, одржао је научно популарно предавање *Mind Genomics + Artificial Intelligence: A fertile marriage for research and discovery about the world of everyday life*.

Предавања – промоције књига: Др Фабио Цоби (Fabio Zobi), професор са Универзитета у Фрибургу у Швајцарској, одржао је предавање *Хемијски и теоријски приступи синтези и развоју ренијум карбонилних антибиотика,* 24. јануара на Природно-математичком факултету у Крагујевцу, у сарадњи са Подружницом Српског хемијског друштва у Крагујевцу; Зборник *Драгослав Срејовић и мултидисциплинарност*, објављен 2023. године, у издању Центра САНУ и Завода за заштиту културе Крагујевац, промовисан је на манифестацији *Дани крагујевачке књиге,* у Народној библиотеци „Вук Караџић“ у Крагујевцу, 21. фебруара; Др Милош Ђорђевић, научни саветник Института за нуклеарне науке "Винча" одржао је предавање *Физика честица: од Хигс бозона до терапије зрачењем*, на Универзитету у Крагујевцу, 22. фебруара; Зборник *Advances in Radiation Oncology of Lung Cancer* (треће издање, Springer 2023) промовисан је 27. фебруара на Универзитету у Крагујевцу. У промоцији су учествовали: проф. др Бранислав Јеремић, уредник зборника, проф. др Бранислав Перин, Институт за плућне болести Војводине у Сремској Каменици и проф. др Ненад Филиповић, Универзитет у Крагујевцу; У сарадњи са Подружницом Српског хемијског друштва у Крагујевцу, др Марин Ивошев одржао је предавање *Аерозагађење планетарни проблем – ваздух у затвореним просторијама проблем сваког човека појединачно*, 6. марта на Природно-математичком факултету у Крагујевцу;

Академик САНУ Јован Делић одржао је два предавања *Горан Петровић – поглед кроз никејске прозоре* и *Васко Попа - Усправна земља*, 21. марта, на Факултету педагошких наука у Јагодини; Проф. др Слободан Јанковић, Факултет медицинских наука, одржао је семинар *Дизајн истраживања – уводни курс*, 25. марта, на Универзитету у Крагујевцу; У Мултимедијалн ој сали Универзитета у Нишу, у организацији Огранка САНУ у Нишу, 8. априла, представљени ––су зборници радова са научних скупова посвећених академику Драгославу Срејовићу, поводом објављивања петог зборника *Драгослав Срејовић и мултидисциплинарност;* Предавање др Матије Златара, научног саветника Института за хемију, технологију и металургију Универзитета у Београду, под називом *Путовање кроз координациону хемију – разумевање метал-лиганд веза*, одржано је 22. априла, у сарадњи са Подружницом Српског хемијског друштва у Крагујевцу; Проф. др Весна Мишковић-Станковић, одржала је предавање *Антибактеријске биокерамичке превлаке за примене у медицини* 9. маја на Универзитету у Крагујевцу; У Галерији Народне библиотеке „Вук Караџић“ у Крагујевцу, 18 јуна, промовисан је зборник *Радови на путу*, који садржи радове са округлог стола који је Центар САНУ организовао 30. октобра 2023. године; У Огранку САНУ у Новом Саду, 18. септембра, представљен је зборник *Драгослав Срејовић и мултидисциплинарност*, као и претходна четири зборника са научних скупова посвећених академику Драгославу Срејовићу; У оквиру циклуса трибина *Ја, психотерапија и религија*, организованих поводом обележавања сто година од рођења академика Владете Јеротића, на Универзитету у Крагујевцу одржане су три трибине: *(а)* Александар Гајшек, новинар: *Загрљај срца и ума* (3. октобра), *(б)* проф. др Жарко Требјешанин: *Јеротићев допринос повезивању психологије и религије* (30. октобра) и *(в)* др Стефан Јеротић, Медицински факултет у Београду: *Владета Јеротић: породични и професионални узор* (13. децембра); Александар Стајковић, професор Универзитета у Висконсину, САД, одржао је предавање: *Говорите ли амерички?* на Универзитету у Крагујевцу, 25. Октобра; Предавање *Стваралаштво академика Ђорђа Злоковића* одржали **су** проф. др Миодраг Несторовић и доц. др Јелена Милошевић, Архитектонски факултет Универзитета у Београду, 13. новембра у Универзитетској галерији у Крагујевцу; Поводом обележавања годишњице смрти академика Драгослава Срејовића, 29. новембра, на Универзитету у Крагујевцу, а у сарадњи са Заводом за заштиту споменика културе Крагујевац, одржана је трибина *Истраживање рановизантијске метрополе Јустинијане Приме (Царичин град)*. Учествовали су: акаде-

мик Вујадин Иванишевић, др Иван Бугарски (Археолошки инситут САНУ) и др Владан Здравковић (Византолошки инситут САНУ).

Изложбе – концерти: Изложба *Биље и камење – H_2O,* чији је аутор др Марјан Никетић дописни члан САНУ, свечано је отворена 21. фебруара у Универзитетској галерији и трајала је до 21. марта. Поводом Дана Универзитета у Крагујевцу и Мајских свечаности града Крагујевца, организован је *Гала концерт Музички времеплов,* 23. маја, у Првој крагујевачкој гимназији. Уредник програма концерта је проф. мр Марина Трајковић-Бицовски, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу. Учествовали су наставници, сарадници, некадашњи и садашњи студенти овог факултета; У Галерији „ВИШе од галерије“ у Средњој школи „Кнез Александар Карађорђевић“ у Крагујевцу, 23. септембра, отворена је интерактивна изложба-радионица *Дигиталне технологије у образовању.* Аутори изложбе су проф. др Стеван Јокић и Љиљана Јокић. а изложба је део пројекта „Руке у тесту“ Француске академије наука. Изложба је трајала до 27. септембра, а посетило је око 400 ученика које су кроз изложбу водили волонтери, ученици трећег и четвртог разреда Прве крагујевачке гимназије; Учешће у организацији изложбе *Зрно жита,* академика Душана Оташевића, у Легату Николе Коке Јанковића, од 25. октобра до 9. децембра; Изложба *Уметност конструисања* која садржи кључне пројекте и инжењерска остварења академика Ђорђа Злоковића, као и најуспешније радове студената архитектуре, отворена је 13. новембра у Универзитетској галерији и трајала је до 26. новембра; Учешће у организацији изложбе *Легат Олге Јеврић у САНУ*, у Легату Николе

Коке Јанковића. Изложба траје од 12. децембра 2024. до 12. марта 2025.

Начин пословања Фонда САНУ

Стручни послови Фонда САНУ у 2024. години реализовани су у Сектору за послове Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности, фондација, задужбина и легата, по налогу Управног одбора Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности, управника послова САНУ и уз сарадњу са Академијиним одељењима, секторима Службе Академије и њеним јединицама. Управни одбор Фонда су у 2024. години чинили: председник Управног одбора Фонда САНУ: академик Зоран В. Поповић, потпредседник САНУ, секретари одељења САНУ академици: Милан Дамњановић, Одељење за математику, физику и гео-науке, Владимир Стевановић до 19. марта 2024, а након његове смрти академик Богдан

Шолаја, Одељење хемијских и биолошких наука, Слободан Вукосавић, Одељење техничких наука, Драган Мицић, Одељење медицинских наука, Злата Бојовић, Одељење језика и књижевности, Коста Чавошки, Одељење друштвених наука, Михаило Војводић до 28.02.2024, а након тога академик Љубомир Максимовић, Одељење историјских наука и Иван Јевтић, Одељење уметности, представици одељења САНУ: академици: Зоран Радовић, Велимир Радмиловић, Миодраг Чолић, Александар Лома, Павле Петровић, Миодраг Марковић и Тодор Стевановић; представник Огранка САНУ у Новом Саду, академик Теодор Атанацковић и представник Огранка САНУ у Нишу, академик Влада Вељковић, чланови Управног одбора Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности.

Управни одбор Фонда САНУ одржао је у току године две седнице, 16. априла и 16. децембра 2024. На седницама су усвојене одлуке о усвајању Извештаја о раду одбора и пројеката одељења САНУ у 2023, о усвајању Финансијског плана Фонда САНУ за 2024. годину, о предлозима за усвајање нових индивидуалних пројеката чланова САНУ, о расподели средстава за рад академијских одбора САНУ, о финансирању пројеката од стратешког интереса САНУ, о расписивању конкурса за финансирање пројеката од стратешког интереса САНУ за 2024. годину; разматрана су питања реализације и финансирања Програма научноистраживачких и уметничких активности САНУ и друга питања везана за рад Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности.

ОДЕЉЕЊЕ ЗА МАТЕМАТИКУ, ФИЗИКУ И ГЕО-НАУКЕ

ОДБОР ЗА ПАЛЕОФЛОРУ И ПАЛЕОФАУНУ

Председник: академик Милан Сударr

Чланови: академик Видојко Јовић, проф. др Владан Радуловић, проф. др Љупко Рундић, проф. др Невенка Ђерић, проф. др Катарина Богићевић, др Дивна Јовановић виши научни сарадник, проф. др Јелена Миливојевић, проф. др Зорица Лазаревић, проф. др Мери Ганић и асистент Јелена Стефановић.

Сарадници: поред наведеник чланова у раду Одбора је у 2024. години преко заједничких публикованих радова учествовало и 75 спољних, страних сарадника из Аустрије, Немачке, Италије, Румуније, БиХ, Словеније, Хрватске, Македоније, као и 50 домаћих истраживача који нису директно ангажовани у Одбору.

Средином године Пројекат је остао без свог еминентног члана академика Видојка Јовића, који је дуго година успешно учествовао у његовом раду.

Чланови Одбора су били активни у својим индивидуалним и међународним истраживањима која су се развијала кроз рад на неколико тема и сходно плану за 2024. годину. Постигнути резултати су публиковани, како у часописима (претежно међународним) тако и саопштени на научним конференцијама, било међународним тако и на националним. Међу њима се могу навести следећа:

(а) као што је већ истакнуто у Извештају за пројекат Ф-22 настављен је рад на писању радова о Формацији Булог (генералне карактеристике, микрофације, депозициона историја, литостратиграфија и др.) која обједињује средњо до касно анизијску седиментну сукцесију Унутрашњих Динарида на просторима Босне (околина Сарајева) а такође је и по први пут дефинисана Формација Грабовик; такође су проучаване и детаљно приказане особине типских профила и референтних локалите-

та утврђених литостратиграфских јединица средњо и горњотријаских отворено морских седиментних сукцесија терена рагиона околине Сарјева и источне Босне;

(б) изучавање радиоларијских асоцијација тријаских радиоларита Црне Горе, јурских радиоларита СИ Мађарске, као и микрофацијална и биостратиграфска анализа доњокредних седимената централне Србије;

(в) остварен је теренски рад на континентално-језерским формацијама неогена Ваљевско-миоичког басена, Колубарског басена и околине Београда, и источне Србије;

(г) обављена је лабораторијска обрада (просејавање) већег броја узорака из Мале пећине, који ће бити анализирани унаредном периоду, у сарадњи са другим колегама и студентима докторских и мастер студија;

(д) настављена је анализа материјала из пећине из клисуре Миросаве и Козје пећине, а отпочела је и анализа материјала из Мале Баланице, Подпечи и Пештурије;

(ђ) почео рад на проучавању и корелацији речних тераса Саве и Западне и Јужне Мораве;

(е) такође је започет рад, у сарадњи са страним колегама, на анализи aDNA и морфометријским карактеристикама зуба рода *Spermophilus*.

Одређене активности поједини чланови Одбора су исказали и у стручном раду везаном за област геологије:

(а) при вођењу и уређивању геолошког часописа: „Геолошки анали Балканског полуострва“, односно у раду његовог уређивачког одбора;

(б) један члан је нарочито био активан у раду на изучавању и писању о историји геологије и рударства у Србији (као члан INHIGEO) а такође и као редовни члан Академије инжењерски наука Србије,

(в) неколико чланова Одбора активно су учествовали, како у организацији тако и у раду међународне научне конференције „100 years of the Paratethys (Laskarev, 1924) – conceptual history and modern challenges“, коју је организовало Српско геолошко друштво, а суорганизатори су били Рударско-геолошки факултет у Београду, Српска академија наука и уметности, Природњачки музеј у Београду, и др.

Један члан Одбора од 2022. године учествује на пројекту програма „ИДЕЈЕ“ под називом NEEMO “*Neanderthal and Early Modern Human interactions in the Central Balkans*” који се реализује преко Филозофског и Рударско-геолошког факултета Универзитета у Београду а финансира га Фонд за науку Републике Србије. Током периода 2022-2025. исти сарадник учествује на пројекту “Using climate envelope models to predict spatial and temporal distribution patterns of climate-related Quaternary

extinctions" који финансира Влада Шпаније - Ministerio de Ciencia e innovación (MICINN), Proyectos de generación de conocimiento (projekat broj PID2021-122533NB-I00). Овај сарадник од почетка 2024. године, такође учествује у раду седмогодишњег међународног научног пројекта који финансира Влада Канаде (SSHRC Partnership Grant: "Movement, Interaction, Resilience, Adaptation (MIRA): The complex role of the Central Balkans in the early peopling of Europe").Поред тога сарадници Одбора су учествовали у раду на међународном пројекту истраживања Црвене стијене „The Origin of controlled fire use" који финансирају Министарство културе Црне Горе и the United States National Science Foundation (NSF-BCS 1758285).

У овој години, истраживачи чланови Одбора, учествовали су са саопштењима/постерима у раду низа међународних односно националних научних скупова/конференција као што су: ZoologyCon 2024. 6th-9th November, Bucharest, Romania, XLVII Годишњи скуп Српског археолошког друштва (Ниш, 30. мај – 1 јун), III Конгреса геолога Босне и Херцеговине септембра месеца који је одржан у Неуму и др.

У 2024. години чланови и остали сарадници Одбора су публиковали 26 библиографских јединица, од којих су 2 из 2023. године јер су изашли из штампе почетком 2024., а носе годину публиковања 2023. годину. Од научних радова то су 6 часописа са ISI SCI листе: 1 у врхунском међународном часопису (M21), 3 у истакнутом међународном часопсису (M22) и 2 у из категорије међународних часописа (M23). Три рада су публиковани у националном часопису међународног значаја(M24) док је 1 штампан у водећем часопису националног значаја (M51). Остале референце су 8 апстракта и 1 проширени апстракт, као и 1 водић екскурзије са саопштења са 2 домаће и 3 стране, националне конференције; такође су објављена 2 *In memoriama* у домаћим часописима из Београда и Подгорице, као и 3 чланка са тематиком популаризације науке у магазину *Planeta*.

Mrdak M., Wegerer E., Sudar M., Djerić N., Đaković M., & Gawlick H.-J., 2023: Demise of the Wetterstein Carbonate Platform and onset of the Dachstein Carbonate Platform recorded in deep-water successions of the East Bosnian-Durmitor megaunit (Plješevina, northern Montenegro, Dinarides). **Geologica Carpathica**, 74, 6: 443-458, https://doi.org/10.31577/GeolCarp.2023.26

Mrdak, M., Đaković, M., Gawlick, H.-J., Djerić, N., Bucur, I.I., Sudar, M., Milić, M. & Čađenović, D. 2024. Middle Triassic stepwise deepening and stratigraphic condensation associated with Illyrian volcanism in the Durmitor Mountains,

Montenegro. **Facies**, (2024), 70: 10, Published 23 July 2024, https://doi.org/10.1007/s10347-024-00683-0

Mrdak, M., Đaković, M., Gawlick, H.-J., Djerić, N., Bucur, I.I., Sudar, M., Milić, M. & Čađenović, D. 2024. Correction: Middle Triassic stepwise deepening and stratigraphic condensation associated with Illyrian volcanism in the Durmitor Mountain, Montenegro. **Facies**, (2024), 70: 15, Published 27 September 2024, https://doi.org/10.1007/s10347-024-00689-8

Ochando, J., Carrio´n, J.S., Magri, D., Marín-Arroyo, A.B., Di Rita, F., Munuera, M., Michelangeli, F., Amoro´s, G., Milo˘sevi´c, S., Bogi´cevi´c, K., Dimitrijevi´c, V., Nenadi´c, D., Roksandić, M., Mihailovi´c, D. 2024. Balkan Neanderthals: The Late Pleistocene palaeoecological sequence of Pe˘sturina Cave (Ni˘s, Serbia). **Quaternary Science Reviews**, 330 (2024): 108600, www.elsevier.com/locate/quascirev

Lazarević, Z. & Milivojević, J. 2024. The first fossil insects from Serbia. **Neues Jahrbuch für Geologie und Paläontologie**, Abhandlungen, 312/3: 243-251.

Rundić, Lj., Gajić, V., Ćorić, S., Stefanović, J., Batoćanin, N., Radisavljević, M. & Prelević, D. 2024. Timing and facies analysis of the Middle Miocene Badenian flood deposits in southern Central Paratethys - insight from KC-4 borehole, western Serbia. **International Journal of Earth Science**, 113 (2024): 1067-1094. https://doi.org/10.1007/s00531-024-02430-w

Malakhova, I.G., Tesakov, S.A., Popov, S.V. & Rundić, Lj. 2024. Academician Vladimir Laskarev (1868-1954) and Paratethys. **Geološki anali Balkanskoga poluostrva**, 85(1): 129-140.

Nenadić, D. & Bogićević, K., 2023. Morphostratigraphical correlation of the Sava River near Belgrade and Južna Morava terraces. **Bulletin of the Natural History Museum**, 16: 36-55, Beograd, doi:10.5937/bnhmb2316035N

Mihailović, D., Živaljević, I., Dimitrijević, V., Dragosavac, S., Pajović, D., Petrović, A., Bogićević, K., Đurić, D., Đurović, M., Kuhn, S., Roksandić, M. 2024. First insights into the Mesolithic settlement of Southern Serbia: Excavation of the Pešterija Cave in the Ponišavlje Region. **Documenta Praehistorica**, 51: 2-29. DOI: 10.4312/dp.51.7

Djerić, N., Jach, R., Goričan, Š., Reháková, D., Uchman, A., Gawlick, H.-J., Schlögl, J. & Stojadinović, U. 2024. Jurassic-Lower Cretaceous sedimentological evolution and tectonostratigraphy of the southern distal passive margin of the Alpine Atlantic in the Serbian part of the Carpatho-Balkanides. **18th Workshop of the International Lithosphere Program Task Force Sedimentary Basins**, 07–11 October 2024, Kraków, Poland, p. 20.

Kövér, S., Haas, J., Djerić, N., Szives, O., Ozsvárt, P. & Fodor, L. 2024. From Mid-Jurassic extension to obduction-related Mélange Formation: Sedimentary records from a displaced segment of the Adriatic passive margin (NE Hungary). **18th Workshop of the International Lithosphere Program Task Force Sedimentary Basins**, 07–11 October 2024, Kraków, Poland: p. 35.

Robu, M., Mirea, I.-C., Faur, L.-M., Vlaicu, M., Rivals, F., Duñó-Iglesias, P., Ramirez-Pedraza, I., Martin, J. E., Olive, S., Dodat, P.-J., Vanheck, F., Angheluță,

L., Marom, N., Shafir, R., Meir, M., Eve, P., Meloro, C., Tîrlă, L., Obadă, T., Croitor, R., Pascari, V., Delinschi, E., Hristova, L., Spassov, N., Gospodinov, M., Dimitrijević, V., Alaburić, S., Bogićević, K., Stefanović, I., Haidău, C., Ilie, A., Sudar, N., Kaźmierkiewicz, A., Bujalska, B., Popović, D., Baca, M., Égüez, N., Pușcaș, M.-C., Stremțan, C.-C. 2024. Paleoecology and extinction of large mammals from Isotopic Stages 3-1 of the Romanian Carpathians (and beyond): an integrative approach (INTEGRATE) — Preliminary results. Travaux du Muséum National d'histoire naturelle "Grigore Antipa", vol. 67, Suppl. 1**. Zoology Conf**. 2024. Book of Abstracts, 6th-9th November, Bucharest, Romania: 108-109.

Lazarević, Z. & Milivojević, J. 2024. Unique Lake Sediments and Paleocenosis of "Bela Stena" Sediments (Western Serbia). **Fifth Congress of Geologists of Republic of Macedonia**, Book of Extended Abstracts: p. 1.

Bradić-Milinović, K., Ganić, M. & Dimitrov, D. 2024. The First find of otoliths of the Miocene from Eastern Serbia (Dacian Basin). In: Rundić et al. (Eds.). Abstract Book "100 years of the Paratethys (Laskarev, 1924) – Conceptual History and Modern Challenges", **RCMNS Interim Colloquium & INHIGEO Conference**, September 30th – October 1st, Belgrade, Srpsko geološko društvo/ Serbian Gological Society: p. 14.

Maran Stevanović, A., Ganić, M. & Rundić, Lj. 2024. Vladimir Dmitrievich Laskarev (1868–1954): Life and Work. In: Rundić et al. (Eds.). Abstract Book "100 years of the Paratethys (Laskarev, 1924) – Conceptual History and Modern Challenges", **RCMNS Interim Colloquium & INHIGEO Conference**, September 30th – October 1st, Belgrade, Srpsko geološko društvo/Serbian Gological Society: p. 33.

Rundić, Lj. & Ganić, M. 2024. The Paratethys – From a historical concept to present challenges. In: Rundić et al. (Eds.). Abstract Book "100 years of the Paratethys (Laskarev, 1924) – Conceptual History and Modern Challenges", **RCMNS Interim Colloquium & INHIGEO Conference**, September 30th – October 1st, Belgrade, Srpsko geološko društvo/Serbian Gological Society: p. 34.

Rundić, Lj., Ganić, M. & Bradić-Milunović, K. 2024. Field Trip Guidebook. "100 years of the Paratethys (Laskarev, 1924) – Conceptual History and Modern Challenges", **RCMNS Interim Colloquium & INHIGEO Conference**, September 30th – October 1st, Belgrade, Srpsko geološko društvo/Serbian Gological Society: 1-40.

Mandic, O., Rundić, Lj., Ćorić, S., Grunert, P., Pavelić, D. & Andrić-Tomašević, N. 2024. Timing and mode of initial marine flooding in southern Pannonian Basin. In: Rundić et al. (Eds.). Abstract Book "100 years of the Paratethys (Laskarev, 1924) – Conceptual History and Modern Challenges", **RCMNS Interim Colloquium & INHIGEO Conference**, September 30th – October 1st, Belgrade, Srpsko geološko društvo/Serbian Gological Society: p. 22

Šamarija, R., Andrić-Tomašević, N., Mandic, O., Madl, J., Mužek, K., Bradić-Milinović, K., Zeh, A., Rundić, Lj., Simić, V., Životić, D., Gajić, V., Marković, Z., Pavelić, D. & Demir, V. 2024. Did the Dinaric Alps force an arid climate and speciation during the Miocene Climatic Optimum? In: Rundić et al. (Eds.).

Abstract Book "100 years of the Paratethys (Laskarev, 1924) – Conceptual History and Modern Challenges", **RCMNS Interim Colloquium & INHIGEO Conference**, September 30th – October 1st, Belgrade, Srpsko geološko društvo/ Serbian Gological Society: p. 29.

Životić, D., Mirković, M., Sachsenhofer, R.F., Šćepanović, Z., Stojanović, K., Nikolić, N., Rundić, Lj. & Simić, V. 2024. Petrological and geochemical composition of lignite from the Zabela-Kosa deposit, Despotovac basin (Serbia). In: Rundić et al. (Eds.). Abstract Book "100 years of the Paratethys (Laskarev, 1924) – Conceptual History and Modern Challenges", **RCMNS Interim Colloquium & INHIGEO Conference**, September 30th – October 1st, Belgrade, Srpsko geološko društvo/Serbian Gological Society: p. 31

Mihailović, D., Živaljević, I., Dimitrijević, V., Dragosavac, S., Pajović, D., Petrović, A., Bogićević, K., Đurić, D., Đurović, M., Kuhn, S. & Roksandić, M. 2024. Pećina Pešterija – prvo mezolitsko nalazište u Srbiji van područja Đerdapa. **XLVII Godišnji skup Srpskog arheološkog društva** (Niš, 30. maj – 1.jun), knjiga apstrakata: str. 66.

Jovanović D. & Sudar M., 2023. In memoriam, dr Rajka Radoičić (1925-2023). **Geološki glasnik**, 18: 161-163, Titograd.

Jovanović D. & Sudar M., 2024. In memoriam, Rajka Radoičić (1925-2023). **Zapisnici Srpskog geološkog društva za 2023**: 107-110, Beograd.

Bogićević, K. & Nenadić, D. 2024. Kao da je sve bilo ogromno (Značaj sitnih organizama za paleosredine). **Planeta**, mart-april, 116: 56-58.

Nenadić, D. & Bogićević, K. 2024. Dug put do razuma – Uspon homo sapiensa. **Planeta**, septembar-oktobar, 119: 56-58.

Nenadić, D. & Bogićević, K. 2024. Ogovaranje za početak – Homo sapiens protiv svih. **Planeta**, novembar-decembar, 120: 60-61.

ОДБОР ЗА ГЕОДИНАМИКУ ЗЕМЉИНЕ КОРЕ

Председник: академик Владица Цветковић

Чланови: академик Милан Сударac, академик Слободан Марковић, проф. др Александар Грубић, проф. др Дејан Прелевић, дописни члан САНУ, проф. др Кристина Шарић, проф. др Дејан Радивојевић, др Миленко Буразер, др Иван Дулић и др Ана Младеновић.

У току 2024. године, чланови Одбора за геодинамику Земљине коре имали су више неформалних консултација електронским путем, а један броја чланова Одбора је континуирано учествова на састанцима пројектног тима RECON-TETHYS. Одржано је уводно предавање на Петом конгресу македонских геолога (Охрид, 28-29. октобар 2024) под насловом: "Is the Sava-Vardar zone a remnant of an Upper Cretaceous ocean? Pro et contra" (због спречености академика Владице Цветковића,

предавање је одржао проф. Дејан Прелевић, дописни члан САНУ), као и још два саопштења, од којих је једно на истом конгресу а друго на Алпшоп радионици (16th Alpine Workshop) која је одржана у од 16. до 18. септембра 2024. у Сијени (Италија). У току 2024. године, објављен је један рад из категорије М22 у оквиру докторског пројекта Стефана Петровића (проучавање флуидних инклузија хидротермалног система у подручју Рудника), док се јавна одбрана дисертације очекује у првој половини 2025. године. У 2024. години је завршена израда манускрипта у вези са докторатом Драгане Босић (петрологија лежишта Чукару Пеки), манускрипт је у децембру 2024. године предат за штампу у часопис Ore Geology Review. Настављен је и рад на металогенији најзападнијих делова Тимочког магматског комплекса што представља предмет докторске дисертације Младена Здравковића.

Petrović, S., Bakker, J.R., Cvetković, V., Jelenković, R. (2024): Multiphase evolution of fluids in the Rudnik hydrothermal-skarn deposit (Serbia): new constraints from study of quartz-hosted fluid inclusions. **Mineralogy and Petrology**, 118, 461–482, ISSN 0930-0708, Springer (1.400), https://doi.org/10.1007/s00710-024-00870-5

Cvetković, V., (2024): Is the Sava-Vardar zone a remnant of an Upper Cretaceous ocean? Pro et contra. 5th Congress Geologists of the Republic of North Macedonia, Ohrid, 28-29. 10. 2024, Book of extended abstracts, Eds. Todor Serafimovski & Blažo Boev, **Geologica Macedonica** 6, 6-7, ISSN 0352–1206; уводно предавање по позиву.

Prelević, D., Sokol, K., Mladenović, A., Gajić, V., Cvetković, V. (2024): Reconstruction of the Tethys' waning in the Balkans: New insights from Upper Cretaceous igneous formations and zircon provenance data. 5th Congress Geologists of the Republic of North Macedonia, Ohrid, 28-29. 10. 2024, Book of extended abstracts, Eds. Todor Serafimovski & Blažo Boev, **Geologica Macedonica** 6, 8-9, ISSN 0352–1206.

Prelević, D., Sokol, K., Mladenović, A., Gajić, V., Cvetković, V. (2024): Reconstruction of the Tethys' Waning in the Balkans. **16th Alpine Workshop**, Siena, September 16-18 2024, European Geosciences Union, 64.

ПРОЈЕКАТ: ГЕОДИНАМИКА ТЕКТОНОСТРАТИГРАФСКИХ ЈЕДИНИЦА У СРЕДИШЊЕМ ДЕЛУ БАЛКАНСКОГ ПОЛУОСТРВА

Руководилац: академик Милан Сударr

Сарадници: академик Владица Цветковић, проф. др Александар Грубић, проф. др Невенка Ђерић, др Дивна Јовановић, виши научни сарадник, проф. др Дејан Радивојевић.

Поред наведеник истраживача у раду пројекта је у 2024. години, преко заједничких публикованих радова, учествовало и 9 спољних, иностраних сарадника из Аустрије и Мађарске, као и 8 истраживача из Србије који нису чланови пројекта.

У оквиру овог пројекта у току 2024. године активности су настављене у правцу прикупљања нових података о развићу и геодинамици присутних јединица у оквиру ЈЗ, централне и источне Србије, односно и на теренима околних земаља (Босне и Херцеговине, СИ Мађарске).

Тако су на овом пројекту остварена истраживања у неколико праваца и приказани су резултати следећих комплексних синтеза:

(а) настављен је рад на писању публикација у којима су приказани резултати дугогодишњих комлексних проучавања Формације Булог (генералне карактеристике, микрофације, депозициона историја, литостратиграфија и др.), овога пута само на просторима Босне и Херцеговине. Такође су дискутоване и приказане особености средњо и горњотријаских творевина отворено морских сукцесија у околини Сарајева. По први пут је дефинисана Формација Грабовик; проучаване су и детаљно приказане особине типских профила и референтних локалитета свих утврђених литостратиграфских јединица;

(б) изучавана је и приказана биостратиграфска и седиментолошка анализа јурских офиолитских меланжа у Србији;

(в) приказана су резултати микрофацијалних и биостратиграфских истраживања средњо до горњо јурских пелагита и гравитационих депозита масеног транспорта у североисточној Мађарској;

(г) проучавани су седиментациони циклуси, тектонске фазе и проградациони трендови у палеосрединама и седиментацији миоценске и касно панонске депозиције у оквиру Панонског језера (Дрмно, област западног Смедеревског подунавља);

(д) анализирана је проградациона динамика, палеобатиметрија и неотектонски односи на теренима Фрушке Горе (северни ободи, Черевићки поток).

Један сарадник пројекта је члан Уређивачких одбора два специјална издања часописа Geological Society of London, а такође је био и члан научног комитета за AAPG Europe Regional Conference, Krakow, Poland 28-29, May 2024.

Сарадници пројекта су објавили 12 библиографских јединица типа научних публикација од којих је 1 рад штампан у истакнутом међународном часопису са ISI SCI листе (М22), 2 су из часописа категорије националног часописа међународног значаја (М24), 1 је у водећем часопису националног значаја (М51), док су 2 публикована у специјалној публикацији међународног часописа категорије М22. Остали резултати представљају публиковане презентације: 2 са националне конференције у Северној Македонији, односно 4 апстракта са међународног радног састанка о неогену централне и источне/јужне Европе одржаног у Љубљани, Словенија.

Djerić, N., Gawlick, H.-J. & Sudar, M. 2024. The Jurassic ophiolitic mélanges in Serbia: a review and new insights. In: Dilek, Y., Festa, A. & Barbero, E. (Eds.), Significance of ophiolites, mélanges and blueshist assemblages in probing the crustal anatomy and geodynamic evolution of orogenic belts. **Journal of the Geological Society**, London, 181: 1-23, https://doi.org/10.1144/jgs2023-165

Haas, J., Fodor, L., Djerić, N., Szives, O., Ozsvárt, P., Fialowski, M. & Kövér, K. 2024. Middle to Late Jurassic pelagites and gravity mass flow deposits of a displaced Neotethyan margin: microfacies and biostratigraphical studies in Northeast Hungary. **Geološki anali Balkanskoga poluostrva**, 85 (2): 17–64. https://doi.org/10.2298/GABP241010014H.

Radivojević D., Kovačić, M. & Magyar, I. 2024. Century of Laskarev's landmark contribution to Paratethys Science, **Geološki anali Balkanskoga poluostrva**, 85 (1): 1-3, https://doi.org/10.2298/GABP2401001R

Radivojević, D. 2024. Петролитијум – еколошки прихватљиво придобијање литијума? **Comptes rendus des Séances de la Société Serbe de Géologie pur les annee 2023**: 1-18

Ninić A., Životić, D. & Radivojević, D. 2024. Sedimentation cycles, tectonic phases, and progradation trends: Late Pannonian deposition in the Drmno Basin, Serbia. **Geological Society of London, Special Publication**, p. 555, DOI: 10.1144/SP555-2024-13

Radivojević, D., Radonjić, M. & Magyar, I. 2024. Paleoenvironments and Sedimentation in the Southeastern Margin of Lake Pannon (Western Smederevsko Podunavlje Area, Serbia). **Geological Society of London, Special Publication**: p. 554, DOI: 10.1144/SP554-2023-202

Ninić, A., Sovilj, J. & Radivojević, D. 2024. Insight in Progradational Dynamics, Paleobathymetry and Neotectonic Relations of the North Flank of Fruška Gora (Serbia). 5th Congress of the Geologists of the Republic of Northern Macedonia,

Ohrid, Republic of Northern Macedonia, September 27-29, 2024, **Geologica Macedonica, Special Issue**, 6: 52-53.

Savić, I. & Radivojević, D. 2024. Unlocking Hidden Hydrocarbon Reserves: The Power of Surface Geochemistry in Unexplored Territories. 5th Congress of the Geologists of the Republic of Northern Macedonia, Ohrid, Republic of Northern Macedonia, September 27-29, 2024, **Geologica Macedonica, Special Issue**, 6: 18-20.

Radivojević, D., Radonjić, M., Katona, L.T. & Magyar, I. 2024. Shelf-edge advancement in the southeastern perimeter of Lake Pannon, Banat (Serbia and Romania). **10th Workshop on Neogene of Central and South/Eastern Europe (NCSSEE)**, Podčetrtek Slovenia, May 27-31, 2024, Geološki zavod Slovenije: 67-68. ISBN 978-961-6498-78-4

Raičković, K. & Radivojević, D. 2024. Neogene Paleoenvironmental Dynamics: Insights from the Čerević Region in Northern Serbia's Fruška Gora. **10th Workshop on Neogene of Central and South/Eastern Europe (NCSSEE)**, Podčetrtek Slovenia, May 27-31, 2024, Geološki zavod Slovenije: p. 69. ISBN 978-961-6498-78-4

Ninić, A., Životić, D. & Radivojević, D. 2024. Challenges and Insights: Sequence Stratigraphy of Pannonian Coals in the Drmno Depression, Serbia, **10th Workshop on Neogene of Central and South/Eastern Europe (NCSSEE)**, Podčetrtek Slovenia, May 27-31, 2024, Geološki zavod Slovenije: p. 64. ISBN 978-961-6498-78-4

Bojić, D. & Radivojević, D. 2024. Stratigraphic and paleoenvironmental insights into the Miocene deposits of the southeastern Pannonian Basin, Serbia, **10th Workshop on Neogene of Central and South/Eastern Europe (NCSSEE)**, Podčetrtek Slovenia, May 27-31, 2024, Geološki zavod Slovenije: 20-21. ISBN 978-961-6498

ПРОЈЕКАТ: ПРОУЧАВАЊЕ ОФИОЛИТСКИХ ПОЈАСЕВА ВАРДАРСКЕ ЗОНЕ, ДИНАРИДА И КАРПАТО-БАЛКАНИДА

Руководилац: академик Владица Цветковић

Сарадници: академик Милан Судар, проф. др Дејан Прелевић, дописни члан САНУ (од 7. новембра 2024), проф. др Кристина Шарић, проф. др Сузана Ерић и докторанд Никола Станковић

Према годишњем плану, све активности пројекта „Проучавање офиолитских појасева Вардарске зоне, Динарида и Карпато-балканида" у 2024. години биле су синхронизоване с пројектним задацима RECONTETHYS-а, пројекта који је финансиран од стране Фонда за науку Републике Србије. Завршен је рад на изради докторске дисертације Николе Станковића, при чему се јавна одбрана планира за прву по-

ловину 2025. Током претходне године, колега Станковић је резултате својих нумеричких симулација приказао на трима научним скуповима: 16th Alpine Workshop (Сијена, 16-18. септембар 2024), EGU General Assembly (Беч, 14-19. април 2024) и Пети конгрес македонских геолога (Охрид, 28-29. октобар 2024), док су два рада у завршној припреми за објављивање у научним часописима. Примерци сепарисаних циркона из базалтоидних стена на подручју планине Јелице успешно су анализарани у лабораторијама на Универзитету у Мајнцу (Немачка), а прелиминарни резултати показују горњокредну старост. Током 2024. године, обављен је теренски рад на подручју Лознице, Крупња и северне Козаре (БИХ) и прикупљен материјал се налази у лабораторијској обради.

Stanković, N., Mladenović, A., Prelević, D., Cvetkov, V., Cvetković, V. (2024): Can the dynamics of a subducted slab account for the Upper Cretaceous magmatism in the Sava-Vardar Zone and Timok Magmatic Complex? A Numerical Modelling Approach. **16th Alpine Workshop**, Siena, September 16-18 2024, **European Geosciences Union**, 81.

Stanković, N., Geryia, T., Cvetković, V., Cvetkov, V. (2024): Trans-Lithospheric Diapirism as a Possible Mechanism for Ophiolite Emplacement. **EGU General Assembly** 2024, Vienna, 14-19 Apr 2024EGU24-568, https://doi.org/10.5194/egusphere-egu24-568, 2024.

Stanković, N., Cvetkov, V., Cvetković. V. (2024): Numerical modelling of a single intra-oceanic subduction for the origin of the Balkan ophiolites. **5th Congress Geologists of the Republic of North Macedonia**, Ohrid, 28-29. 10. 2024, Book of extended abstracts, Eds. Todor Serafimovski & Blažo Boev, Geologica Macedonica 6, 50-51, ISSN 0352–1206.

Stanković, N., Cvetkov, V., Cvetković, V. (2024): Numerical modelling of the roughly simultaneous emplacement of two distinct ophiolite belts. **5th Congress Geologists of the Republic of North Macedonia**, Ohrid, 28-29. 10. 2024, Book of extended abstracts, Eds. Todor Serafimovski & Blažo Boev, Geologica Macedonica 6, 48-49, ISSN 0352–1206.

ПРОЈЕКАТ: РЕКОНСТРУКЦИЈА ПАЛЕОКЛИМЕ НА ТЕРИТОРИЈИ СРБИЈЕ ТОКОМ КВАРТАРА

Руководилац: дописни члан Слободан Б. Марковић

Сарадници: проф. др Миливој Б. Гаврилов, проф. др Тин Лукић, проф. др Никола Бачевић, др Зоран Перић, др Милош Марјановић, др Милица Радаковић, Растко Марковић и Петар Крсмановић.

Током протекле 2024. године успешно су реализоване све предходно планиране активности везане за теренска истраживања, лабораторијска мерења и писање научних радова.

Посебно истичемо да су предвиђена теренска истраживања са колегама из Кине, Холандије, Велике Британије, Румуније, Мађарске, Немачке и Шведске су успешно реализована на подручју Војводине југоисточне Србије.

Током 2024. године сам 22 рада из категорија М20 по класификацији Министарства науке и технолошког развоја (5 радова из категорије М21, 7 радова из категорије М22 и 10 радова из М23 категорије).

Hao, Qingzhen, Peng, Shuzhen, Gao, Xinbo, Marković, Slobodan B., Li, Sheng-Hua, Zhang, Junjie, Li, Fengjiang, Han, Long, Fu, Yu, Wu, Xuechao and others. 2024. Unusual weakening trend of the East Asian winter monsoon during MIS 8 revealed by Chinese loess deposits and its implications for ice age dynamics. **Global and Planetary Change** 234, 104389. (IF 4.0)

Magyar, Gergo, Bartyik, Tamas, Marković, Rastko S., Filyo, David, Kiss, Timea, Marković, ,Slobodan B., Homolya, Viktor, Balla, Alexia Bozso, Gabor, Baranya, Sandor and others. 2024. Downstream change of luminescence sensitivity in sedimentary quartz and the rearrangement of optically stimulated luminescence (OSL) components along two large rivers. **Quaternary Geochronology** 85, 101629. (IF 1.7)

Bashir, Owais, Bangroo, Shabir Ahmad, Shafai, Shahid Shuja, Shah, Tajamul Islam, Kader, Shuraik and Jaufer, Lizny, Senesi, Nicola, Kuriqi, Alban, Omidvar, Negar. Naresh Kumar, Soora, Marković, ,Slobodan B. and others. 2024. Mathematical vs. machine learning models for particle size distribution in fragile soils of North-Western Himalayas. **Journal of Soils and Sediments** 24, 2294-2308. (IF 2.8)

Bammou, Youssef, Benzougagh, Brahim, Igmoullan, Brahim, Ouallali, Abdessalam and Kader, Shuraik, Spalević, Velibor, Sestras, Paul, Billi, Paolo, Marković, Slobodan B. 2024. Optimizing flood susceptibility assessment in semi-arid regions using ensemble algorithms: a case study of Moroccan High Atlas. **Natural Hazards** 12, 7787—7816. (IF 3.3)

Marković, Slobodan B., Hughes, Philip D., Schaetzl, Randall, Gibbard, Philip L., Hao, Qingzhen, Radaković, Milica G., Vandenberghe, Jef, Obreht, Igor, Sipos, Gyorgy, Laag, Christian and others. 2024. The relationship between the loess

stratigraphy in the Vojvodina region of northern Serbia and the Saalian and Rissian Stage glaciations-a review. **Boreas** 53, 579- 592. (IF 2.4)

Marković, Rastko, Mudelsee, Manfred, Radaković, Milica G, Radivojević, Aleksandar R., Schaetzl, Randall J., Basarin, Biljana; Nikolić, Jugoslav, Marković, Slobodan B., and Spalević, Velibor., Antić, Aleksandar and others. 2024. An Index for Snowmelt-Induced Landslide Prediction for Zavoj Lake, Serbia. **Atmosphere** 15, 256. (IF 2.5)

Marjanović, Miloš, Marković, Rastko, Šarić, Kristina, Radivojević, Aleksandar R., and Antić, Aleksandar, Raičević, Djoko, Schaetzl, Randall J., Marković, Slobodan B. 2024. Geotouristic Approach to the Elements of Geocultural Heritage by Using UGAM Model: UNESCO World Heritage Site Felix Romuliana (Zaječar, Serbia. Geoheritage 16, 35. (IF 2.3)

Tešić, Dajana, Tomić, Tijana, Tomić, Nemanja, Marković, Slobodan B., Tadić, Elena,Marković, Rastko and Bačević, Nikola and Davidović Manojlović, Marina. 2024. Using LiDAR Technology for Geoheritage Inventory and Modelling: Case Study of Djavolja Varoš Geosite (Serbia). **Geoheritage** 16, 41. (IF 2.3)

Marković, Rastko S., Perić, Zoran M., Gavrilov, Milivoj B., Marković, Slobodan B., Vandenberghe, Jef., Schaetzl, Randall J., Obreht, Igor, Bartyik, Tamas, Radaković, Milica G., Radivojević, Aleksandar and others. 2024. Aeolian dynamics at the northern edge of Deliblato (Banat) Sand Sea, Vojvodina, Serbia, at the time of the last deglaciation. **Quaternary Research** 121, 59-72. (IF 1.7).

Perić, Zoran M., Ryan, Cathal; Alexanderson, Helena, Marković, Slobodan B. 2024. Revised OSL chronology of the Kisiljevo loess-palaeosol sequence: New insight into the dust flux in the eastern Carpathian Basin during MIS 3-MIS1. **Quaternary International**, 698, 39-48. (IF 1.9).

Sbihi, Ayyoub, Mastere, Mohamed, Benzougagh, Brahim, Spalević, Velibor, Sestras, Paul, Radović, Mirjana, Marković, Slobodan B., Jaufer, Lizny, Kader, Shuraik. 2024. Assessing landslide susceptibility in northern Morocco: A geostatistical mapping approach in Al Hoceima-Ajdir. **Journal of African Earth Sciences** 218, 105361. (IF 2.2)

Radaković, Milica G., Gavrilović, Bojan, Gavrilov, Milivoj B., Marković, Rastko S., Hao, Qingzhen, Schaetzl, Randall J., Zeeden, Christian, Cai, Binggui, Perić, Zoran M., Antić, Aleksandar, Marković, Slobodan B. and others. 2024. A Glacial-Interglacial Malacofauna Record from the Titel Loess Plateau, Serbia, between 350 and 250 ka. **Quaternary** 7,28. (IF 2.3)

Cvetković, Vladimir M., Grozdanić, Goran, Milanović, Miško, Marković, Slobodan, Lukić, Tin. 2024. Seismic Hazard Resilience in Montenegro: A Comprehensive Qualitative Analysis of Local Preparedness and Response Mechanisms. **Open Geosciences** 16, 20220729. (IF 1.7)

Perić, Zoran M and Ryan, Cathal and Alexanderson, Helena, Marković, Slobodan B. 2024. Data on the saturation behavior of the 63-90 μm quartz from the Carpathian Basin. **Data in Brief** 55, 110702. (IF 1.0)

Sabljić, Luka, Lukić, Tin. Bajić, Davorin, Marković, Slobodan B., Delić, Dragica 2024. Application of remote sensing in monitoring land degradation: A case

study of Stanari municipality (Bosnia and Herzegovina. **Open Geoscience** 16, 20220671. (IF 1.7)

Aleksova, Bojana, Milevski, Ivica, Mijalov, Risto, Marković, Slobodan B., Cvetković, Vladimir M., Lukić, Tin. 2024. Assessing risk-prone areas in the Kratovska Reka catchment (North Macedonia) by integrating advanced geospatial analytics and flash flood potential index. **Open Geosciences** 16, 20220684. (IF 1.7)

Marjanović, Miloš, Marković, Rastko, Radivojević, Aleksandar, Tomić, Nemanja, Radaković, Milica G., Spalević, Velibor, Marković, Slobodan B. 2024. Urban geoheritage and degradation risk assessment of the Sokograd fortress (Sokobanja, Eastern Serbia. **Open Geosciences** 16, 20220681. (IF 1.7)

Galić, Zoran, Karaklić, Velisav, Marković, Slobodan B., Kiš, Alen, Samardžić, Miljan. 2024. Forest soil CO_2 emission in *Quercus robur* level II monitoring site. **Open Geosciences** 16, 20220723. (IF 1.7)

Jović, Branislav, Lukić, Tin, Jović, Danica, Radnović, Nikola, Schaetzl, Randall J., Marković, Slobodan B. 2024. Characterization of glomalin proteins in soil: A potential indicator of erosion intensity. **Open Geosciences** 16, 20220731. (IF 1.7)

Tomić, Nemanja, Ninkov, Jordana, Milić, Stanko, Marković, Slobodan B., Tomić, Tijana. 2024. Power of Terroir: Case study of Grašac at the Fruška Gora wine region (North Serbia). **Open Geosciences** 16, 20220701. (IF 1.7)

Sabljić, Luka, Lukić, Tin, Marković, Slobodan B., Bajić, Davorin. 2024. Potential of remote sensing techniques for integrated spatio-temporal monitoring and analysis of drought in the Sana River basin, Bosnia and Herzegovina. **IDOJARAS** 128, 399-423. (IF 0.8)

Bačević, Nikola R., Valjarević, Aleksandar, Nikolić, Milena, Stevanović, Vladica, Dragojlović, Jovan, Radaković, Milica G., Kićović, Dušan, Marković, Rastko S., Marković, Slobodan B., Lukić, Tin. 2024. Determination of changes in the total amount of precipitation using the Mann-Kendall trend test in Central Serbia for the period from 1949 to 2018. **IDOJARAS** 128, 451-472. (IF 0.8)

ПРОЈЕКАТ: МЕТОДЕ МИКРОЛОКАЛНЕ АНАЛИЗЕ У ПРОБЛЕМИМА СА СИНГУЛАРИТЕТИМА

Руководилац: академик Стеван Пилиповић

У анализи разних модела у природним и техничко - технолошким наукама микролокална анализа је савремени апарат који омогућава истовремено проучавање неке величине у конфигурацијском простору и фреквенцијском домену. Простирање таласа, таласни фронт, еволуција система и друге појаве се описују псеудо-диференцијалним операторима, Фуриеових интегралних оператора као и читавим другим методама

микролокалне анализе. У овом контексту, у оквиру пројекта, бавићемо се следећим темама:

1. Интегралне трансформације и простори уопштених функција 2. Таласни фронт; 3. Мали таласићи, Габорови оквири; 4. Временско-фреквенцијска анализи сигнала и Спектрална анализа псеудо-диференцијалних оператора; 6. Полугрупе и ПДЕ и анализа решења; 7. Стохастичке једначине; 8. Примене у механици.

ПРОЈЕКАТ: ИНТЕРПОЛАЦИОНИ И КВАДРАТУРНИ ПРОЦЕСИ ЗАСНОВАНИ НА ТЕОРИЈИ ОРТОГОНАЛНОСТИ

Руководилац: академик Градимир В. Миловановић

Према плану за 2024. годину, рад на пројекту се одвијао кроз четири целине (теме), на којима је укупно у току године објављено 13 радова.

(1) Конструктивна теорија ортогоналних полинома: Објављена су четири рада,. У раду [10] се разматрају ортогонални полиноми и Гаусове квадратурне формуле у односу тежинске функције повезане са Раманујановим интегралом из рада [1]. Квадратурне формуле за осцилаторне модификације генералисане Лагерове тежинске функције су дате у [12], док су раду [13] разматране извесне класе комплексних ортогоналних полинома.

(2) Специјалне функције и квадратурно-сумациони процеси: Објављена су три рада. Израчунавање и анализа Раманујановог интеграла и његових извода је дато у раду [1], док су квадратурни процеси за ефикасно израчунавање екстензије k-бета функције, као и иеке даље особине разматрани у раду [2]. У раду [14] изведене су формуле у затвореном облику за две Гаусове хипергеометријске функције специфичних параметара.

(3) Решавање једначина и оптимизација: Објављена су четири рада. Рад [3] се односи на развој два нова алгоритама за неглатку конвексну минимизацију, који су засновани на тзв. техници раздвајања "напред-назад". Значај ових алгоритама је примена на реалне проблеме, попут машинског учења код задатака као што су класификација, регресија и уклањање замућења слика. У раду [7] се истражује примена градијентног метода нелинеарне оптимизације на дефинисање и развој неуронских мрежа, док се у раду [9] разматра симултани метод за решавање одређених система матричних једначина. Решавање фракци-оних диференцијалних једначина, применом математичке феноменологије, разматрају се

аналогије електричних и механичких осцилатора фракционог типа са коначним бројем степени слободе осциловања [8].

(4) Екстремални проблеми и неједнакости: Настављена су истраживања дистрибуције нула специјалних кватернионских полинома и регуларних функција ([4] – [6]), а у раду [11] се разматрају интегралне Lp неједнакости Зигмундовог и де Бруиновог типа за поларне изводе полинома, без рестрикције припадајућег параметра.

W. Gautschi, G.V. Milovanović: A Ramanujan integral and its derivatives: Computation and analysis, **Math. Comp.** 93 (2024), no. 347, 1297 – 1308; DOI: https://doi.org/10.1090/mcom/3892.

P. Laxmi, S. Jain, P. Agarwal, G.V. Milovanović: Numerical calculation of the extension of k-beta function and some new extensions by using two parameter k-Mittag-Leffler function, **Appl. Math. Comput**. 479 (2024), 128857, pp. 1 – 15; https://doi.org/10.1016/j.amc.2024.128857.

Y. Atalan, E. Hacioğlu, M. Ertürk, F. Gürsoy, G.V. Milovanović: Novel algorithms based on forward-backward splitting technique: Effective methods for regression and classification, **Journal of Global Optimization** 90 (2024), no. 4, 869 – 890; https://doi.org/10.1007/ s10898-024-01425-w.

G.V. Milovanović, A. Mir: On zeros of the regular power series of a quaternionic variable, Rev. R. Acad. Cienc. Exactas Fís. **Nat. Ser. A Math**. RACSM 118:47 (2024), 16 pp.; https://doi.org/10.1007/s13398-023-01546-z.

G.V. Milovanović, A. Mir: On zeros inclusion regions of polynomials and regular functions of a quaternionic variable, **Filomat** 38 (2024), no. 13, 4791 – 4804; https://doi.org/10.2298/FIL2413791M.

G.V. Milovanović, A. Mir, I. Hussain: On the zeros of polynomials and related regular functions of a quaternionic variable, **Math. Inequal. Appl**. 27 (1) (2024), 219 – 230.

P.S. Stanimirović, N. Tešić, D. Gerontitis, G.V. Milovanović, M.J. Petrović, V.L. Kazakovtsev, V. Stasiuk: Application of gradient optimization methods in defining neural dynamics, **Axioms** 2024, 13, 49; 26 pp.; https://doi.org/10.3390/ axioms1301 0049.

K.(Stevanović) Hedrih, G.V. Milovanović: Elements of mathematical phenomenology and analogies of electrical and mechanical oscillators of the fractional type with finite number of degrees of freedom of oscillations: linear and nonlinear modes, **Commun. Anal. Mech**. 16(4) (2024), 738 – 785; DOI: 10.3934/ cam.2024033.

P.S. Stanimirović, M. Ćirić, S.D. Mourtas, G.V. Milovanović, M.J. Petrović: Simultaneous method for solving certain systems of matrix equations with two unknowns, **Axioms** 2024, 13(12), 838; 19 pp.; https://doi.org/10.3390/ axioms13120838.

G.V. Milovanović: Orthogonal polynomials and Gauss quadratures associated with one integral of the Ramanujan type, Montes Taurus J. **Pure Appl. Math**. 6 (3) (2024), 255 – 268.

R.R. Akopyan, P. Kumar, G.V. Milovanović: On the inequalities of Zygmund and de Bruijn, **Anal. Math**. 50 (2024), 967 – 986; https://doi.org/10.1007/s10476-024-00048-3.

G.V. Milovanović, M.P. Stanić, T.V. Tomović Mladenović: Gaussian type quadrature rules related to the oscillatory modification of generalized Laguerre weight functions, **Journal of Computational and Applied Mathematics**, 437 (2024), Paper No. 115476, 8 pp.; https://doi.org/10.1016/j.cam.2023.115476.

G.V. Milovanović: Orthogonality in the complex plane, In: Proceedings Book of MICOPAM 2024 – The 7th Mediterranean International **Conference of Pure & Applied Mathematics and Related Areas** (Antalya, October 26–29, 2024), Eds. Y. Simsek, M. Alkan, I. Kucukoglu, O. Önes, pp. 20–24, Akdeniz University, Antalya, Turkey, 2023, ISBN: 978-625-00-1131-7.

G.V. Milovanović, F. Qi: Closed-form formulas of two Gauss hypergeometric functions of specific parameters, **Journal of Mathematical Analysis and Applications** 3 (2025), no. 2, 129024, 35 pp.; https://doi.org/10.1016/j.jmaa.2024.129024.

ПРОЈЕКАТ: ПОСЕБНА ПОГЛАВЉА КОМПЛЕКСНЕ АНАЛИЗЕ И ПРИМЕНЕ, ХАРМОНИЈСКА И КВАЗИКОНФОРМНА ПРЕСЛИКАВАЊА

Руководилац: академик Миодраг Матељевић

Mateljević M., Mutavdžić N., 2022: The Boundary Schwarz Lemma for Harmonic and Pluriharmonic Mappings and Some Generalizations. **Bull. Malays. Math. Sci. Soc**., 45, 3177–3195. https://doi.org/10.1007/s40840-022-01371-4

Khalfallah A., Mateljević M. & Purtić B., 2023: Schwarz–Pick Lemma for Harmonic and Hyperbolic Harmonic Functions. **Results Math**, 77, 167.

Mateljević M., Sevost'yanov E., 2023: On the Behavior of Orlicz-Sobolev Mappings with Branching on the Unit Sphere. **Ukr. Math. Bull**, 19 (2022), No 4, 542-584; **Journal of Mathematical Sciences**, volume 270, pages 467–499.

Arsenović M., Mateljević M., 2022: On the Hölder continuity of ring Q-homeomorphisms 805. **Georgian Mathematical Journal**, Volume 29, Issue 6.

Arsenović M., Mateljević M., 2023: Modulus of continuity of normal derivative of a harmonic functions at a boundary point. **Filomat**, 37:25,8667–8673.

https://doi.org/10.2298/FIL2325667A

Mateljević M., Mutavdžić N., Khalfallah A., 2023: Lipschitz Continuity for Harmonic Functions and Solutions of the $\overline{alpha}$-Poisson Equation. **Axioms** 2023, 12(10), 998.

Kalaj D., Mateljević M., Pinelis I., 2023: Schwarz lemma for real harmonic functions onto surfaces with non-negative Gaussian curvature. **Proceedings of the Edinburgh Mathematical Society**, Volume 66, Issue 2, May 2023, pp. 516–531.

ПРОЈЕКАТ: ФИКСНЕ ТАЧКЕ ЗА ПРЕСЛИКАВАЊА НА РАЗНИМ ПРОСТОРИМА

Руководилац: академик Владимир Ракочевић

Сарадници: проф. др Еберхард Малковски, проф. др Дејан Илић, проф. др Милена

Петровић, доцент др Марија Цветковић и др Александар Костић

У раду [1] изучава се Фишерова (ψ, R) квази контракција на метричким просторима са семи-парцијалним уређењем. У раду [2] изучавамо глобалму оптимизацију нелинеарног система диференцијалних једначина са ψ Хилферовим фракционалним изводом комплексног реда. Уради [3] изучавамо фиксне тачке и периодичне тачке за широку класу пресликавања. У раду [4] изучава се минимална метричка структура у контектсу теореме о фиксним тачкама и одгговарајућим операторским једначинама.

1. Safari-Hafshejani, A.; Gabeleh, M.; Rakočević, V., Cyclic Fisher (ψ, R) -quasi-contractions in metric spaces equipped with a semi-partial order relation, **Rend. Circ. Mat. Palermo** (2) 73 (2024), no. 4, 1395–1411.

2. Patle, Pradip Ramesh; Gabeleh, Moosa; Rakočević, Vladimir, Global optimization of a nonlinear system of differential equations involving ψ -Hilfer fractional derivatives of complex order, **Fract. Calc. Appl. Anal**. 27 (2024), no. 3, 1369–1388.

3. Pant, R. P.; Rakočević, Vladimir, Fixed point and periodic point theorems. **Acta Sci. Math.** (Szeged) 90 (2024), no. 1-2, 175–192.

4. Savaliya, Jayesh; Gopal, Dhananjay; Srivastava, Shailesh Kumar; Rakočević, Vladimir. Search of minimal metric structure in the context of fixed point theorem and corresponding operator equation problems, **Fixed Point Theory** 25 (2024), no. 1, 379–398.

Пројекат: ДЕСКРИПТИВНА КОМБИНАТОРИКА

Руководилац: академик Стево Тодорчевић

Објавио је четири научна рада у водећим међународним часописима из математике. Филдсов Институт у Торонту га је одабрао за предавача своје престижне серије 'Distinguished Lecture Series' коју је испунио са своја три предавања 15-17/03/2023:

http://www.fields.utoronto.ca/activities/22-23/Stevo-Todorcevic.

Одржао је три пленарна предавања на важним научним скуповима из области комбинаторике и теорије скупова и био је члан уређивачких одбора четири водећа међународна часописа из области математике.

ПРОЈЕКАТ: ПРОБЛЕМИ КОМБИНАТОРНЕ ТЕОРИЈЕ ПОЛУГРУПА И ГРУПА

Руководилац: дописни члан Игор Долинка

Сарадници: проф. др Роберт Грej (Robert Gray), Универзитет Источне Англије, Норич, УК, проф. др Никола Рушкуц, Универзитет Сент Ендрјуз, УК, проф. др Михаил В. Волков, Уралски федерални универзитет, Јекатеринбург, Русија, др Џејмс Ист (James East), Универзитет Западног Сиднеја, Сиднеј, Аустралија, др Гана Кудрјавцева, Унниверзитет у Љубљани, Словенија

У 2024. остварени су готово сви прошле године циљеви зацртани планом рада на пројекту. Током пролећа је настављена сарадња са др Грејем (од августа, проф. Грејем), путем онлајн средстава, на истраживању моноида десно инвертибилних елемената коначно презентираних специјалних инверзних моноида. У септембру је реализована посета проф. Греја Новом Саду, и одговарајући рукопис рада је у завршним фазама припреме. По плану, завршен је рад са проф. Рушкуцем и др Грејем о конгруенцијама сендвич полугрупа трансформација, и публикован одговарајући рад у најреномиранијем часопису из области алгебре. Нажалост, због сложене ситуације у Русији није дошло до за јун планиране истраживачке посете проф. Волкова, али јесте публикован рад о степеним полупрстенима инверзних полугрупа. Најзад, посетом Факултету за математику и физику у Љубљани (домаћин: др Г. Кудрјавцева) отворена је сарадња са алгебарском групом на тему даљег истраживања F-инверзних полугрупа (било у основном било у проширеном језику). Најзад, по плану је у мају беспрекорно организован једнодневни колоквијум са међународним учешћем у част 75. рођендана проф. др Синише Црвенковића, доајена новосадске алгебарске школе.

I.Dolinka, S.V.Gusev, M.V.Volkov: Semiring and involution identities of powers of inverse semigroups, **Communications in Algebra** 52 (2024), 1922–1929.

I.Dolinka, J.East, N.Ruškuc: Congruences of maximum regular subsemigroups of variants of finite full transformation semigroups, **Journal of Algebra** 662 (2025), 431-464.

ПРОЈЕКАТ: НУМЕРИЧКА СИМУЛАЦИЈА ВРЕМЕНА И КЛИМЕ

Руководилац: академик Федор Месингер

Сарадници: др Катарина Вељовић, проф. Миодраг Ранчић, др Син Чан Шоу, др Дарко Корачин, Душан Јовић, Иван Ристић

О резултатима постигнутим на пројекту током године руководилац пројекта је одржао предавања на Годишњој скупштини Европске геофизичке уније у Бечу, на манифестацији "Миланковићеви циклуси" у Дању, на пројекту CNRS-a ANR на Сорбони у Паризу, на конференцији "Математика времена" у Бад Орбу, Немачка, на симпозијуму "Дани дијаспоре и научних партнера Црне Горе" у Подгорици, на Округлом столу посвећеном Владимиру Јакшићу у Крагујевцу, на Округлом столу о питањима климатских промена у Београду, и на XIV симпозијуму "Математика и примене" у Београду.

Анализиране су карактеристике топлотних таласа у условима промене климе током периода од 58 година. Топлотни таласи који су се догодили у другом делу анализираног периода (1990–2018) су доминантнији од топлотних таласа у првом делу (1961–1989), укључујући статистички значајне трендове у средњим сезонским температурама (0,44 до 0,69°C по деценији), екстреме, учесталост, трајање и интензитет. Дефинисано у односу на праг 95 (99) перцентила најдуже трајање топлотног таласа било је између 9 и 12 (5) дана. Током догађаја најдужег трајања, синоптички услови су се карактерисали широким гребеном Азорског антициклона који се протезао у јужну Европу и блокирао циклоне са севера. Ови резултати показују да је испитивана област Медитерана под утицајем тренда климатског загревања и са тим повезане повећане учесталости топлотних таласа, што ће се вероватно наставити и у будућности. Рад је објављен у Theoretical and Applied Climatology (Катарина Вељовић Корачин)

У сарадњи са Син Чан Шоу групом у Бразилу настављен је посао ревизије Ета параметаризације турбулентног затварања по "Mellor-Yamada 2.5" методу, пошто су уочени проблеми са садашњом шемом по

(NCEP Office Note 437). Промењене су вредности пет константи те шеме у складу са тзв. "Nakanishi-Niino" вредностима, дефинисани су кораци потребни да се избегне неоправдана а кључна претпоставка те шеме и написан је документ ("road map") о потребном послу али он није до краја реализован због тешкоћа са рачунарским ресурсима.

Koračin, D., K. Pandžić, & K. Veljović Koračin, 2024: Climate variations of heat waves on the Croatian Adriatic coast for the period 1961–2018. Theor Appl Climatol 155, 9731–9750. https://doi.org/10.1007/s00704-024-05206-z

ПРОЈЕКАТ: ДИНАМИКА ТЕЛА СУНЧЕВОГ СИСТЕМА

Руководилац: академик Зоран Кнежевић

Сарадници: доцент др Бојан Новаковић, др Горан Дамљановић и др Раде Павловић

Ажурирани су каталози синтетичких сопствених елемената више популација астероида: нумерисаних астероида, Тројанаца и Транс-Нептунских објеката. Рађено је на имплементацији методе и развоју одговарајућег програмског кода за двоструко нумеричко филтровање временских серија елемената кретања астероида у секуларним резонанцама, ради добијања сопствених елемената кретања високе тачности за ову групу динамички специфичних тела. Метода је примењена на две нелинеарне секуларне резонанце у којима су идентификоване могуће астероидне фамилије.

Завршено је тестирање модела за процену топлотне инерције астероида ASTERIA. Поређење са резултатима добијеним термо-физичким моделовањем (ТФМ) за астероид Бену и још 10 астероида блиских Земљи показало је да наш модел даје прецизне и поуздане резултате. Модел је затим успешно примењен на 38 објеката који се крећу у околини Земље. Значајна предност нашег модела је могућност рада са мањим астероидима, за које често недостају улазни подаци за примену ТФМ методе. Посебна пажња посвећена је одређивању топлотне инерције на површини астероида (65803) Didymos, чији је мањи пратилац, астероид Dimorphos, био мета НАСА-ине ДАРТ мисије. Како је наш резултат добијен из мерења извршених пре удара у Dimorphos у сагласности са резултатом добијеним на основу мерења после удара закључени је да удар у Dimorphos и избацивање материјала нису значајно утицали на топлотну инерцију на површини Didymos-a.

Успешно су урађена фотометријска посматрања са Астрономске станице на Видојевици (коришћењем телескопа од 0.4, 0.6 и 1.4 метара), и са Сиера Невада опсерваторије у Шпанији (коришћењем телескопа од 1.5 метара). Подаци у више филтера добијени за астероид (415029) 2011 UL21 показали су да се највероватније ради о објекту који по таксономској класификацији припада R- или S-типу. Успешно је посматрано и око 20 кандидата за брзо-ротирајуће астероиде. У оквиру шире међународне кампање анализе потенцијално древних објеката посматрани су чланови Атор и Зета ударних фамилија астероида, а циљ је био одређивање оријентације оса ротације. Први део ове кампање је успешно окончан и објављен је рад са добијеним резултатима.

У оквиру два боравка на Rozhen NAO опсерваторији обављена су посматрања на 2 m телескопу у оквиру SANU-BAN пројеката. Посматрано је 114 двојних и вишеструких звезда, 2 Gaia Alerts, 3 Whole Earth Blazar Telescope (WEBT) и 9 Extragalactic Radio Sources (ERS) објеката за Gaia астрометрију и фотометрију. Већи број објеката истих категорија снимљен је помоћу телескопа Астрономске станице на Видојевици. Након обраде и анализе посматрачког материјала, добијени резултати су публиковани у врхунским међународним часописима.

Carruba, V., Aljbaae, S., Knežević, Z., Mahlke, M., Masiero, J.R., Roig, F., Domingos, R.C., Huaman, M., Alves, A., Martins, B.S., Caritá, G., Lourenço, M., Destouni, S.C.: 2024, Deep learning classification of asteroids in g-type secular resonances. Month. **Notices R. Astron. Soc**., 528, 796-814.

Novaković, B., Fenucci, M., Marčeta, D., Pavela, D.: 2024. ASTERIA-Asteroid Thermal Inertia Analyzer. **The Planetary Science Journal** 5, id.11.

Athanasopoulos, D. and 16 colleagues: 2024. Spin states of X-complex asteroids in the inner main belt: I. Investigating Athor and Zita collisional families. **Astronomy &Astrophysics** 690, id.A215.

Novaković, B., Fenucci, M.: 2024. ASTERIA-Thermal inertia evaluation of asteroid Didymos. **Icarus** 421, id.116225.

Tripathi, T., Gupta, A.C., Takey, A., Bachev, R., Vince, O., ..., Damljanovic, G., et al.: 2024, Optical intraday variability of the blazar S5 0716+714, , Month. **Notices R. Astron. Soc**., 527, 5220-5237.

Abe, H., Abe, S., Acciari, V.A., ..., Bachev, R., Strigachev, A., Damljanovic, G., Vince, O., Jovanovic, M.D., Stojanovic, M., et al.: 2024, Multi-year characterisation of the broad-band emission from the intermittent extreme BL Lac 1ES 2344+514, **Astronomy & Astrophysics** 682, A114.

Otero-Santos, J., Raiteri, C.M., Acosta-Pulido, J.A., ..., Semkov, E., ..., Damljanovic, G., ..., Stojanovic, M., ..., Vince, O., et al.: 2024, Optical variability of the blazar 3C 371: From minutes to year timescales, **Astronomy & Astrophysics** 686, A228.

Abe, H., Abe, S., Abhir, J., ..., Damljanovic, G., ..., Semkov, E., ..., Vince, O., et al.: 2024, The variability patterns of the TeV blazar PG 1553+113 from a decade of MAGIC and multiband observations, **Month. Notices R. Astron. Soc**, 529, 3894-3911.

Raiteri, C.M., Willata, M., Carnerero, M.I., ..., Bachev, R., ..., Damljanovic, G., ..., Gupta, A.C., ..., Jovanovic, M.D., ..., Stojanovic, M., ..., Vince, O., et al.: 2024, A wiggling filamentary jet at the origin of the blazar multi-wavelength behaviour, **Astronomy & Astrophysics** 692, A48.

Dogra, K., Gupta, A.C., Raiteri, C.M., ..., Bachev, R., Damljanovic, G., ..., Vince, O., ..., Jovanovic, M.D., ..., Stojanovic, M., et al.: 2025, Multiband Optical Variability of the Blazar 3C 454.3 on Diverse Timescales, **The Astrophysical Journal Supplement Series**, 276:1 (14pp).

Maskoliunas, M., Wyrzykowski, L., Howil, K., ..., Damljanovic, G., ..., Stojanovic, M., et al.: 2024, Lens Mass Estimate in the Galactic Disk Extreme Parallax Microlensing Event Gaia19dke, **Acta Astronomica**, 74, 77-111.

Knežević, Z.: 2024. Secular resonance maps. Complex Planetary Systems II: Latest Methods for an Interdisciplinary Approach. **Proceedings IAU Symposium** No. 382, 2024 (A. Lemaitre &A.-S. Libert, eds.), pp. 130--135. Published online by Cambridge University Press: https://doi.org/10.1017/S1743921323003885.

Novaković, B.: 2024. Multi-color Photometry of Near-Earth Asteroid (415029) 2011 UL21. **Research Notes of the American Astronomical Society** 8, id.210.

Кнежевић, З.: 2024. Судари астероида са Земљом. **Анали Огранка САНУ у Новом Саду** 19, 15-20.

Carruba, V., Aljbaae, S., Knežević, Z., Mahlke, M., Masiero, J.R., Roig, F., Domingos, R.C., Huaman, M., Alves, A., Martins, B.S., Caritá, G., Lourenço, M., Destouni, S.C.: 2024, Deep learning classification of asteroids in g-type secular resonances. 55th Annual Meeting of the Division for Planetary Sciences, id. 321.07. **Bulletin of the American Astronomical Society**, Vol. 55, No. 8 e-id 2023n8i321p07

Carruba, V., Aljbaae, S., Knežević, Z., Mahlke, M., Masiero, J.R., Roig, F., Domingos, R.C., Huaman, M., Alves, A., Martins, B.S., Caritá, G., Lourenço, M., Destouni, S.C.: 2024, Deep learning classification of asteroids in g-type secular resonances. **Asteroids, Comets, Meteors Conference**, 18-23 June, 2023, Flagstaff, Arizona/Virtual. LPI Contribution No. 2851, 2023, id. 2060

Knežević, Z.: 2024. Quasi-integrals of the equations of motion for resonant asteroids. The 9th International Conference Geometry, Dynamics, Integrable Systems - GDIS 2024. June 2 - 8, 2024, Zlatibor, Serbia. Book of Abstracts, 26

Knežević, Z.: 2024. Proper elements for resonant asteroids. Dynamics and Physics in the Solar System: The legacy of Paolo Farinella and Andrea Milani. June 18 - 21, 2024, Pisa, Italy. Book of Abstracts, 42.

Damljanovic, G., Stojanovic, M., Bachev, R., Boeva, S.: 2024, Serbian-Bulgarian cooperation about Gaia Alerts during 2023, Book of Abstracts, **XIV Serbian-**

Bulgarian Astronomical Conference, 23-27 September, 2024, Vrnjacka Banja, Serbia.

Pavlovic, R., Cvetkovic, Z., Simic, Z., Damljanovic, G., Samurovic, S., Rovcanin, B., Lukic, D., Bjelajac, D.: 2024, Urban Observatory of Belgrade, Book of Abstracts, **XIV Serbian-Bulgarian Astronomical Conference**,23-27 September, 2024,

ПРОЈЕКАТ: ОБЛИЦИ И ПОМЕРАЈИ СПЕКТРАЛНИХ ЛИНИЈА У ГАСНОЈ ПЛАЗМИ И ГАСНИМ ЕЛЕКТРИЧНИМ ПРАЖЊЕЊИМА

Руководилац: академик Никола Коњевић

Сарадници: проф. др Стевица Ђуровић, проф. др Ђорђе Спасојевић

У првом и трећем раду описују се детаљи спектроскопских проучавања, облици спектралних линија неона ИИ УВ у абнормалном тињавом пражњењу. Поред ових проучавања облика линија у трећем раду укључена је успешно и поларизациона спектроскопија неутралних неонових линија.

У другом раду је детаљно описана примена итеративног кинетичког модела за дијагностику гасног пражњења.

У четвртом раду резултати истраживања експерименталних и семикласичних Штаркових параметара неутралних атома јона су анализирани и изведени су одговарајући закључци.

Да би комплетирали ова истраживања, били су коришћени резултати мерења и поређења Штаркових параметара за 1665 спектралних линија које припадају групи од 35 елемената.

Spasojević Dj., Ivanović N. V., Nedić N. V., Rajačić L., Šišović N. V. and Konjević N., 2023: Study of UV Ne II line shapes in the cathode sheath of an abnormal glow discharge. **Advances in Space Research**, 71, 1293–1306.

Spasojević Dj., Ivanović N. V., Nedić N. V., Vasiljević M., Šišović N. M. and Konjević N., 2023: Iterative kinetic model application in diagnostics of argon abnormal DC glow discharges. **Eur. Phys. J.**, 77:75.

Ivanović N. V., Nedić N. V., Videnović I. R., Spasojević Dj. and Konjević N., 2023: Stark polarization spectroscopy of neon spectral lines for estimating cathode sheath parameters in Grimm-type glow discharge sources. Spectrochim. **Acta Part B: Atomic Spectroscopy**, 208, 106775.

Djurović S., Blagojević B. and Konjević N., 2023: Experimental and semiclassical Stark widths and shifts of neutral and ionized atoms (Crtical review for the period 2008 trough 2020). **J. Phys. Chem. Ref. Data**, 52, 031503.

ПРОЈЕКАТ: ПРОБЛЕМ H-РЕПРЕЗЕНТАБИЛНОСТИ

Руководилац: академик Милан Дамњановић

Сарадници: проф. др Иванка Милошевић, проф. др Татјана Вуковић, доцент др Зоран П. Поповић, проф. др Божидар Николић, доцент др Саша Дмитровић и др Наташа Лазић

Настављен је рад на симетрији нискодимензионалних система, пре свега тополошким особинама. У фокусу су били опструисани атомски лимити квази-једнодимензионалних система. Наиме, у оквиру метода чврсте везе, очекује се да су електрони центрирани где и јони, шзо значи да би хомотетичним (тј. уз одржање симетрије) удаљавањем атома енергетске зоне постајале све равније, те да би у лимиту бесконалног растојања међу јоним била добијена слика равних линија на нивоима атомских енергија. Но у неким ситуацијама то није тако, и испостави се да су електрони у другим позицијама, између јона (где би теоријски требало да остану и приликом удаљавања атома). Користећи елементарне зоналне репрезентације линијских група, испитана је ова особина, и показано је да су такви опструисани лимити дозвољени само код група са две максималне Викофљеве позиције, и да је теоријски модел дат заједничким зоналним репрезентацијама, тј. репрезентацијама које се могу индуковати из оба положаја.

ПРОЈЕКАТ: ФИЗИКА СУПЕРПРОВОДНИКА

Руководилац: академик Зоран Радовић

Наставак истраживања високотемпературне суперпроводности у сарадњи са групом И. Божовића (Brookhaven National Laboratory, USA) и младим сарадницима из Београда.

ПРОЈЕКАТ: БИОФИЗИЧКИ АСПЕКТИ МУЛТИФУНКЦИОНАЛНОСТИ МИКРОТУБУЛА У ЖИВИМ ЋЕЛИЈАМА

Руководилац: академик Миљко Сатарић

Сарадници: др Далибор Секулић и др Томас Немеш

Истраживали смо процес иницирања нестабилности реакције у биолошким системима описаним моделом Сел,кова са циљем да одреди-

мо услове које треба да задовољавају параметри модела, тако да сигурно дође до појаве бифуркације у фазном простору.

Даље смо анализирали реакцију гликолизе, која је основни механизам за обезбеђење енергије потребне за живот.Узели смо у обзир околности када се уважавају дифузије кључних реактаната гликолизе, а то су енергетски носилац,АТП (аденозин трифосфат) и АДП (аденозин дифосфат). Уопштили смо овај реакционо-дифузиони процес уважавањем кубно нелинеарне кооперативности међу спорим активатором и изразито брзим инхибитором аутокаталитичке продукције енергента АТП.

Satarić M. Nemeš T. and Tuszynski J.A., Re Examination of the Sel,kov Model of Glycolysis and Its Symmetry-Breaking Instability Due to the Impact of Diffusion with Implications for Cancer Imitation Caused by the Warburg Effect, **Biophysica** 2024,4,545-560. https://doi.org/10.3390/biophysica4040036

ПРОЈЕКАТ: КВАНТНО КОРЕЛИСАНИ ФОТОНИ ПРИ МУЛТИФОТОНСКИМ ПРОЦЕСИМА У НЕЛИНЕАРНИМ СРЕДИНАМА

Руководилац: академик Бранислав Јеленковић

Сарадници: др Дејан Пантелић, др Душан Арсеновић, Марија Ћурчић и Филип Крајнић

У 2024. је рађено на развоју и примени система за осликавање узорака на бази импулсне корелације пара увезаних фотона, генерисаних преко нелинеарног ефекта, спонтане параметријске конверзије (СПК) у нелинеарном кристалу. Овај метод квантног осликавања је специфичан по томе што фотон који је интераговао са предметом није детектован, већ се слика формира детекцијом другог фотона камере. Отуд назив ове методе, квантно осликавање без детекције. Специфичност поставке је томе што онемогућава информацију када је пар фотона настао, приликом којег од два пролаза пумпе кроз кристал. У питању је само-интерференција сигнал фотона као у случају када не знамо одговор на "којим путем" је фотон прошао. У раду је примењена модификована оптичка шема у односу на раније коришћене за квантно осликавање, користе се овде елементи квантне холографије, што је убрзало метод реконструкције слике. Током 2024. демонстриран је нов начин нанохирургије на зидовима ћелије гљиве помоћу ултра брзог ласера, што је омогућило patch clamp мерења на ослобођеним протопластима, формираних кроз ослобођени пролаз на зиду ћелије.

Josué R. León-Torres, Filip Krajinić, et al., Off-axis holographic imaging with undetected light, **Optics Express** 32, 34154 (2024).

T. Pajić, K. Stevanović, et al., In vivo femtosecond laser nanosurgery of the cell wall enabling patch-clamp measurements on filamentous fungi, **Microsyst Nanoeng** 10, 47 (2024). https://doi.org/10.1038/s41378-024-00664-x

ПРОЈЕКАТ: МЕТАЛИ НА 2D МАТЕРИЈАЛИМА КАО ЈЕДНОАТОМСКИ КАТАЛИЗАТОРИ И МАГНЕТИ (1АТОМ-2Д)

Руководилац: дописни члан Жељко Шљиванчанин

Сарадници: Срђан Ставрић, научни сарадник, Институт за нуклеарне науке „Винча“ Катарина Баталовић, виши научни сарадник, Институт за нуклеарне науке „Винча“ Марко Орозовић, истраживач приправник, Институт за нуклеарне науке „Винча“ Ирина Станојевић, истраживач приправник, Институт за нуклеарне науке „Винча“

Користећи теорију функционала густине (DFT) истраживана је адсорпција атом водоника на дводимензионалном миксену Nb4C3O2, који је допиран прелазним и племенитим металима. На основу добијених резултата је утврђено који од метала поправљају каталитичке особине разматраног материјала и зашто, што је детаљно описано у раду 1.

Комбиновањем DFT и Елијашберговог формализма је разматрана суперпро-водљивост двослоја бора у који су уметнути атоми алкалних, земно-алкалних и прелазних метала и утврђено је да је највишу критичну температуру могуће постићи када се двослој бора у тзв. кагоме структури допира калцијумом. Детаљи су дати у раду 2.

Šljivančanin Ž., 2024: Optimizing hydrogen evolution reaction: Computational screening of single metal atom impurities in 2D Mxene Nb4C3O2. **Frontiers of Physics**, 19, 53205.

Šoškić B. N., Bekaert J., Sevik C, Šljivančanin Ž., Milošević M. 2024: First-principles exploration of superconductivity in intercalated bilayer borophene phases. **Physical Review Materials**, 8, 064803.

ОДБОР ЗА КРАС И СПЕЛЕОЛОГИЈУ

Председник: дописни члан Слободан Б. Марковић

Чланови: проф. др Зоран Стевановић (потпредседник), др Јелена Ћалић (секретар), проф. др Весна Димитријевић, др Катарина Богићевић, проф. др Душан Михаиловић, проф. др Рајко Димитријевић, проф. др Милутин

Љешевић, проф. др Игор Јемцов, проф. др Саша Милановић, др Драган Нешић, проф. др Александар Петровић, проф. др Срећко Ћурчић и др Ана Младеновић.

Протекле године навршило се 50 година постојања и успешног рада нашег Одбора. Чланови Одбора су и током протекле године уобичајено успешно реализовали све предходно планиране активности. Ове године у рад Одбора су се укључили колеге: проф. др Александар Петровић, проф. др Срећко Ћурчић и др Ана Младеновић који ће свакако допринети успешнијем и разноврснијем даљем раду Одбора.

Успешно су реализоване и различите планиране активности чланова Одбора везане за теренска мултидисциплинарна истраживања пећина и других облика крашког рељефа Србије, реализацију различитих научних и апликативних пројеката и публиковање научних радова, као и бројна учешће чланова Одбора на научним конференцијима организованих у нашој земљи и у свету. У припреми је нова свеска Зборника радова Одбора за крас и спелеологију.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ДИНАМИКУ КЛИМАТСКОГ СИСТЕМА ЗЕМЉЕ И ДЕЛО МИЛУТИНА МИЛАНКОВИЋА

Председник: академик Федор Месингер

Чланови: акад. Зоран Кнежевић, заменик председника, проф. Александар Петровић, секретар, акад. Часлав Оцић, поч. акад. Владимир Стевановић, акад. Ђорђе Шијачки, акад. Слободан Марковић, доп. члан Марјан Никетић, проф. Ана Вуковић Вимић, др Мирјам Вујадиновић Мандић, проф. Владимир Јанковић, проф. Вера Миланковић, Ђорђе Нешић, проф. Југослав Николић, проф. Ивана Тошић

Примарна активност Одбора током године била је организација Округлог стола, 14. новембра, у Свечаној сали, са насловом „Критична питања Републике Србије у условима климатских промена". Овај Округли сто планиран је у сарадњи председника три друга акад. одбора, за енергетику, Слободана Вукосавића, за науку, акад. Миодрага Чолића, и за село, акад. Драгана Шкорића. Уз то, поред члана Одбора проф. Ане Вуковић Вимић, ангажовани су и учествовали врхунски стручњаци других релевантних дисциплина, проф. Душан Ковачевић, проф. Зоран Стевановић, проф. Ратко Ристић, прим. др Елизабет Пауновић, и проф. др Петар Булат. Сви управо поменути, уз председника Одбора акад. Федора Месингера и акад. Слободана Вукосавића, предали су сажетке својих излагања, који су уз програм штампани и дати учесницима. Тај програм је имао пригодну

насловну страну са дијаграмом средњих глобалних температура 1961. до пре неколико година, уз оне за Републику Србију, које су за последњих неколико година видно за више од 2°C изнад тридесетогодишњег средњака вредности за 1961–1990.

Агенда Округлог стола је предвидела доста времена за дискусије, после којих је више учесника дало своје доприносе и у виду писмених предлога. Исто тако је и већина предавача поред својих излагања предала и предлоге закључака. Ово је све сређено. Резултујући материјал често у већој мери образлаже створене проблеме него што предлаже шта треба радити, али представља изванредну основу за следећи округли сто или скуп који би се више посветио могућим одговорима.

Професорке Ана Вуковић Вимић и Мирјам Вујадиновић Мандић су објавиле исцрпно документован уџбеник „Климатске промене и адаптација" (Универзитет у Београду – Пољопривредни факултет, 288 стр.) који пружа обиље података са цитираним изворима о резултатима промене климе у Србији.

Академик Зоран Кнежевић одржао је уводни говор на отварању конференције „Milanković's Theory on Climate Change, Hundred Years Afterwords", на Грађевинском факултету у Београду, 4-5. новембра, а он и акад. Федор Месингер, у својству председавајућег Научног одбора, учествовали су у раду конференције, Месингер и као председавајући Теме 1, „Климе прошлости: шта се догодило, и зашто?".

Активности КНЦ Милутин Миланковић у Даљу организоване од стране Ђорђа Нешића, 2024, биле су:

– Од марта до октобра преко 1000 ученика основних и средњих школа, кроз пројект „РаСТЕМо" и „Космос" упознало се са животом и дјелом Милутина Миланковића, разгледало сталну поставку изложбе, учествовало у радионицама упознавања са свемиром, руковања телескопом и посматрало звјездано небо;

– У марту снимљена емисија РТС-а о Миланковићу у оквиру пројекта „Знаменити Срби у Хрватској – ауторка Наташа Дракулић;

– 24. и 25. маја одржани 17. Миланковићеви циклуси с темом Осунчавање и вријеме.

Предавања:

– Инсолација и заштита путничких аутомобила – проф. др Хрвоје Главаш, ФЕРИТ Осијек и проф. Мирко Каракашић, Стројарски факултет Славонски Брод

– Миланковићев сунчани сат – проф. Милутин Тадић

– Сунце – Далибор Месарић, дипл. инг.

– Осунчавање и време – проф. Александар Петровић

– Миланковић и климатске промене – акад. Федор Месингер

Мали концерт у Миланковићеву част:

– Вера Миланковић, композиторка

– Тања Обреновић, мецосопран

– Ненад Ненић, баритон

– Ивана Медић, сопран,

– Берислав Пушкарић, бас,

– Игор Валери, корепетитор

– 28. јуна – обиљежен Дан Дунава поетско – музичким програмом

– 27. 9. снимање емисије о Миланковићу за РТС – аутор Бобан Трајковић

– 24. 10. Снимање емисије о Миланковићу - ТВ Вида – аутор Ернест Мајсторовић

– Новембар – стигао модел Земље, дио Планетаријума Милутин Миланковић

Децембар – излазак монографије *Први циклус, други круг; Петнаест година рада КНЦ „Милутин Миланковић“*

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА САРАДЊУ СА НАШИМ НАУЧНИЦИМА И УМЕТНИЦИМА У СВЕТУ

Председник: академик Зоран Радовић

Током 2024. године није било ниједног састанка Одбора. Настављен је контакт са друштвима за сарадњу са дијаспором, као што је Институт за филозофију и друштвену теорију, Универзитета у Београду, који планирају прављење широке базе података о нашим научницима у свету. Прикупили смо прелиминарне податке научника из области физике и медицине.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА НАУКУ

Председник: академик Миодраг Чолић

Чланови: академик Зоран Кнежевић, академик Зоран В. Поповић, академик Миодраг Марковић, академик Небојша Лалић, академик Стеван Пилиповић, академик Владимир С. Костић, академик Љубомир Максимовић, академик Зоран Петровић, академик Богдан Шолаја, академик Часлав Оцић, академик Милена Стевановић, академик Јасмина Грковић

Мејџор, академик Стево Тодорчевић, академик Милан Дамњановић, академик Владимир Стевановић, академик Душан Теодоровић, академик Милан Судар, академик Радмила Петановић, академик Велимир Попсавин, академик Милош Ђуран, академик Слободан Вукосавић, академик Ђорђе Шијачки, дописни члан Слободан Марковић, дописни члан Слободан Грубачић, дописни члан Тања Ћирковић Величковић

Академијски одбор за науку је током 2023. године одржао четири седнице Одбора. Поред тога, рад Одбора се одвијао у континуитету између седница. Теме којима се Одбор бавио биле су разнолике и тицале су се различитих аспеката науке у Србији попут институционалног и пројектног финансирања, међународне сарадње, научне инфраструктуре, односа науке и иновационе делатности, односа науке и високог образовања и могућности за међународну сарадњу.

Посебно се издвајају се следеће групе активности:

1) Активности Радних група Академијског одбора за науку

У првој половини 2023. године, у оквиру Одбора су основане три радне групе усмерене на специфичне релевантне теме. У питању су Радна група за реформу докторских студија у Републици Србији формирана у сарадњи са Академијским одбором за високо образовање, Радна група за праћење Стратегије научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2025. године и Радна група за анализу научно-истраживачке делатности у САНУ. Радне групе ће интензивирати свој рад до средине 2024. године.

2) Радни састанци са представницима институција надлежних за јавне политике у области науке

Током 2023. одржана су два радна састанка овог типа. Први састанак је одржан у оквиру друге седнице Одбора 20.3.2023. на коме су учествовали министарка науке, технолошког развоја и иновација др Јелена Беговић, државни секретар у Министарству науке, технолошког развоја и иновација Вукашин Гроздић и помоћница министарке науке, технолошког развоја и иновација др Марина Соковић. Представници Министарства су говорили о стратешким правцима три сегмента рада Министарства науке Републике Србије. Други састанак одржан је 20.06.2023. у оквиру треће седнице Одбора и на њему је учествовала директорка Фонда за науку Републике Србије др Милица Ђурић – Јовичић која је детаљно је представила рад Фонда.

3) Међународна сарадња

У 2023. години чланови Одбора су добијали исцрпне информације о активностима у области међународне сарадње и могућностима

за њен даљи развој. Посебна пажња је посвећена иницијативи за оснивање Српског института за напредна истраживања (СИНИ) проф. др Бранислава К. Николића, проф. др Владимира Добросављевића и иностраног члана САНУ Чедомира Петровића. Иницијатива се надовезује на претходне напоре да се сарадња са научном дијаспором укључи у рад САНУ. Такође су представљене активности представника САНУ у међународним институцијама као што су Интернационални савет за науку, Интеракадемијско партнерство, Европска група Интернационалног савета за науку, Управни и Надзорни одбор Године одрживог развоја у науци и почетка рада Декаде одрживог развоја у науци и других институција.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ВИСОКО ОБРАЗОВАЊЕ

Председник: академик Владица Цветковић

Академијски одбор за високо образовање САНУ (AOVO) одржао је у 2024. години пет састанака. Први је одржан 21.2.2024. и то као заједнички састанак АОВО и Академијског одбора за образовање. На састанку су одржана два уводна излагања. 1) о резултатима наших ученика IV разреда основне школе на међународним тестирањима способности читања (PIRLS; др Јелена Стевановић, виши научни сарадник Института за педагошка истраживања) и 2) о резултатима способност читања на узрасту од 15 година (PISA; проф. др Светлана Томић са Факултета за стране језике, Алфа БК Универзитета у Београду), након чега је отворена једноипочасовна дискусија. На крају састанка су разматрани предлози за теме наредних Разговора о образовању у САНУ: а) резултати ПИСА тестирања (предлог проф. Ивана Ивића), дигиталне технологије у образовању (проф. Стеван Јокић), квалитет универзитетског образовања (академик Велимир Радмиловић), интеграције средњошколског и високошколског образовања (проф. Јелена Филиповић) и инфлација доктората (академик Александар Костић). Други састанак је одржан 17.6.2024. На састанку је разматран рад заједничке комисије за реформу докторских студија Академијског одбора за науку и АОВО, којом руководи академик Миодраг Чолић, председник Академијског одбора за науку. Чланови АОВО су подржали иницијативу проф. Александера Бауцала да се упути предлог ИО САНУ (и Одељењу друштвених наука) за подршку (или коорганизацију) научне конференције у области образовних истраживања (European Conference in Educational Research - ECER 2025), која се у Србији

одржава у организацији Европске асоцијације истраживача образовања (European Educational Research Association - EERA, (https://eera-ecer.de/about-eera). Проф. А. Бауцал је такође информисао чланове АОВО у вези са својим ангажовањем на Мајској платформи и предложио да платформа буде једна од тема будућих Разговора о образовању. Академик В. Цветковић је за тему Разговора предложио проблем финансирања високог образовања, с обзиром на то да Влада Републике Србије ради на Нацрту закона о финансирању високог образовања у Србији; договорено је да се АОВО обрати проф. Славици Ђукић Дејановић, министарки просвете, с молбом да представници Министарства узму учешће у наредним Разговорима о образовању у САНУ о облицима финансирања високог образовања. Академик Милан Дамњановић је упознао чланове АОВО са дешавањима на Пољопривредном факултету у Београду и са елементима неакадемског понашања декана овог факултета, а у вези с реализацијом сарадње овог факултета и компаније Rio Sava Exploration. Трећи састанак је одржан 16.9.2024. На састанку је АОВО информисан о томе да од Министарства просвете није стигао никакав одговор на молбу за помоћ око организације Разговора о образовању у САНУ с темом која се тиче финансирања високог образовања. Дискутован је и подржан предлог за покретање јавне расправе о експлоатацији литијума у Србији, а у вези са дописом 4 академијска одбора. Четврти ванредни састанак је одржан електронским путем 16.11.2024. Састанак је имао само једну тачку дневног реда: реаговање АОВО на Предлог измена Закона о високом образовању, који је од стране Владе републике Србије упућен Народној скупштини. АОВО је припремио допис који је затим послат Милошу Вучевићу, председнику Владе Републике Србије и проф. др Славици Ђукић Дејановић, министарки просвете, у којем је АОВО исказао оштро противљење промени Закона, односно омогућавању страним универзитетима обављање делатности у Србији без акредитације коју предвиђа постојећи систем обезбеђења квалитета; преко ПР службе САНУ допис је прослеђен и медијима и имао је велики одјек у јавности. Пети састанак је одржан 12.12.2024. Најважнији резултат овог састанка јесте допис који је АОВО послао ИО САНУ са иницијативом да Академија пружи подршку студентима у њиховим протестима и исказивању узрока њиховог незадовољства. Сматрајући позитивним то што млади људи који стреме највишим нивоима образовања и од којих у великој мери зависи будућност наше земље имају своје мишљење о друштву у којем живе и спремни су да своје ставове јасно и јавно искажу, АОВО је упутио молбу ИО САНУ да о овом ставу обавести јавност, што је ИО САНУ и учинио. На истом

састанку је дискутована иницијатива академика Велимира Радмиловића о организовању дводневне конференције у САНУ о високошколском систему у Србији. Председништво САНУ је 20. децембра 2024. године, донело одлуку да је академик Тања Ћирковић Величковић изабрана је за члана АОВО, тако да Обор улази у 2025. годину са 13 чланова.

ОДЕЉЕЊЕ ХЕМИЈСКИХ И БИОЛОШКИХ НАУКА

ОДБОР ЗА ФИЗИЧКУ ХЕМИЈУ

(академик Славко Ментус)

ПРОЈЕКАТ: ЕЛЕКТРОКАТАЛИЗА У САВРЕМЕНИМ ПРОЦЕСИМА КОНВЕРЗИЈЕ ЕНЕРГИЈЕ

Руководилац: академик Славко Ментус

Сарадници: проф. др проф. др Гордана Ћирић-Марјановић, проф.др Никола Цвјетићанин, проф.др Игор Пашти, в. проф др Ивана СтојковићСиматовић, проф. др Биљана Шљукић Паунковић, научни саветник др Милица Вујковић, доцент др Немања Гаврилов, доцент др Ана Доброта

У складу са планом рада за 2024. годину, на тему електрокатализатора за електролизу воде у раду бр.1 разматрана је кинетика водоничне и кисеоничне електродне реакције на никлу, које су знатно убрзане модификовањем површине родијумом. У вези са овом темом су и саопштења бр 5 и 6 на публикована поводом јубилеја 100-годишњице рођења иностраног члана САНУ Џона Бокриса.

Истраживања на тему интеркалатних материјала, резултирала су публиковањем радова бр. 2 и 3, и саопштења на научном скупу бр.7. у којима је публикован начин синтезе катодног материјала фосфат-пирофосфаног за натријум-јонске батерије.

На тему редукције металних оксида водоником, публикован је ревијски рад бр.4. о савременим методама добијања гвожђа уз смањену емисију угљен диоксида.

Lj. Vasić, N. Tričković, Z. Bošković, A. Z. Jovanović, N.V. Skorodumova, S.V. Mentus, I.A. Pašti, Electrocatalysis of hydrogen and oxygen electrode reactions in alkaline media by Rh-modified polycrystalline Ni electrode, **Electrochim Acta** 505(2024) 144983, https://doi.org/10.1016/j.electacta.2024.144983

A. Gezović, M. Milović, D. Bajuk-Bogdanović, V. Grudić, R. Dominko, S. Mentus , M.J. Vujković, An effective approach to reaching the theoretical capacity of a low-cost and environmentally friendly Na4Fe3(PO4)2P2O7 cathode for Na-ion batteries, **Electrochimica Acta** 476 (2024) 143718, https://doi.org/10.1016/j.electacta.2023.143718

С Ментус, Напредни електрохемијски системи за акумулацију електричне енергије , **Phlogiston**, 31 (2023) стр 129-168

Л. Јовановић, С.Ментус, Ка нултој нето емисији CO2 у производњи гвожђа, **Ecologica** 31 (113) (2024) 1-10, https://doi.org/10.18485/ecologica.2024.31.113.1

С. В. Ментус, О професору Џону Бокрису: осврт на живот и дело, у: Савремена стремљења у електрохемији у процесу преласка на обновљиве изворе енергије, (Ед. С.Ментус и И.Пашти), **Зборник радова са научног скупа посвећеног 100-годишњици рођења иностраног члана САНУ Џона Бокриса**, стр 11-26, САНУ Београд, ISBN 978-86-6184-040-1

Д. Младеновић, А. Младеновић, Diogo M.F.Santos, Ayse B. Yurtcan, Ш. Миљанић, С. Ментус, Б. Шљукић, Бифункционални електрокатализатори на бази прелазних метала за реакције редукције и еволуције кисеоника, у: Савремена стремљења у електрохемији у процесу преласка на обновљиве изворе енергије (Ед. С.Ментус и И.Пашти), **Зборник радова са научног скупа посвећеног 100-годишњици рођења иностраног члана САНУ Џона Бокриса**, 5 јуни 2023, стр 69-78, САНУ, Београд, ISBN 978-86-6184-040-1

M. Vujković, A. Gezović Miljanić, J. Mišurović, A. Vižintin, S. Mentus, R. Dominko, Exploring the potential of Na4Fe3(PO4)2P2O7/C as a cathode material for Na-ion rechargeable batteries, in: **25th Jubilee Annual Conference on Material Science YUCOMAT 2024 & Thirteenth World Round Table Conference on Sintering XIII WRTCS 2024**, Herceg Novi, 2-6 September 2-6 2024, Program and Book of Abstracts p.37.

ПРОЈЕКАТ: ИСТРАЖИВАЊА У МАТЕМАТИЧКОЈ ХЕМИЈИ

Руководилац: академик Иван Гутман

Сарадници: др Борис Фуртула и Изудин Реџеповић

Услед стицаја околности (лошег здравственог стања руководиоца пројекта), углавном су завршавани и публиковани раније започети послови, мада су урађени и неки нови (о којима ће бити речи у извештају за наредну годину).

(а) Рад 8 се бави енергијом графа и спектралним особинама графова.

(б) Радови 1,2,3,4,5,6,7 баве се графовским инваријантама од хемијског интереса (тополошким индексима).

I. Gutman, B. Furtula, M. S. Oz, Geometric approach to vertex-degree-based topological indices - Elliptic Sombor index, theory and application, *International Journal of Quantum Chemistry* **124**(2) (2024) e27346.

I. Sarkar, N. Manjunath, I. Gutman, Extremal reformulated forgotten index of trees, unicyclic and bicyclic graphs, *Filomat* **38** (2024) 25-32.

L. Buyantogtokh, B. Horoldagva, I. Gutman, On minimum generalized ABC index of graphs, *Filomat* **38** (2024) 6639-6650.

I. Gutman, Improved estimates of Sombor index, *Iranian Journal of Mathematical Chemistry*, **15** (2024) 1-5.

T. Alraqad, A. Alameri, M. Alsharafi, H. Louati, K. A. Aldwoah, H. Saber, I. Gutman, Analysis of octane isomer properties via topological descriptors of line graphs, *Scientific Reports* **14** (2024) #27159.

N. Dehgardi, I. Gutman, Sharp bounds on general multiplicative Zagreb indices of trees, *Discrete Mathematics Letters* **14** (2024) 89-94.

N. Manjunath, I. Sarkar, I. Gutman, Bounds on Sombor index for corona products on R-graphs, *Communications in Combinatorics and Optimization* **9** (2024) 101-117.

I. Gutman, I. Redžepović, S. Pantović, Note on some new (n,m)-type bounds for graph energy, *MATCH Communications in Mathematical and in Computer Chemistry* **91** (2024) 797-803.

ПРОЈЕКАТ: НОВИ БИОАКТИВНИ МОЛЕКУЛИ ЗАСНОВАНИ НА ПРИРОДНИМ ПРОИЗВОДИМА

Руководилац: академик Богдан Шолаја

Сарадници: др Игор Опсеница, др Милица Селаковић, др Живота Селаковић, др Татјана Срдић-Рајић, др Александар Павић

Током 2024. године, у оквиру пројекта Ф-80, испитивана је антитуморска активност деривата 4-аминохинолина на ћелијама дуктално аденокарцинома панкреазе (PDAC). Деривати 4-аминохинолина ефикасно инхибирају цитопротективну аутофагију у PDAC ћелијама, што води активацију апоптотских путева и смањењу ћелијског преживљавања. Деривати су довели до смањеног преживљавања PDAC ћелија *in vitro* у 2D и 3D моделу туморских сфера, као и *in vivo* у ксенографт моделу зебрица. Фузија митохондрија и инхибиција митофагије: деривати 4-амино-

хинолина изазивају фузију митохондрија и инхибирају митофагију, што резултира нагомилавањем оштећених митохондрија у ћелијама.

Такође, као део одвојеног потпројекта, у претходном периоду синтетисани су деривати пиримидина. Главни фокус истраживања била је синтеза библиотеке биолошки активних молекула добијених повезивањем артесуната, семисинтетичког деривата природног производа артемизинина, са дериватима пиримидина, у циљу добијања нових хибридних молекула са побољшаним фармакокинетичким особинама. Истовремено у 2024. години извршена је детаљна карактеризација биметалног MOCVS-PdZn-ZnO катализатора и активност је испитана на две хемијске реакције од значаја за животну средину (редукцију нитроарена до анилина и реакцију хидродебромовања бромарена).

Živanović M, Selaković M, Pavić A, Selaković Ž, Šolaja B, Santibanez JF, Srdić-Rajić T. Unveiling the 4-aminoquinoline derivatives as potent agents against pancreatic ductal adenocarcinoma (PDAC) cell lines. **Chem Biol Interact.** 2024; *404*:111281. doi: 10.1016/j.cbi.2024.111281. M21

Саопштење

Aleksić, Lj.; Selaković, M.; Živanović, M.; Nikolić, M.; Šolaja, B.; Srdić–Rajić, T. Novel 4-aminoquinoline derivatives exhibit pro-ferroptotic activity in MIA PaCa-2 and PANC-1 cell lines. **10th Conference of Young Chemists of Serbia**, Belgrade, Serbia, October, 26th, 2024, Book of Abstracts CB PP 20, page 69.

ПРОЈЕКАТ: ФИТОХЕМИЈСКО ИСПИТИВАЊЕ СЕКУНДАРНИХ МЕТАБОЛИТА ИЗ БИЉАКА И ГЉИВА И ЊИХОВИХ БИОТРАНСФОРМИСАНИХ ПРОИЗВОДА

Руководилац: академик Слободан Милосављевић

Сарадници: проф. др Веле Тешевић, проф. др Ирис Ђорђевић, др Милка Јадранин, др Дејан Гођевац, др Мирјана Цветковић, др Мирослав Новаковић, др Бобан Анђелковић, др Гордана Крстић, др Јована Станковић-Јеремић, Ивана Софренић, др Игор Опсеница, Катарина Симић, Стефан Ивановић, Јована Љујић, Даница Савић, Стефан Лекић

1. 1. Изоловање и одређивање структуре флавонол гликозида из Euphorbia amygdaloides

Euphorbia amygdaloides, шумска млечика, је зимзелени жбун који обично достиже висину до 50 cm и претежно се налази на ивицама шума широм Европе, западне Азије и медитеранског региона. Има вели-

ки значај у традиционалној медицини, где се користила за лечење рана, модрица, тумора и опекотине коже, а записи такође указују на његову употребу у борби против тифуса, а користи се и у ветерини. Њени главни секундарни метаболити су флавоноиди (кверцетин- и кемферол-3-гликозиди, рамнетин и његови гликозиди), подофилин и циклит. Узорци *E. amigdaloides* који су овде испитивани прикупљени су на Златибору 2023. године. Осушени надземни делови биљног материјала су екстраховани метанолом и дихлорометаном. Добијени екстракт је даље подвргнут низу стандардних хроматографских техника за екстракцију и пречишћавање, као што су брза хроматографија на сувој колони (енгл. Dry column flash chromatography) и Реверсно-фазна течна хроматогарфија (RP-HPLC). На овај начин је изолован познати флавонол гликозид, кверцетин-3-*O*-*α*-D-арабинопиранозид, по први пут из ове биљне врсте. Структура изолованог једињења је одређена помоћу 1D и 2D NMR спектара Ови резултати су приказани на међународној конференцији у Турској.[1]

1.2. Фитохемијско испитивање дивљерастућих врста рода Primula (јагорчевине)

Испитиван је хемијски састав површинских ацетонских екстраката врста *Primula veris* subsp. *columnae* (Ten.) Lüdi (Гостиље/Златибор) и *P. acaulis* (L.) L. (Рожанство/Златибор). У првој биљној врсти изоловано је 13 флавона, од којих један, 5-хидрокси-6,3'-диметоксифлавон, до сада није описан у литератури и сматра се новим У другој испитиваној јагорчевини, *P. acaulis*, изолована су 4 флавона, од којих је један, 3'-хидроксифлавон, иако је познат, по први пут нађен (заједно са горе наведеним новим флавоноидом) у површинским екстрактима јагорчевина. Једињења су окарактерисана помоћу 1D и 2D NMR, IR и UV техника. Ови резултати су приказани на међународној конференцији у Грчкој.[2] У плану је и публикација у неком од међународних часописа.

1.3. Фитохемијско испитивање медицинских гљива Fomitopsis betulina, Ganoderma lucidum, G. resinaceum и Hericium erinaceus

Fomitopsis betulina - Плодоносна тела ***F. betulina*** су гајена на четири различите подлоге од пиљевине: бреза (*Betula alba*), руј (*Cotinus coggigria*), црна јова (*Alnus glutinosa*) и унутрашња љуска лешника. Узорци су сакупљени у редовним интервалима (10, 20, 30 и 60 дана након хладног шока), почевши од примордијалног стадијума до потпуног сазревања. FTIR спектроскопија се показала као поуздан и једноставан алат за праћење промена у хемијском саставу плодносних тела у зависности од њихове фазе зрелости и супстрата на којем су гајени. HRMAS NMR

спектроскопија омогућила је тентативну идентификацију 24 метаболита на основу поређења са литературним подацима и интерном библиотеком спектара. Мултиваријантном анализом је одређена корелација између концентрација неких метаболита и стања сазревања. Резултати су саопштени на две међународне конференције.[3,4]

Ganoderma lucidum - Истраживање на плодоносним телима врсте обухватало је примену дизајна експеримента (engl. Design of Experiments, DoE) у комбинацији са мултиваријантном анализом. Дизајн експеримента примењен је за оптимизацију услова екстракције и њене ефикасности, а модели мултиваријантне анализе за праћење промена хемијског састава екстраката. Одређени су параметри који у највећој мери утичу на добијање већих количина екстраката, али и они који утичу на побољшавање квалитета, то јест садрже више биолошки активних једињења – полисахарида (α- і β-глукана) и тритерпенских киселина. Оваква примена DoE експеримента у комбинацији са мултиваријантном анализом до сада није описана у литератури. Ови резултати су саопштени на међународној конференцији.[5]

Ganoderma resinaceum. – испитивана су плодоносна тела ове врсте Циљ истраживања обухватао је развој одрживих метода екстракције биоактивних једињења, применом природних еутектичких растварача (енгл. Natural Deep Eutectic Solvents, NADES) као зелене алтернативе за екстракцију биоактивних метаболита, у складу са циљевима одрживости, биоразградивости и економичности, са фокусом на тритерпене, Применом различитих NADES растварача са хидрофобним и хидрофилним својствима, одређени су најоптималнији услови екстракције без самог уклањања растварача, како би се омогућила анализа комплетног екстракта са смањеном вероватноћом за губитак информација током пречишћавања. Ови резултати су саопштени на међународној конференцији.[6,7]

Hericum erinaceus **-**Рад на хидроетанолним екстрактима мицелијума ове гљиве започео је 2024. године. Људи широко користе ову лековиту гљиву као храну и додатак за своје нутритивне потребе**.** Данас се сматра једним од најперспективнијих материјала за лечење Алцхајмерових и неуродегенеративних болести, због изражених неуропротективних и анти-неуроинфламаторних својстава. Главна биоактивна једињења су цијатан дитерпеноиди (еринацини и херициноиди) и деривати бензил алкохола (хериценони). Хемијско профилисање хидроетанолних екстраката мицелијума *H. erinaceus* обављено је применом NMR спектроскопије и LC-MS спектрометрије.

Savić D., Lekić S., Krstić G., Jadranin M., Vujisić, Lj. Tešević V., Milosavljević S., Isolation and Structure Determination of a Flavonol Glycoside From *Euphorbia Amygdaloides*, **CMAPSEEC-2024 ABSTRACTS & PROCEEDINGS BOOK** 17-19 October 2024, İzmir-Türkiye, p. 17 (štampano u izvodu)

Trendafilova A., Ivanova V., Novaković M., Tešević V., Milosavljević, S., Comparative study of the surface flavonoids in two *Primula* species from Bulgaria and Serbia. 2nd Panhellenic Congress of Ethnopharmacology: From the Vikos traditional healers (Vikoyiatroi) to modern phytotherapy, Joannina, Greece, 1st – 3rd March 2024, Book of abstracts, p. 46 **Ethnopharmacology2024_Congress_Book_Of_Abstracts**_A4_EN_New_7-1.pdf (штампано у изводу)

Anđelković B., Sofrenić I., Gođevac D., Knežević A., Tešević V., Đorđević I., Milosavljević S., Application of FTIR spectroscopy in monitoring of *Fomitopsis betulina fruiting* bodies chemical composition, **The 12th International Medicinal Mushrooms Conference**, 24-27 Septembar 2024, Bari, Italy, Book of abstracts ISBN:978-88-97559-82-5, page 119.

Gođevac D., Sofrenić I., Anđelković B., Shestakova P., Mitrev Y., Tešević V., Milosavljević S., Chemical composition analysis of *Fomitopsis betulina* fruiting bodies by HRMAS NMR spectroscopy, **The 12th International Medicinal Mushrooms Conference**, 24-27 Septembar 2024, Bari, Italy, Book of abstracts ISBN:978-88-97559-82-5, page 162.

Sofrenić I., Popović L., Simić K., Ivanović S., Ljujić J., Tešević V, Anđelković B., Application of design of experiment and multivariate analysis in the process of *Ganoderma lucidum basidiocarps* extraction, **The 12th International Medicinal Mushrooms Conference**, 24-27 Septembar 2024, Bari, Italy, Book of abstracts ISBN:978-88-97559-82-5, page 116.

Simić K., Ivanović S., Sofrenić I., Anđelković B., Ljujić J., Gođevac D., Green approach in extraction of bioactive metabolites from *Ganoderma resinaceum* fruiting bodies, **The 12th International Medicinal Mushrooms Conference**, 24-27 Septembar 2024, Bari, Italy, Book of abstracts ISBN:978-88-97559-82-5, page 186.

Ivanović S., Simić K., Sofrenić I., Anđelković B., Ljujić J., Gođevac D., Potential of NMR multisupression experiment in quality control analysis of natural deep euthetic solvent extracts of *Ganoderma resinaceum* fruting bodies, **The 12th International Medicinal Mushrooms Conference**, 24-27 Septembar 2024, Bari, Italy, Book of abstracts ISBN:978-88-97559-82-5, page 165.

ПРОЈЕКАТ: РАЗВОЈ НОВИХ СИНТЕТИЧКИХ МЕТОДА И ЊИХОВА ПРИМЕНА У СИНТЕЗИ ПРИРОДНИХ ПРОИЗВОДА И БИОЛОШКИ АКТИВНИХ ЈЕДИЊЕЊА

Руководилац: академик Радомир Н. Саичић

Сарадници: др Радомир Матовић, доцент др Бојан Вуловић, др Милена Трмчић, Милош Павловић, Александар Јанковић

Настављен је рад на синтези ваихоенсена – тетрацикличног терпена сложене структуре, који је означен као један од највећих синтетичких изазова. Планирали смо да синтезу овог једињења остваримо ослањајући се на домино-слободнорадикалску циклизацију, којом би настале 3 везе и била затворена 3 прстена у једној јединој реакцији. Пошто смо превазишли значајне тешкоће са којима смо се суочавали током добијања радикалског прекурсора, показали смо да је планирана трансформација могућа и добили смо тетрациклични интермедијер, који би даљим реакцијама требало да буде преведен у циљни молекул. Рад на овој проблематици је у току, у оквиру докторске дисертације Александра Јанковића, студента докторских студија.

Настављен је рад на обједињеној тоталној синтези конидиогенона (неколико припадника ове групе терпена, од којих је главна мета конидиогенон Бе), катлејена и фомопсена - природних производа који се одликују сложеним, полицикличним структурама и спектром интересантних биолошких активности. Мада смо остварили формалну синтезу конидиогенона Бе, наставили смо напоре ка његовој тоталној синтези, којом би био решен проблем стереоконтроле у положају 4, што претходни пут није омогућавао. Настављен је рад на тоталној синтези фомопсена: овде је синтетисан кључни интермедијер, при чему смо радили на оптимизацији појединих корака. Наша синтеза фомопсена се заснива на примени нове реакције, која до сада није описана у литератури и коју смо успешно реализовали на модел-једињењу. Поменута истраживања обављају се у оквиру докторске дисертације Милоша Павловића, студента докторских студија.

Настављен је рад на развоју нових катализатора за фотохемијске реакције под дејством видљиве светлости. Катализатори на бази скварамида нису показали жељену активност у реакцијама 2+2 циклоадиције цинамил-цинамата. Синтетички пут ка арктигенину, који је успешно функционисао на модел-једињењу, нисмо могли да поновимо са реалним синтетичким прекурсором. Стога је осмишљен модификован синтетички приступ ка овој класи једињења, који сада проверавамо на синтези

структурно сличног природног производа, ентероактона. Иницијални резултати су обећавајући. Поред тога, током истраживања усмерених ка развоју нове методе за генерисање винил-радикала, открили смо да се интермолекулске адиције одређених типова алкил- и винил-радикала на активиране алкене могу извршити у присуству сулфинских киселина као промотора, без додатка металних катализатора или органских боја, што је од значаја за даљи развој ове методологије.

Описана истраживања реализована су у оквиру пројекта „New Synthetic Methods and their Applications for Rapid Total Syntheses of Complex Natural Products and Bioactive Molecules. Акроним: „New SMART Synthesis", у оквиру програма ИДЕЈЕ, Фонда за науку Републике Србије.

Z. Ferjancic, F. Bihelovic, B. Vulovic, R. Matovic, M. Trmcic, A. Jankovic, M. Pavlovic, F. Djurkovic, R. Prodanovic, A. D. Djelmas, N. Kalicanin, M. Zlatovic, D. Sladic, T. Vallet, M. Vignuzzi, R. N. Saicic: Development of iminosugar-based glycosidase inhibitors as drug candidates for SARS-CoV-2 virus via molecular modeling and in vitro studies, **J. Enzyme Inhib. Med. Chem**. 2024, 39, 2289007; https://doi.org/10.1080/14756366.2023.2289007 (овај рад је грешком уврштен у библиографију за 2023. годину, са погрешно наведеном годином)

M. Trmcic, B. Vulovic, M. Zlatar, R. N. Saicic: Preparation of cyclopropanone 2,2,2-trifluoroethoxy hemiacetals via oxyallyl cation, **Arkivoc** 2024, (2) 202312123. DOI: https://doi.org/10.24820/ark.5550190.p012.123

ПРОЈЕКАТ: КОМПЛЕКСИ МЕТАЛА КАО ПОТЕНЦИЈАЛНИ ТЕРАПЕУТСКИ АГЕНСИ

Руководилац: академик Милош И. Ђуран

Сарадници: др Снежана Рајковић, др Биљана Ђ. Глишић и др Јасмина Никодиновић-Рунић

Синтетисани су нови комплекси сребра(I) који садрже клинички коришћене антифунгалне азоле као лиганде (еконазол, вориконазол и клотримазол). Комплекси су окарактерисани помоћу масене спектрометрије, IR, UV-Vis и ^{1}H NMR спектроскопије, цикличне волтаметрије и рендгенске структурне анализе. На бази DFT прорачуна одређене су могуће структуре испитиваних комплекса у DMSO раствору. Испитивана је антимикробна активност комплекса сребра(I) према различитим бактеријским и гљивичним врстама. Испитивани комплекси

су показали веома добру антифунгалну и осредњу антибактеријску активност. У односу на некоординоване азоле, њихова комплексна једињења са сребром(I) су показала бољу активност у спречавању формирања хифа и биофилмова код различитих *Candida* сојева, што иде у прилог чињеници да комплекси сребра(I) са азолима представљају потенцијално ефикасне антифунгалне агенсе.

Хексадентатни 1,3-пропандиамин-*N,N,N′,N′*-тетраацетат (1,3-pdta) и (±)-1,3-пентандиамин-*N,N,N′,N′*-тетраацетат (1,3-pndta) су употребљени као лиганди за синтезу комплекса галијума(III). Поред тога, испитиван је начин координације 1,3-pndta лиганда за Co(III) јон. Синтетисани комплекси су окарактерисани помоћу IR и NMR (^{1}H и ^{13}C) спектроскопије и рендгенске структурне анализе. Добијени резултати ових испитивања су показали да су у комплексима галијума(III) и кобалта(III), који имају дисторговану октаедарску геометрију, 1,3-pdta и 1,3-pndta лиганди хексадентатно координовани за јоне метала преко два аминска атома азота и четири карбоксилатна атома кисеоника.

Испитивана је *in vitro* антитуморска активност клинички коришћеног комплекса платине(II), познатог под називом карбоплатина, [Pt(cbdca-*O,O′*)$(NH_3)_2$] (cbdca је циклобутан-1,1-дикарбоксилат), и два његова структурна аналога, [Pt(cbdca-*O,O′*)(1,2-pd)] и [Pt(cbdca-*O,O′*)(1,3-bd)] (1,2-pd и 1,3-bd су 1,2-пропандиамин и 1,3-бутандиамин, респективно) на три туморске ћелијске линије, мијелоцитна леукемија K562, аденокарцином колона HT-29 и аденокарцином плућа MCF-7, као и на једној здравој MRC-5 ћелијској линији фибробласта плућа.

Jakimov, D., Bogdanović, V., Djuran, M. I., Jurišić, V., Kojić, V. Testing in vitro antitumor activity of carboplatin and analogues. **J. Coord. Chem**. 77 (2024) 697-709. DOI: 10.1080/00958972.2023.2284087; ISSN: 0095-8972. IF 2,2 (2023) M22

Stanković, M., Kljun, J., Stevanović, N. Lj., Lazic, J., Skaro Bogojevic, S., Vojnovic, S., Zlatar, M., Nikodinovic-Runic, J., Turel, I., Djuran, M. I., Glišić, B. Đ. Silver(I) complexes containing antifungal azoles: Significant improvement of the anti-Candida potential of the azole drug after its coordination to the silver(I) ion. **Dalton Trans**. 53 (2024) 2218–2230. DOI: 10.1039/D3DT03010E; ISSN: 1477-9226. IF 3,5 (2023) M21

Vučenović, I. M., Gitarić, J., Warżajtis, B., Radanović, D. D., Drašković, N. S., Glišić, B. Đ., Rychlewska, U., Djuran, M. I. Synthesis, spectral and solid state characterization of cobalt(III) complexes with the hexadentate ( )-1,3-pentanediamine-N,N,N',N'-tetraacetate ligand. **J. Coord. Chem**. 77 (2024) 786-804. DOI: 10.1080/00958972.2024.2323558; ISSN: 0095-8972. IF 2,2 (2023) M22

Stanković, M., Skaro Bogojevic, S., Kljun, J., Milanović, Ž., Stevanović, N. Lj., Lazic, J., Vojnovic, S., Turel, I., Djuran, M. I., Glišić, B. Đ. Silver(I) complexes with voriconazole as promising anti-Candida agents. **J. Inorg. Biochem**. 256 (2024) 112572. DOI:10.1016/j.jinorgbio.2024.112572; ISSN: 0162-0134. IF 3,8 (2023) M21

Pantović, B. V., Ašanin, D. P., Perdih, F., Radanović, D. D., Turel, I., Djuran, M. I., Glišić, B. Đ. Gallium(III) complexes with 1,3-pdta-type of ligands: the influence of an alkyl substituent in 1,3-propanediamine chain and the metal counter cation on the structural properties of the complex. **Polyhedron** 258 (2024) 117045. DOI: 10.1016/j.poly.2024.117045; ISSN: 0277-5387. IF 2,4 (2023) M22

Саопштења на научним конференцијама

Andrejević, T., Marković, T., Ašanin, D., Popović, S., Kljun, J., Turel, I., Djuran, M., Glišić, B. Antitumor activity of gold(III) complexes with pyridine-4,5-dicarboxylate esters. **BioNEXT: Young Researchers Symposium**, online, March 14 – 15, 2024, P41.M34

Pantović, B., Stevanović, N., Matić, S., Ašanin, D., Baskić, D., Djuran, M., Glišić, B. Antitumor activity of gold (III) complex with clinically used isoconazole. **BioNEXT: Young Researchers Symposium**, online, March 14 – 15, 2024, P43. M34

Pantović, B. V., Ašanin, D. P., Perdih, F., Turel, I., Djuran, M. I., Glišić, B. Đ. Synthesis and structural characterization of gallium(III) complex with 1,3-propanediamine-N,N'-diacetate. 60h Meeting of the Serbian Chemical Society, Niš, June 8 – 9, 2024, Serbia, NH-1, p92. M64

Stevanović, N. Lj., Andrejević, T. P., Ašanin, D. P., Pantović, B. V., Djuran, M. I., Glišić, B. Đ. Investigation of the BSA interactions of gold(III) complexes with azoles. **60h Meeting of the Serbian Chemical Society**, Niš, June 8 – 9, 2024, Serbia, NH-3, p94. M64

Andrejević, T., Počkaj, M., Stevanović, N., Ašanin, D., Turel, I., Djuran, M., Glišić, B. Synthesis and crystal structure of gold(III) complex with azaconazole. **29th Conference of the Serbian Crystallographic Society**, Ruma, June 27 – 28, 2024, Serbia, p42. M64

Andrejević, T. P., Pantović, B. V., Kljun, J., Ašanin, D. P., Turel, I., Djuran, M. I., Glišić, B. Đ. Crystal structure of gold(III) complex with 4,5-diazafluoren-9-one. **29th Conference of the Serbian Crystallographic Society**, Ruma, June 27 – 28, 2024, Serbia, p44. M64

Stevanović, N. Lj., Sriram, D., Skaro Bogojevic, S., Djuran, M. I., Glišić, B. Đ. Antimicrobial and antitubercular activity of silver(I) and gold(III) complexes with miconazole. **52nd Conference Synthesis and Analysis of Drugs**, Hradec Králové, Czech Republic, September 19 – 20, 2024, P31, p35. M34

ПРОЈЕКАТ: СИНТЕЗА И БИОЛОШКА ИСПИТИВАЊА НОВИХ АНТИТУМОРСКИХ И АНТИМИКРОБНИХ АГЕНАСА

Руководилац: академик Велимир Попсавин

Сарадници: Др Мирјана Попсавин, редовни професор, др Горан Бенедековић, виши научни сарадник, др Јована Француз, ванредни професор, др Ивана Ковачевић, ванредни професор, др Бојана Срећо Зеленовић, ванредни професор, др Весна Којић, виши научни сарадник, др Милош Свирчев, доцент, Јелена Кесић, асистент, Сања Ђокић, асистент, Слађана Кекезовић, истраживач сарадник, Бојан Левовник, истраживач приправник

Остварена је нова синтеза природног δ-лактона клеистенолида (**1**) и његовог (6*S*)-изомера **2** полазећи из D-глукозе. Кључни кораци у овој синтези **1** су: оксидативно раскидање C_1–C_2 везе у делимично заштићеном деривату D-глукозе (**20**), као и продужетак низа резултујућег алдехида једним двоугљеничним фрагментом, применом (*Z*)-селективне Wittig-ове реакције. Синтеза **2** укључује следеће фазе: перјодатно раскидање C_5–C_6 везе у моноацетон D-глукози (**24**), праћено (*Z*)-селективном Wittig-овом олефинацијом у циљу продужења низа једним двоугљеничним фрагментом. Исти приступ је примењен за синтезу нових, 4-супституисаних аналога клеистенолида (**3** – **18**). Једињења **3** – **7** су дизајнирана молекулском хибридизацијом, док је преосталих једанаест аналога дизајнирано помоћу биоизостеризма. Биолошки тестови су показали да већина аналога показује снажнију антипролиферативну активност од водећег молекула **1** према већини малигних ћелија, док су у култури нормалних фибробласта плућа (MRC-5) били потпуно неактивни. Показало се да су малигне ћелије K562 најосетљивије на синтетизоване аналоге. Најјачу антипролиферативну активност према овој ћелијској линији показали су 4-*O*-цинамоил дериват **3** и 4,6-ди-*O*-бензил дериват **17**, са субмикромоларним вредностима IC_{50} (0,76 и 0,67 μM, респективно). Структурне карактеристике од значаја за антитуморску активност ове класе једињења идентификоване су SAR анализом.

Остварена је прва тотална синтеза асперилактона B (**1**) помоћу које је одређена апсолутна конфигурација овог природног производа. Поред тога, ревидирана је апсолутна стереохемија асперилактона C. Даље је остварена прва синтеза супротног енантиомера асперилактона B (*ент*-**1**), као и прве синтезе C-7 епимера оба асперилактона B (**8**) и C (**9**).

Синтетизовано је десет нових тиофенских деривата гониофуфурона полазећи из D-глукозе. Кључни корак синтезе била је Grignard-ова

адиција 2-тиенилмагнезијум-бромида на дериват диалдозе **8a**, при чему је добијена смеша C-5 епимера **9** и **10**. Смеша је прво преведена у 5-кето дериват **11**, а затим у одговарајући кето-лактон **14**. Стереоселективна редукција **14** дала је тиофенски миметик гониофуфурона (**3**). Аналог **3** је естерификван са циметном и 4-флуороциметном киселином при чему су добијени хибриди **5** – **7**. *In vitro* цитотоксичност синтетизованих аналога према неколико туморских ћелијских линија, показала је да већина аналога показује јачу активност од водећег молекула **1**, а у култури K562 ћелија, једињење **3** је било активније од антитуморског лека доксорубицина. Испитивање про-апоптотичког потенцијала једињења **3** остварено је проточном цитометријом, двоструким флуоресценим бојењем и скринингом апоптотске морфологије. Резултати показују да овај дериват изазива поремећаје ћелијске мембране карактеристичне за апоптозу, али истовремено смањује популацију ћелија у sub-G1 фази ћелијског циклуса.

Benedeković, G., Farkas, S., Popsavin, M., Stanisavljević, S., Djokić, S., Francuz, J., Kojić, V., Popsavin, V., 2024: Synthesis and antiproliferative activity of (−)-cleistenolide, (6S)-cleistenolide and 4-substituted cleistenolide analogues, **Bioorganic and Medicinal Chemistry**, 111, 117848 (13 pages). https://doi.org/10.1016/j.bmc.2024.117848

Djokić, S., Benedeković, G., Kesić, J., Rodić, M. V., Popsavin, M., Popsavin, V., Francuz, J., 2024: First total synthesis of asperilactone B. Revision of absolute stereochemistry of asperilactones B and C, **Organic and Biomolecular Chemistry**, 22, 4864–4867. https://doi.org/10.1039/D4OB00583J

Popsavin, M., Djokić, S., Kovačević, I., Stanisavljević, S. M., Kojić, V., Rodić, M. V., Aleksić, L., Kesić, J., Srećo Zelenović, B., Popsavin, V., Jakimov, D. S., 2024: Synthesis and biological activity of thiophene bioisosteres of natural styryl lactone goniofufurone and related compounds, **European Journal of Medicinal Chemistry**, 269, 116340 (9 pages). https://doi.org/10.1016/j.ejmech.2024.116340

Саопштење са скупа међународног значаја штампано у изводу (M34)

Kovačević, I., Kesić, J., Popsavin, M., Rodić, M., Kojić, V., Popsavin, V., 2024: Natural products and their analogues as potential anticancer agents: Design, synthesis and SAR. In: **15th Young Investigator Workshop EuChemS Division of Organic Chemistry**, Dublin, Ireland, Book of Abstracts, p. 47.

Саопштење са скупа националног значаја штампано у изводу (M64)

Bogdanović, M. Srećo Zelenović, B., Stanisavljević, S., Popsavin, M., Popsavin, V., Reiss, G. J., Rodić, M. V., 2024: Analiza međumolekulskih interakcija u polimorfima murikatacina, **29 Konferencija Srpskog kristalografskog društva**, Ruma, 27. i 28. jun 2024. Izvodi radova, str. 14–15.

Đokić, S., Rodić, M., Popsavin, M., Popsavin, V., Francuz, J., 2024: Molekulske i kristalne strukture (+)-asperilaktona C i 7-*epi*-(+)-asperilaktona C, **29 Konferencija Srpskog kristalografskog društva**, Ruma, 27. i 28. jun 2024. Izvodi radova, str. 60–61.

Đokić, S., Rodić, M., Popsavin, M., Popsavin, V., Francuz, J., 2024: Molekulske i kristalne strukture (+)-asperilaktona B i (−)-asperilaktona B, **29 Konferencija Srpskog kristalografskog društva**, Ruma, 27. i 28. jun 2024. Izvodi radova, str. 62–63.

Kesić, J., Popsavin, M., Benedeković, G., Kojić, V., Bosak, A., Matošević, A., Popsavin, V., Kovačević, I., 2024: Uticaj estarskih-grupa na biološku aktivnost analoga kleistanolata, **60. Savetovanje Srpskog hemijskog društva**, Niš, 8. i 9. jun 2024. Kratki izvodi radova (On Line publikacija), str. 35.

Stanisavljević, S. M., Popsavin, M. M., Kojić, V. V., Popsavin, V. J., Srećo Zelenović, B. M., 2024: Sinteza, *in vitro* i *in silico* ispitivanja novog analoga (−)-murikatacina, **60. Savetovanje Srpskog hemijskog društva**, Niš, 8. i 9. jun 2024. Kratki izvodi radova (On Line publikacija), str. 89.

Đokić, S. M., Benedeković, G., Kesić, J., Rodić, M. V., Popsavin, M., Kordić, B., Popsavin, V., Francuz, J. M., 2024: Prva totalna sinteza (+)- i (−)-asperilaktona B, **60 Savetovanje Srpskog hemijskog društva**, Niš, 8. i 9. jun 2024. Kratki izvodi radova (On Line publikacija), str. 115.

ПРОЈЕКАТ: ЕФЕКТИ ЗАГАЂЕЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ НА ЕКСПРЕСИЈУ И МОДИФИКАЦИЈЕ ПРОТЕИНА ПОРЕКЛОМ ИЗ ХРАНЕ

Руководилац: академик Тања Ћирковић Величковић

Сарадници: др Драгана Станић-Вучинић, др Катарина Смиљанић, др Маја Крстић-Ристивојевић, Маја Младеновић, Теодора Ђукић, Мирјана Радомировић, др Весна Јовановић, др Јелена Аћимовић, др Јелена Мутић, др Никола Глигоријевић, Ана Симовић, Тамара Васовић, Тамара Лујић.

Комплетирано је истраживање ковалентног и нековалентног везивања фикоцијанобилина (ПЦБ) за протеин шиљка вируса SARS-CoV-2 и његов рецептор везујући домен (РБД). Такође је испитан утицај формирања ковалентног адукта РБД-ПЦБ на функцију овог протеина у смислу афинитета везивања за АЦЕ2 рецепторе. Развијен је тест, којима је постигнута изузетно осетљива и специфична детекција и квантификација антигена од интереса у комплексним узорцима (биолошке течности). Метода је примењена за квантификацију нуклеокапсидног протеина вируса SARS-CoV-2. Успостављене су процедуре за испитивање концентрације микропластике у узорцима хране. Настављена су испитивања везивање

овалбумина, трипсина, пепсина, бета-лактоглобулина и екстракта црвеног меса за неколико типова микропластике (полистирен, полипропилен и полиетилен терефталат-ПЕТ), као и испитивање ефеката везивања на структуру ових протеина и, у случају ензима, и на ензимску активност.

Tamara Mutic, Jelena Mutic, Miloš Ilic, Vesna Jovanovic, Jelena Acimovic, Boban Andjelkovic, Dragana Stanic-Vucinic, Maria Krishna de Guzman, Mirjana Andjelkovic , Mirjana Turkalj and Tanja Cirkovic Velickovic. The Global Spread of Microplastics: Contamination in Mussels, Clams, and Crustaceans from World Markets. **Foods** 2024, 13, 3793. https://doi.org/10.3390/foods13233793

Mirjana Radomirovic, Nikola Gligorijevic, Dragana Stanic-Vucinic, Milan Nikolic and Tanja Cirkovic Velickovic.Fabrication and characterization of bovine serum albumin–phycocyanobilin conjugate: effect on antioxidant and ligand-binding properties. **Journal of the Science of Food and Agriculture**, 104 (2024) 8171-8180, https://doi.org/10.1002/jsfa.13649

Mladenovic Stokanic, M., Simovic, A., Jovanovic, V., Radomirovic, M., Udovicki, B., Krstic Ristivojevic, M., Djukic, T., Vasovic, T., Acimovic, J., Sabljic, L., Lukic, I., Kovacevic, A., Cujic, D., Gnjatovic, M., Smiljanic, K., Stojadinovic, M., Radosavljevic, J., Stanic-Vucinic, D., Stojanovic, M. Rajkovic A. . Cirkovic Velickovic, T. (2024). Sandwich ELISA for the Quantification of Nucleocapsid Protein of SARS-CoV-2 Based on Polyclonal Antibodies from Two Different Species. **International Journal of Molecular Sciences**, 25(1), 333. https://doi.org/10.3390/ijms25010333

Urmila Khulal, Teodora Đukić, Katarina Smiljanić, Tamara Vasović, Jelena M Aćimović, Andreja Rajkovic, Tanja Cirkovic Velickovic. Protein modifications screening of raw and thermally treated meat gastrointestinal digesta. **Journal of Functional Foods** 113 (2024), 1756-4646, https://doi.org/10.1016/j.jff.2024.106052.

ПРОЈЕКАТ: ИСПИТИВАЊЕ НАЧИНА НАСЛЕЂИВАЊА ОТПОРНОСТИ СУНЦОКРЕТА ПРЕМА НОВИМ РАСАМА ВОЛОВОДА (OROBANCHE CUMANA WALLR.)

Руководилац: академик Драган Шкорић

Сарадници: мр Звонимир Сакач и др Мариа Пакуреану (Maria Pacureanu, Romania)

Пројекат се реализује у две земље: Србији и Румунији.

У Србији нема нових раса воловода, док у Румунији су фрекфрентне најновије расе воловода.

СРБИЈА:

Овде се ствара генетичка варијабилност, као потенцијални материјал за тестирање на отпорност.

У овој години у Србији је развијено 200 нових генотипова као потенцијални материјал за тестирање на отпорност према новим расама воловода у Румунији.

РУМУНИЈА:

У зонама где се појављују нове расе, постављају се огледи. У 2024. години одобрено је 12 генотипова и локални отпорни и осетљиви генотипови. У 2024. огледи су били постављени у познатим локалитетима.

Први оглед у Румунији је био постављен у локалтету: Tari Verde (Constanta) где се сваке године јављају нове расе. Пролеће је било изузетно сушно што се негативно одразило на развој сунцокрета и воловода. Из ових услова резултати нису оптимално постигнути. Остварени су следећи резултати: без појаве воловода били су изражени следећи генотипови:NS_61;AMP_SFR;APGRO;AP NEG;AP PRA 380;BSR DIV830;SFBDIV. Док код бројева: AP NANG,AP PRA;SR NUT1008 x 1324 појавио се мали број воловода.

Карактеристично је да је на најосетљивијем хибриду било 21 воловод.

Ово показује да је његова осетљивост већа од испитиваних хибрида.

Добијени резултати нису довољно поуздани и оглед се мора поновити у наредној години.

Резултати из огледа у локалитету Тулча су још мање поуздани, па се и они морају поновити. Значи да пољски огледи се морају поновити. Ради утврђивања истине у стакленику у Румунији се изводи оглед са три популације воловода. Надамо се да ћемо од почетка наредног фебруара имати много поузданије резултате.

У Србији 2025. ће бити поново обновљена и увећана генбанка.

Генерално се може рећи да резултати из 2024. нису потпуно тачни.

ПРОЈЕКАТ: „ИСПИТИВАЊЕ УЛОГЕ SOX ПРОТЕИНА У ПРОМОВИСАЊУ МАЛИГНОГ ФЕНОТИПА ЋЕЛИЈА“ (СОПРОМАЛ)

Руководилац: академик Милена Стевановић

Сарадници: др Данијела Дракулић, др Марија Мојсин, научни саветник, др Марија Швиртлих, научни саветник, др Исидора Петровић, виши научни сарадник, др Наташа Ковачевић-Грујичић, виши научни сарадник,

др Андријана Лазић, виши научни сарадник, др Милена Миливојевић, научни сарадник.

Хипоксија, која код солидних тумора настаје услед неравнотеже између пролиферације туморских ћелија и снабдевања ткива крвљу, промовише малигне особине ћелија и утиче на ефекте хемио, радио и имунотерапија. Бројни литературни подаци указују да међусобна интеракција SOX гена и микроРНК регулише пролиферацију, метастатски потенцијал као и одговор ћелија тумора на терапију. Наша истраживања су показала су да третман кобалт хлоридом, хемијским индуктором хипоксије, доводи до смањеног нивоа експресије микроРНК-221 у ћелијама које воде порекло од тератокарцинома тестиса (NT2/D1).

Настављено је са успостављањем и анализом различитих појединачних и мешовитих 2Д и 3Д култура ћелија у циљу формирања адекватних *in vitro* модел система за испитивање малигног потенцијала ћелија тумора и улоге њиховог микроокружења. Применом методе „hanging drop" направљени су сфероди ћелија карцинома панкреаса у форми монокултура, као и сфероиди ко-култура са ћелијама здравих фибробласта. Добијени сфероиди су анализирани морфолошки, праћењем димензија, облика и брзине формирања. Такође, анализирана је пролиферација ћелија у оквиру сфероида детекцијом маркера пролиферације Ки67.

Литературни подаци указују да кверцетин, биљни флавоноид, смањује резистенцију туморских ћелија на доксорубицин, истовремено штитећи околно здраво ткиво од токсичног ефеката овох агенса. Резултати су показали да комбиновани третман кверцетином и доксорубицином значајно смањује вијабилност ћелија остеосаркома гајених у 2Д и 3Д условима. Коришћењем 3Д модел система хуманог остеосаркома, детектовано је да, у поређењу са третманом доксорубицином, комбиновани третман смањује експресију маркера плурипотентности (*SOX2, NANOG*), маркера остеосаркома (*SOX9*), и гена повезаних са резистенцијом на доксорубицин (*ABCB1*).

Глиобластом (ГБМ) је најчешћи и најагресивнији примарни малигни тумор мозга код људи. Због инфилтративне природе и локализације, стандардна терапија ГБМ је агресивна и обухвата хируршко одстрањивање тумора, праћено радиотерапијом у комбинацији са хемиотерапијом. Лош одговор на радиотерапију један је од лимитирајућих фактора у лечењу овог тумора и због тога се интензивно изучавају агенси који доводе до побољшања радиосензитивност ћелија ГБМ. У оквиру Пројекта показа-

но је да смањење експресије микроРНК-21 у комбинацији са зрачењем доводи до смањења миграторне способности ћелија ГБМ. То указује на потенцијалну улогу ове микроРНК у повећању радиосензитивности ћелија ГБМ.

Подаци које смо добили у претходном периоду указали су на антитуморску активност метанолског екстракта *Anthriscus cerefolium* на ћелије цервикалног карцинома. Анализа хемијског састава екстракта је показала да он у високом проценту садржи фенолна једињења (72 једињења) при чему су малонил-1,4-*O*-дикофеоилхинска и 3,5-*O*-дикофеоилхинска киселина најзаступљеније у узорку. Ови резултати представљају основу за селекцију фенолних једињења са потенцијалним терапијским дејством.

Stojković D, Gašić U, Uba A I, Zengin G, Rajaković M, Stevanović M, Drakulić D. 2024. Chemical profiling of Anthriscus cerefolium (L.) Hoffm., biological potential of the herbal extract, molecular modeling and KEGG pathway analysis. **Fitoterapia**, 177, 106115.

Саопштења на научним скуповима у земљи и иностранству

ojić L, Pejić J, Stojkovska J, Stevanović M, Medić A, Petrović I, Milivojević M. Doxorubicin and quercetin combined effect on SAOS-2 cells grown in 2D and 3D model systems. ExcellMater Conference 2024: Innovative Biomaterials for Novel Medical Devices, Belgrade, Serbia, April 10-12, 2024, Hemijska industrija - Supplementary Issue - **ExcellMater Conference 2024 Abstracts**, vol. 78, no. 1S, p 20.

Banićević I, Milošević M, Petrović J, Menshikh K, Milivojević M, Stevanović M, Janković R, Cochis A, Bella ED, Stoddart M, Rimondini L, Stojkovska J, Obradović B. A 3D in vitro cell culture model based on perfused bone-like scaffolds for healthy and pathological bone research. ExcellMater Conference 2024: Innovative Biomaterials for Novel Medical Devices, Belgrade, Serbia, April 10-12, 2024, Hemijska industrija - Supplementary Issue - **ExcellMater Conference 2024 Abstracts**, vol. 78, no. 1S, p 19.

Petrović J, Pańczyszyn E, ; Corazzari M, Banićević I, Milivojević M, Bojić L, Stevanović M, Dragoj M, Pešić M, Janković R, Obradović B, Stojkovska J. Adaptable alginate-based microfibers for 3D in vitro cultures of cancer cells: an anticancer drug testing model. **ExcellMater Conference 2024**: Innovative Biomaterials for Novel Medical Devices, Belgrade, Serbia, April 10-12, 2024, Hemijska industrija - Supplementary Issue - ExcellMater Conference 2024 Abstracts, vol. 78, no. 1S, p 21.

Bojić L, Pejić J, Stojkovska J, Medić A, Stevanović M, Petrović I, Schwirtlich M, Milivojević M. Compared effects of doxorubicin and quercetin combined treatment on 2D AND 3D osteosarcoma model systems. **VII Congress of the Serbian Genetic Society**, October 2nd -5th, 2024, Zlatibor, Serbia, p 147.

ПРОЈЕКАТ: ТАКСОНОМСКО-ХОРОЛОШКА РЕВИЗИЈА И ИНВЕНТАРИЗАЦИЈА ФЛОРЕ ЕУДИКОТИЛЕДОНИХ БИЉАКА КАО ОСНОВ ЗА ИЗРАДУ КРИТИЧКЕ ЛИСТЕ ВРСТА ВАСКУЛАРНЕ ФЛОРЕ СРБИЈЕ

Руководилац: дописни члан Марјан Никетић

Сарадници: проф. др Гордана Томовић, др Урош Бузуровић и Милана Ранимировић

У 2024. години учесници пројекта публиковали су осам радова (седам са SCI листе) на тему разрешавања таксономског статуса, номенклатуре и присуства таксона у Србији и њеним основним територијалним јединицама.

Посебан допринос је дат у домаћем часопису Bulletin of the Natural History Museum in Belgrade 16: 57–114 (2023) који је изашао из штампе 2024. године. У овом обимном раду, у оквиру вишегодишњег серијала посвећеног допуни Критичке листе васкуларне флоре Србије, предложене су три нове номенклатурне комбинације и наведена су два нова синонима. Постоји пет таксона (врста и подврста) васкуларних биљака које су нове за флору Србије, као и пет врста чије је присуство потврђено за флору наше земље. Пет биљних таксона су новина за ужу Србију, Војводину или Косово и Метохију, од којих су четири аутохтоне, а једна алохтона и инвазивна биљка. Постоји дванаест таксона чије је присуство у Србији или у њеним територијалним јединицама оповргнуто. Као нове или потврђене врсте за флору Србије, од посебног хоролошког значаја су *Mutellina albanica*, *Carduus kerneri* subsp. *kerneri*, *Carduus pancicii*, *Centaurea nervosa* subsp. *josifovicii*, *Stachys patula*, *Allium albanicum*, *Poa laxa*, *Macroselinum illyricum*, *Oxytropis montana* и *Pulsatilla halleri* subsp. *styriaca*.

Од посебног значаја је публиковање открића нове стеноендемичне и екстремно ретке биљне врсте *Centaurea ozrenii* Niketić, Buzurović & Tomović. Тим поводом је ова врста представљена кроз крађу презентацију на састанку Одељења. Поред тога откривено је ново налазиште угрожене тресавске инсективорне врсте *Drosera rotundifolia* на Дукат планини у југоисточној Србији, затим ново налазиште *Androsace lactea* на Ртњу. Такође је након 150 година поново нађена Панчићева биљка крагујевачки слез, *Althaea kragujevacensis* Панчић. Ово откриће је за сада само објављено у медијима, а таксономски положај биљке захтева даља истраживања.

На основу резултата фитохемијских анализа представника фамилије штитоноша (Apiaceae), закључено је да је скорашње третирање неких таксона као монотипских родова и независних врста сасвим оправдано.

Учињени су даљи напори да се изгради конзистентан списак таксона и референци за наредне томове едиције „Критичка листа васкуларне флоре Србије“ у издању САНУ, као и за корекцију претходног првог тома. У ту сврху је настављен унос података у електронску базу са комплетним флористичким подацима који се помињу у класичним радовима српске ботанике, као што су дела Луја Адамовића, Иве Хорвата, Карла Фрича, Ами Буеа, Едуарда Форманека и других. Посебан напредак у раду на овој едицији забележен је након ажурирања шифарника васкуларне флоре Србије и пратећих софтверских апликација које су омогућиле аутоматско додељивање актуелног таксономског и номенклатурног статуса разнородним флористичким подацима у дигиталним базама података. У циљу рада на расветљавању комплексне таксономије група *Hieracium sp.*, *Stachys recta* и *Armeria* са сарадницима су обављена теренска истраживања на територији Србије, Румуније, Бугарске, Грчке, Албаније и Црне Горе при чему су сакупљени узорци за морфометријске и молекуларне анализе. Такође су обављена теренска истраживања и написан рукопис за *„Црвену књигу васкуларне флоре Србије 1“* што ће омогућити бољи увод у дистрибуцију и присуство ретких и угрожених таксона по територијалним јединицама.

На научном скупу посвећеном 150-годишњици рођења академика Недељка Кошанина, на две изложбе у Београду и у каталогу изложби представљене су врсте које је открио академик Кошанин или су описане у његову част, са акцентом на њихову дистрибуцију и таксономски статус.

Niketić, M., Tomović, G., Vukojičić, S., Kuzmanović, N., Veljković, M., Ranimirović, M., Stojanović, J., Juškovič, M., Đurović, S., Anačkov, G., Mišljenović, T., Jakovljević, K., Stevanović, V. (2023, publikovano 2024): Material on the Annotated Checklist of Vascular Flora of Serbia. Nomenclatural, taxonomic and floristic Notes V. - **Bulletin of the Natural History Museum in Belgrade** 16: 57-114.

Ušjak, Lj., Niketić, M., Petrović, S. (2024): Composition of Essential Oils from Fruits of Peucedanum longifolium and Rhizomatophora aegopodioides (Apiaceae) with Regard to Other Related Taxa – A Chemometric Approach. - **Separations** 11(14): doi.org/10.3390/separations11010014

Jevtović, S. C., Stojković, J. P., Mitić, Z. S., Niketić, M. S., Stojanović, G. S. (2024): The Chemical Composition of Essential Oil and Headspace Volatiles of Balkan Endemic Taxon Achillea ×vandasii Velen. – **Natural Product Communications** 19(6): 1–5.

Buzurović, U., Tomović, G., Jakovljević, K., Vuksanović, S., Lazarević, M., Dragićević, S., Niketić, M. (2024): Centaurea ozrenii (Asteraceae) - a new lo-

cal endemic and extremely rare species from Mt. Ozren near Sjenica in Serbia. - **Botanica Serbica** 48(2): 273-281.

Tomović, G., Sabovljević, M. S., Djordjević, V., Krdžić, S., Niketić, M., Šovran, S., Knežević, A., Szűcs, P., Stoykov, D., Ştefănuţ, M-M., Vidaković, D., Krizmanić, J., Ranimirović, M., Buzurović, U., Milivojević, L., Vukojičić, S., Kutnar, L., Kuzmanović, N., Stevanoski, I., Trbojević, I., Šinžar Sekulić, J. (2024): New records and noteworthy data of plants, algae and fungi in SE Europe and adjacent regions, 16. - **Botanica Serbica** 48(1): 93-104.

Sabovljević, M. S., Tomović, G., Sabovljević, A. D., Tamas, G., Ştefănuţ, S., Janković, S., Rajčević, N., Kutnar, L., Denchev, T. T., Denchev, C. M., Djordjević, V., Krdžić, S., Antaloudaki, E., Kasom, G., Stoykov, D., Dimitrov, D., Aleksić, G. R., Alvarado, P., Lobnik Cimerman, Ž., Dolničar, D. (2024): New records and noteworthy data of plants, algae and fungi in SE Europe and adjacent regions, 17. - **Botanica Serbica** 48(1): 105-116.

Tomović, G., Sabovljević, M. S., Stoykov, D., Niketić, M., Boycheva, P., Kaschieva, M., Vidaković, D., Krizmanić, J., Djordjević, V., Krdžić, S., Škondrić, S., Knežević, J., Perić, R., Assyov, B., Jenačković Gocić, D., Raca, I., Šovran, S., Popović, S., Pál Frink, J., Sass-Gyarmati, A., Ştefănuţ, M-M., Sabovljević, A. D. (2024): New records and noteworthy data of plants, algae and fungi in SE Europe and adjacent regions, 18. - **Botanica Serbica** 48(2): 285-296.

Sabovljević, M. S., Tomović, G., Ştefănuţ, S., Djordjević, V., Stanković, S., Djurović, S. Z., Frajman, B., Boycheva, P., Kaschieva, M., Szűcs, P., Sabovljević, A. D., Trbojević, I., Marković, A., Vlaović, Lj., Vidaković, D., Jenačković Gocić, D., Nikolić, D., Stoykov, D., Krdžić, S., Chinan, V-C., Claudiu Mânzu, C., Assyov, B., Niketić, M. (2024): New records and noteworthy data of plants, algae and fungi in SE Europe and adjacent regions, 19. - **Botanica Serbica** 48(2): 297-307.

Пројекат: **УПОРЕДНА МОРФОЛОГИЈА И МОЛЕКУЛАРНА ФИЛОГЕНИЈА ЕРИОФИДНИХ ГРИЊА (ACARI: ACARIFORMES, ERIOPHYOIDEA**

Руководилац: академик Радмила Петановић

Сарадници: проф. др Биљана Видовић, др Татјана Цврковић, Dr Philipp Chetverikov, др Славица Маринковић и Никола Анђелковић

У 2024.години саопштни су резултати фенетичких и филогенетских односа седам врста рода Cecidophyes (C. galii, C. rouhollahi, C. glaber, C. gymnaspis, C. nudus, C. psilonotus, and C. lauri) добијених коришћењем молекуларних метода и метода линеарне морфометрије. Морфолошки су се јасно диференцирала три врсте C. psilonotus, C. gymnaspis, и C. lauri, док су се остала четири таксона кластрирала заједно. Филогенетско стабло је показало сепарацију врста у три групе указујући да је род Cecidophyes парафилетички. Резултати молекуларне и линеарне морфометријске анализе указали су на јасну сепарацију врста Aculus fockeui и Aculus cornutus које

насељавају шљиву, односно брескву, док су резултати истраживања популација унутар комплекса врста које насељавају шљиву, трешњу и вишњу указала на јасно издвајање два ентитета, која насељавају шљиву, са једне стране, односно трешњу и вишњу, са друге. Прелиминарни резултати молекуларних анализа галиформних врста рода Aceria указали су на генетичку диверсификацију и појаву нове врсте која насељава орах у Србији. Врста Aceria artemisiifoliae, недавно описана из Србије, као потенцијални агенс контроле амброзије, по први пут је регистрована и у Словачкој.

Tóth, P., Tóthová, M., Andjelković, N., Marinković, S., Cvrković, T. & Vidović, B. (2024). Aceria artemisiifoliae Vidović & Petanović (Acari: Eriophyoidea) on common ragweed–the second record in the world. **Plant Protection Science**, 60(2), 207-211.

Cvrković, T., Marinković, S., Jakovljević, M., Vidović, B. & Petanović, R. (2024). Genetic diversification of Aceria species inhabiting Juglans regia in Serbia. In Book of Abstracts X Symposium of the European Association of Acarologists - **Acarology: Impacts & Solutions for humans, agriculture & environment**, 02–06 September 2024, Athens, Greece, PP-26.

Anđelković, N., Cvrković, T., Marinković, S., Barišić-Klisarić, N., Petanović, R. & Vidović, B. (2024). Solving the status of Aculus fockeui (Nalepa and Truessart) and Aculus cornutus (Banks) populations from plum and peach. In Book of Abstracts X Symposium of the European Association of Acarologists - **Acarology: Impacts & Solutions for humans, agriculture & environment**, 02–06 September 2024, Athens, Greece, PP-27.

Marinković, S., Cvrković, T., Jojić, V., Jakovljević, M., Vidović, B. & Petanović, R. (2024). Unraveling phenetic and phylogenetic relationships among Cecidophyes mites (Acari: Eriophyoidea). In Book of Abstracts X Symposium of the **European Association of Acarologists - Acarology: Impacts & Solutions for humans, agriculture & environment**, 02–06 September 2024, Athens, Greece, PP-28.

Anđelković, N., Cvrković, T., Marinković, S., Barišić Klisarić, N., R. Petanović, R., Vidović , B. (2024).Status of Aculus fockeui (Nal. & Trt.) (Acari, Eriphyoidea) associated with sweet and sour cherry: morphometric and molecular results .**IX**

Congress on Plant Protection, November, 25-28, 2024. Zlatibor, Serbia, Book of Abstracts,(eds) Obradović, A.&D. Jevremović, 53-54.

Пројекат: **ПАРАЗИТОИДИ (HYMENOPTERA, BRACONIDAE): МОРФОЛОГИЈА, СИСТЕМАТИКА И ФИЛОГЕНИЈА**

Руководилац: дописни члан Жељко Томановић

Сарадници: др Анђељко Петровић, др Корана Коцић, др Владимир Жикић

Током 2024. учесници пројекта су сакупљали паразитоиде и биљне ваши са више локација у Србији. Истраживања инсеката паразитоида у оквиру пројекта Ф131 су довела до описа 7 нових врста за науку, од чега једну из Србије. Публикован је кључ за идентификацију врста рода *Pauesia* из Србије уз налаз 3 нове врсте за фауну Србије, као и кључ за идентификацију европских врста рода *Binodoxys*. Описано је 11 нових врста паразитоида за науку.

Kocić K., Čkrkić J., Petrović A., Tomanović Ž. 2024: *Pauesia* Quilis, 1931 (Hymenoptera, Braconidae, Aphidiinae) in Serbia: Three species new to Serbian fauna with an identification key. **Acta Entomologica** Serbica, 29, 2. https://doi.org/10.5281/zenodo.13885159

Lazarević M.J., Žikić V.A., Milenković D.N., Tomanović Ž.M. 2024: Tritrophic associations and identification key for European species of the genus *Binodoxys* (Mackauer) (Hymenoptera: Braconidae: Aphidiinae). **Archives of Biological Sciences** 76, 3:281-301. https://doi.org/10.2298/ABS240510020L

Kocić K., Mjøs A.T., Čkrkić J., Petrović A., Popović N., Paulsen E.S., Tomanović, Ž. 2024: Uncovering Norway: Descriptions of Four New Aphidiinae Species (Hymenoptera, Braconidae) with Identification Key and Notes on Phylogenetic Relationships of the Subgenus *Fovephedrus* Chen. **Insects**, 15, 518. https://doi.org/10.3390/ insects15070518.

Čkrkić J., Petrović A., Kocić K., Mitrovski-Bogdanović A., Tomanović Ž. 2024: It's time for Africa – hidden diversity of the *Aphidius colemani* species group (Hymenoptera, Braconidae, Aphidiinae) south of the Sahara. **Bulletin of Entomological Research**, 114, 433–443. https://doi.org/10.1017/ S0007485324000257

Tomanović Ž., Kocić K., Čkrkić J., Petrović A., Achterberg C. 2024: A new *Toxares* Haliday and *Aphidius* Nees species with notes on the variability of *Toxares*

deltiger (Haliday) (Hymenoptera, Braconidae). **Journal of Asia-Pacific Entomology**, 27, 1, 102209 https://doi.org/10.1016/j.aspen.2024.102209

Kim S., Čkrkić J., Tomanović Ž., Sohn J.H., Lim J., Kim H. 2024: A new species of genus *Monoctonus* (Hymenoptera, Braconidae, Aphidiinae) from South Korea. **Biodiversity Data Journal**, 12: e119476. https://doi.org/10.3897/BDJ.12.e119476

Popović N., Petrović A., Kocić K., Bohinc T., Trdan S., Tomanović Ž. 2024: First overview of EPPO positive biocontrol agents present in Serbia. **16 TH Slovenian conference on plant protection** with international participation, Slovenia, Bohinjska Bistrica

Popović N., Petrović A., Kocić K., Bohinc T., Trdan S., Tomanović Ž. 2024: Foundation for regulations of invertebrate biocontrol agents in Serbia: First overview of data and recommendations. **16 TH Slovenian conference on plant protection** with international participation, Slovenia, Bohinjska Bistrica

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ФЛОРУ И ВЕГЕТАЦИЈУ СРБИЈЕ

Председник: академик Владимир Стевановић

Чланови: академик Милосав Тешић, академик Слободан Милосављевић, дописни члан САНУ Марјан Никетић, проф. др Пал Божа, проф. др Петар Марин, проф. др Раде Цвјетичанин, проф. др Гордана Томовић, проф. др Горан Аначков проф. др Бојан Златковић, проф. др Марко Сабовљевић, проф. др Дмитар Лакушић, проф. др Бојан Златковић, мр Олга Васић

Почетком 2023. године изненада је преминуо председник АО Владимир Стевановић, због чега је настао известан вакуум у раду Одбора. У јуну месецу одржана је комеморација преминулом академику. На седници (30.9.), коју је сазвао председник Одељења академик Богдан Шолаја, за новог председника једногласно је изгласан дописни члан Марјан Никетић. Међутим овај предлог чланова Одбора још увек је у процедури усвајања на Извршном одбору САНУ. Током 2024. године основни фокус је био на обележавању јубилеја посвећеном 150-годишњици рођења академика Недељка Кошанина. Том приликом организована је свечана академија и научни скуп у САНУ, као и две изложбе (у Галерији науке и технике САНУ и у Ботаничкој башти у Београду). Публикован је и каталог са поменутих изложби, а делегације САНУ и још пар институција положиле су венац на нагробни споменик академика Кошанина. Започет је наставак рада на изради недостајућих цртежа биљака за четврти том Флоре Србије, као и текстова за фамилију *Euphorbiaceae*.

Bogdanović, S., **Anačkov, G.**, Ćato, S., Borovečki-Voska, Lj., Salmeri, C., Brullo, S. 2024: *Allium dinaricum* (Amaryllidaceae), a new species of *A.* sect. *Codonoprasum* from the Balkan Peninsula based on morphology and karyology. Willdenowia 54(2–3, 183–196.

Jovanović, S., **Anačkov, G.**, Salmeri, C., Del Galdo Gianpietro, G., Brullo, S. 2024: Cytotaxonomical remarks on *Allium serbicum* (Amaryllidaceae), a misappreciated species of the Balkan flora. Phytotaxa 674(1), 26.

Bokić, B., Obradov, D., Peškanov, J., Vlku, A., Đorđević, K., Radak, B., Rat, M., **Anačkov, G.** 2024: New data for the vascular plants in the special nature reserve "Titelski breg" (Vojvodina, Serbia). Zbornik Matice srpske za prirodne nauke 147, 17–32.

Đorđević, V., Aćić, S., Kabaš, E., Lazarević, P., Tsiftsis, S., **Lakušić, D.** 2023 [2024]: The Orchids of Wetland Vegetation in the Central Balkans. Diversity, 15(1), 26.

Ilić, T., Kuzmanović, N., Vukojičić, S., **Lakušić, D.** 2023 [2024]: Alpine scrubs and dwarf heaths of the Balkan Peninsula - an exceptional center of floristic richness and endemism. Botanica Serbica 47(1), 145–161.

Kuzmanović, N., **Lakušić, D.**, Kabaš, E., Lazarević, P., Stevanoski, I., Vukojičić, S. 2023 [2024]: New data on the distribution of *Adenophora liliifolia* (L.) A. DC. (Campanulaceae) in Serbia. Bulletin of the Natural History Museum 16, 115–123.

Niketić, M., Tomović, G., Vukojičić, S., Kuzmanović, N., Veljković, M., Ranimirović, M., Stojanović, J., Jušković, M., Đurović, S., **Anačkov, G.**, Mišljenović, T., Jakovljević, K., **Stevanović, V.** 2023 [2024]: Material on the Annotated Checklist of Vascular Flora of Serbia. Nomenclatural, taxonomic and floristic Notes V. Bulletin of the Natural History Museum in Belgrade 16, 57–114.

Ušjak, Lj., Niketić, M., Petrović, S. 2024: Composition of Essential Oils from Fruits of *Peucedanum longifolium* and *Rhizomatophora aegopodioides* (Apiaceae) with Regard to Other Related Taxa. A Chemometric Approach, Separations 11(14).

Buzurović, U., **Tomović, G.**, Jakovljević, K., Vuksanović, S., Lazarević, M., Dragićević, S., **Niketić, M.** 2024: *Centaurea ozrenii* (Asteraceae) - a new local endemic and extremely rare species from Mt. Ozren near Sjenica in Serbia. Botanica Serbica 48(2), 273–281.

Tomović, G., Sabovljević, M. S., Djordjević, V., Krdžić, S., **Niketić, M.**, Šovran, S., Knežević, A., Szűcs, P., Stoykov, D., Ştefănuţ, M-M., Vidaković, D., Krizmanić, J., Ranimirović, M., Buzurović, U., Milivojević, L., Vukojičić, S., Kutnar, L., Kuzmanović, N., Stevanoski, I., Trbojević, I., Šinžar Sekulić, J. 2024: New records and noteworthy data of plants, algae and fungi in SE Europe and adjacent regions, 16. Botanica Serbica 48(1), 93–104.

Sabovljević, M. S., Tomović, G., Sabovljević, A. D., Tamas, G., Ştefănuţ, S., Janković, S., Rajčević, N., Kutnar, L., Denchev, T. T., Denchev, C. M., Djordjević, V., Krdžić, S., Antaloudaki, E., Kasom, G., Stoykov, D., Dimitrov, D., Aleksić,

G. R., Alvarado, P., Lobnik Cimerman, Ž., Dolničar, D. 2024: New records and noteworthy data of plants, algae and fungi in SE Europe and adjacent regions, 17. Botanica Serbica 48(1), 105–116.

Tomović, G., Sabovljević, M. S., Stoykov, D., **Niketić, M.**, Boycheva, P., Kaschieva, M., Vidaković, D., Krizmanić, J., Djordjević, V., Krdžić, S., Škondrić, S., Knežević, J., Perić, R., Assyov, B., Jenačković Gocić, D., Raca, I., Šovran, S., Popović, S., Pál Frink, J., Sass-Gyarmati, A., Ștefănuț, M-M., Sabovljević, A. D. 2024: New records and noteworthy data of plants, algae and fungi in SE Europe and adjacent regions, 18. Botanica Serbica 48(2), 285–296.

Sabovljević, M. S., Tomović, G., Ștefănuț, S., Djordjević, V., Stanković, S., Djurović, S. Z., Frajman, B., Boycheva, P., Kaschieva, M., Szűcs, P., Sabovljević, A. D., Trbojević, I., Marković, A., Vlaović, Lj., Vidaković, D., Jenačković Gocić, D., Nikolić, D., Stoykov, D., Krdžić, S., Chinan, V-C., Claudiu Mânzu, C., Assyov, B., **Niketić, M.** 2024: New records and noteworthy data of plants, algae and fungi in SE Europe and adjacent regions, 19. Botanica Serbica 48(2), 297–307.

Sabovljević M. S., Pantović J. P., Sirka P., Vujičić M. M., Sabovljević A. D., Papp B. 2024. Red-list of liverwort and hornwort species of Serbia. Botanica Serbica 48(1), 1–6.

Sabovljević M. S., Pantović J. P., Sirka P, Vujičić M. M., Sabovljević A. D., Papp B. 2024. Red-list of moss species of Serbia: 2024 assessment. Botanica Serbica 48(2), 207–222.

Abubakar I., Pantović J. P., Šinžar Sekulić J. B., **Sabovljević M. S.** 2024. Modelling the distribution of the rare and red-listed halophytic moss species Entosthodon hungaricus under various climate change scenarios in Serbia. Plants 13, 3347.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ПРОУЧАВАЊЕ ФАУНЕ СРБИЈЕ

Председник: академик Радмила Петановић

Научни секретар: др Георг Џукић

Чланови: академик Жељко Томановић, академик Марјан Никетић, др Воислав Васић, др Љубодраг Михајловић, др Зоран Марковић, др Анте Вујић, др Љиљана Томовић, др Љубиша Станисављевић, др Срећко Ћурчић, др Владимир Жикић, др Имре Кризманић, др Дејан Стојановић и др Љиљана Протић

Сарадници: др Иво Караман, др Милан Радивојевић, др Снежана Раденковић, др Ивана Живић, др Слободан Макаров, др Александар Ћетковић, др Мирјана Ленхардт, др Душко Ћировић, др Димитрије Радишић и др Милан Пауновић

Секретар: Бранка Поповић

У 2024. години у организацији Одбора одржан је једнодневни научни скуп *„Инсекти и крпељи као преносиоци узрочника болести људи и животиња“* и панел дискусија *„ Грађанска наука у функцији унапређења и популаризације фаунистике у Србији“*. Урађена је демо

верзија базе података за Фауну Србије. Рад чланова Одбора и у 2024. години допринео је као и претходних година даљем упознавању фауне Србије и систематизацији вишегодишњих истраживања неких група.

Настављене су активности мониторинга обичних врста птица са циљем успостављања мониторинг програма који ће се прикључити програму PECBMS (*Pan European Common Bird Monitoring Scheme*). Настављен је рад на пројекту чији је циљ успостављање националне базе података о птицама и остваривање протока података са Европским порталом о птицама. Настављен је међународни програм зимског пописа водених птица, мониторинг модровране као и орнитофауне СРП Слано Копово и СРП Тителски брег, а такође и рад у оквиру пројекта који се односи на мониторинг опрашивача. Настављена су вишегодишња истраживања батрахо и херпетофауне на територији Републике Србије. Истраживањима су обухваћени представници и класа Amphibia и Reptilia. Резултати утицаја прекомерног излова, изградње брана, речног саобраћаја и радова на заштити од поплава на популације јесетарских врста риба у Дунаву су презентовани у поглављу "Hydromorphological alterations and overexploitation of aquatic resources" у књизи која ће бити идуће године у оквиру Elsevier серије. На Међународном зоолошком конгресу, новембра 2024. године у Букурешту, презентована су прелиминарна истраживања која се односе на грађанску науку у оквиру ихтиолошких истраживања у Србији. Настављена су вишегодишња истраживања макроинвертебрата и ихтиофауне водених екосистема на простору Србије као и из области Аквакултуре. Сакупљени су узорци акавтичнох бескичмењака са подручја Троглав-Чемерно, Миљковачко-Крављанска клисура, Видовачки кључ и Озрен-Девица, на преко 30 локалитета, када су по први пут за фауну Србије регистровани таксони од конзервационог и другог значаја. Завршен је и рад на Црвеној књизи акватичних бескичмењака Србије. Истраживања копнених бескичмењака обухватила су тврдокрилце (Coleoptera), бескрилне инсекте (Apterygota), стоноге (Myriapoda), ракове (Crustacea), пауколике животиње (Chelicerata) и мекушце (Mollusca) [пужеве (Gastropoda)]. Описана је једна нова ендемична врста стонога из реда Chilopoda. На основу типског и ново прикупљеног материјала анализиран је статус диплоподних врста *Allopodoiulus schioedtei* (Verhoeff, 1898) и *Xestoiulus luteus*

(Attems, 1951) уз објашњење географске дистибуције на Балканском полуострву и Србији.

Настављен је рад на фауни паразитских оса (Braconidae, Aphidiinae) Србије. Публикован је кључ за идентификацију 9 врста рода *Pauesia* које су нађене у Србији укључујући 3 нове врсте за фауну Србије. Публикован је кључ за идентификацију европских врста рода *Binodoxys* који укључује и врсте присутне у Србији. Систематски је праћена бројност и разноврсност три групе опрашивача (пчела, осоликих мува и лептира) на 30 локалитета широм Србије. Откривено је 7 нових врста сирфида и 13 врста пчела за Србију. При крају је израда публикације о паразитоидима из суперфамилије Chalcidoidea која обухвата око 1200 врста ових паразитоида. Настављен је рад на идентификацији и ревизији појединих родова у збиркама Heteroptera у Природњачком музеју у Београду и објављена три рада из те области.

Milić, D., Rat, M., Bokić, B., Mudri-Stojnić, S., Milošević, N., Sukur, N., Jakovetić, D., Radak, B., Tot, T.,

Vujanović, D., Anačkov, G., Radišić, D. (2024) Exploring the effects of habitat management on grassland biodiversity: A case study from northern Serbia. **PLoS ONE** 19(3): e0301391. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0301391

Matić I., Veličković N., Radišić D., Milinski L., Djan M., Stefanović M. (2024). Genetic diversity of a

European roller (Coracias garrulus) population from Serbia. **PLoS ONE**, 19 (8). DOI: 10.1371/journal.pone.0308066

Lenhardt, M. 2024. Cooperation of scientists and fishermen as well as anglers during ichthyological investigations in Serbia. Book of Abstracts, Zooologycon 2024, 6-9 November 2024, Bucharest, Romania 211.

Božanić, M., Stojanović, K., Milošević, Đ., Marković, V., Živić, I. (2023). *Symbiocladius rhithrogenae* (Zavrel,

1924) (Diptera: Chironomidae): A new finding for the entomofauna of Serbia. **Acta Entomologica Serbica**, 28(2): 77-90.

Живић, И. (Уредник) (2024). **Црвена књига фауне Србије 6 – Акватични бескичмењаци**. Универзитет

Београду – Биолошки факултет & Завод за заштиту природе Србије, пп. 1-550.

Marjanović, S.M., Belošević,S.D., Stanković, M.B. Banjac, V.V., Rakita, S. M. Vranković,J.S., Marković,Z.Z.

(2024). Complete replacement of fishmeal with unconventional animal protein sources: A comparative study of the effects of use of mealworm, earthworm and zooplankton on growth parameters, fatty acid composition and sensory profile

rainbow trout. **Aquaculture reports**, Volume 39, December 2024, 102512. . https://doi.org/10.1016/j.aqrep.2024.102512

Gojšina, V., Vesović, N., Ćurčić, S., Karan-Žnidaršič, T., Mitrović, B. & Dedov, I. (2024). **A review of the genus *Vitrea* Fitzinger**, 1833 (Gastropoda, Eupulmonata, Pristilomatidae) in Serbia: diversity, distribution and the description of a new species. *ZooKeys*, **1200,** 245-273.

Vesović, N., Deltshev, C., Mitov, P., Antić, D., Stojanović, D. Z., Stojanović, D. V., Stojanović, K., Božanić, M., Ignjatović-Ćupina, A. & Ćurčić, S. (2024). The diversity of subterranean terrestrial arthropods in Resava Cave (eastern Serbia). **Diversity**, **16 (4),** 234.

Stojanović, D. Z.,Šević, M. & Makarov, S.E. (2024).A new dwarf schendylid centipede (Chilopoda: Geophilomorpha: Schendylidae) with a low number of legs from Serbia, Balkan Peninsula. **Zootaxa**, 5419 (3), 401–418. doi: 10.11646/zootaxa.5419.

Antić, D., Stojanović, D., Šević, M., & Akkari, N. (2024). Redescription of the poorly known Allopodoiulus schioedtei (Verhoeff, 1898) and the identity of *Xestoiulus luteus* (Attems, 1951) (Diplopoda: Julida: Julidae). **Zootaxa**, *5543*(2):195–210. https://doi.org/10.11646/zootaxa.5543.2.2

Kocić K., Čkrkić J., Petrović A., Tomanović Ž. 2024: *Pauesia* Quilis, 1931 (Hymenoptera, Braconidae, Aphidiinae) in Serbia: Three species new to Serbian fauna with an identification key. **Acta Entomologica Serbica**, 29, 2. https://doi.org/10.5281/zenodo.13885159

Lazarević M.J., Žikić V.A., Milenković D.N., Tomanović Ž.M. 2024: Tritrophic associations and identification key for European species of the genus *Binodoxys*

(Mackauer) (Hymenoptera: Braconidae: Aphidiinae). **Archives of Biological Sciences** 76, 3:281-301. https://doi.org/10.2298/ABS240510020L

Tot, T., Likov, L., Grković, A., Mudri-Stonić, S., Skendžić, T., Radenković, S., Vujić, A. (2024). New addition to the Serbian hoverfly fauna (Diptera, Syrphidae) and annotated checklist. **Biologia Serbica**, 2024, 46.

Mudri-Stojnić, Sonja, Andrijana Andrić, Laura Likov, Ana Grković, Tamara Tot, Ivana Kavgić, and Ante Vujić.

"An update on the wild bee fauna (Hymenoptera, Apoidea, Anthophila) of Serbia." **Journal of Hymenoptera Research** 97 (2024): 881-893.

Protić, Lj., Stojanović, A. 2023. Six newly recorded species of plant bugs (Heteroptera: Miridae) in Serbia. **Acta**

Entomologica Serbica, 28(2): 11-22.

Protić, Lj., Stojanović, A. 2023. Genus Stygnocoris Douglas & Scott, 1865 (Lygaeidae) in the collections of Natural History Museum in Belgrade. **Bulletin of the Natural History Museum**, 2023, 16: 189-201. doi:10.5937/bnhmb2316189P

Protić, Lj., Stojanović, A. 2024. Aradidae (Heteroptera) in the Entomological collection of the Natural History

Museum in Belgrade. **Acta Entomologica Serbica**, 29(1): 37-52.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР „ЧОВЕК И ЖИВОТНА СРЕДИНА"

Чланови: академик Драгослав Маринковић, академик Живорад Чековић, академик Гојко Суботић, академик Часлав Оцић, проф. др Ивица Радовић, др Зорка Вукмировић, проф. др Драган Веселиновић, др Воислав Васић, проф. др Бранимир Јованчићевић, проф. др Драган Марковић, проф. др Александар Јововић, др Павле Павловић, др Михаило Црнобрња, проф. др Петар Булат, р Драгица Бркић, проф. др Иван Гржетић, проф. др Светлана Жунић, др Јагош Раичевић, проф. др Ратко Ристић, др Драгана Ђорђевић

Стање животне средине у Србији и однос власти према све већим тешкоћама које се често граниче са немоћи а које становништво има због запостављања решавања многобројних проблема у животној средини довело је до такве ситуације да је свака

активност и иницијатива да се нагомилани проблеми почну решавати осуђена на зид ћутања, немушта правдања и пренебрегавања. У овквим околностима постаје немогуће изабрати проблем у животној средини који би био предмет озбиљне стручне и научне дискусије у САНУ. То је показао и скуп Пројекат Јадар –шта је познато ? , у чијој реализацији је учествовао мали број чланова АО. Сматрам да је дошло време да се АО „Човек и животна средина“ учини ефикаснијим укључивањем нових чланова уместо неактивних или оних који више не желе да учествују у његовом раду из различитих разлога. Ускоро ће ИО и Председништву САНУ бити послат списак нових чланова АО „Човек и животна средина“.

Већина чланова АО за животну средину САНУ су истраживачке и стручне активности које се односе на проблематику Одбора реализовали у матичним научним институцијама.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА СЕЛО

Председник: академик Драган Шкорић

Чланови: проф.др Милован Митровић, потпредседник, академик Живорад Чековић, академик Часлав Оцић, академик Слободан Марковић, проф. др Зорица Васиљевић, Радош Бајић, проф. др Ратко Лазаревић, проф. др Душан Ковачевић, проф. др Зоран Кесеровић, проф. др Жарко Илин, проф. др Петар Булат, проф. др Бранко Ћупурдија, проф. др Снежана Ољача, проф. др Ружица Стричевић, др Радмила Пивић, др Драган Терзић, проф. др Алекса Обрадовић, др Раде Јовановић, проф. др Јонел Субић, Његово Преосвештенство епископ шумадијски г. Јован, проф. др Снежана Јанковић, проф. др Јан Боћански, др Зоран Лугић, др Милан Лукић., Мирослав Перић и Вера Батина, секретар

Сарадници Одбора: др Лука Радоја, Милан Пространн, Никола Михаиловић и Ристо Костов

Одржана су четири научно-стручна скупа:

1.БУДУЋНОСТ СЕЛА И ПОЉОПРИВРЕДЕ У СРБИЈИ - СТРУКТУРНИ ПРОБЛЕМИ И МОДЕЛИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА

Скуп је одржан 15. маја 2024. године у Свечаној сали САНУ.

Ово је први скуп у оквиру нове серије јавних научно-стручних расправа које се тичу демографске одрживости сеоских подручја и економског развоја и модернизације српског аграра уопште, укључујући предстојећа разматрања структурно-развојних проблема посебних грана пољопривреде. На скупу је представљено 13

реферата. Научно-стручни скуп непосредно је подстакнут најновијим резултатима последњих пописа становништва и пољопривреде које је спровео Републички завод за статистику. Стратешки гледано, скуп се ослања на НАЦИОНАЛНИ ПРОГРАМ ЗА ПРЕПОРОД СЕЛА СРБИЈЕ који је био резултат сарадње Академијског одбора за село Српске академије наука и уметности и Кабинета министра за регионални развој. Тај Програм је 2020. године формално усвојен и јавно промовисан, а подржали су га председник и влада Републике Србије, великодостојници и представници традиционалних верских заједница и Матице српске, Задружни савез Србије и Задружни савез Војводине, као и већи број угледних аграрних стручњака, културних прегаоца и јавних личности.

2. ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ И ЗАШТИТА ЗЕМЉИШТА И САВРЕМЕНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ ПРОИЗВОДЊЕ КРМНОГ БИЉА, ОСНОВНИ УСЛОВ КОНКУРЕНТНЕ ПОЉОПРИВРЕДЕ

Скуп је одржан 31. маја 2024. године у Институту за крмно биље у Крушевцу.

На скупу је саопштено седам реферата. Организован је обилазак експерименталних поља и лабораторија Института за крмно биље.

3. ЕДУКАЦИЈА ЗА БЕЗБЕДАН РАД У ПОЉОПРИВРЕДИ

Скуп је одржан 20. септембра 2024. године, у Свечаној сали САНУ.

На скупу је саопштено девет реферата у којима је истакнут значај едукације за безбедан и здрав рад у пољопривреди. Приказани су примери добре праксе као и могућности примене савремених технологија у овој едукацији. Сагледале су се могућности за увођење обавезне едукације за безбедан и здрав рад у све образовне установе које едукују кадар који ће радити у области пољопривреде.

4. КРИТИЧНА ПИТАЊА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ У СЛОВИМА КЛИМАТСКИХ ПРОМЕНА

Поред два академијска одбора, Академијски одбор за село је суорганизатор скупа

који је одржан 14. новембра 2024. године у САНУ. На скупу је саопштено девет реферата. Кроз интердисциплинарну дискусију обједињена су критична питања у Републици Србији, сагледане последице растућих ризика до којих доводи промена климе и донешени су закључци у проналажењу начина да се сузбију и предупреде штете,

губици, угрожавање здравља људи, водоснабдевања, производње хране, деградације животне средине и природних ресурса.

У оквиру манифестације „Смотра лепоте живота на селу“, 9. јула 2024. године, четврти пут заредом организована је додела награде „Др Ђорђе Радић“ најбољим ученицима завршних разреда свих средњих пољопривредних школа у Србији, која је одржана у Основној школи у Новом селу (Врњачка бања) Награда је установљена 2021. године на иницијативу нашег Одбора.

Као и претходних година, у сарадњи са Пољопривредним факултетом из Новог Сада, Одбор је био суорганизатор већ традиционалног саветовања о савременој производњи воћа, као и савременој производњи поврћа.

Објављен је зборник радова са скупа „Органска производња у Србији“. Реферати саопштени на скупу „Улога и значај сточарства у развоју аграра, очувању села и обезбеђењу стаановништва хранивима анималног порекла“, који је одржан претходне године, припремљени су за штампу и предати Издавачкој служби.

Настављена је активна сарадња са Министарством за бригу о селу на реализацији „Националног програма за препород села Србије“ у циљу побољшања услова живота и рада на селу од решавања питања егзистенције становника села кроз задруге, доделу средстава за куповину сеоске куће са окућницом, доделу средстава за отварање привредне делатности на селу, куповину минибусева за превоз сеоског становништва као и организовање културних манифестација.

Током целе године организован је обилазак задруга које су добиле бесповратна средства у циљу сагледавања развоја пројекта и организовања даље активности.

Одбор је активно подржавао иницијативе за унапређење села, обезбеђујући стручну и научну потпору акционим пројектима

одрживог развоја села и пољопривреде у свим општинама и регионима Србије.

Поред многих контаката са референтним институцијама, чланови Одбора су истраживачке и стручне активности које се односе на проблематику Одбора реализовали у матичним научним институцијама.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ПРОУЧАВАЊЕ ЖИВОТА И РАДА СРПСКИХ НАУЧНИКА И ПИСАЊЕ ИСТОРИЈЕ САНУ

Председник: академик Радоје Чоловић

Чланови: академици Зоран В. Поповић, Владимир Бумбаширевић, Славко Ментус, Бранислав Јеленковић; дописни чланови Марјан Никетић и Миодраг Михаљевић; проф. др Снежана Бојовић

Одлуком Председништва САНУ са 1. седнице, од 7. марта 2024, за председника Одбора именован је академик Радоје Чоловић.

Одлуком Председништва САНУ са 2. седнице од 13. маја 2024. за чланове Одбора именовани су академик Коста Чавошки и дописни члан Мира Радојевић.

Током године прикупљени су и предати у штампу рукописи за 20. књигу едиције

„Живот и дело српских научника". Књига садржи радове о девет научника: Милош Богдановић, Синиша Радојевић, Срећко Подвинец, Васа Бутозан, Војислав К. Стојановић, Милован Јовановић, Богомир Миро Мршуља, Владислав Стефановић, Зоран В. Кривокапић.

ОДЕЉЕЊЕ ТЕХНИЧКИХ НАУКА

ПРОЈЕКАТ: БАЗЕ ПОДАТАКА ЗА МОДЕЛОВАЊЕ РАЗВОЈА ИЗВОРА НЕРАВНОТЕЖНЕ ПЛАЗМЕ И ЊИХОВЕ ПРИМЕНЕ У БИОМЕДИЦИНИ И БИОТЕХНОЛОГИЈАМА

Руководилац: академик Зоран Лъ. Петровић

Сарадници: др Гордана Маловић, др Саша Дујко, др Невена Пуач, др Драгана Марић, др Никола Шкоро, др Марија Пуач, др Оливера Шашић, др Јелена Марјановић, др Илија Симоновић

Публикована су два рада (и још један који није финансиран са пројекта Ф155) у међународним часописима и презентирано је једно уводно предавање подржани са пројекта Ф155.

Effect of target material on electrical properties of a two-electrode dielectric barrier helium plasma jet Nikola Škoro, Kinga Kutasi, Marija Puač. Zoran Lj. Petrović, Nevena Puač (2024) **Plasma Sources Sci. Technol.** 33 045015 DOI 10.1088/1361-6595/ad3d83 Reduced ionization coefficients in low-current dc discharge in freons of a new generation Jelena Marjanović, Dragana Marić, and Zoran Lj. Petrović **Eur. Phys. J. D** (2024) 78:14 doi.org/10.1140/epjd/s10053-024-00808-8

Nature of radiofrequency breakdown in argon from the pointviewed through of electron energy distribution functions modeled by the Monte Carlo technique Marija Puač and Zoran Lj Petrović **ESCAMPIG XXVI**, Brno, Czech Republic, July 9–13, 2024 Edited by Ondřej Jašek 12-15 Topic number: 6 Topical invited paper 4p.

ПРОЈЕКАТ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУЛИСАЊА И РЕШАВАЊА МАТЕМАТИЧКИХ МОДЕЛА КОЈИ ОПИСУЈУ КРЕТАЊЕ, СТАБИЛНОСТ И ОПТИМАЛНИ ОБЛИК ЕЛАСТИЧНИХ И ВИСКОЕЛАСТИЧНИХ ШТАПОВА

Руководилац: академик Теодор Атанацковић

Сарадник: др Марко Јанев

Примена уопштеног фракционог рачуна у проблемима Механике. Алализирани су варијациони принципи механике као и проблеми провођење топлоте са меморијским ефектима. Испитивани су услови добијања једначина кретања за случај када се у њима јављају фракциони изводи са временским кашњењем.

Пројекат: **РАЗВОЈ МАТЕРИЈАЛА И СТРУКТУРА СА ЈАКИМ ЕЛЕКТРОНСКИМ КОРЕЛАЦИЈАМА**

Руководилац: академик Зоран В. Поповић

Сарадници: др Ненад Лазаревић, др Марко Опачић, др Јелена Пешић, др Ана Милосављевић, др Сања Ђурђић-Мицин, др Бојана Вишић, Јован Благојевић и др Чедомир Петровић

Током 2024. године спроведено је обимно истраживање вибрационих својстава монокристала $2H–TaSe_{2-x}S$ $(0 \leq x \leq 2)$ коришћењем Раманове спектроскопије и рачунања базираних на теорији функционала густине (DFT). У недопираним крајњим члановима (x = 0 и x = 2) уочена су два од четири симетријом предвиђена Раманово активна мода, заједно са израженом двофононском структуром. Ова структура указује на присуство јаке електрон-фононске спрезе. Код допираних узорака у Рамановим спектрима се појављују додатни пикови као последица неуређености кристалне решетке. Упркос томе, еволуција Фано параметра за E_{2g} мод указује да неуређеност има минималан утицај на јачину електрон-фононске спреге. Двофононска структура, која представља знак појачане електрон-фононске спреге, задржана је и у допираним узорцима, што додатно потврђује слаб утицај кристалографског неуређења на ову интеракцију.

Узорци за ово истраживање добијени су од др Чедомира Петровића из Националне лабораторије Брукхејвен (САД), страног члана САНУ.

J. Blagojević, S. Djurdjić Mijin, J. Bekaert, M. Opačić, Y. Liu, M.V. Milošević, C. Petrović, Z.V. Popović, N. Lazarević:"Competition of disorder and electron-phonon coupling in 2H-TaSe2–xSx (0≤x≤2) as evidenced by Raman spectroscopy", **Phys. Rev.**

Materials 8, 024004 – Published 21 February, 2024; DOI: https://doi.org/10.1103/PhysRevMaterials.8.024004

Пројекат: **МЕРЕЊЕ ОСОБИНА ДИЕЛЕКТРИКА ПРИ РФ И МИКРОТАЛАСНИМ УЧЕСТАНОСТИМА**

Руководилац: академик Антоније Ђорђевић

Сарадници: проф. др Драган Олћан, др Нина Обрадовић, Јована

Петровић, Сузана Филиповић и доцент др Јелена Динкић

Испитиване су електричне особине композитних материјала на бази керамике и полимера.

Настављена су истраживања у области електричне резистивне томографије са циљем да се побољшају постојећи методи и развију нови методи решавања инверзног проблема.

S. Filipović, N. Obradović, C. Corlett, W. G. Fahrenholtz, M. Rosenschon, E. Füglein, R. Dojčilović, D. Tošić, J. Petrović, A. Đorđević, B. Vlahović,V. B. Pavlović, "Effect of the filler morphology on the crystallization behavior and dielectric properties of the PVDF-based composite". **Journal of Applied Polymer Science**, volume 141, issue 10, March 10, 2024, e55040.

Dj. Spasojević, M. Marinković, D. Jovković, S. Janićević, L. Laurson, A. Djordjević, "Barkhausen noise in disordered striplike ferromagnets: Experiment versus simulations", **Physical Review E**, vol. 109, iss. 2, February 2024, 024110.

Suzana Filipovic, Nina Obradovic, William Fahrenholtz, Steven Smith, Miljana Mirkovic, Adriana Peleš Tadić, Jovana Petrović, Antonije Đorđević, "Spark plasma sintering of magnesium titanate ceramics", **Ceramics International**, Volume 50, Issue 9, Part A, 1 May 2024, Pages 15283-15291.

Marija Nikolić Stevanovic, Anja Kovacevic, Antonije Djordjevic, "Increments of Admittance Parameters in Microwave Imaging", **IEEE Transactions on Antennas and Propagation**, vol. 72, issue 10, pp. 8115–8120, Oct. 2024.

Пројекат: **МЕТОДЕ РАЧУНАРСКЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ У САОБРАЋАЈНОМ ИНЖЕЊЕРСТВУ**

Руководилац: академик Душан Теодоровић

Сарадници: др Милош Николић и др Александар Јовановић

Током 2024. године се наставило са изучавањем феномена саобраћајних загушења на мрежама. Развијани су такође модели

за управљање радом светлосних сигнала, као и модел за оптимално паркирање авиона на великим ваздухопловним пристаништима.

Nikolić ,M., Rakas, J., Teodorović, D., "Solving the aircraft landing problem using the bee colony optimization (BCO) algorithm", **Advances in Computers,** 135, 51-76, (2024).

Kukić, K., Jovanović, A., Uzelac, A., Teodorović, D., The Shortest Path and Bee Colony Optimization Algorithms For Traffic Control at Single Intersection with NetworkX Application, **Demonstratio Mathematica**, (2024).

Nikolić, M., Rakas, J., Teodorović, D., "Formulation of the airport collaborative gate allocation problem and the Bee Colony Optimization solution approach", **Engineering Applications of Artificial Intelligence**, 128, 107433 (2024).

Пројекат: **НАНОСТРУКТУРЕ У УСЛОВИМА НАМЕТНУТИМ ПАРАМЕТРИМА СРЕДИНЕ**

Руководилац: академик Велимир Р. Радмиловић

Сарадници: Др Улрих Дамен, Др Доменик Шатен, Др Пол Вајнблат

Др Маја Обрадовић, Др Снежана Гојковић, Др Вук В. Радмиловић

Синтетизовани су Pd-Cu-Au/C нбанокатализатор са малим удјелом Cu (8.2 at. %) и Au (4.4 at. %), виличине ≤2 nm, Pd/C и Pd-Cu/C са 17 at. % Cu. Реакција редукције кисеоника (ORR) код свих катализатора посједују кинетику реакције првог реда у односу на O2 при чему долази до прелаза 4 електрона по молекулу O2. Pd-Cu/C и Pd-Cu-Au/C показују већу ORR активност од Pd/C и Pt/C.

Испитивани су ефекти микрофасетирања на оријентацију и структуру граничне површине у FCC филмовима на FCC супстратима користећи TEM атомске резолуције и MD симулацијама. Симулација је показала да се код неусклађености кристалних решетки на (110) супстратима јавља нагли прелаз када се фасете супстрата приближе "магичној величини". За фасете мање од "магичне величине", неусклађеност може да буде компензована парцијалним умјесто јединичним дислокацијама.

D. Chatin, V.R. Radmilović, P. Wynblatt, U. Dahmen, "Atomic structure and macroscopic orientation relationship of Ag/Ni interface", **Acta Materialia**, 276 (2024) 120155; DOE: 10.1016/j.actamat.2024.120155; ISSN: 1359-6454; (M21a; Impact Factor, IF= 8.3)

Maja D. Obradović; Uroš Č. Lačnjevac; Vuk V. Radmilović; Aleksandra Gavrilović-Wohlmuther; Janez Kovač; Jelena R. Rogan; Sanja E. Stevanović, Velimir R. Radmilović, Snežana Lj. Gojković, :»Alkaline electrochemical oxygen reduction

boosted by trimetallic palladium–copper–gold nanoparticles», **Journal of Alloys and Compounds**, 1003 (2024) 175630; DOI: 10.1016/j.jallcom.2024.175630; ISSN: 0925-8388; (M21a; Impact Factor, IF= 5.8)

Daniel Mijailovic, Alen Vizintin, Elena Tchernychova, Vuk V. Radmilovic, Mila Krstajic Pajic, Dusica Stojanovic, Velimir R. Radmilović, Petar Uskokovic, Enhancing Supercapacitor Performance: Adenine-Derived Nitrogen- Doped Carbon Nanofibers for Aqueous Energy Storage Systems, **Third International Conference ELMINA2024**

Пројекат: **АЛГОРИТМИ ЗА УВЕЋАЊЕ ЕНЕРГЕТСКЕ ЕФИКАСНОСТИ ВЕТРОГЕНЕРАТОРА**

Руководилац: академик Слободан Н. Вукосавић

Сарадници: др Жељко Деспотовић, Bruno Chiodi и Љиљана Перић

Већина инвертера који формирају или прате електричну мрежу садрже LCL излазни филтер и интерни струјни контролер. Резонантна природа филтера омета инјекцију прихватљивих струја у мреже, деградира сузбијање сметњи и угрожава стабилност. Иако су многа иновативна управљачка решења већ доступна, карактер одзива струје мреже и пропусни опсег остаје далеко испод тражених перформанси. Већина решења у суштини зависе од међусобних односа резонантне фреквенције, брзине узорковања и циљаног пропусног опсега. У савременим мрежама, инвертори на страни мреже требало би да испуне конфликтне захтеве увећања пропусног опсега и смањења валовитости. Да би се превазишли недостаци и испунили ови циљеви, предлаже се контролно решење са аналитички изведеном структуром, са параметрима који обезбеђују унутрашњу и спољашњу стабилност, робустан и добро пригушен одзив струје мреже, пропусни опсег без преседана и стабилан рад без резонанције у присуству „слабе“ мреже.

Достигнути циљеви су потврђени експериментално и примењени у индустријским инверторима. .

R. Milić and S. N. Vukosavić, "Sensorless Control of Induction Motor Based on Rotors Slot Harmonics and Digital Adaptive Filters," in **IEEE Transactions on Industry Applications**, vol. 60, no. 3, pp. 3950-3963, May-June 2024

M. G. Joksimović, L. S. Perić and S. N. Vukosavić, "Closed-Loop Harmonic Suppression for Grid Connected 3-Phase PWM Inverters," in **IEEE Transactions on Power Electronics**, vol. 39, no. 2, pp. 2677-2691, Feb. 2024

L. S. Perić, E. Levi and S. N. Vukosavić, "Compound Feedback for Current-Controlled Grid-Side Inverters With LCL Filters," in IEEE Transactions on Power Electronics, vol. 40, no. 2, pp. 3005-3019, Feb. 2025

Đ. M. Lekić and S. N. Vukosavić, "Scripting Approach for 3D FEM Analysis of PMSMs," 2024 **23rd International Symposium INFOTEH-JAHORINA (INFOTEH)**, East Sarajevo, Bosnia and Herzegovina, 2024, pp. 1-6

5. Aleksandar Aco Markovic, Slobodan Vukosavic, "Novel approach for modeling and attenuation of power waves in large – scale power systems", **International Journal of Electrical Power & Energy Systems**, Volume 155, Part B, 2024, 109626, ISSN 0142-0615

Пројекат: **РАЗВОЈ ТЕХНОЛОШКИХ ПОСТУПАКА ЗА ПРОИЗВОДЊУ БИОДИЗЕЛА НА БАЗИ БИООБНОВЉИВИХ И ОТПАДНИХ СИРОВИНА**

Руководилац: дописни члан Влада Вељковић

Сарадници: др Ивана Банковић Илић, др Зоран Тодоровић, др Марија Миладиновић, др Драган Тротер, Весна Златковић, Милица Петковић,

Истраживања у 2024. години обухватила су анализу процеса екстракције уља из семена рицинуса, као и развој процеса добијања уља из семена уљане репице и крмне ротквице хладним пресовањем и Сокслетовом екстракцијом. Детаљно је анализирана производња биодизела од рицинусовог уља. Анализирани су резултати фундаменталних истраживања и коришћења колоне са вибрационом мешалицом у Србији у периоду 1970–2020. године- Сагледана је и примена овог типа реактора и колона са непокретним слојем пуњења у производњи биодизела.

Avramovic, J. M., Marjanović Jeromela, A. M., Krstić, M. S., Kiprovski, B. M., Veličković, A. V., Rajković, D. D., & Veljković, V. B. (2024). Castor oil extraction:

Methods and impacts. **Separation & Purification Reviews** 1–23. https://doi.org/10.1080/15422119.2024.2361674. M21

Zlatković, V.S., Grahovac, N.L., Banković Ilić, I.B., Mitrović, P.M., Troter, D.Z., Todorović, Z.B., Marjanović Jeromela, A.M., Veljković, V.B. Effects of screw pressing conditions on fodder radish seed oil yield, throughput, and fatty acid profile. **Journal of Food Process Engineering** 47 (2024) e14588. https://doi.org/10.1111/jfpe.14588. M22

Todorović, Z.B., Mitrović, P.M., Zlatković, V., Grahovac, N.L., Banković Ilić, I.B., Troter, D.Z., Marjanović-Jeromela, A.M., Veljković, V.B. Optimization of oil recovery from oilseed rape by cold pressing using statistical modeling. **Journal of Food Measurement and Characterization** 18 (2024) 474–488. https://doi.org/10.1007/s11694-023-02138-6. M22

Veljković, V. B., Banković-Ilić, I., Skala, D. Reciprocating plate column – fundamental research and application in Serbia from 1970 to 2020: Review paper. **Hemijska industrija** 78 (2024) 187–203. https://doi.org/10.2298/HEMIND230320028V. M23

Banković-Ilić, I., Miladinović, M., Veljković, V. Continuous reciprocating plate and packed bed multiphase reactors in biodiesel production: Advancements and challenges: Review paper. **Hemijska industrija** 2024, 78 (2024) 205–225. https://doi.org/10.2298/HEMIND230630010B. M23

Zlatković, V.,, Grahovac, N.L., Banković-Ilić, I.B., Mitrović, P.M., Troter, D.Z., Todorović, Z.B., Marjanović-Jeromela A.M., Veljković V.B., Optimizing cold screw pressing for fodder radish seed regarding residual oil content, extraction efficiency, and seed throughput. **Advanced Technologies** 13 (2024) 32–41. https://doi.org/10.5937/savteh2401032Z. M24

Stojković I., Krstić M., Veličković A., Avramović J., Veljković V., Life cycle assement of biodiesel production and use, **XIII International Conference of Social and Technological Development**, Republic of Srpska, Book of Abstracts p. 16, Trebinje, Bosnia and Herzegovina, June 6-9, 2024. M34

Zlatković, V., Grahovac, N.L., Banković-Ilić, I.B., Mitrović, P.M., Todorović, Z.B., Marjanović-Jeromela A.M., Veljković V.B., Extraction of residual oil from fodder radish seed press cake, **XIII International Conference of Social and Technological Development**, Republic of Srpska, Book of Abstracts p. 96, Trebinje, Bosnia and Herzegovina, June 6-9, 2024. M34

Стаменковић, О., Костић, М., Вељковић, В. Могућности примене отпада из прераде воћа за добијање биодизела. У: Потенцијал и ефекти коришћења биомасе у Републици Србији. Вељковић, В. (уредник). **Зборник радова са научног скупа**,

2. и 3. новембар 2022, САНУ – Одељење техничких наука и Академијски одбор за енергетику, Београд.

Величковић; А.В., Марјановић Јеромела, А.М., Аврамовић, Ј.М., Рајковић, Д.Д., Крстић, М.С., Кипровски, Б.М., Вељковић, В.Б. Биодизел од рицинусовог уља – од семена до одрживе енергије, Универзитет у Приштини, Факултет техничких наука у Косовској Митровици и Српска академија наука и уметности – Огранак САНУ у Нишу, Косовска Митровица, 2024, ISBN 978-86-81656-72-3, **научна књига – монографија**.

Вељковић, В. уредник. Потенцијал и ефекти коришћења биомасе у Републици Србији. **Зборник радова са научног скупа**, 2. и 3. новембар 2022, САНУ – Одељење техничких наука и Академијски одбор за енергетику, Београд. ISBN 978-86-6184-057-9.

Пројекат: **РАЗВОЈ КОМПЈУТЕРСКИХ МОДЕЛА И СОФТВЕРА ЗА БИОЛОШКЕ СИСТЕМЕ И ЊИХОВА ПРИМЕНА У МЕДИЦИНИ**

Руководилац: академик Милош Којић

Сарадници: Владимир Симић и Богдан Милићевић

Овај пројекат део је научне делатности велике групе углавном младих сарадника са Универзитета у Крагујевцу, из Института за информационе технологије Универзитета, и ИР центра за бионжењеринг БиоИРЦ. Циљ је развој метода и софтвера за моделирање биомедицинских проблема, њихове верификације и примене. У протеклој 2024. години тежиште рада је било на примени . мултискалног и мултифизичког модела заснованог на Којићевом транспортном моделу (КТМ). Модел је примењен на моделирање перфузије у тумору. Притом су коришћени експериментални резултати о расту томора у лабораторијама Института Методист у Хјустону [1]. Публикован је рад [2] који показује генералност и предности КТМ.

Antonio Martino, Rossana Terracciano, Bogdan Milićević, Miljan Milošević, Vladimir Simić, Blake C. Fallon, Yareli Carcamo-Bahena, Amber Lee R. Royal, Aileen A. Carcamo-Bahena, E. Brian Butler, Richard C. Willson, Miloš Kojić and Carly S. Filgueira, An Insight into Perfusion Anisotropy within Solid Murine Lung Cancer Tumors, **Pharamaceutics**,doi: 10.20944/preprints202406.1818.v1.

Milos Kojic, Miljan Milosevic, Vladimir Simic, Bogdan Milicevic, Rossana Terracciano, Carly S. Filgueira, On the generality of the finite element modeling physical

fields in biological systems by the multiscale smeared concept (Kojic transport model), **Heliyon** 10 (2024) e26354.

Пројекат: **АНАЛИЗА ПОДАТАКА У ОДАБРАНИМ ДОМЕНИМА (ДАН)**

Руководилац: дописни члан Владан Девецић

Сарадници: др Соња Димитријевић, др Урош Крчадинац и Петар Лакчевић

Истраживања су у 2024. години обухватила следеће:

Развој веб апликације за квантитативну анализу текста, под називом QuanTA (мастер рад Драгице Љубисављевић која се неформално прикључила пројекту у својству сарадника током 2024, а од 2025 и формално). Функционална верзија апликације налази се на адреси http://138.68.107.72:3000/. Поред стандардних основних функционалности у анализи текста (токенизација, табеле фреквенција,...), QuanTA у садашњој верзији омогућује и анализу текста коришћењем ентропије, Шенонове једнакости и Зипфове дистрибуције. QuanTA користи такве параметре за утврђивање порекла текста (текст написан од стране човека или од стране неке апликације генеративне вештачке интелигенције, попут ChatGPT-a).

Развој модела креирања структурираних скупова података (datasets) за анализу података из музичке индустрије.

Развој модела за предикцију кретања цена одређених хартија од вредности на основу сентимента коментара и чланака објављених о релевантним компанијама на медијским платформама и форумима.

2. V.S. Rathore, J.M.R.S. Tavares, E. Tuba, and V. Devedzic (Eds.), "Emerging Trends in Expert Applications and Security", Lecture Notes in Networks and Systems (LNNS), vol. 1030 (Proceedings of ICE-TEAS 2024: **International Conference On Emerging Trends In Expert Applications & Security**, Jaipur, India). Springer, 2024. URL: https://link.springer.com/book/10.1007/978-981-97-3745-1, DOI: 10.1007/978-981-97-3745-1.

Пројекат: **НАПРЕДНЕ ТЕХНИКЕ ЗА ИНФОРМАЦИОНУ БЕЗБЕДНОСТ И БЛОКЧЕЈН ТЕХНОЛОГИЈУ**

Руководилац: дописни члан Миодраг Ј. Михаљевић

Сарадници: Милица Кнежевић, Милан Тодоровић и Невена Мијајловић

Развијање напредних техника за унапређење инфраструктуре и применљивости сајбер простора по општеприхваћеном мишљењу спадају међу савремене приоритете у области информационо-комуникационих технологија, а додатно са све већом експанзијом

система са вештачком интелигенцијом. Циљеви рада укључују и напредне технике за информациону безбедност и за блокчејн технологију као и примене у системима са вештачком интелигенцијом. Информациона безбедност треба да омогући да све предности сајбер простора не постану и потенцијална улазна врата за злоупотребе, а блокчејн технологија додатно отвара могућности за нове примене у сајбер простору и подршку системима са вештачком интелигенцијом. Током 2024. године, истраживачке активности и публиковани резултати су били у следећим доменима: (а) Примене блокчејн технологије за трговину електричном енергијом у паметним електроенергетским мрежама приказано у [1]; (б) Прикази синергије машинског учења, блокчејн технологије и информационе безбедности приказано у [2]-[3]; (в) Разматрање оптимизационх приступа у одређеним блокчејн техникама, илустративно приказано у [4].

M. Todorović, M. Knežević, D. Ševerdija, S. Jelić, and M.J. Mihaljević, «Implementation Framework of a Blockchain Based Infrastructure for Electricity Trading within a Microgrid», EAI CollaborateCom 2023 - 19th EAI International Conference on Collaborative Computing: Networking, Applications and Worksharing», **Proceedings, Springer LNICST** vol. 561, pp. 38-53, March 2024 (https://doi.org/10.1007/978-3-031-54521-4_3)

M.J. Mihaljević, „Sinergy of Machine Learning, Information Security and Blockchain for Metaverse“, Invited Talk at **2024 International Conference on the Cooperation and Integration of Industry, Education, Research and Application**, Data Science and Technology Session, Jinan, China, 22 Nov. 2024.

M.J. Mihaljević, „Neki susreti, veštačke inteligencije, blokčejn tehnologije i matematike“, Plenarno predavanje, **15. Srpski Matematički Kongres** (15. SMAK), Beograd, 20.-22. jun 2024.

N. Mijajlović, M.J. Mihaljević, "An Optimization of the Blockchain Pool Mining for Reliable Distributed Machine Learning", **Artificial Intelligence Conference**, Belgrade, 25-27 Dec. 2024, Book of Abstracts, pp. 29-30

Пројекат: **ДОБИЈАЊЕ ХЕТЕРОСТРУКТУРНИХ ТАНКИХ ФИЛМОВА НА БАЗИ ЛАНТАН-МАНГАНАТА ЗА КОНТРОЛИСАНУ ПРОМЕНУ ФИЗИЧКИХ СВОЈСТАВА**

ПРИМЕНОМ СПОЉАШЊЕГ ЕЛЕКТРИЧНОГ ПОЉА ИЛИ СВЕТЛОСНИХ ИМПУЛСА

Руководилац: дописни члан Владимир В. Срдић

Сарадници: др Јелена Вукмировић, др Бранимир Бајац, Ива Токовић и Даница Пипер

Добијени су епитаксиални допирани-$LaMnO_3$ танких филмова (10–30 nm) на моно-кристалним $SrTiO_3$ супстратима техником депоновања из течне фазе (ПАД), али и тзв. "high-entropy" епитаксијани филмови на бази $LaMnO_3$, типа $(La_{0.2}Sr_{0.2}Ca_{0.2}Sm_{0.2}Ba_{0.2})MnO_3$ односно $(La_{0.2}Sr_{0.2}Ca_{0.2}Sm_{0.2}Ce_{0.2})MnO_3$. Структура и својства добијених филмова су анализирана. Настављена су истраживања и на моделовању структура на бази $LaMnO_3$ применом теорије функционала густне (ДФТ) као и моделовање епитаксијаног раста $LaMnO_3$ филма на супстратима са различитим параметрима решетке. Посебно интересантна су се показала истраживања двослојних хетероструктура на монокристалном $SrTiO_3$ (001) супстрату ПАД техником, код којих је доњи епитаксијални слој феромагнетни Sr-допиран $LaMnO_3$, а горњи слој фероелектрични (Ba,Sr) TiO_3 перовскитне структуре.

J. Vukmirović, D. Piper, P. Šenjug, D. Pajić, M. Milanović, S. Joksović, S. Rakić, M. Novaković, V.V. Srdić, "Effect of Sr-doping on structure and magnetic properties of epitaxial $LaMnO_3$ thin films deposited by polymer assisted deposition", **Processing and Application of Ceramics**, 18 [4] (2024) 375–385.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ЕНЕРГЕТИКУ

Председник: академик Слободан Н. Вукосавић

Чланови: академици Зоран Поповић, Нинослав Стојадиновић, Зоран Петровић, Федор Месингер, Дејан Поповић и Владица Цветковић, проф. др Миодраг Месаровић и проф. др Никола Рајаковић

Чланови Академијског одбора за енергетику сагледавају потребу да се наведе оквирна листа планираних активности и скупова за 2025. годину, као и да се достави оквирна листа трошкова ради утврђивања финансијског плана, ради усклађивања са другим активностима у САНУ. Већина планираних активности биће одржана средином или крајем 2025. године. Прелиминарни план укључује организовање једног научног скупа о чијој теми се и даље спроводе консултације. У датим околностима,

очекујемо да ће постојати могућност да се овај прелиминарни план измени, прошири или допуни.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА МАТЕРИЈАЛЕ

Председник: академик Велимир Р. Радмиловић

Чланови: дописни члан САНУ Владимир Срдић (потпредседник), академик Милан Дамњановић, академик Славко Ментус, академик Зоран Љ. Петровић, академик Зоран В. Поповић, академик Зоран Радовић, академик Радомир Саичић, академик Миодраг Чолић, академик Богдан Шолаја, дописни члан САНУ Жељко Шљиванчанин, проф. др Бранимир Гргур, проф. др Ђорђе Јанаћковић, др Зорица Бранковић, др Радош Гајић, др Мирослав Драмићанин, др Бранко Матовић, др Дана Васиљевић Радовић, др Нина Обрадовић.

Током 2024. године АО за материјале одржао је две седнице.

Прва седница одржана је 28.5.2024. Седници је присуствовало девет чланова Одбора. Академик Милан Дамњановић је у оквиру седнице одржао предавање под називом "О тополошкој класификацији материје". Кроз кратки уводни преглед елементарне квантне теорије енергетских зона, истакнуто је да је транслациона симетрија разлог зонске структуре енергетског спектра кристала, независно од проучаваног (под)система (електронски, јонски итд.). Затим се уводе основни симетријски појмови, као што су иредуцибилне репрезентације и њихове фреквенције, стабилизатори и стратуми, иредуцибилни домен, индукција и разлагање репрезентација. Релација суседности стратума даје дефиницију графа иредуцибилног домена. У датом контексту је најважнији појам зонских репрезентација, које су заправо целобројне комбинације индукованих. Чињеница да су енергетске зоне заправо реалне функције над иредуцибилним доменом, праћен групно-теоријским резултатом о непроменљивости димензије над стратумима, даје могућност да се зоне контрахују у графове који се могу видети као пресеци реалних раслојења над иредуцибилним доменом. Коначно, на основу особина ових графова могу се пратити (уз помоћ К-теорије) нетривијалне тополошке особине појединих зона.

Друга седница одржана је 18.11. 2024. Седници је присуствовало десет чланова Одбора. Дописни члан САНУ Жељко Шљиванчанин је у оквиру седнице одржао предавање под називом "Теорија функционала густине: теоријске основе и неколико примјера примјене". Теорија функционала густине, познатија под скраћеницом DFT, која потиче од назива на енглеском језику (density functional theory), је најраспрострањенија нумеричка метода у модерној физици

кондензоване материје и теоријској хемији. Полазећи од основних закона квантне механике метод на ефикасан начин одређује физичке особине вишечестичног система тако што умјесто вишечестичне таласне функције нагласак ставља на просторној расподјели електрона, описаној тзв. електронском густином. Примјери примјене ове теорије укључују одређивање константе кристалне решетке материјала и њиховог електронског спектра, као и комбиновање са експерименталним методама у опису особина дводимензионалних материјала, елементарних хемијских реакција на металима и магнетизма на површинама кристала.

Поред овога, Академијски одбор за материјале је у сарадњи са Технолошко-металуршким факултетом Универзитета у Београду организовао Трећу међународну конференцију о електронској микроскопији наноструктура - ELMINA2024, једину конференцију у Србији специфично посвећену применама електронске микроскопије. Као што је био случај с претходне две ELMINA конференције, сусрет 2024. био је место за праћење најновијих технологија и упознавање са развојем апликација у свим областима електронске микроскопије и микрохемијске анализе. Посебна пажња била је посвећена методама електронске микроскопије примењене на нанонауке и нанотехнологије (физика, хемија, физичка металургија, наука о материјалима, науке о земљи и животу), а било је речи и о инструментацији, руковању великим скуповима података, као и процесима који зависе од времена и окружења у коме се врше испитивања. Као пленарни предавачи, конференцији су присуствовали водећи стручњаци у свету, који се баве различитим аспектима теоријске и примењене електронске микроскопије и њиховом применом у истраживању наноструктура. Посебно треба нагласити присуство значајног броја младих истраживача.

Током 2024. Академијски одбор за материјале проширио је своје чланство, примањем дописног члана САНУ Жељка Шљиванчанина. Одбор има 19 чланова.

ОДЕЉЕЊЕ МЕДИЦИНСКИХ НАУКА

Пројекат: **ПАТОЛОШКА МОРФОЛОГИЈА И МОРФОЛОШКО-КЛИНИЧКЕ КОРЕЛАЦИЈЕ У КАРДИОВАСКУЛАРНИМ БОЛЕСТИМА (УКЉУЧУЈУЋИ И ИСТОРИЈСКЕ АСПЕКТЕ)**

Руководилац: академик Владимир Кањух

Сарадници академици: Миодраг Остојић, Нинослав Радовановић, Небојша Лалић, Ђорђе Радак, Петар Сеферовић, Горан Станковић и Бела Балинт; дописни чл. Бранко Белеслин.

Изван САНУ (азбучним редом): проф. др Небојша Антонијевић, проф.др Милика Ашанин, проф. др Раде Бабић, асист.др Ивана Буразор, проф.др Босиљка Вујисић Тешић, проф.др Софија Глумац, проф. др Љиљана Гојковић Букарица, проф.др Нина Жигон, в.проф. др Марија Здравковић, др Снежана Кањух, др Младен Кочица, проф. др Софија Ластић Малетић, проф. др Весна Лачковић, проф. др Милан Недељковић, проф.др Иван Николић, проф. др Александра Новаковић, асист.др Биљана Парапид, проф.др Сања Радојевић Шкодрић, проф. др Арсен Ристић, проф.др Синиша Стојковић, проф. др Гордана Теофиловски Парапид, в.проф.др Данијела Трифуновић, проф. др Слободан Цветковић.

У току 2024. године објавио 23 библиографске јединице, од тога: 7 стручно-научних радова у часописима и зборницима; два значајна интервјуа о сећањима и актуелним друштвеним проблемима у Србији и кардиоваскуларној хирургији; један о XV јубиларној интернационалној летњој кардиолошкој школи Европског центра за мир и развој (ECPD) Универзитета за мир Уједињених Нација у Бечићима; један приказ уџбеника хистологије и ембриологије И.Николића; 9 резимеа и три из класе varia, тј. једна рецензија Монографије Академије медицинских наука СЛД и два интервјуа у ‘’Политици’’. На српском језику 14; на

српском и енглеском језику 5 и на енглеском језику четири. Први је аутор у 8 радова.

Пушац М, (Pušac M), Билбија Б (Bilbija B), Шарац М (Šarac M). Интервјуери (Interviewers).Билингвални интервју (Bilingual Interview). Проф.др Владимир Кањух кардиоваскуларни и онко-патолог, најстарији по стажу академик САНУ, о сећањима и актуелним друштвеним проблемима у Србији// Vladimir Kanjuh, Cardiovascular and Onco-pathologist, the Oldest SASA's Academician, on Memories and Curent Social Problems in Serbia. **Medici.com** (Banja Luka,R.Srpska) 2024;XXI(123):36-49.

Kanjuh V. Nebranjeno trikuspidno ušće – Kanjuhova anomalija // Unguarded Tricuspid Orifice – Kanjuh's Anomaly.(Bilingvalni rad). **Medici.com** (Banja Luka,R.Srpska) 2024;XXI(122):58-59.

Kanjuh V. Kongenitalna trilogija mitralne stenoze – Kanjuh – Tucaković // Congenital Trilogy of Mitral Stenosis – Kanjuh-Tucaković.(Bilingvalni rad). **Medici.com** (Banja Luka,R.Srpska) 2024;XXI(122):60-61.

Janković R, Manojlović Gačić E, Kanjuh V, Tatić S, Brašanac D, Tomanović N, Radojević Škodrić S, Glumac S. History of the Institute of Pathology ''Prof.dr Đorđe Joannović" – 100 years of experience and work. (Rewiev Article). **Medical Research** (Publ.by Faqulty of Medicine Univ of Belgrade) 2024; 57 (2): 103-111. DOI 10.5937/medi57-45370.

Кањух В, Вулић Д, Пушац М, Кањух С, Милошевић Љ, Марковић Љ. XV јубиларна интернационална летња кардиолошка школа ''Превенција, откривање и менаџмент кардиоваскуларних обољења" Европског центра за мир и развој Универзитета за мир Уједињених Нација. Бечићи (Хотел ''Сплендид"), ЦГ 24 – 28.јун 2024.// Kanjuh V, Vulić D, Pušac M, Kanjuh S, Milošević Lj, Marković Lj. XV Jubilee International Summer School of Cardiology ''Prevention, Detection and Management of Cardiovascular Diseases" European Center for Peace and Development of the United Nations University ofr Peace. (Bečići (Hotel ''Splendid"). Montenegro, June 24-28, 2024.(Bilingvalni tekst). **Medici.com** (Banja Luka,R.Srpska) 2024;XXI(125):62-70.

Kanjuh V. Prikaz i promocija univerzitetskih udžbenika Histologije i Embriologije 2023. i 2022. za studente medicine i stomatologije. **Medici.com** (Banja Luka,R.Srpska) 2024;XXI(123):60-62.

Antonijević N, Ivković I, Arsenović M, Radojević M, Mihailović M, Šaranović J, Ušćumlić A, Matić D, Gošnjić N, Petrović D, Bošković N, Antonijević J, Novaković T, Savić N, Koračević G, Leković Ž, Lojović N, Kanjuh V. Transfuziološko kardiološki izazov: optimalna

strategija lečenja bolesnika sa krvarenjem na antitrombocitne lekove. **Kongres Udruženja hematologa sa međunarodnim učešćem**. 30.5-2.6. 2024. Banja Luka. Str. 58-9.

Antonijević N, Tasić G, Radojević M, Janošević V, Nikolić I, Lazić I, Damjanović B, Krunić J, Antonijević J, Ercegovac M, Gošnjić N, Radanović D, Koraćević G, Repac N, Petrović D, Ivković I, Arsenović M, Uščumlić A, Lojović N, Gligorijević J, Leković Ž, Kanjuh V. Uloga interniste u savremenom zbrinjavanju bolesnika sa intrakranijalnim hemoragijama. **Zbornik radova XIII kongres Udruženja internista Srbije**. 6-9. Jun 2024. Vrnjačka Banja. PR03: 65-6.

Aleksandrić S, Antonijević N, Leković Ž, Uščumlić A, Bošković N, Antonijević J, Gligorijević J, Koraćević G, Radmili O, Matić D, Ivković I, Arsenović M, Radojević M, Lojović N, Kanjuh V. Implementacija novina u lečenju hroničnog koronarnog sindroma u svakodnevnom radu interniste. **Zbornik radova XIII kongres Udruženja internista Srbije**. 6-9. Jun 2024. Vrnjačka Banja. PR06: 70-1.

Parapid B, Đikanović Tetiković B, Podunavac Kuzmanović S, Bubanja D, Đurović M, Đukić Dejanović S, Begović J, Stojšić Milosavljević A, Banko A, Alasnag M, Siller Matula J, Janković R, Starčević A, Tiosavljević D, Buha Đorđević A, Ćuk M, Grahovac J, Simić D, Antonijević M, Mrkić M, Kass Wenger N, Kanjuh V. Women in science and equity in Serbia – so near, yet so far. (Review Article). **Serbian Archives of medicine** (J Serbian Med Soc) 2024; 152 (11-12): 630-637.

АПСТРАКТИ – ABSTRACTS

Burazor I, Čolić M, Grujić S, Otašević P, Babić R, Bojić M, Giga V, Kanjuh V, Marza Florensa A, Graham I. P544 / #1125, Poster Topic: AS04 Clinical Vascular Disease / AS04.12 Prevention and treatment of cardiovasculardisease; miscellaneous. Risk Factors Profile and Control in Patients with Atherosclerotic Cardiovascular Disease: Time to Act. **Atherosclerosis** Vol. 395, Suppl. 1, August 2024; Issn 0021-9150, 117627.

Burazor I, Čolić M, Đokić O, Otašević P, Bojić M, Giga V, Kanjuh V, Davos C, Marzà Florensa A, Graham I. Role of remnant cholesterol in patients with documented atherosclerotic coronary artery disease. **Supl. Sažetaka XXV Nacionalnog kongresa Udruženja kardiologa Srbije**. Beograd, 24-26.okt., 2024. Srce i krvni sudovi (Časopis Udruženja kardiologa Srbije) 2024; 43 (2): 48.

Antonijević N, Novaković T, Leković Ž, Savić N, Antonijević J, Damjanović B, Krunić J, Bošković N, Birovljev Lj, Velinović V, Radojević M, Obradović V, Janković Z, Uščumlić A, Kanjuh V. Perioperativno postupanje kod bolesnika na antikoagulantnoj terapiji u urgentnim hiruruškim stanjima. 11.abstr. **Supl. Sažetaka XXV Nacionalnog kongresa Udruženja kardiologa Srbije**. Beograd, 24-26.okt., 2024. Srce i krvni sudovi (Časopis Udruženja kardiologa Srbije) 2024; 43 (2): 30.

Radojević M, Mihailović M, Arsenović M, Ivković I, Leković Ž, Lojović N, Velinović V, Antonijević J, Krunić J, Damjanović B, Kodžić S, Uščumlić A, Matić D, Antonijević N, Kanjuh V. Značaj prepoznavanja kliničkih znakova koji ukazuju na bolest bubrežnih

arterija.12.abstr. Supl. Sažetaka XXV Nacionalnog kongresa Udruženja kardiologa Srbije. Beograd, 24-26.okt., 2024. **Srce i krvni sudovi** (Časopis Udruženja kardiologa Srbije) 2024; 43 (2): 36.

Klać J, Obradović V, Antonijević J, Radanović D, Radojević M, Klarić M, Velinović V, Arsenović M, Leković Ž, Uščumlić A, Antonijević N, Kanjuh V. Selektivni pristup indikacijama za operaciju aneurizmi aorte u različitim grupama bolesnika. 13.abstr. **Supl. Sažetaka XXV Nacionalnog kongresa Udruženja kardiologa Srbije**. Beograd, 24-26.okt., 2024. Srce i krvni sudovi (Časopis Udruženja kardiologa Srbije) 2024; 43 (2):37.

Antonijević J, Krunić J, Kodžić Kržić S, Damjanović B, Jovanović B, Antonijević N, Kanjuh V. Značaj etiopatogenetskog pristupa u ranoj dijagnsotici i terapiji akutne mezenterijalne ishemije. 20.abstr. **Supl. Sažetaka XXV Nacionalnog kongresa Udruženja kardiologa Srbije**. Beograd, 24-26.okt., 2024. Srce i krvni sudovi (Časopis Udruženja kardiologa Srbije) 2024; 43 (2): 56.

Antonijević J, Krunić J, Kodžić Kržić S, Damjanović B, Jovanović B, Antonijević N, Kanjuh V. Hronična mezenterijalna ishemija: retko dijagnstikovana komplikacija ateroskleroze. 21.abstr. **Supl. Sažetaka XXV Nacionalnog kongresa Udruženja kardiologa Srbije**. Beograd, 24-26.okt., 2024. Srce i krvni sudovi (Časopis Udruženja kardiologa Srbije) 2024; 43 (2): 56.

Grujić Ž, Bisenić O, Simić D, Kanjuh V, Wenger NK, Đurović M, Simić P, Petrović S, Vuković Banjanac J, Simatović K, Đikić D, Petrović Đorđević I, Rajović N, Lončar Z, Đukić Dejanović S, Parapid B. Sex specific risk factor awareness and mysogeny in cardiovascular management:does it matter? 20.abstr. Supl. Sažetaka XXV Nacionalnog kongresa Udruženja kardiologa Srbije. Beograd, 24-26.okt., 2024. **Srce i krvni sudovi** (Časopis Udruženja kardiologa Srbije) 2024; 43 (2): 39.

Vuković Banjanac J, Parapid B, Jelić D, Kanjuh V, Đikić D, Simatović K, Petrović S, Petrović Đorđević I, Đurović M, Simić D. Spora progresija koronarne bolesti: prikaz slučaja. 21.abstr. Supl. Sažetaka XXV Nacionalnog kongresa Udruženja kardiologa Srbije. Beograd, 24-26.okt., 2024. **Srce i krvni sudovi** (Časopis Udruženja kardiologa Srbije) 2024; 43 (2): 40.

Пројекат: **АКУТНИ КОРОНАРНИ СИНДРОМ (ИСТРАЖИВАЊЕ ВУЛНЕРАБИЛНОСТИ ПЛАКА, КРВИ И МИОКАРДА): ОПТИМАЛНО ЛЕЧЕЊЕ И ОДРЕЂИВАЊЕ ПРОГНОСТИЧКИХ ФАКТОРА**

Руководилац: академик Миодраг Ч. Остојић

Сарадници: академик Владимир Кањух, проф.др Драгана Шобић (Институт зануклеарну медицину, Клинички центар Србије, Београд, проф.др Босиљка Вујисић-Тешић, проф.др Милан Недељковић, проф др Бранко Белеслин, Академик Горан Станковић, проф.др Синиша Стојковић, проф.др Милика Ашанин, проф. др Ана Ђорђевић-Дикић,

проф. др Ивана Недељковић, доц др Милица Деклева, доц др Наташа Марковић, доц. Др Војислав Гига, доц. др Татјана Потпара, доц. др Данијела Трифуновић, доц. др Марко Бановић, проф др Весна Стојанов, проф др Бранко Јаковљевић, доц. Др Милан Добрић, асс др Милорад Тешић, асс. др Срђан Александрић, др Ивана Станковић, др Ана Ушћумлић

Пројекат је мултидисциплинаран, сарадници су такође Академик Небојша Лалић, проф др Катарина Лалић, проф. др Александра Јотић, доц. др Оливера Вуковић, доц. др Срђан Миловановић, проф. др Мирослав Ковачевић, доц. др Дејана Поповић и други. Нови сарадници су сви на докторским студијама из кардиологије. У пројекат је укључен и ЦНР, Институт за клиничку физиологију из Пизе, Италија, са др Еугенином Пицаном, иностраним чланом САНУ.

Реч је о интегрисаном мултидисциплинарном пројекту и приступу дијагностици и лечењу болесника са акутним коронарним синдромом, истраживањем узрока, као и прогнозом. Циљ истраживања је дефинисање оптималне реперфузије примарном перкутаном коронарном интервенцијом (pPCI). У дугорочном току се прате тотални и кардиоваскуларни морталитет, фатални и нефатални инфаркт, фатални и нефатални цереброваскуларни инфаркт, нова реваскуларизација миокарда и хоспитализација због погоршања болести (срчана инсуфицијенција и погоршање коронарне болести). Планирано је инвазивно и неинвазивно функционално испитивање коронарне болести срца, као и срчане функције након pPCI после акутног коронарног синдрома.

Wang Y, Ciampi Q, Cortigiani L, Zagatina A, Padang R, Kane GC, Villarraga HR, Vazquez JP, Kalinina E, Boshchenko A, Ryabova T, Manganelli F, Rodriguez-Zanella H, Celutkiene J, Merli E, Borguezan-Daros C, Lowenstein J, Arbucci R, Lowenstein Haber DM, Marconi S, Merlo PM, Wierzbowska-Drabik K, Safarova A, Timofeeva T, Saad A, Bursi F, Kasprzak JD, Djordjevic-Dikic A, Kobal S, Soulis D, Gaibazzi N, Ratanasit NC, Citro R, Varga A, Costantino MF, Rigo F, Nikolic A, Benfari G, Amor M, Camarozano AC, Cocchia R, Palinkas A, D'Andrea A, Ostojic M, Preradović TK, Simova I, Re F, Colonna P, D'Alfonso MG, Mori F, Dodi C, Valente FX, Tripepi G, Yin L, Pepi M, Carerj S, Pellikka PA, Picano E; Stress echo 2030 study group. Left ventricular elastance with resting volumetric transthoracic echocardiography identifies different phenotypes in heart failure with preserved ejection fraction: A retrospective analysis of a multicenter prospective observational study. **J Am Soc Echocardiogr**. 2025 Jan 14:S0894-7317(25)00034-3. doi: 10.1016/j.echo.2024.12.012. Epub ahead of print. PMID: 39818322.

Miodrag Ostojic, Tamara Kovacevic-Preradovic, Bojan Stanetic, Dusko Vulic, Vlado Djajic, Milovan Bojic. Red Wine and Alcoholic Beverages: Evolution of Our Knowledge

Focusing on All-Cause Morbidity and Mortality. **Sarajevo Medical Journal**. 2024 Dec 2, 105 (1). doi: 10.70119/0018-24

Ostojic M, Stanetic B. Gold standard for diagnosing and treating chronic ischaemic coronary artery disease and the associated complications. **Open Heart**. 2024 Oct 8;11(2):e002908. doi: 10.1136/openhrt-2024-002908. PMID: 39379335; PMCID: PMC11474680.

Пројекат: **ИСТРАЖИВАЊЕ НАПРЕДОВАЊА ПАРКИНСОНОВЕ БОЛЕСТИ И ХЕТЕРОГЕНОСТИ ФЕНОТИПСКЕ ЕКСПРЕСИЈЕ (ИНПБХФЕ)**

Руководилац: академик Владимир С. Костић

Сарадници: проф др Ивана Новаковић, проф. др Наташа Драгашевић, проф. др Иванка Марковић, доцент др Игор Петровић

Највећи део напора био је усмерен на изучавање утицаја генских варијација и измена конективитгета у предвиђању напредовања мождане атрофије у Паркинсоновој болести и паркинсонизму, али и генетских и функционалних форми дистоније. Завршена је и студија која је пратила генотипско-фенотипске корелације болесника са различитим формама деменције (C9orf72, GRN, MAPT). Покушано је и са генотипско-фенотипским корелацијама новооткривених, првенствено аутозомално-рецесивних генетских форми церебеларних атаксија (RFC1, FGF14, ANO10).

Tomić A, Ječmenica Lukić M, Petrović I, Korkut V, Kresojević N, Marković V, Dragašević Mišković N, Svetel M, Kostić VS. Motor imagery ability in pattients with functional dystonia. **J Psychosom Res**. 2024 Dec;187:111911. doi: 10.1016/j.jpsychores.2024.111911

Basaia S, Agosta F, Sarasso E, Balestrino R, Stojković T, Stanković I, Tomić A, Marković V, Vignaroli F, Stefanova E, Kostić VS, Filippi M. Brain connectivity networks condstructed using NMR for predicting patterns of atrophy progression in Parkinson disease. **Radiology**. 2024 June 311(3):e232454. doi: 10.1148/radiol.232454.

Stefanova E, Marjanović A, Dobričić V, Mandić-Stojmenović G, Stojković T, Branković M, Šarčević M, Novaković I, Kostić VS. Frequency of C9orf72, GRN, and MAPT pathogenic variants in patients recruited at the Belgrade Memory Center. **Neurogenetics**. 2024 Jul; 25(3):193-200. doi: 10.1007/s10048-024-00766-8.

Fanciulli A, Stankovic I, Avraham O, Jecmenica Lukic M, Ezra A, Leys F, Goebel G, Krismer F, Petrovic I, Svetel M, Seppi K, Kostic V, Giladi N, Poewe W, Wenning GK, Gurevich T. Early screening for the Parkinson variant of multiple

system atrophy: a 6-item score. **Mov Disord Clin Pract**. 2024 Apr 24;11(7):867-73. doi: 10. 1002/mdc3.14048.

Diaw SH, Delcambre S, Much C, Ott F, Kostic VS, Gajos A, Münchau A, Zittel S, Busch H, Grünewald A, Klein C, Lohmann K. DYT-THAP1: exploring gene expression in fibroblasdts for potential biomarker discovery. **Neurogenetics**. 2024 Apr;25(2):141-147. doi: 10.1007/s10048-024-00752-0.

Milovanović A, Dragaševic-Mišković N, Thomsen M, Borsche M, Hinrichs F, Westenberger A, Klein C, Brüggemann N, Branković M, Marjanović A, Svetel M, Kostić VS, Lohmann K. RFC1 and FGF14 repeat expansions in Serbian patients with cerebellar ataxia. **Mov Disord Clin Pract**. 2024 Jun;11(6):626-633. doi: 10.1002/mdc3.14020.

Milovanović A, Westenberger A, Stanković I, Tamaš O, Branković M, Marjanović A, Laabs BH, Brand M, Rajalingam R, Marras C, Lohmann K, Branković V, Novaković I, Petrović I, Svetel M, Klein C, Kostić VS, Dragašević-Mišković N. ANO10-Related Spinocerebellar Ataxia: MDSGene Systematic Literature Review and a Romani Case Series. Mov Disord. 2024 May;39(5):887-892. doi: 10.1002/mds.29729.

Tomić A, Sarasso E, Basaia S, Dragašević-Misković N, Svetel M, Kostić VS, Filippi M, Agosta F. Structural brain heterogeneity underlying symptomatic and asymptomatic genetic dystonia: a multiumodal MRI study. **J Neurol**. 2024 Apr;271(4):1767-1775. doi: 10.1007/s00415-023-12098-y.

Пројекат: **УЛТРАСТРУКТУРНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ЋЕЛИЈА И ТКИВА У МЕТАБОЛИЧКИМ ПОРЕМЕЋАЈИМА (УЛКАМЕТ)**

Руководилац: академик Владимир Бумбаширевић

Сарадници: проф. др Тамара Кравић-Стевовић, др Тамара Мартиновић и др Дарко Ћирић

У току 2024. године у испитивању експерименталног аутоимунског енцефалитиса запазили смо у лимфним чворовима присуство Мот (Mott) ћелија (које садрже мултипла сферична Раселова телашца) помоћу светлосне и електронске микроскопије. Присуство ових ћелија указује на повећану продукцију имуноглобулина у експерименталном аутоимунском енцефалитису, те тако упућује на улогу Б ћелија у патогенези овог анималног модела мултипле склерозе (1).

Анализом плућних ткива умрлих болесника са акутним респираторним дистрес синдромом показано је јасно присуство интерлеукин 6, 8 и 18 (2).

Помоћу трансмисионе електронске микроскопије анализирана је ултраструктура епитела код Баретовог једњака после радиофреквентне

аблације применом различитих модалитета, разматрајући утицај ових налаза на исход (3).

Martinovic T, Vidicevic S, Ciric D, Bumbasirevic V, Stanojevic Z, Tasic J, Petricevic S, Isakovic A, Cemerikic Martinovic V, Drndarevic N, Trajkovic V, Kravic-Stevovic T. The presence of Mott cells in the lymph nodes of rats with experimental autoimmune encephalomyelitis. **Histochem Cell Biol**, 2024;161(3):287-295. [Acknowledgements This work was partly supported by the Ministry of Science of the Republic of Serbia (grant numbers 41025 and 175090) and Serbian Academy of Sciences and Arts (grant number F-35).]

Kuzmanović J, Savić S, Boganović M, Martinović T, Bumbaširević V, Kravić-Stevović T. Micromophological features and interleukin 6, 8, and 18 expressions in post-mortem lung tissue in cases with acute respiratory distress syndrome. **Forensic Sci Med Pathol** 2024; 20(1): 1-7. [Funding This study was supported by Mnistry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia (Grant No. 145007) and SASA (Grant No. F/35).]

Skrobic O, Simic A, Pesko P, Kravic-Stevovic T, Martinovic T, Bumbasirevic V. Impact of post RFA reatment on nesquamous epithelium microstructure. **Sci Rep** 2024; 14(1): 28895. [Funding. The study was supported by Serbian Academy of Sciences and Arts (SASA, grants No. F-35, F-77]

Stojanović M, Čolović MB, Lalatović J, Milosavljević A, Savić ND, Declerck K, Radosavljević B, Ćetković M, Kravić-Stevović T, Tarac-Vogt TN, Krstic D. Int J Monolacunary Wells-Dawson Polyoxomaetalat as a Novel Contrast Agent for Computed Tomography: A Comprehensive Study on in Vivo Toxicity and Biodistribution. **Mol Sci**. 2024; 25(5):2569.

Пројекат: **ИМУНОРЕГУЛАЦИЈСКИ МЕХАНИЗМИ У ЗДРАВЉУ И БОЛЕСТИ**

(ранији назив Имунобиологија дендритских ћелија у здрављу и болести)

Руководилац: академик Миодраг Чолић

Сарадници: Виши научни сарадник Сергеј Томић, проф. др Драгана Вучевић, научни сарадник др Душан Михајловић, научни саветник Алиса Груден Мовсесијан, научни сарадник Милан Марковић, др сци мед Миле Ераковић, проф др Милош Дука и истраживач приправник Марина Бекић. Сарадници из иностранства: проф Вићенцо Амендола, Универзитет у Падови, Ранко Шкрбић и Наташа Миљуш, Мед.фак Бања Лука, Марија Дракул, Марина Радановић, Сара Ракочевић, Снежана Зечевић, Даринка Поповић, Вања Малиш, Дејан Бокоњић, Мед.фак. Фоча; Гордана Коцић, Мед.фак.Ниш

У оквиру овог пројекта који се финансира из Фонда САНУ за истраживање у науци и уметности али и из других извора (Министарство

науке просвете, науке и технолошког развоја Србије, Медицинских факултета у Фочи и Бања Луци) настављена су истраживања имунских механизама хроничног запаљења и тумора као и ефекти полифенола из екстракта коре нара на имунорегулацијске механизме. У оквиру наномедицине рађени су експерименти о имуномодулацијским својствима наночестица волфрам дисулфида. Успостављен је експериментални модел на гранулоцитима ради проучавања ефекта дапсона и ситаглиптина на фенотипска својства и функцију ових ћелија Из пројекта је објављено 4 рада у целости у међународним часописима (М21а, М21 и М22).

Zečević, S., Popović, D., Tomić, S., Bekić, M., Rakočević, S., Kosanović, M., Stojanović, D., Uskoković, P., Marković, M., Bokonjić, D., & Čolić, M. (2025). Anti-Inflammatory and Immunomodulatory Properties of Inorganic Fullerene-Like Tungsten Disulfide Nanoparticles in the Culture of Human Peripheral Blood Mononuclear Cells. **Nanomaterials**, 15(5), 322. https://doi.org/10.3390/nano15050322

Rakočević S, Mališ V, Kozić L, Dubovina A, Drakul M, Bokonjić D, Čolić M, Mihajlović D. Dapsone Alters Phenotypical and Functional Properties of Human Neutrophils In Vitro. **Molecules**. 2024 Dec 30;30(1):113. doi: 10.3390/molecules30010113. PMID: 39795170; PMCID: PMC11722540.

Tomić, S, Wang, S, Čolić, M. Editorial: Myeloid-derived suppressor cells in health and diseases: harnessing their roles in the development of new immunotherapy approaches. **Front. Immunol**. , 05 June 2024, Sec. Immunological Tolerance and Regulation, Volume 15 - 2024 | https://doi.org/10.3389/fimmu.2024.1411391

Milivojac T, Grabež M, Krivokuća A, Maličević U, Gajić Bojić M, Đukanović Đ, Uletilović S, Mandić-Kovačević N, Cvjetković T, Barudžija M, Vojinović N, Šmitran A, Amidžić L, Stojiljković MP, Čolić M, Mikov M, Škrbić R. Ursodeoxycholic and chenodeoxycholic bile acids attenuate systemic and liver inflammation induced by lipopolysaccharide in rats. **Mol Cell Biochem**. 2025 Jan;480(1):563-576. doi: 10.1007/s11010-024-04994-2. Epub 2024 Apr 5. PMID: 38578526; PMCID: PMC11695453.

Пројекат: **КОНТРОЛНИ ЕНДОКРИНОЛОШКИ МЕХАНИЗМИ У РЕГУЛАЦИЈИ ТЕЛЕСНЕ ТЕЖИНЕ У ГОЈАЗНИХ ОСОБА**

Руководилац: академик Драган Мицић

Сарадници: академик Владимир Костић, проф. др Вера Поповић-Бркић, проф. др Александра Кендерешки, проф. др Мирјана Шумарац-Думановић, проф. др Снежана Половина, проф. др Сандра Пекић, проф. др Мирјана Докнић,

У току 2024. године настављена су планирана испитивања ендокринолошких поремећаја у гојазних особа. Повезаност између гојазности и цревно-мождане осовине је анализирана и резултати су

публиковани као поглавље у националном зборнику. Кратка историја гојазности је публикована као едиторијал у интернационалном часопису **Acta Endocrinol (Buchar)**; IF: 1.0. Управљање гојазношћу са клиничке перспективе је публиковано у националном часопису **Arh Pharm.** Однос између гојазности и кардиоваскуларног ризика је анализиран и публикован као поглавље у националном зборнику.

Руководилац пројекта је одржао три предавања по позиву на међународним састанцима.

У току 2025 године је планирано да се наставе истраживања која су предвиђена пројектним планом. Ефекти примене дијете, ноих лекова против гојазности и хируршких операције за терапију гојазности ће бити даље евалуирани. Поређење између медикаментозне терапије за гојазност и баријатријских операција ће бити изведено између два центра: Београда и Бања Луке. Нова сазнања која се односе на еволуцију гојазности и удружених коморбидитета и њихов нови терапијски приступ ће бити даље истраживана.

Мицић Д: Гојазност и цревно-мождана осовина. Зборник радова са научног скупа: Новине у гојазности 2023. године одржаног 9. Новембра 2023. године. **Научни скупови**, Књига CCXXXI, Одељење Медицинских наука, Књига 13, САНУ 2024., Стр. 11-23.

Половина С, Шумарац-Думановић М, Јеремић ДЕ, Живановић Д, Дрољак Ђ, Радић Н, Мицић Д: Гојазност и кардиоваскуларни ризик. Зборник радова са научног скупа: Новине у гојазности 2023 године одржаног 9.Новембра 2023. године. **Научни скупови**, Књига CCXXXI, Одељење Медицинских наука, Књига 13, САНУ 2024., Стр. 111-118.

Пројекат: **СКРИНИНГ КАРЦИНОМА ПРОСТАТЕ**

Руководилац: академик Јован Хаџи-Ђокић

Сарадници: академик Зоран Ковачевић, академик Владимир Кањух, дописни члан САНУ Татјана Симић, проф. др Драгослав Башић, проф. др Миодраг Аћимовић, проф. др Дејан Драгичевић, проф. др Иван Игњатовић, проф. др Јасмина Марковић-Липковски, проф. др Љубинка Величковић, проф. др Зоран Џамић, проф. др Саша Војинов, доцент др Александар Јаничић, доцент др Весна Ђорић, доцент др Андреј Вељковић, доцент др Сања Станковић

Карцином простате остаје један од најзначајнијих проблема јавног здравља, упркос напретку у дијагностици, укључујући скрининг са новим маркерима, као и у терапији. Формирање и одрживост интегративног приступа карциному простате, као једној од најчешћих масовних незаразних болести и једног од највећих глобалних проблема

човечанства, захтева постојање тачних и квалитетних података, кроз формирање епидемиолошких регистара у односу на све детерминанте карцинома и демографске карактеристике пацијената. Стећи добар увид у етиологију карцинома, корак је напред ка његовој контроли, пре свега кроз адекватну превенцију и одговарајућу рану дијагностику и терапију. Инциденца карцинома простате се значајно повећава са старењем. Релативно ниска инциденца је код особа млађих од 50 година, стога особе старије од 50 година треба редовно да прате своје здравствено стање. Комбинација генетских фактора, животних стилова и штетних фактора околине или радне средине заједнички оркестрира у развоју ове болести. Нови биомаркери су корак напред ка персонализованој, тј прецизној терапији, омогућавају прецизнији приступ лечењу и бољу прогнозу за пацијенте. Са даљим истраживањима у области имунотерапије, генетских терапија и циљаних третмана, вероватно ће бити постигнути значајни напреци у смањењу смртности од овог карцинома. Поред стандардних клиничких претрага, као и нивоа PSA, новији маркери, попут PCA3, гентских маркера, маркера транскриптомике и протеомике, у последње време велики значај се придаје епигенетским детерминантама, будући да су то саставни делови епидемиологије карцинома простате. Одређене генетске варијације могу повећати ризик од карцинома простате. Од епигенетских фактора у експозомици бактерије и вируси који доводе до хроничне инфламације и инфекције могу бити у преко 15% фактори ризика. Највероватнији разлог је поремећај пролиферације и апоптозе. Од епигенетских фактора значајна је нутригеномика, где дијета богата црвеним месом и засићеним мастима може повећати ризик од карцинома простате. Фактори радне и животне средине, изложеност токсинима и пушење су фактори који се могу избећи и треба радити на превенцији ових фактора ризика.

Hormone therapy for advanced prostate cancer. Chapter 15 (66 pages) in Book: **Prostate Cancer: Advancements in the Pathogenesis, Diagnosis and Personalized Therapy.** Editors: Kocic G, Hadzi-Djokic J, Simic T. ISBN 978-3-031-51711-2; DOI : 10.1007/978-3-031-51712-9. M13 Springer

Kocic G, Hadzi-Djokic J, Colic M, Veljkovic A, Tomovic K, Roumeliotis S, Smelcerovic A, Liakopoulos V. The Role of Nucleases Cleaving TLR3, TLR7/8 and TLR9 Ligands, Dicer RNase and miRNA/piRNA Proteins in Functional Adaptation to the Immune Escape and Xenophagy of Prostate Cancer Tissue. **Int J Mol Sci**. 2022 Dec 28;24(1):509. doi: 10.3390/ijms24010509. (https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/36613950/) M21

Pavlovic D, Ristic S, Djukanovic L, Matic M, Kovacevic M, Pljesa-Ercegovac M, Hadzi-Djokic J, Savic-Radojevic A, Djukic T. The GSTO2 (rs156697) Polymorphism

Modifies Diabetic Nephropathy Risk. **Medicina** (Kaunas). 2023 Jan 13;59(1):164. doi: 10.3390/medicina59010164. PMID: 36676788; PMCID: PMC9865841.

Dragoslav Bašić 1,2 , Aleksandar Skakić 1,2 , Miloš Stević 1,3 , Aleksandra Ignjatović 1,4 , Žarko Mirković 5 ,Ivan Ignjatović1,2, Jovan Janić2, Andrej Veljković6, Ljubinka Janković-Veličković1,7, Jovan Hadži-Đokić. Open retropubic radical prostatectomy versus external beam radiation therapy for localized prostate cancer – patient reported outcomes. **Srpski arhiv za celok lekarstvo** 2024. DOI: https://doi.org/10.2298/SARH230914099B (M23) article

Национална монографија

Hadži-Đokić J., Kocić G. EPIDEMIOLOGIJA TUMORA UROGENITALNOG SISTEMA (urednici: Simić T, Hadži-Đokić J.)

Публикације и презентације сарадника на пројекту:

Veljkovic Andrej Oxidative stress, redox signaling and apoptosis in prostate cancer development and progression Chapter 4 (38 pages) **Prostate Cancer: Advancements in the Pathogenesis, Diagnosis and Personalized Therapy** Editors: Kocic G, Hadzi-Djokic J, Simic T. ISBN 978-3-031-51711-2; DOI : 10.1007/978-3-031-51712-9

Вељковић Андреј. НОВИ АСПЕКТИ УЛОГЕ КСАНТИН ОКСИДАЗЕ У КАНЦЕРОГЕНЕЗИ. ДА ЛИ СМО НА ПРАГУ НОВОГ ТЕРАНОСТИЧКОГ МАРКЕРА? **Монографије научних скупова АМН СЛД**. 2023:11(1), 59-77. M44 http://amnsld.in.rs/wp-content/uploads/2024/01/Monografija-vol.-11-br-1-2023.pdf

Kocic Gordana Epigenenomics, transriptomics and translational control in prostate cancer Chapter 5 (74 pages) **Prostate Cancer: Advancements in the Pathogenesis, Diagnosis and Personalized Therapy** Editors: Kocic G, Hadzi-Djokic J, Simic T. ISBN 978-3-031-51711-2; DOI : 10.1007/978-3-031-51712-9. M11 Springer

Jovanović D, Aćimović M, Pejčić T, Milojević B, Čegar B, Zeković M, Lisičić N, Džamić Z, Marić G. Comprehensive Evaluation of Quality of Life in Penile Cancer Patients following Surgical Treatment. **Healthcare** (Basel). 2023 Dec 4;11(23):3091. doi: 10.3390/healthcare11233091. PMID: 38063659; PMCID: PMC10705889.

Prijovic N, Acimovic M, Santric V, Stankovic B, Nikic P, Vukovic I, Radovanovic M, Kovacevic L, Nale P, Babic U. The Impact of Variant Histology in Patients with Urothelial Carcinoma Treated with Radical Cystectomy: Can We Predict the Presence of Variant Histology? **Curr Oncol**. 2023 Sep 27;30(10):8841-8852. doi: 10.3390/curroncol30100638. PMID: 37887538; PMCID: PMC10605515.

Bašić D, Ignjatović I, Janković Veličković L, Veljković A. Molecular Characterization of Microrna Interference and Aristolochic Acid Intoxication Found in Upper Tract Urothelial Carcinoma in Patients with Balkan Endemic Nephropathy: A Systematic Review of the

Current Literature. **Balkan J Med Genet**. 2023 May 2;25(2):105-111. doi: 10.2478/bjmg-2022-0027. PMID: 37263968; PMCID: PMC10230839.

Dinic Lj, Ignjatovic I, Basic D, Dinic V, Veljkovic A et al. UTICAJ ANDROGENE DEPRIVACIONE TERAPIJE I OTVORENE RADIKLANE RETROPUBIČNE PROSTATEKTOMIJE NA SIMPTOME DONJEG URINARNOG TRAKTA KOD BOLESNIKA SA KARCINOMOM PROSTATE M52 DOI: 10.5633/amm.2023.0409 https://publisher.medfak.ni.ac.rs/AMM_1/prihvaceni3.html

Пројекат: **УТИЦАЈ ИНСУЛИНСКЕ РЕЗИСТЕНЦИЈЕ НА РАЗВОЈ ДИЈАБЕТЕСА, АТЕРОСКЛЕРОЗНЕ ВАСКУЛАРНЕ БОЛЕСТИ И НЕУРОДЕГЕНЕРАТИВНИХ ОБОЉЕЊА (ИР-ДИЈАБЕТЕС)**

Руководилац: академик Небојша М. Лалић

Сарадници: академик Владимир С. Костић, академик Горан Станковић, проф. др Александра Јотић, проф. др Катарина Лалић, проф др Весна Бјеговић Микановић, проф др Иванка Марковић, доцент др Наташа Рајковић, доцент др Љиљана Лукић, др Марија Мањешић, др Јелена Станарчић доцент Сандра Сингх Лукач, др Љубица Стошић и др Нина Крако

У току 2024. године урађена је мета-анализа постојећих студија са циљем изучавања ефекта смањења гојазности на превенцију КВБ у пацијената са Т2Д. Резултати су публиковани у престижном часопису и показали су да примена савремених лекова (ГЛП-РА) значајно смањује ризик за КВБ, али у пацијената са Т2Д овај ефекат је детерминисан степеном смањења телесне масе. Такође, публикован је и ревијални рад о значају и начинима одређивања албуминурије као важног раног маркера бубрежне болести у дијабетесу. Завршена су испитивања улоге ИР у настанку деменције код оболелих од дијабетеса, а део резултата је саопштен на домаћим конгресима. Резултати указују на значајан утицај ИР,поремећај инсулинске секреције и инфламације на настанак и развој деменције у Т2Д.

Schnell O, Barnard-Kelly K, Battelino T, Ceriello A, Larsson HE, Fernández-Fernández B, Forst T, Frias JP, Gavin JR 3rd, Giorgino F, Groop PH, Heerspink HJL, Herzig S, Hummel M, Huntley G, Ibrahim M, Itzhak B, Jacob S, Ji L, Kosiborod M, Lalic N, et al. CVOT Summit Report 2023: new cardiovascular, kidney, and metabolic outcomes. **Cardiovasc Diabetol**. 2024 Mar 19;23(1):104. (M21a, IF 8.5)

Gavin JR, Rodbard HW, Battelino T, Brosius F, Ceriello A, Cosentino F, Giorgino F, Green J, Ji L, Kellerer M, Koob S, Kosiborod M, Lalic N, Marx N, et al. Disparities in prevalence and treatment of diabetes, cardiovascular and chronic kidney diseases - Recommendations from the taskforce of the guideline workshop. **Diabetes Res Clin Pract**. 2024 May;211:111666. (M21, IF 6.1)

Seferović PM, Paulus WJ, Rosano G, Polovina M, Petrie MC, Jhund PS, Tschöpe C, Sattar N, Piepoli M, Papp Z, Standl E, Mamas MA, Valensi P, Linhart A, Lalić N, Ceriello A, Döhner W, Ristić A, Milinković I, Seferović J, Cosentino F, Metra M, Coats AJS. Diabetic myocardial disorder. A clinical consensus statement

of the Heart Failure Association of the ESC and the ESC Working Group on Myocardial & Pericardial Diseases. **Eur J Heart Fail**. 2024 Jun 19. doi: 10.1002/ejhf.3347. Online ahead of print (M21a, IF 16.9)

Janez A, Muzurovic E, Bogdanski P, Czupryniak L, Fabryova L, Fras Z, Guja C, Haluzik M, Kempler P, Lalic N, Mullerova D, Stoian AP, Papanas N, Rahelic D, Silva-Nunes J, Tankova T, Yumuk V, Rizzo M. Modern Management of Cardiometabolic Continuum: From Overweight/Obesity to Prediabetes/Type 2 Diabetes Mellitus. Recommendations from the Eastern and Southern Europe Diabetes and Obesity Expert Group. **Diabetes Ther.** 2024 Sep;15(9):1865-1892. (M23, IF 2.8)

Lalić K, Popović L, Singh Lukač S, Rasulić I, Petakov A, Krstić M, Mitrović M, Jotić A, Lalić NM. Practicalities and importance of assessing urine albumin excretion in type 2 diabetes: A cutting-edge update. **Diabetes Res Clin Pract**. 2024 Sep;215:111819. (M21, IF 6.1)

Lalić NM, Jotić A, Lukić L, Miličić T, Maćešić M, Stanarčić Gajović J, Stoiljković M, Milovančević M, Rafailović Cvetković D, Lalić K. Glucose lowering drug or strategy dependent impact of weight reduction on the prevention of CVD outcomes in Type 2 diabetes: a systematic review of CVOTs. **Diabetes Res Clin Pract**. 2024 Oct;216:111816. (M21, IF 6.1)

Heald AH, Stedman M, Warner-Levy J, Belston L, Paisley A, Jotic A, Lalic N, Gibson M, Habte-Asres HH, Whyte M, Forbes A. Unveiling the Spectrum of Glucose Variability: A Novel Perspective on FreeStyle Libre Monitoring Data. **Diabetes Ther.** 2024 Dec;15(12):2475-2487. (M23, IF 2.8)

Radmilović, M.D., Ilić, V.L., Trivanović, D. Petakov A, Lalic K, Rabasovic MD, Krmpot AJ, Drvenica IT. Elongation index derivative as a potential hemorheological parameter in a diffraction analysis of diabetes mellitus patients' erythrocytes. **Opt Quant Electron** 56, 1225 (2024). https://doi.org/10.1007/s11082-024-06973-9 (M22, IF 3.3)

ПРОЈЕКАТ: ИСТОРИЈА СРПСКЕ МЕДИЦИНЕ

Руководилац: академик Радоје Чоловић

Сарадници: доцент др Наташа Чоловић и др Владимир Радак

У Матици српској сарадник је Српског биографског речника и Енциклопедије српског народа, у којој је члан редакције за област медицине, стоматологије и ветерине за коју је написао 5 прилога за наредну књигу.

Руководилац пројекта у 2023. години одржао је следећа предавања:

1. Др Емерих П. Линденмајер. Одржано на састанку Секције за историју медицине СЛД 23.03.2023.

2. Академик Урош Ружичић. Живот и дело. Одржано на научном скупу лекара Црне Горе „Слух деце" у Пљевљима 14.04.2023.

3. Академик Ксенофон Шаховић. Живот и дело. Одржано 26.04.2023. на научном скупу у САНУ посвећено академику Шаховићу.

4. Академик Урош Ружичић, оснивач и утемељитељ неонатологије у Србији. Одржано на седници Одељења медицинских наука САНУ 26.04.2023.

5. Академик Урош Ружичић, оснивач и утемељитељ неонатологије у Србији. Одржано на 188 седници Секције за историју медицине 27.04.2023.

6. Историја анатомије и анатомских атласа 9.05.2023. у Универзитетској библиотеци „Светозар Марковић".

7. Проф. др Милан Јовановић Батут. Живот и дело. Одржано на научном скупу у САНУ посвећено др Милану Јовановићу Батуту 16.05.2023.

8. Role of military surgeons in the early development of inguinal hernia surgery in Serbia. Одржано на 2. конгресу Удружења херниолога Србије а поводом 20. година од оснивања. Чачак, 25.05.2023.

9. Др Стеван Иванић. Одржано на 14. конгресу историчара медицине, Чачак, 4.07.2023.

10. Проф. др Ђорђе Бркић. Одржано на 14. конгресу историчара медицине, Чачак, 4.07.2023.

11. Проф. др Јован Славковић. Одржано на 14. конгресу историчара медицине, Чачак, 4.07.2023.

12. Проф. др Ернест Мисловицер. Одржано на 14. конгресу историчара медицине, Чачак, 4.07.2023.

13. Стране санитетске мисије у ослободилачким ратовима српског народа 1912-1918. Одржано приликом полагања венаца и цвећа на спомен плоче санитетским мисијама на згради СЛД. Одржано 24. 9. 2023.

14. Др Тома Леко и ануларни панкреас. Одржано на 14. конгресу историчара медицине,. Чачак,4.07.2023.

15. Милан Јовановић Батут. Одржано у склопу промоције едиције САНУ „Живот и дело српских научника". Сомбор, 3. 10. 2023.

16. Лечење пуштањем крви некад и данас. Одржано за широку публику у сали Скупштине општине „Врачар", 11. 10. 2023.

17. Развој урологије у Србији од 1872-1950. године. Одржано на отварању IV националног конгреса Уролошке секције Српског лекарског друштва и III конгреса Балканске уролошке асоцијације. Београд, хотел Холтон, 19. 10. 2023.

18. Милош Богдановић, први професор гинекологије и акушерства и оснивач Катедре и Клинике за гинекологију и акушерство Медицинског факултета у Београду. Одржано на састанку Секције за историју медицине СЛД 23. 11. 2023.

19. 100 година од смрти проф. др Војислава Ј. Субботића, родоначелника хирургије у Србији. Одржано на састанку Секције за историју медицине СЛД, 5. 12. 2023.

Референце:

Чоловић Р., 2023: Операције на штитастој жлезди на Хируршком одељењу Опште државне болнице у Београду до 1922. године. 800 година српске медицине. **Трећи београдски зборник 2.** ISBN 978-86-6061-148-4, COBISS. SR-ID 113751049, 715-724.

Чоловић Р., 2023: Операције на дојци на Хируршком одељењу Опште државне болнице у Београду до 1922. године. 800 година српске медицине. **Трећи београдски зборник 2.** ISBN 978-86-6061-148-4, COBISS.SR-ID 113751049, 725-734.

Чоловић Р., 2023: Операције на грудном кошу на Хируршком одељењу Опште државне болнице у Београду до 1922. године. 800 година српске медицине. **Трећи београдски зборник 2.** ISBN 978-86-6061-148-4, COBISS.SR-ID 113751049, 735-741.

Чоловић Р., 2023: Шта су српски лекари знали о повредама срца на почетку XX века? 800 година српске медицине. **Трећи београдски зборник 2.** ISBN 978-86-6061-148-4, COBISS.SR-ID 113751049, 743-747.

Чоловић Р., 2023: Предговор. У књизи (ур. акад. Владан Ђорђевић) **Живот и дело српских научника. Књига 19.** ISBN 978-86-7025-991-1. COBISS.SR-ID, стр. V-VIII.

Чоловић Р., Чоловић Н., 2023: Урош Ружичић (1891-1966). У књизи (ур. акад. Владан Ђорђевић) **Живот и дело српских научника.** Књига 19. ISBN 978-86-7025-991-1. COBISS.SR-ID 12312489. Српска академија наука и уметности, стр. 55-109.

Чоловић Р., Чоловић Н., 2023: Радмило Јовановић (1893-1961). У књизи (ур. акад. Владан Ђорђевић) **Живот и дело српских научника.** Књига 19. ISBN 978-86-7025-991-1. COBISS.SR-ID 12312489. Српска академија наука и уметности, стр. 110-131.

Чоловић Р., Чоловић Н., 2023: Бранко Шљивић (1895-1963). У књизи (ур. акад. Владан Ђорђевић) **Живот и дело српских научника**. Књига 19. ISBN 978-86-7025-991-1. COBISS.SR-ID 12312489. Српска академија наука и уметности, стр. 132-166.

Чоловић Р., 2023: Благоје Ковачевић (1900-1959). У књизи (ур. акад. Владан Ђорђевић) **Живот и дело српских научника**. Књига 19. ISBN 978-86-7025-991-1. COBISS.SR-ID 12312489. Српска академија наука и уметности, стр. 213-237.

Чоловић Р., 2023: Борислав Божовић (1913-1987). У књизи (ур. акад. Владан Ђорђевић) **Живот и дело српских научника**. Књига 19. ISBN 978-86-7025-991-1. COBISS.SR-ID 12312489. Српска академија наука и уметности, стр. 239-276.

Чоловић Р., 2023: Момчило Митровић (1950-2021). У књизи (ур. акад. Владан Ђорђевић) **Живот и дело српских научника.** Књига 19. ISBN 978-86-7025-991-1. COBISS.SR-ID 12312489. Српска академија наука и уметности, стр. 277-309.

Чоловић Р., 2023: Милорад Митковић (1950-2021). У књизи (ур. акад. Владан Ђорђевић) **Живот и дело српских научника**. Књига 19. ISBN 978-86-7025-991-1. COBISS.SR-ID 12312489. Српска академија наука и уметности, стр. 421-501.

Чоловић Р., 2023: 100 година од смрти професора Војислава Ј. Суботића, родоначелника хирургије у Србији и првог редовног професора хирургије на Медицинском факултету у Београду (1859–1923). **Српски архив за целокупно лекарство**, 151(11-12): 742.747.

Чоловић Р., 2023: 50 година Неуропсихијатријске клинике до поделе на Клинику за неурологију, Клинику за психијатрију и Клинику за дечју неурологију и психијатрију (1983.). **Синапса**, 31-32: 32-36.

Чоловић Р., Чоловић Н., 2023: Кратка историја анатомије и анатомских атласа. У књизи (уреднице: Драгана Михаиловић, Гордана Лазаревић, Сунчица Глишић, Драдана Столић) **Култура сећања: Медицина, биоетика, нацизам, етика у библиотекарству. Зборник радова са округлог стола**. COBISS.SR-ID133369097. Универзитетска библиотека „Светозар Марковић", стр. 9-33.

ПРОЈЕКАТ: ИЗУЧАВАЊЕ ФЕТОПЛАЦЕНТНОГ РАЗВОЈА У ТРУДНОЋИ НАСТАЛОЈ АСИСТИРАНОМ РЕПРОДУКЦИЈОМ

Руководилац: академик Небојша Радуновић

Настављене су студије контрактилности миометријума породиља које су трудноћу остариле уз помоћ асистиране репродуктивне технологије и породља које су трудноћу зачеле природно, а даљи резултати су у објављивању

Настављена је сарадњи са Проф др Оливером Станојловић, и истраживачком групом, Лабораторија за неурофизиологију Института за медицинску физиологију "Рихард Бурјан" Медицинског факултета у Београду, а у контексту ове сарадње нарочито је:

Успостављен је и валидиран тест мотивационог понашања код малих експерименталних животиња повезаног са репродуктивним

понашњем и исхраном, што отвара могућности додатних транслационих истраживања у овој области

Посебно је изучавана улога неуроактивних стероида у неуроендокриној контроли репродукције, као и фенотипизације пилокарпином изазваних конвулзивних напада у репродуктивног периоду

Настављено је проучавање бихејвиоралних карактеристика коморбидитета у домену менталног здравља који су карактеристични за репродуктивни период у различитим анималним моделима.

Настављена су истраживања у другим областима важним за хуману репродукцију у сарадњи са Проф Др Светлана Спремовић Рађеновић Институт за гинекологију и акушерство КЦС.

Vasović D, Stanojlović O, Hrnčić D, Šutulović N, Vesković M, Ristić AJ, Radunović N, Mladenović D. Dose-Dependent Induction of Differential Seizure Phenotypes by Pilocarpine in Rats: Considerations for Translational Potential. **Medicina** 2024; 60(10):1579.

Vesković M, Pejović M, Šutulović N, Hrnčić D, Rašić-Marković A, Stanojlović O, Mladenović D. Exploring Fibrosis Pathophysiology in Lean and Obese Metabolic-Associated Fatty Liver Disease: An In-Depth Comparison. **Int J Mol Sci** 2024; 25(13):7405.

Vasović D, Ivković S, Živanović A, Major T, Milašin M, Nikolić S, Simonović M, Šutulović N, Hrnčić D, Stanojlović O, Vesković M, Rašić M, Mladenović D. Reduced light exposure mitigates streptozotocin-induced vascular changes and gliosis in diabetic retina by an anti-inflammatory effect and increased retinal cholesterol turnover. **Chem Biol Interact** 2024; 394:110996.

Hrnčić D, Šutulović N, Mladenović D, Vesković M, Đurić E, Rašić-Marković A, Stanojlović O. Sleep in the elderly: healthy sleep for healthy aging. **Medicinski podmladak** 2024; 75(5):13-22.

Hrnčić D, Šutulović N, Bošković V, Mirković M, Vesković M, Mladenović D, Dodurga Y, Seçme M, Radunović N, Macut Dj, Rašić-Marković A, Stanojlović O. Ferulic acid supplementation ameliorates lindane neurotoxicity: the effects on anxiety-like behavior. **FENS forum 2024**, Vienna, Austria, June 25th-29th 2024. EAbstract book.

Stanojlović O, Šutulović N, Grubač Ž, Vesković M, Mladenović D, Dodurga Y, Seçme M, Macut Dj, Radunović N, Rašić-Marković A, Hrnčić D. Lindane toxicity amelioration by delta sleep peptide supplementation: advanced EEG study. **FENS forum 2024**, Vienna, Austria, June 25th-29th 2024.E Abstract book.

Hrnčić D, Šutulović N, Mirković M, Bošković V, Vesković M, Mladenović D, Dodurga Y, Seçme M, Radunović N, Rašić-Marković A, Stanojlović O. Seizure susceptibility modulation by ferulic acid supplementation: results of EEG study in a model of lindane

–induced refractory seizures. **Epilepsy Conference 2024**, Lisabon, Portugal, 5-7 June 2024, Abstract Book.

Пројекат: **ЕЛЕКТРОНСКА АНАЛИЗА ТЕКСТУРЕ ПЛАКА У ПРЕВЕНЦИЈИ И ЛЕЧЕЊУ РЕСТЕНОЗЕ НАКОН КАРОТИДНЕ ЕНДАРТЕРЕКТОМИЈЕ**

Руководилац: академик Ђорђе Радак

Сарадници: проф др Dimitri Mickhailidis, проф. др Есма Исеновић, проф. др Alison Holliday, проф. др Предраг Стевановић, проф. др Ненад Илијевски, проф. др Драган Сагић, проф. др Петар Оташевић, проф. др Миодраг Јовић, доц. др Милош Максимовић, доц. др Предраг Матић, доц. др Предраг Гајин, доц. др Слободан Танасковић, доц. др Срђан Бабић, др Михаило Нешковић, др Срђан Ђорђев

На дуге стазе настављамо да улажемо своје хируршке, научне и едукационе потенцијале у развој и оптимизацију резултата хируршке реваскуларизације мозга.

Сакупљање великог броја клиничких података и њихова анализа су неопходни за доношење исправних клиничких одлука. База података за праћење лечења каротидне болести сада садржи податке о раним и удаљеним резултатима лечења преко 10.000 болесника (big data). Анализирају се резултати медикаментозне терапије, стентинга и операција. И даље, према оригиналном протоколу пратимо исте параметре: факторе ризика, лабораторијске налазе, претходну терапију, ранија обољења, дијагностичке детаље (ултразвик, ЦТ мозга, ангиографија), врсту и усход интервентне процедуре. Анализа резултата омогућава повезивање детаља интервенције, фактора ризика и удружених обољења са раним и удаљеним резултатима лечења каротидне болести.

Креирани су услови за комплетну модерну васкуларну хирургију и ендоваскуларне интевенције уз проширење репертоара класичних васкуларних операција, уз освајање нових ендоваскуларних, комбинованих и хибридних интервенција, и максималну редукцију ризика. Основни циљ је да се велике васкуларне интервенције претворе у стандардизоване и безбедне процедуре, са око 500 васкуларних интервенција годишње.

У току 2024. објављена су у целини 4 рада у часописима индексираним у CC/Sci index citation. Припремљена је и едитована књига која ће бити публикована у фебруару 2025. као велика интернациона монографија Carotid Artery Disease: Surgical Perspective, реномирани издавач: Springer https://link.springer.com/book/9783031818417#overview

Експертска комисија за каротидну болест Delphi consensus expert panel који чини 30 одабраних експерата из целог света, наставља са

радом., након веома цитиране и важне публикације "Clinical Response to procedural stroke following carotid endarterectomy" (Eur J Vasc Endovas Surg).

Tanaskovic S, Sagic D, Radak Dj, Antonic Z, Kovacevic V, Vukovic M, Aleksic N, Radak S, Nenezic D, Cvetkovic S, Isenovic E, Vucurevic G, Lozuk B, Babic A, Babic S, Matic P, Gajin P, Unic-Stojanovic D, Ilijevski N. Carotid Restenosis Rate After Stenting for Primary Lesions Versus Restenosis After Endarterectomy With Creation of Risk Index. **J Endovasc Ther**. 2023;30(4):580-591. doi: 10.1177/15266028221091895. PMID: 35466778. (M21=8) IF 3.48

Vukašinović D, Maksimović M, Tanasković S, Marinković JM, Radak Đ, Maksimović J, Vujčić I, Prijović N, Vlajinac H. Body Mass Index and Late Adverse Outcomes after a Carotid Endarterectomy. Int J Environ Res Public Health. 2023;20(3):2692. M21 2021. IF 4.61 https://www.mdpi.com/1660-4601/20/3/2692/pdf

Lukic N, Macvanin MT, Gluvic Z, Rizzo M, Radak Dj, Suri JS, Isenovic ER. SGLT-2 inhibitors: The next-generation treatment for Type 2 Diabetes Mellitus. **Curr Med Chem**. 2024; 31 (30):4781-4806. doi: 10.2174/0109298673251493231011192520. PMID: 37855338 M22 IF 4.1

Maksimovic M, Vukašinović D, Tanasković S, Marinković J, Radak Dj, Ilić Živojinović J, Tomanić M, Kocev N, Vlajinac K. Association of diabetes mellitus with early and late adverse outcomes after carotid endarterectomy. **Journal of Vascular Surgery**. manuscript number: JVS-D-22-01451

Пројекат: **ЗНАЧАЈ АНТИРЕФЛУКСНЕ ХИРУРШКЕ ПРОЦЕДУРЕ НАКОН ЕНДОСКОПСКЕ РАДИОФРЕКВЕНТНЕ АБЛАЦИОНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ У ЛЕЧЕЊУ БОЛЕСНИКА СА BARRET-ОВИМ ЈЕДЊАКОМ**

Руководилац: академик Предраг Пешко

Сарадници: проф. др Александар Симић, доцент др Предраг Сабљак, доцент др Дејан Стојаков, др Огњан Скробић, др Ebrahimi Keramatollah, др Дејан Величковић,

др Владимир Шљукић, др Ненад Ивановић

У току 2024. године настављен је рад на пројекту при медицинском одељењу САНУ по називном "Значај антирефлуксне хируршке процедуре након ендоскопске радиофреквентне аблационе технологије у лечењу болесника са Барретт-овим једњаком". Пацијенти су позивани на редовне ендоскопске контороле, које су биле праћене биопсијама и одређивањем хистопатологије третираног дисталног једњака. У склопу пројекта, досадашњи резултати су објављени у "Scientific reports" часопису. План је да се у пројекат додају будући пацијенти са Баретовим једњаком којима би се поред процедура укљученим у досадапњи протокол одредио

и функционални статус једњака коришћењем манометрије високе резолуције.

Skrobic O, Simic A, Pesko P, Kravic-Stevovic T, Martinovic T, Bumbasirevic V. Impact of post RFA treatment on neosquamous epithelium microstructure. **Sci Rep.** 2024 Nov 21;14(1):28895. doi: 10.1038/s41598-024-80081-2.

Пројекат: **СТАВОВИ ЈАВНОСТИ У СРБИЈИ О ЛЕГАЛИЗАЦИЈИ ЕУТАНАЗИЈЕ**

Руководилац: Академик Душица Лечић Тошевски

Учесници: Проф. др Богдан Лубардић, Православни богословски факултет Универзитета у Београду; доцент др Чедо Миљевић, Институт за ментално здравље, Медицински факултет Универзитета у Београду; ванредни проф. др Предраг Дедеић, Факултет за пословне студије и право, Универзитет Унион Никола Тесла; доцент др Зоран Букумирић, Катедра за медицинску статистику и информатику, Медицински факултет Универзитета у Београду; Др Маја Пантовић, dr sci, клинички асистент, Клиника за психијатрију, КЦС

Еутаназија, медицинска пракса намерног завршетка живота да би се избегли бол и патња као део "прогресивних вредности" савремене цивилизације и резултат институционалних и друштвених промена, легализована је у неколико развијених земаља Запада. На почетку примењивана је само за пацијенте у терминалним стадијумима болести које су праћене неподношљивом патњом. У неким земљама, међутим, дозвољена је и за особе са психијатријским поремећајима као и за децу са тешким поремећајима развоја, уз образложење да су ти поремећаји хронични а патња коју они узрокују дуготрајнија него код соматских болести. Прва јавна расправа ("Правни, теолошки и психијатријски аспекти еутаназије") организована је у САНУ 3. новембра 2021. године у оквиру циклуса предавања "Контроверзе у медицини". Дебата о еутаназији у 21. веку представља најважнију тему биоетике и расправу о моралним вредностима и стању савременог човека. Та дебата мора укључити медицинска, религијска, етичка и правна питања а у њој треба да учествују лекари, представници Цркве, правници и јавност.

Циљ студије: Циљ студије је да се испитају ставови грађана Србије према легализацији еутаназије/ медицински потпомогнутог самоубиства. Такве студије рађене су у свим земљама које су легализовале еутаназију.

Метод: Истраживање укључује репрезентативни узорак а испитаници ће анонимно попуњавати онлајн упитник. Упитник ће бити послат лекарским и правним удружењима, здравственим радницима, као и студентима разних факултета. Након објављивања резултата

истраживања обезбедио би се критички потенцијал за разборито и неисхитрено расуђивање о овом значајном питању.

У току 2024. године одржавани су састанци тима сваког месеца. Одлучено је да се у првој фази испитају ставови лекара с обзиром на то да су они ти који треба да обаве медицински потпомогнуто самобиство. Добијена је дозвола за примену упитника који је применила Британска медицинска асоцијација за испитивање ставова лекара и објавила рад о резултатима испитивања. Упитник је преведен lege artis, са енглеског на српски и потом са back translation. Делимично је модификован за нашу средину и припремљен је онлајн линк чије анонимно попуњавање захтева 10-15 минута. Успостављена је сарадња са Српским лекарским друштвом (СЛД) која је одобрена на Генералној скупштини СЛД. У току 2024. године објављен је Зборник радова "Контроверзе у медицини" (руководилац пројекта је уредник, аутор предговора и чланка о биоетици и психијатријским аспектима еутаназије; проф. Богдан Лубардић аутор је чланка о теолошким аспектима еутаназије). Зборник је представљен на Трибини Библиотеке САНУ 10. децембра 2024 (руководилац студије Душица Лечић Тошевски и два рецензента – академик Владимир Кањух и академик Владимир С. Костић).

Tasman A, Riba BM, Alarcon AC, Kanba S, Lecic-Tosevski D, Ndetei MD, Chee HN, Shultze GT (editors): **Tasman's Psychiatry**, 5th edition. Springer Nature, 2024, ISBN-10: 3030513653; ISBN-13: 978-3030513658 (August 2024)

Лечић Тошевски, Д., уредник (2024). **Контроверзе у медицини**. САНУ, 2024.

Лечић Тошевски, Д., уредник. (2023). **Жене чланови СУД, СДС, САНУ**, трећи том (уредник). САНУ, Београд.

Milosavljevic M, Lecic-Tosevski D, Rakic S, Vranes T. (2024). Postpartum posttraumatic stress disorder. In: Childbirth - Clinical Assessment, Methods and Management (ed. Panagiotis Tsikouras), **IntechOpen**, Rijeka, London, DOI: 10.5772/

intechopen.114052; ISBN 978-0-85014-175-7. 2024. Available from: http://dx.doi.org/10.5772/intechopen.114052

Lečić Toševski D, Miljević Č, Pejušković B, Munjiza A. (2024). Mentalno zdravlje i kardiovaskularne bolesti. U: **Kardiologija – klinički vodič**, drugo izdanje (Ur. B. Beleslin i dr). Udruženje kardiologa Srbije, Beograd (u pripremi za štampu).

Лечић Тошевски Д. (2024). Реч уредника: У: **Контроверзе у медицини** (уредник Д. Лечић Тошевски), САНУ, Београд, стр. 7-12.

Лечић Тошевски Д. (2024). Биоетика и психијатријски аспекти еутаназије. У: **Контроверзе у медицини** (уредник Д. Лечић Тошевски), САНУ, Београд, стр. 13-26.

Лечић Тошевски Д. (2023). Веселинка Шушић. У: **Живот и дело српских научника** (уред. Владан Д. Ђорђевић). САНУ, 2023, стр. 389-420.

Лечић Тошевски Д. (2023). Предговор. У: **Живот и стваралаштво жена чланова Српског ученог друштва**, Српске краљевске академије и Српске академије наука и уметности. Тоом III, SANU, Београд, стр. 9-16.

Miljevic S, Lecic-Tosevski D. (2024). Involuntary hospitalization in Serbia – present status and future perspectives. **World Social Psychiatry** 6(3):p. 120-22, Sep-Dec 2024. DOI: 10.4103/wsp.wsp_27_2.

Lecic-Tosevski D, Jovanovic N, Stanarcic-Gajovic J. (2024). Diabetes and depression in Serbian settings – Lessons from the INTERPRET DD Study. In: **Diabetes and Depression**, N. Sartorius, C, Lloyd, S. Chaturvedi eds (in press)

Пројекат: **СРЧАНА ИНСУФИЦИЈЕНЦИЈА: УНАПРЕЂЕЊЕ ПРЕВЕНЦИЈЕ, ДИЈАГНОСТИКЕ, ЛЕЧЕЊА И РЕХАБИЛИТАЦИЈЕ**

Руководилац: академик Петар М. Сеферовић

Сарадници: академик Владимир Кањух, академик Нинослав Радовановић, академик Јован Хаџи Ђокић, академик Небојша Лалић, академик Небојша Радуновић, академик Војислав Лековић, академик Ђорђе Радак

Ван САНУ (азбучним редом): Милика Ашанин (Београд), Ивана Вељић (Београд), Владан Вукчевић (Београд), Војислав Гига (Београд), Горан Лончар (Београд), Горан Давидовић (Крагујевац), Марина Дељанин-Илић (Нишка бања), Драган Динчић (Београд), Александра Ђоковић (Београд), Ненад Филиповић (Крагујевац), Бранислава Ивановић (Београд), Младен Кочица (Београд), Гордана Крљанац (Београд), Катарина Лалић (Београд), Ружица Максимовић (Београд), Владимир Милорадовић (Крагујевац), Иван Милинковић (Београд), Дејан Милашиновић (Београд), Дејан Орлић (Београд), Петар Оташевић (Београд), Синиша У. Павловић (Београд), Марија Половина (Београд), Горица Радовановић (Београд), Славица Радовановић (Београд), Арсен

Д. Ристић (Београд), Јелена Сеферовић (Бостон,САД/Београд). Дејан Симеуновић (Београд), Драган В. Симић (Београд), Горан Станковић (Београд), Иван Станковић (Београд), Сања Станковић (Београд), Синиша Стојковић (Београд), Анастазија Стојшић-Милосављевић (Сремска Каменица), Милорад Тешић (Београд), Данијела Трифуновић (Београд), Марија Здравковић (Београд)

Током 2024. године остварене су бројне и интензивне активности на пројекту, које су укључиле већи број домаћих и иностраних експерата. Академик Сеферовић је успоставио тесну сарадњу Удружења за срчану слабост Србије (где је Председник) и Српске Академије наука и уметности. Њихова заједничка активност је усмерена на организовање лекара, здравствених радника, болесника и целокупне јавности у борби против срчане слабости, као једног од највећих здравствених проблема данашњице.

У току 2024. године академик Сеферовић је одржао **36 предавања по позиву на интернационалним конгресима** у 16 земаља у свету, и објавио је **22 рада у врхунским интернационалним часописима** који су наведени на крају овог извештаја.

Почетком априла 2024. је одржан 22. Интернационални конгрес клиничке кардиологије и срчане инсуфицијенције **CardioS 2024**, који је постигао велики успех. Конгрес је био под покровитељством САНУ, а академик Сеферовић био председник Организационог одбора. На CardioS-у 2024 је учествовало 670 учесника, као и 83 домаћа и 9 страних предавача из 8 земаља. На Конгресу су, поред низа активности, промовисана 4 **Илустрована водича Удружења за срчану слабост Србије, који су посвећени Акутном коронарном синдрому, Неприлизинској инхибицији, Кардиомиопатијама и Обновљеним препорукама Европског удружења кардиолога за срчану слабост.**

САНУ и Удружење за срчану слабост Србије су током 2024. године активно допринели реализацији Европског мегапројекта који је намењен унапређењу раног препознавања срчане слабости - **STRATIFYHF (HORIZON-HLTH-2022-STAYHLTH-01-04-two-stage; Research and Innovation action; Trustworthy artificial intelligence (AI) tools to predict the risk of chronic non- communicable diseases and/or their progression).** У конзорцијуму овог четворогодишњег пројекта је ангажовано 14 врхунских европских универзитета са циљем коришћења вештачке интелигенције у раном откривању и дефиницији фактора ризика за срчану слабост.

Током 2024. године настављен је рад на промоцији **Европског уџбеника о срчаној слабости (ESC Textbook of Heart Failure)**, чији је **главни уредник** академик Сеферовић. Овај Уџбеник објављен у новембру 2023. године резултат је изузетне сарадње 6 уредника и 283 аутора из целог света. Садржи преко 1000 страна и око 100 оргиналних илустрација. Издавач је једна од најугледнијих издавачких кућа у свету Oxford University Press. На 22. Интернационалном конгресу клиничке кардиологије и срчане инсуфицијенције **CardioS 2024** уприличено више активности са циљем промоције овог изузетног образовног дела у широј академској и стручној јавности, укључујући посебну научну сесију са учешћем страних експерата, аутора уџбеника, представљање путем видеоанимације и квиз знања где је главна награда био Уџбеник. Поред тога, Уџбенику је посвећена посебна сесија на Годишњем конгресу Европског удружења за срчану слабост (ESC HF Congress 2024). Дана 26. септембра 2024. у Свечаној сали САНУ одржана је промоција **Европског уџбеника о срчаној слабости (ESC Textbook of Heart Failure).** На промоцији су се учесницима обратили главни удерник Уџбеника, академик Сеферовић, Председник САНУ, академик Зоран Кнежевић, Декан Медицинског факултета Универзитета у Београду, професор Татјана Симић, као и аутори уџбеника, професор Ovidiu Chioncel, из Руминије, професор Magdy Abdelhamid из Египта и професор Арсен Ристић. Промоцији је присуствовало око 100 учесника из земље и окружења, а уприличена је и додела награде у виду **Европског уџбеника** најуспешнијим младим истраживачима и њиховим менторима. Европском уџбенику о срчаној слабости (ESC Textbook of Heart Failure) је посвећен и посебан чланак у најпрестижнијем европском часопису, European Heart Journal. Уџбеник ће у току 2025. године ће бити преведен на француски и кинески језик.

Истраживање епидемиологије срчане инсуфицијенције у Европи (HFA Observe Survey) је завршено крајем 2023. године. Прикупљени су високо квалитетни епидемиолошки подаци из 43 европске земаље. У овом пројекту, поред Европског удружења за срчану слабост и Удружења за срчану слабост Србије учествује и САНУ. Током 2024. године је одржан низ састанака са међународним учесницима истраживања на којима су дискутовани правци даље анализе и дисеминације резултата. Завршена су два оригинална научна рада који представљају ове резултате. Очекује се да радови буду објављени током 2025. године у високо-рангираним међународним часописима у виду научних докумената Европског удружења кардиолога (ESC scientific statements).

Током 2024. године је настављена реализација значајног међународног пројекта процене квалитета дијагностике и лечења срчане слабости у земљама средње и источне Европе, **Пројект Европских центара за срчану слабост (Central/Eastern Europe Quality of Care Centres),** чији је главни истраживач академик Сеферовић**.** У овом пројекту учествује 21 центар из 10 земаља средње и источне Европе. У току 2024. године започето је и завршено прикупљање података о 2100 болесника лечених од срчане слабости у овим центрима, што ће омогућити јединствени увид у примену савремених дијагностичких и терапијских принципа у срчаној слабости у овом делу Европе. Успешна реализација пројекта је изузетан пример квалитетне сарадње научника и клиничара из Србије, региона и осталих земаља учесница. Анализа резултата, њихово представљање и објављивање се очекују током 2025. године. У пројекат је укључена и САНУ.

У току 2024. године започета је реализација стратешког пројекта САНУ са темом **"Срчана слабост је победива: побољшање квалитета лечења срчане слабости у републици Србији (СПАС)".** Овај пројекат је одобрен од стране Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности 2023. године. Циљ пројекта је побољшање дијагностике и лечења срчане слабости у Републици Србији спровођењем свеобухватне едукације здравствених радника који лече оболеле од срчане слабости, као и увођењем рачунарског програма вештачке интелигенције намењеног пружању помоћи лекарима приликом одлучивања о оптималном приступу лечењу. У циљу реализације пројекта, у првој половини 2024. године обављени су припремни састанци са учесницима пројекта из САНУ и из Научноистраживачких организација (НИО) у којима се спроводи лечење болесника. Обављено је представљање протокола Пројекта и добијање одобрења за прикупљање података о болесницима од Етичких одбора свих НИО. Формирана је електронска база за унос података о демографским и клиничким карактеристикама болесника лечених од срчане слабости и започето је уношење података. Дана 28. октобра 2024. године у Свечаној сали САНУ одржан је састанак поводом почетка реализује пројекта СпаС. Састанком су председавали академик, Петар М. Сеферовић, руководилац Пројекта, академик Небојша Лалић, генерални секретар САНУ и члан истраживачког тима из САНУ, као и професор Арсен Ристић, члан истраживачког тима са Медицинског факултета у Београду. Састанку су присуствовали остали чланови тима. Присутнима су се обратили председник САНУ, академик, Зоран Кнежевић, руководилац пројекта, академик Петар М. Сеферовић и Председник Удружења

кардиолога Србије и члан истраживачког тима, професор Драган Симић. Остварено је представљање стручно-методолошких детаља пројекта, а о европској перспективи и научним импликација је говорио члан Управног одбора Европског удружења за срчану слабост, професор Stefan Stoerk из Немачке.

Дана 18. и 19. октобра 2024. академик Сеферовић је одржао излагање на научном скупу Дани научне дијаспоре у Подгорици, у чијој организацији учествује Универзитет Црне Горе и Црногорска академија наука и уметности (ЦАНУ). Овај скуп је пример регионалне сарадње и повезаности САНУ и ЦАНУ.

Настављен је рад са **Удружењем болесника са срчаном слабошћу** и **Удружењем медицинских сестара и техничара који се баве лечењем срчане слабости** који су заједнички пројекти Удружења за црчану слабост Србије и Српске Академије наука и уметности. Ова Удружења имају за циљ бољу организацију болесника са срчаном слабошћу и координинацију заједничке активности сестара, медицинских радника, болесника и њихових породица у циљу едукације и побољшања стања болесника.

Још једном подсећам да је у Свечаној сали САНУ је 30. јануара 2024. одржан састанак поводом посете професора Томаса Лушера, Председника Европског удружења кардиолога са темом **"Будућност кардиологије".** Професор Лушер је један од најистакнутијих истраживача у области кардиологије и спада у 0,1% најуспешнијих експерата у свету. Он је изразио задовољство поводом успешне сарадње са САНУ и поводом могућности да се ова сарадња још више продуби у будућности.

Clinical validation of an artificial intelligence-based decision support system for diagnosis and risk stratification of heart failure (STRATIFYHF): a protocol for a prospective, multicentre longitudinal study. Charman SJ, Okwose NC, Groenewegen A, Del Franco A, Tafelmeier M, Preveden A, Garcia Sebastian C, Fuller AS, Sinclair D, Edwards D, Nelissen AP, Malitas P, Zisaki A, Darba J, Bosnic Z, Vracar P, Barlocco F, Fotiadis D, Banerjee P, MacGowan GA, Fernandez O, Zamorano J, Jiménez-Blanco Bravo M, Maier LS, Olivotto I, Rutten FH, Mant J, Velicki L, Seferović PM, Filipovic N, Jakovljevic DG; STRATIFYHF investigators. **BMJ Open**. 2025 Jan 7;15(1):e091793. doi: 10.1136/bmjopen-2024-091793

Rationale, objectives and design of the HEart failuRe ObsErvational Study of the Polish Cardiac Society (HEROES). Drożdż J, Morawiec R, Drozd M, Krzesiński P, Wożakowska-Kapłon B, Grabowski M, Leszek P, Kuch M, Kasprzak JD, Janion M, Gruchała M, Pawlak A, Nessler J, Pruszczyk P, Straburzyńska-Migaj E, Mitkowski P, Gierlotka M, Gąsior M, Hryniewiecki T, Kaźmierczak J, Witkowski A, Zdrojewski T, Niewada M, Opolski

G, Poloński L, Jankowska EA, Maggioni A, McMurray J, Coats A, Metra M, Rosano G, Seferovic P, Ponikowski P. **Kardiol Pol**. 2025 Jan 2. doi: 10.33963/v.phj.103877. Online ahead of print.

Implementation of guideline-recommended medical therapy for patients with heart failure in Europe. Volterrani M, Seferovic P, Savarese G, Spoletini I, Imbalzano E, Bayes-Genis A, Jankowska E, Senni M, Metra M, Chioncel O, Coats AJS, Rosano GMC. **ESC Heart Fail**. 2024 Dec 4. doi: 10.1002/ehf2.15105. Online ahead of print

Metabolic dysfunction: An important driver of incident heart failure with preserved and reduced ejection fraction. Ostrominski JW, Seferović PM, Selvaraj S. **Eur J Heart Fail**. 2024 Nov 8. doi: 10.1002/ejhf.3507. Online ahead of print.

The ESC Textbook of Heart Failure: breaking the new educational frontier. Seferovic PM, Coats AJS, Filippatos G. **Eur Heart J.** 2024 Dec 16;45(47):4987-4989. doi: 10.1093/eurheartj/ehad897.

Takotsubo Syndrome: An International Expert Consensus Report on Practical Challenges and Specific Conditions (Part-2: Specific Entities, Risk Stratification and Challenges After Recovery). Yalta K, Madias JE, Kounis NG, Y-Hassan S, Polovina M, Altay S, Mebazaa A, Yilmaz MB, Lopatin Y, Mamas MA, Gil RJ, Thamman R, Almaghraby A, Bozkurt B, Bajraktari G, Fink T, Traykov V, Manzo-Silberman S, Mirzoyev U, Sokolovic S, Kipiani ZV, Linde C, Seferovic PM. **Balkan Med J**. 2024 Oct 31;41(6):442-457. doi: 10.4274/balkanmedj.galenos.2024.2024-9-99. Epub 2024 Oct 17.

Takotsubo Syndrome: An International Expert Consensus Report on Practical Challenges and Specific Conditions (Part-1: Diagnostic and Therapeutic Challenges). Yalta K, Madias JE, Kounis NG, Y-Hassan S, Polovina M, Altay S, Mebazaa A, Yilmaz MB, Lopatin Y, Mamas MA, Gil RJ, Thamman R, Almaghraby A, Bozkurt B, Bajraktari G, Fink T, Traykov V, Manzo-Silberman S, Mirzoyev U, Sokolovic S, Kipiani ZV, Linde C, Seferovic PM. Balkan Med J. 2024 Oct 31;41(6):421-441. doi: 10.4274/balkanmedj.galenos.2024.2024-9-98. Epub 2024 Oct 17

Lund LH, Crespo-Leiro MG, Laroche C, Zaliaduonyte D, Saad AM, Fonseca C, Čelutkienė J, Zdravkovic M, Bielecka-Dabrowa AM, Agostoni P, Xuereb RG, Neronova KV, Lelonek M, Cavusoglu Y, Gellen B, Abdelhamid M, Hammoudi N, Anker SD, Chioncel O, Filippatos G, Lainscak M, McDonagh TA, Mebazaa A, Piepoli M, Ruschitzka F, Seferović PM, Savarese G, Metra M, Rosano GMC, Maggioni AP; ESC EORP HF III National Leaders and Investigators. Heart failure in Europe: Guideline-directed medical therapy use and decision making in chronic and acute, pre-existing and de novo, heart failure with reduced, mildly reduced, and preserved ejection fraction - the ESC EORP Heart Failure III Registry.

Eur J Heart Fail 2024 Sep 10. doi: 10.1002/ejhf.3445. Online ahead of print. (M21a, IF 16.9)

Christodorescu R, Geavlete O, Ferrini M, Kümler T, Toutoutzas K, Bayes-Genis A, Seferovic P, Metra M, Chioncel O, Rosano GMC, Savarese G. Translating the 2021 ESC heart failure guideline recommendations in daily practice: Results from a heart failure survey. A scientific statement of the ESC Council for Cardiology Practice and the Heart Failure Association of the ESC. **Eur J Heart Fail**. 2024 Sep 24. doi: 10.1002/ejhf.3444 (M21a, IF 16.9)

Weir MR, Rossignol P, Pitt B, Lund LH, Coats AJS, Filippatos G, Perrin A, Waechter S, Budden J, Kosiborod M, Metra M, Boehm M, Ezekowitz JA, Bayes-Genis A, Mentz RJ, Ponikowski P, Senni M, Castro-Montes E, Nicolau JC, Parkhomenko A, Seferovic P, Cohen-Solal A, Anker SD, Butler J. Patiromer-Facilitated Renin-Angiotensin-Aldosterone System Inhibitor Utilization in Patients with Heart Failure with or without Comorbid Chronic Kidney Disease: Subgroup Analysis of DIAMOND Randomized Trial. **Am J Nephrol**. 2024 Aug 19:1-18. doi: 10.1159/000540453. (M21a, IF 37.6)

Sliwa K, Rakisheva A, Viljoen C, Pfeffer T, Simpson M, Jackson AM, Petrie MC, van der Meer P, Al Farhan H, Jovanova S, Mbakwem A, Sinagra G, Van Craenenbroeck E, Hoevelmann J, Johnson MR, Mindham R, Chioncel O, Kahl KG, Rosano G, Tschöpe C, Mebazaa A, Seferovic P, Bauersachs J. Living with peripartum cardiomyopathy: A statement from the Heart Failure Association and the Association of Cardiovascular Nursing and Allied Professions of the European Society of Cardiology. Eur J Heart Fail. 2024 Aug 8. doi: 10.1002/ejhf.3377. (M21a, IF 16.9)

Tocchetti CG, Farmakis D, Koop Y, Andres MS, Couch LS, Formisano L, Ciardiello F, Pane F, Au L, Emmerich M, Plummer C, Gulati G, Ramalingam S, Cardinale D, Brezden-Masley C, Iakobishvili Z, Thavendiranathan P, Santoro C, Bergler-Klein J, Keramida K, de Boer RA, Maack C, Lutgens E, Rassaf T, Fradley MG, Moslehi J, Yang EH, De Keulenaer G, Ameri P, Bax J, Neilan TG, Herrmann J, Mbakwem AC, Mirabel M, Skouri H, Hirsch E, Cohen-Solal A, Sverdlov AL, van der Meer P, Asteggiano R, Barac A, Ky B, Lenihan D, Dent S, Seferovic P, Coats AJS, Metra M, Rosano G, Suter T, Lopez-Fernandez T, Lyon AR. Cardiovascular toxicities of immune therapies for cancer - a scientific statement of the Heart Failure Association (HFA) of the ESC and the ESC Council of Cardio-Oncology. **Eur J Heart Fail**. 2024 Aug 1. doi: 10.1002/ejhf.3340. PMID: 39087551. (M21a, IF 16.9)

Abdin A, Wilkinson C, Aktaa S, Böhm M, Polovina M, Rosano G, Lainscak M, Lund LH, McDonagh T, Metra M, Adamo M, Mindham R, Piepoli M, Abdelhamid M, Störk S, Tokmakova MP, Seferović P, Coats AJS, Gale CP. European Society of Cardiology quality indicators update for the care and outcomes of adults with heart failure. The Heart Failure

Association of the ESC. Eur J Heart Fail. 2024 Jul 12. doi: 10.1002/ejhf.3376. Epub ahead of print. PMID: 38995217 (M21a, IF 16.9)

Seferović PM, Paulus WJ, Rosano G, Polovina M, Petrie MC, Jhund PS, Tschöpe C, Sattar N, Piepoli M, Papp Z, Standl E, Mamas MA, Valensi P, Linhart A, Lalić N, Ceriello A, Döhner W, Ristić A, Milinković I, Seferović J, Cosentino F, Metra M, Coats AJS. Diabetic myocardial disorder. A clinical consensus statement of the Heart Failure Association of the ESC and the ESC Working Group on Myocardial & Pericardial Diseases. **Eur J Heart Fail.** 2024 Jun 19. doi: 10.1002/ejhf.3347. Epub ahead of print. PMID: 38896048.(M21a, IF 16.9)

Simonenko M, Hansen D, Niebauer J, Volterrani M, Adamopoulos S, Amarelli C, Ambrosetti M, Anker SD, Bayes-Genis A, Gal TB, Bowen TS, Cacciatore F, Caminiti G, Cavaretta E, Chioncel O, Coats AJS, Cohen-Solal A, D'Ascenzi F, de Pablo Zarzosa C, Gevaert AB, Gustafsson F, Kemps H, Hill L, Jaarsma T, Jankowska E, Joyce E, Krankel N, Lainscak M, Lund LH, Moura B, Nytrøen K, Osto E, Piepoli M, Potena L, Rakisheva A, Rosano G, Savarese G, Seferovic PM, Thompson DR, Thum T, Van Craenenbroeck EM. Prevention and rehabilitation after heart transplantation: A clinical consensus statement of the European Association of Preventive Cardiology, Heart Failure Association of the ESC, and the European Cardio Thoracic Transplant Association, a section of ESOT. Eur J Heart Fail. 2024 Jun 19. doi: 10.1002/ejhf.3185. (M21a, IF 16.9)

Adamopoulos S, Bonios M, Ben Gal T, Gustafsson F, Abdelhamid M, Adamo M, Bayes-Genis A, Böhm M, Chioncel O, Cohen-Solal A, Damman K, Di Nora C, Hashmani S, Hill L, Jaarsma T, Jankowska E, Lopatin Y, Masetti M, Mehra MR, Milicic D, Moura B, Mullens W, Nalbantgil S, Panagiotou C, Piepoli M, Rakisheva A, Ristic A, Rivinius R, Savarese G, Thum T, Tocchetti CG, Tops LF, Van Laake LW, Volterrani M, Seferovic P, Coats A, Metra M, Rosano G. Right heart failure with left ventricular assist devices: Preoperative, perioperative and postoperative management strategies. A clinical consensus statement of the Heart Failure Association (HFA) of the ESC. Eur J Heart Fail. 2024 Jun 10. doi: 10.1002/ejhf.3323. Epub ahead of print. PMID: 38853659. (M21a, IF 16.9)

Savarese G, Lindberg F, Cannata A, Chioncel O, Stolfo D, Musella F, Tomasoni D, Abdelhamid M, Banerjee D, Bayes-Genis A, Berthelot E, Braunschweig F, Coats AJS,

Girerd N, Jankowska EA, Hill L, Lainscak M, Lopatin Y, Lund LH, Maggioni AP, Moura B, Rakisheva A, Ray R, Seferovic PM, Skouri H, Vitale C, Volterrani M, Metra M, Rosano GMC. How to tackle therapeutic inertia in heart failure with reduced ejection fraction. A scientific statement of the Heart Failure Association of the ESC. Eur J Heart Fail. 2024 Jun;26(6):1278-1297. doi: 10.1002/ejhf.3295. Epub 2024 May 22. .(M21a, IF 16.9)

Savarese G, Lindberg F, Christodorescu RM, Ferrini M, Kumler T, Toutoutzas K, Dattilo G, Bayes-Genis A, Moura B, Amir O, Petrie MC, Seferovic P, Chioncel O, Metra M, Coats AJS, Rosano GMC. Physician perceptions, attitudes, and strategies towards implementing guideline-directed medical therapy in heart failure with reduced ejection fraction. A survey of the Heart Failure Association of the ESC and the ESC Council for Cardiology Practice. Eur J Heart Fail. 2024 Jun;26(6):1408-1418. doi: 10.1002/ejhf.3214. Epub 2024 Mar 22. PMID: 38515385.(M21a, IF 16.9)

Caforio ALP, Kaski JP, Gimeno JR, Elliott PM, Laroche C, Tavazzi L, Tendera M, Fu M, Sala S, Seferovic PM, Heliö T, Calò L, Blagova O, Amin A, Kindermann I, Sinagra G, Frustaci A, Bonnet D, Charron P, Maggioni AP; CMY Registry Investigators. Endomyocardial biopsy: safety and prognostic utility in paediatric and adult myocarditis in the European Society of Cardiology EURObservational Research Programme Cardiomyopathy and Myocarditis Long-Term Registry. Eur Heart J. 2024 Jul 21;45(28):2548-2569. doi: 10.1093/eurheartj/ehae169. PMID: 38594778..(M21a, IF 37.6)

Velicki L, Popovic D, Okwose NC, Preveden A, Tesic M, Tafelmeier M, Charman SJ, Barlocco F, MacGowan GA, Seferovic PM, Filipovic N, Ristic A, Olivotto I, Maier LS, Jakovljevic DG; SILICOFCM Investigators. Sacubitril/valsartan for the treatment of non-obstructive hypertrophic cardiomyopathy: An open label randomized controlled trial (SILICOFCM). **Eur J Heart Fail**. 2024 Jun;26(6):1361-1368. doi: 10.1002/ejhf.3291. Epub 2024 May 27. PMID: 38800948.(M21a, IF 16.9)

Ameri P, Mercurio V, Pollesello P, Anker MS, Backs J, Bayes-Genis A, Borlaug BA, Burkhoff D, Caravita S, Chan SY, de Man F, Giannakoulas G, González A, Guazzi M, Hassoun PM, Hemnes AR, Maack C, Madden B, Melenovsky V, Müller OJ, Papp Z, Pullamsetti SS, Rainer PP, Redfield MM, Rich S, Schiattarella GG, Skaara H, Stellos K, Tedford RJ, Thum T, Vachiery JL, van der Meer P, Van Linthout S, Pruszczyk P, Seferovic P, Coats AJS, Metra M, Rosano G, Rosenkranz S, Tocchetti CG. A roadmap for therapeutic discovery in pulmonary hypertension associated with left heart failure. A scientific statement of the Heart Failure Association (HFA) of the ESC and the ESC Working Group on Pulmonary Circulation & Right Ventricular Function. **Eur J Heart Fail**. 2024 Apr;26(4):707-729. doi: 10.1002/ejhf.3236. Epub 2024 Apr 19. PMID: 38639017; PMCID: PMC11182487.(M21a, IF 16.9)

Mullens W, Dauw J, Gustafsson F, Mebazaa A, Steffel J, Witte KK, Delgado V, Linde C, Vernooy K, Anker SD, Chioncel O, Milicic D, Hasenfuß G, Ponikowski P, von Bardeleben RS, Koehler F, Ruschitzka F, Damman K, Schwammenthal E, Testani JM, Zannad F, Böhm M, Cowie MR, Dickstein K, Jaarsma T, Filippatos G, Volterrani M, Thum T, Adamopoulos

S, Cohen-Solal A, Moura B, Rakisheva A, Ristic A, Bayes-Genis A, Van Linthout S, Tocchetti CG, Savarese G, Skouri H, Adamo M, Amir O, Yilmaz MB, Simpson M, Tokmakova M, González A, Piepoli M, Seferovic P, Metra M, Coats AJS, Rosano GMC. Integration of implantable device therapy in patients with heart failure. A clinical consensus statement from the Heart Failure Association (HFA) and European Heart Rhythm Association (EHRA) of the European Society of Cardiology (ESC). **Eur J Heart Fail**. 2024 Feb;26(2):483-501. doi: 10.1002/ejhf.3150. Epub 2024 Jan 25. PMID: 38269474..(M21a, IF 16.9)

Пројекат: **ПРОЦЕНА ЕФИКАСНОСТИ ПРИКУПЉАЊА, *EX VIVO* ПРОЦЕСИРАЊА И КРИОКОНЗЕРВАЦИЈЕ МАТИЧНИХ ЋЕЛИЈА ИЗ КОСТНЕ СРЖИ И МОБИЛИСАНИХ У ПЕРИФЕРНУ КРВ**

Руководилац: академик Бела Балинт

Сарадници: проф. др Милена Тодоровић, проф. др Нада Крагуљац, проф. др Ивана Урошевић, проф. др Ненад Илијевски, др Саша Боровић, доц. др Слободан Мићовић

Карактеристике матичних ћелија (МЋ) су самообнављање, капацитет за пролиферацију и диференцијацију, уз потенцијал за интерсистемску пластичност. Оне могу бити прикупљене («harvesting") из костне сржи, периферне и умбиликалне крви или из "не-хематопоетског" ткива/извора. Циљ пројекта био је увођење сопственог протокола прикупљања, ex vivo обраде и процена терапијске ефикасности трансплантације МЋ.

Оптимизацијом мобилизације и прикупљања/процесирања, уз извођење оригиналног протокола криоконзервације (програмирано замрзавање са компензацијом ослобођене топлотне фузије и примену диметилсулфоксида (ДМСО) као криопротектора) степен опоравка ("recovery") ћелија у односу на почетни број био је око 80%. Функционална очуваност ("viability") ћелија износила је 50–60% (тест искључења трипан плавог), односно 95% (проточна цитометрија; тест 7-ААД) у односу на вредности пре криоконзервације. Показано је да МЋ могу бити складиштене годину дана на –90±5 C, десет година на –140±5oC или више деценија на температури од –196 oC, уз свођење на минимум појаву криооштећења.

У наредном периоду планирају се побољшања у протоколу прикупљања ("harvesting") МЋ код болесника код којих се не постиже задовољавајућа мобилизација ћелија ("poor mobilizers") у периферну крв извођењем "класичног" мобилизацијског режима (употреба хемиотерапије и G-CSF). За њих, применом иновативног протокола "хемиотерапија и G-CSF плус Плериксафор" очекује се дефинисање и избор: 1) најпогоднијег система/технике мобилизације ("the just-in-time mobilization strategy"); 2) оптималног термина ("timing") прикупљања МЋ. Уз то, биће проверена

корелација између дозе (броја) датих CD34+ и CD34+/CD90+ ћелија са кинетиком прихватања аутокалема и динамиком реконституције хематопоезе после трансплантације МЋ.

Milosevic M, Balint B, Ilić I, Dukuljev N, Otasevic P. C-reactive protein apheresis in acute myocardial infarction. **Curr Pharm Des** 2023; 29(8): 555–8. M22

Todorović Balint M, Lemajić N, Jurišić V, Pantelić S, Stanisavljević D, Kraguljac Kurtović N, Balint B. An evidence-based and risk-adapted G-CSF versus G-CSF plus plerixafor mobilization strategy to obtain a sufficient CD34+ cell yield in the harvest for autologous stem cell transplants. **Transl Oncol** 2024 Jan; 39: 101811. doi: 10.1016/j.tranon.2023.101811. M22

Kovac M, Todorovic Balint M, Milenkovic M, Basaric D, Tomic B, Balint B, Ignjatovic V. Assessment of factor VIII activity and D-dimer levels in the post-COVID period. **Hamostaseologie** 2024 Mar 1. doi: 10.1055/a-2238-4744. M22

Balint B, Pavlovic M, Abazovic Dz, Toroman S, Grubovic Rastvorceva RM, Dinić M, Todorovic Balint M. Cellular cryobiology – a review of basic concepts and "operating-design" of cryopreserved cells. **Vojnosanit Pregl** 2023; 80(11): 899–905. M23

Jurisic V, Todorovic Balint M, Jevtic A, Balint B. The importance of determining LDH in laboratory and experimental work in oncology. **Vojnosanit Pregl** 2024; 81(9): 541–6. M23

Balint B, Todorovic M. Matične ćelije – celularni koncepti i potencijal za "citobiološko-premoštavanje" u transplantacijskoj i regenerativnoj medicini**. Anali Ogranka SANU**-NS. 2023; 18: 34–48. M51

Balint B, Pavlovic M, Todorovic Balint M. Application of (cyt)apheresis for "cell-based" hemobiotherapy of immune-mediated disorders and cancers. **Mac Med Rewiev** 2023; 77(Supl 110): 36–43. M51

Todorovic Balint M, Balint B. Allogeneic stem cell transplantation – success and risks of the procedure. **Mac Med Rewiev** 2023; 77(Supl 110): 70–3. M51

Balint B, Kovac M. Transfuziološka suportivna terapija. In: Stevanović P, ed. **Anesteziologija; Teorijske i praktične osnove savremene kliničke prakse.** Kragujevac: Fakultet medicinskih nauka Uneverziteta u Kragujevcu; 2023. p. 805–23.

Balint B, Pavlovic M, Todorovic M. The use of apheresis in personalized cell-mediated treatment of prostate cancer. In: Kocic G, Hadzi Djokic J, Simic T, eds. Prostate

cancer: advancements in the pathogenesis, diagnosis and personalized therapy. Heidelberg: **Springer-Nature**. 2024; p. 263–293.

Jurišić V, Srdić Rajić T, Anđelković N, Todorović Balint M, Balint B. Imunofenotip uzoraka pripremljenih za alogenu transplantaciju matičnih ćelija. **Knjiga sažetaka Naučnog skupa "Svetski dan imunologije 2024".** SANU, 25. april 2024. p. 15.

Kecman N, Bešević N, Stanisavljević D, Balint B, Tošić T, Djunić I, Todorovic Balint. Bacterial infections before and after allogeneic stem cell transplantation and its impact on survival. **HemaSphere (EHA)** 2024. P2215.

Todorovic Balint M, Gašić V, Balint B, Zukić B, Bešević N, Stanisavljević D, et al. Pharmacogenomics profiling in autologous stem cell transplant patients as a predictive factor of good versus poor mobilizers - A single center pilot study. **HemaSphere (EHA)** 2024. PB3170

Пројекат: **ИНТЕРВЕНТНО ЛЕЧЕЊЕ БОЛЕСНИКА СА АКУТНИМ КОРОНАРНИМ СИНДРОМОМ – ОД РАНЕ ДИЈАГНОСТИКЕ ДО КОМПЛЕКСНИХ ПЕРКУТАНИХ КАРДИОВАСКУЛАРНИХ ИНТЕРВЕНЦИЈА**

Руководилац: академик Горан Станковић

Сарадници: академик Владимир Кањух, др Милика Ашанин и др Маја Живковић

Кардиоваскуларна обољења представљају најчешћи узрок смрти у Републици Србији. Интревентно лечење болесника са акутним коронарним синдромом (АКС) представља најефикаснију методу лечења и повезано је са смањењем краткорочне и дугорочне стопе смртности. Савремена истраживања на овом пољу кардиологије усмерена су на боље разумевање патофизиолошких механизама које би омогућило ефикаснију и прецизнију дијагностику, и последично терапијску стратификацију болесника, као и на испитивања нових технологија и процедуралних техника који би довеле до побољшања клиничког исхода. Основна активност овог пројекта састоји се у координацији сакупљања, анализе, интерпретације и презентације података стручној и широј јавности, из области интервентног лечења болесника са АКС у водећим универзитетским и академским центрима у Републици Србији.

Међуинституционални регистар болесника са АКС

У 2024. наш фокус је био мултиинституционални проспективни регистар *SINERGY-ACUTE* (*Acute and Long-term Outcomes of Patients With Acute Myocardial Infarction Treated With PCI)* инвазивно лечених болесника са АКС у водећим универзитетским и академским центрима. Координатор овог регистра је професор Горан Станковић, испред Универзитетског клиничког центра Србије, уз учешће Клиничко-болничког центра Б.

Коса, који представља професорка др Марија Здравковић, и Института за нуклеарне науке „Винча“, коју представља професорка др Маја Живковић. *SINERGY-ACUTE je* направљен у форми интернет-регистра, са стандардизованим уносом података из свих центара и пријављен је на сајту www.clinicaltrials.gov под редним бројем NCT04506047.

Испитивање микроциркулације код болесника са инфарктом миокарда (ПРИЗМА пројекат Фонда за науку РС)

Од трећег јануара 2024. године у оквиру *SINERGY-ACUTE* започет је пројекат "Коронарна микроваскуларна дисфункција као предиктор настанка дисфункције леве коморе и срчане слабости код болесника са акутним инфарктом миокарда који су лечени примарном процедуром перкутане коронарне интервенције", подржан од стране Фонда за науку Републике Србије у склопу пројекта ПРИЗМА.

Појединачне истраживачке иницијативе и међународна сарадња

У оквиру *SINERGY-ACUTE* регистра у 2024. години настављена су следећа проспективна истраживања: 1) испитивање ефекта тромбектомије на процедурални резултат у случају успореног протока (no-reflow) код пацијената са СТЕМИ који су подвргнути перкутаној коронарној интервенцији (ПКИ), као и учесталост нежељених клиничких исхода повезаних са одсуством протока у инфарктној артерији; 2) процена клиничких резултата комплетне реваскуларизације свих лезија у односу на реваскуларизацију само инфаркте лезије, код болесника са СТЕМИ и вишесудовном коронарном болести, према ангиографским у односу на функционална испитивања значајности; 3) анализа узрока рестенозе стента код пацијената са АКС након њихове уградње у остијална сужења циркумфлексне или предње десцендентне гране леве коронарне артерије, у циљу бољег планирања и стандардизације приступа лечењу коронарних лезија на остијуму артерија.

Током 2024. године, циљеви пројекта у САНУ остваривали су се и кроз међународну сарадњу на пољу инвазивног лечења болесника са АКС. 1) Презентација примарних резултата *CLEAR-SINERGY* студије, која је испитивала ефекте лечења колхицином и спиронолактоном на прогнозу болесника са акутним инфарктом миокарда у сарадњи са проф. Санџит Џолијем и институтом *PHRI* (*Population Health Research Institute*) из Канаде (*N Engl J Med. 2024 Nov 17*); 2) Испитивање утицаја промена у функцији коронарне микроциркулације на величину инфаркта миокарда, у сарадњи са проф. Хавијер Есканедом из *Hospital Clinico San Carlos* из Мадрида; 3) Утврђивање значаја интракоронарне оптичке томографије у праћењу болесника са примарном перкутаном интервенцијом на

главном стаблу у акутном инфаркту миокарда (*докторска теза клин. асист. др Златко Мехмедбеговић);* 4) Утврђивање вредности кардијалне магнетне резонанце у процењивању величине инфаркта и настанка срчане слабости код болесника са акутним инфарктом миокарда лечених инвазивном процедуром, у сарадњи са проф. Хавијер Есканедом из *Hospital Clinico San Carlos* из Мадрида и проф. др Маријом Здравковић из Клиничко-болничког центра Б. Коса, у Београду; 5) Процена клиничке ефикасности и безбедности примене лека селатогрел када се самостално примењује у дози од 16 мг након појаве симптома који указују на акутни инфаркт миокарда (АИМ) код испитаника код којих постоји ризик од поновне појаве акутног инфаркта миокарда (SOS-AMI студија), у сарадњи са проф. Дипаком Батом из Маунт Синај болнице, из Њујорка; 6) процена потребе за реваскуларизацијом неинфарктних лезија код болесника са СТЕМИ и вишесудовном коронарном болести, према ангиографским у односу на функционална испитивања значајности (*COMPLETE-2* студија), у сарадњи са проф. Самиром Мехтом и институтом *PHRI* (*Population Health Research Institute*) из Канаде.

Конгрес СИНЕРГИЈА 2024

Традиционални међународни кардиолошки састанак СИНЕРГИЈА 2024 (Српски конгрес интервентне кардиологије, кардиоваскуларног имиџинга и терапије лековима), организован је уживо 12 и 13 септембра 2024. године, под покровитељством САНУ. Конгрес је имао 1400 регистрованих учесника, са 47 иностраних предавача из 25 земаља и преко 200 домаћих предавача.

Предавања и публикације

У 2024 години председавао је и одржао 29 предавања на међународним скуповима и универзитетима у Лос Анђелесу, Минеаполису, Атланти, Тампи, Панама Ситију, Буенос Аиресу, Сеулу, Пекингу и Чангши, Њу Делхију, Бомбају, Дубаију, Паризу, Риму, Франкфурту, Прагу, Кракову, Атини, Софији и Истамбулу. Такође је организовао и модерирао 3 вебинара о савременом лечењу коронарних бифуркација (у сарадњи са EuroPCR, Medtronic, Visible heart lab, University of Minnesota, SAD), као и 12 предавања по позиву на виртуелним, *on-line* кардиолошким конгресима, укључујући конгресе индијског, кинеског, азијско-пацифичког, аустралијског и латиноамеричког удружења интервентних кардиолога. Објавио је 15 радова у часописима индексираним у *JCR (од тога 6 радова у часописима категорије М21а, укључујући* 3 рада у часопису

New Engl J Med). Према индексној бази SCOPUS, његови радови су цитирани 14864 пута са Х-индексом 56.

Stankovic G, Lassen JF. Improving Stent Optimization in Bifurcation Stenting: Revealing the Unseen. **JACC Cardiovasc Interv**. 2024 May 13;17(9):1116-1118. doi: 10.1016/j.jcin.2024.03.025. PMID: 38749591. M21a

Stankovic G, Cangemi S, DeVos A, Burzotta F, Iaizzo PA. Multimodal Imaging of Coronary Bifurcation TAP Procedures Utilizing Visible Heart® Methodologies: EBC Recommended Steps and Bailout Procedures. **Catheter Cardiovasc Interv**. 2024 Dec 11. doi: 10.1002/ccd.31326. Epub ahead of print. PMID: 39660931. M23

Milasinovic D, Tesic M, Nedeljkovic Arsenovic O, Maksimovic R, Sobic Saranovic D, Jelic D, Zivkovic M, Dedovic V, Juricic S, Mehmedbegovic Z, Petrovic O, Trifunovic Zamaklar D, Djordjevic Dikic A, Giga V, Boskovic N, Klaric M, Zaharijev S, Travica L, Dukic D, Mladenovic D, Asanin M, Stankovic G. Correlation of Non-Invasive Transthoracic Doppler Echocardiography with Invasive Doppler Wire-Derived Coronary Flow Reserve and Their Impact on Infarct Size in Patients with ST-Segment Elevation Myocardial Infarction Treated with Primary Percutaneous Coronary Intervention. **J Clin Med**. 2024 Apr 24;13(9):2484. doi: 10.3390/jcm13092484. PMID: 38731013; PMCID: PMC11084315. M22

Böhm F, Mogensen B, Engstrøm T, Stankovic G, Srdanovic I, Lønborg J, Zwackman S, Hamid M, Kellerth T, Lauermann J, Kajander OA, Andersson J, Linder R, Angerås O, Renlund H, Ērglis A, Menon M, Schultz C, Laine M, Held C, Rück A, Östlund O, James S; FULL REVASC Trial Investigators. FFR-Guided Complete or Culprit-Only PCI in Patients with Myocardial Infarction. **N Engl J Med**. 2024 Apr 25;390(16):1481-1492. doi: 10.1056/NEJMoa2314149. Epub 2024 Apr 8. PMID: 38587995. M21a

Vassilev D, Mileva N, Panayotov P, Nikolov P, Dosev L, Karamfiloff K, Rigatelli G, Gil RJ, Stankovic G, Louvard Y. Side branch predilatation during percutaneous coronary bifurcation intervention: Long-term mortality analysis. **Kardiol Pol.** 2024;82(4):398-406. doi: 10.33963/v.phj.100213. Epub 2024 Apr 19. PMID: 38638095. M22

Jolly SS, Lee SF, Mian R, Kedev S, Lavi S, Moreno R, Montalescot G, Hillani A, Henry TD, Asani V, Storey RF, Silvain J, Spratt JCS, d'Entremont MA, Stankovic G, Zafirovska B, Natarajan MK, Sabate M, Shreenivas S, Pinilla-Echeverri N, Sheth T, Altisent OA, Ribas N, Skuriat E, Tyrwhitt J, Mehta SR. SYNERGY-Everolimus-Eluting Stent With a Bioabsorbable Polymer in ST-Elevation Myocardial Infarction: CLEAR SYNERGY OASIS-9 Registry. **Am J Cardiol**. 2024 Jun 1;220:111-117. doi: 10.1016/j.amjcard.2024.02.021. Epub 2024 Mar 4. PMID: 38447893. M22

Bainey KR, Wood DA, Bossard M, Campo G, Cantor WJ, Lavi S, Madan M, Mehran R, Pinilla-Echeverri N, Rao S, Sarma J, Sheth T, Stankovic G, Steg PG, Storey RF, Tanguay JF, Velianou JL, Welsh RC, Mani T, Cairns JA, Mehta SR; COMPLETE trial investigators. Effects of complete revascularization according to age in patients with ST-segment elevation

myocardial infarction and multivessel disease (COMPLETE-AGE). **Am Heart J**. 2024 Jan;267:70-80. doi: 10.1016/j.ahj.2023.10.004. Epub 2023 Oct 21. PMID: 37871781. M22

Burzotta F, Louvard Y, Lassen JF, Lefèvre T, Finet G, Collet C, Legutko J, Lesiak M, Hikichi Y, Albiero R, Pan M, Chatzizisis YS, Hildick-Smith D, Ferenc M, Johnson TW, Chieffo A, Darremont O, Banning A, Serruys PW, Stankovic G. Percutaneous coronary intervention for bifurcation coronary lesions using optimised angiographic guidance: the 18th consensus document from the European Bifurcation Club. **EuroIntervention**. 2024 Aug 5;20(15):e915-e926. doi: 10.4244/EIJ-D-24-00160. PMID: 38752714; PMCID: PMC11285041. M21

d'Entremont MA, Lee SF, Mian R, Kedev S, Montalescot G, Cornel JH, Stankovic G, Moreno R, Storey RF, Henry TD, Skuriat E, Tyrwhitt J, Mehta SR, Devereaux PJ, Eikelboom J, Cairns JA, Pitt B, Jolly SS. Design and rationale of the CLEAR SYNERGY (OASIS 9) trial: A 2x2 factorial randomized controlled trial of colchicine versus placebo and spironolactone vs placebo in patients with myocardial infarction. **Am Heart J**. 2024 Sep;275:173-182. doi: 10.1016/j.ahj.2024.06.007. Epub 2024 Jun 25. PMID: 38936755. M22

Campo G, Böhm F, Engstrøm T, Smits PC, Elgendy IY, McCann GP, Wood DA, Serenelli M, James S, Høfsten DE, Boxm-de Klerk BM, Banning A, Cairns JA, Pavasini R, Stankovic G, Kala P, Kelbæk H, Barbato E, Srdanovic I, Hamza M, Banning AS, Biscaglia S, Mehta S. Complete Versus Culprit-Only Revascularization in Older Patients With ST-Segment-Elevation Myocardial Infarction: An Individual Patient Meta-Analysis. **Circulation**. 2024 Nov 5;150(19):1508-1516. doi: 10.1161/CIRCULATIONAHA.124.071493. Epub 2024 Sep 1. PMID: 39217603. M21a

Toth GG, Stankovic G. Expanding our understanding on stent expansion. **EuroIntervention**. 2024 Sep 16;20(18):e1127-e1128. doi: 10.4244/EIJ-E-24-00042. PMID: 39279517; PMCID: PMC11384220. M21

Djukic T, Tomasevic S, Saveljic I, Vukicevic A, Stankovic G, Filipovic N. Software for optimized virtual stenting of patient-specific coronary arteries reconstructed from angiography images. **Comput Biol Med**. 2024 Dec;183:109311. doi: 10.1016/j.compbiomed.2024.109311. Epub 2024 Oct 28. PMID: 39467375. M21a

Moreno R, Džavík V, Cairns J, Balasubramanian K, Martínez R, Cantor WJ, Kedev S, Stankovic G, Bertrand O, Pinilla N, Sibbald M, Akl E, Jolly SS. Stent thrombosis in the setting of ST-segment elevation acute myocardial infarction in the contemporary practice: results from the TOTAL randomized trial. **Coron Artery Dis**. 2024 Nov 7. doi: 10.1097/MCA.0000000000001456. Epub ahead of print. PMID: 39506541. M23

Jolly SS, d'Entremont MA, Pitt B, Lee SF, Mian R, Tyrwhitt J, Kedev S, Montalescot G, Cornel JH, Stanković G, Moreno R, Storey RF, Henry TD, Mehta SR, Bossard M, Kala P, Bhindi R, Zafirovska B, Devereaux PJ, Eikelboom J, Cairns JA, Natarajan MK, Schwalm

JD, Sharma SK, Tarhuni W, Conen D, Tawadros S, Lavi S, Asani V, Topic D, Cantor WJ, Bertrand OF, Pourdjabbar A, Yusuf S; CLEAR investigators. Routine Spironolactone in Acute Myocardial Infarction. **N Engl J Med**. 2024 Nov 17. doi: 10.1056/NEJMoa2405923. Epub ahead of print. PMID: 39555814. M21a

Jolly SS, d'Entremont MA, Lee SF, Mian R, Tyrwhitt J, Kedev S, Montalescot G, Cornel JH, Stanković G, Moreno R, Storey RF, Henry TD, Mehta SR, Bossard M, Kala P, Layland J, Zafirovska B, Devereaux PJ, Eikelboom J, Cairns JA, Shah B, Sheth T, Sharma SK, Tarhuni W, Conen D, Tawadros S, Lavi S, Yusuf S; CLEAR Investigators. Colchicine in Acute Myocardial Infarction. **N Engl J Med**. 2024 Nov 17. doi: 10.1056/NEJMoa2405922. Epub ahead of print. PMID: 39555823. M21a

Пројекат: **ИСТРАЖИВАЊЕ МЕХАНИЗАМА РЕДОКС ХОМЕОСТАЗЕ У НЕМАЛИГНИМ И МАЛИГНИМ ОБОЉЕЊИМА УРОГЕНИТАЛНОГ ТРАКТА**

Руководилац: дописни члан Татјана Симић

Сарадници: Ана Савић Радојевић, Марија Пљеша Ерцеговац, Марија Матић, Татјана Ђукић, Весна Ћорић, Ђурђа Јеротић, Тамара Станисављевић

Изучавани су механизами поремећене редокс хомеостазе код болесника са COVID-19, болесника са туморима тестиса и туморима уротелијума. Настављене су активности на следећим пројектима

1) Пројекат „Association of antioxidant enzymes polymorphisms with extracellular vesicles content in CKD patients" (ANTENEVS), Програм сарадње српске науке са дијаспором: ваучери за размену знања.

2) Институционални пројекат МФУБ, број 200110

3) COST акција CA211265:»Personalized medicine in chronic kidney disease: improved outcome based on Big Data»

Simic T., Matic M., Jerotic D. Genetic susceptibility to prostate cancer. In: „Prostate Cancer: Advancements in the pathogenesis, diagnosis and personalized therapy"/ editors Kocic G., Hadzi-Djokic J., Simic T. – **Springer Nature**, 2024. pp 21-42

Simic P., Coric V., Pljesa I., Savic-Radojevic A., Zecevic N., Kocic J., Simic T., Pazin V., Pljesa-Ercegovac M. The Role of Glutathione Transferase Omega-Class Variant Alleles in Individual Susceptibility to Ovarian Cancer (2024) **Int J Mol Sci** 25 (9) art. no. 4986.

Stojkovic Lalosevic M., Coric V., Pekmezovic T., Simic T, Pavlovic Markovic A., Pljesa Ercegovac M. GSTM1 and GSTP1 Polymorphisms Affect Outcome in Colorectal Adenocarcinoma (2024) **Medicina** (Kaunas 60 (4) art. no. 553

ОДБОР ЗА КАРДИОВАСКУЛАРНУ ПАТОЛОГИЈУ

Председник: академик Владимир Кањух

Чланови САНУ академици: Миодраг Остојић (потпредседник), Нинослав Радовановић, Драган Мицић, Миодраг Чолић, Радоје Чоловић,

Небојша М. Лалић, Ђорђе Радак, Небојша Радуновић, Петар Сеферовић, Горан Станковић, Бела Балинт и Душица Лечић Тошевски. Дописни члан: Бранко Белеслин.

Изван САНУ (азбучним редом): Проф.др Небојша Антонијевић, проф.др Милика Ашанин, проф.др Раде Бабић, проф.др Зорана Васиљевић Покрајчић, проф.др Душан Велимировић, проф.др Босиљка Вујисић Тешић, проф.др Љиљана Гојковић Букарица, проф.др Марина Дељанин Илић, проф.др Стеван Илић, др Младен Кочица, др Снежана Кањух (секретар), проф.др Софија Ластић Малетић, проф.др Весна Лачковић, проф.др Горан Милашиновић, проф.др Милан Недељковић, проф.др Александар Нешковић, проф.др Александра Новаковић, проф. др Арсен Ристић, проф.др Синиша Стојковић, проф.др Ђурица Стојшић, проф.др Гордана Теофиловски Парапид, проф.др Слободан Цветковић и проф.др Милица Чоловић.

Инострани чланови: Василиос Танопулос, Еуђенио Пикано, Феликс Унгер, Антонио Коломбо, Гаетано Тиене, Дренка Шећеров Зечевић, Душко Вулић, Александар Лазаревић, Сашко Кедев, Евгениј Шљахто, Брукс Едвардс и Кароль Лапиш.

У Београду, у Свечаној сали САНУ, 12.децембра 2024. у 13 сати одржан је Редовни годишњи састанак Одбора за КВП САНУ у присуству чланова и бројних сарадника Одбора, гостију, заинтересованих колега за предвиђена предавања, укључујући и групу Удружења планинара Србије (који су прочитали оглас у ''Политици''1).

Председник Одбора академик В. Кањух је позвао присутне да минутом ћутања одају пошту академику АНУРС проф. др Дренки Шећеров Зечевић, анатому и кардиоанатому, која се специјално бавила анатомијом коронарних артерија (варијације исходишта и дистрибуције, миокардни мостови и атеросклероза, итд.), која је преминула 22. јуна 2024. у Београду, као и жртвама пада надстрешнице Железничке станице у Новом Саду 1. новембра 2024.

Председник је обавестио присутне о резултатима Избора за нове дописне и редовне чланове САНУ, одржане 7. новембра 2024. Проф. др Бранко Белеслин, интервентни кардиолог, члан Одбора, изабран је за новог дописног члана САНУ. Поред њега, изабрана је за дописног члана проф. др Гордана Коцић, биохемичар из Ниша. За новог редовног члана САНУ (академика) изабрана је проф. др Татјана Симић,

биохемичар (до тада доп. чл. САНУ) и декан Медицинског факултета у Београду.

Састанак Одбора је поздравио у име САНУ, њен генерални секретар академик Небојша М. Лалић, ендокринолог – дијабетолог и сам члан Одбора, пионир кардио-дијабетологије у Р. Србији и Р. Српској. Наиме, дијабетес мелитус типа 2 знатно отежава извесна кардиоваскуларна обољења и главни је узрок смрти ових болесника. Сходно томе, овим болесницима се истовремено баве дијабетолози и кардиолози. Због тога је у свету дошло до оснивања нове субспецијализације ендокринологије и кардиологије--кардио-дијабетологије.

Председник САНУ академик Зоран Кнежевић (који је 2023. поздравио Прославу „41. године успешног рада Обора за КВП САНУ“) присуствовао је Састанку Одбора као и коктелу у Салону клуба САНУ, дискутујући са члановима Одбора.

Председништво састанка, слева-надесно: Академик EAS, проф. др Негослав Остојић, извршни директор ECPD; проф. др Синиша Стојковић, интервентни кардиолог, експерт за отварање тоталних коронарних оклузија, члан Одбора; академик Миодраг Чолић, имунолог, члан Одбора; академик Јован Хаџићокић, уролог; проф. др Љиљана Гојковић Букарица, фармаколог, члан Одбора; проф. др Арсен Ристић, интервентни кардиолог, експерт за плућну хипертензију, срчану слабост и болести миокарда и перикарда, члан Одбора; академик САНУ, Иностр. чл. АНУРС и Почасни чл. Мађарске академије наука Владимир Кањух, кардиоваскуларни патолог, председник Одбора; академик Горан Станковић, експерт за стентовање у бифуркацијама коронарних артерија, члан Одбора; академик МАНУ Сашко Кедев, интервентни кардиолог, освајач 12 од 14 планинских врхова у свету преко 8000м (укључујући и Mont Everest), инострани члан Одбора; проф. др Бранко Белеслин, новоизабрани доп. чл. САНУ, интервентни кардиолог, експерт за коронарну физиологију, коаутор последипломских уџбеника кардиологије, члан Одбора; академик АНУРС Душко Вулић, кардиолог, експерт превентивне кардиологије, инострани члан Одбора; проф. др Сњежана Поповић Пејичић, доп. чл. АНУРС, ендокринолог-дијабетолог; Прим. др Момир Пушац, глав. и одг. уредник сајног часописа „Medici.com“ (Бања Лука).

Под првом тачком Дневног реда „Академици В. Кањух и М. Остојић, др С. Кањух: Извештај о раду Одбора у 2024. (укључујући

и писање књиге: В. Кањух, С. Кањух „Првих 42 године успешног рада Одбора за кардио-васкуларну патологију САНУ“) речено је да Одбор успешно одржава свој положај као кровна институција српске интегралне кардиологије. Био је покровитељ или коорганизатор свих важнијих састанака српских кардиолога. Поред осталог, одржан је и Заједнички симпозијум одбора за КВП САНУ и АНУРС на XXV конгресу кардиолога Србије 24 – 26.октобар 2024. у Београду. Посвећен животу и раду преминулом академику АНУРС, иностраном члану Одбора Дренки Шећеров Зечевић и још три теме. Такође, Одбор је имао покровитељство над XV2 летњој интернационалној кардиолошкој школи ECPD 24 – 28. јун 2024. у Бечићима. На њој је академик В.Кањух такође говорио о Дренки Шећеров Зечевић. Предавачи из Одбора у Школи били су: В.Кањух, М.Остојић, Д.Вулић, Б.Белеслин и М.Недељковић. Одбор је дао подршку Деветом конгресу 34. Chapter American College of Cardiology за Србију и Р. Српску у Београду 29 – 30.марта 2024. Проф. др Зорана Васиљевић, члан Одбора одржала је Симпозијум у Академији медицинских наука СЛД ‘’Коронарна болест и атријална фибрилација код жена – Шта је другачије?’’ 29.фебруара 2024. у Београду. У сарадњи са Одбором и Удружењем жена. Одбор ради на писању цитиране књиге о Историјату Одбора: Концепција и садржај књиге и шта још треба да уради аутори и сви чланови Одбора како би она изашла крајем 2025.

Под другом тачком Дневног реда „Академик Г. Станковић (добитник Награде за животно дело Интервентних кардиолога Индије – Скулптура срца у сребру): Стентологија у свету и код нас“, председник В. Кањух је указао да се сада нестабилна ангина пекторис и опасност од инфаркта миокарда лече по принципу ‘’време је мишић’’, тј. потребно је да болесник што пре дође у салу за катетеризацију, где ће се урадити коронарографија и, ако је потребно, критично локализовано сужење коронарне артерије уклонити стентом. Будући да се тако ради свуда у свету настала је наука стентологија, која је морала да решава и посебне проблеме, као што је то уградња одговарајућег стента истовремено на стаблу и рачвању коронарне артерије. У том смислу створен је одговарајући Европски клуб за стентовање на рачвама коронарних артерија. Један од председника Европског клуба је био и наш академик Горан Станковић. У

свом изванредном предавању је упознао слушаоце како се све то ради и који проблеми су тек у решавању.

Под трећом тачком Дневног реда „Академик МАНУ С. Кедев: Између живота и смрти (освајање 12 од 14 постојећих планинских врхова у свету изнад 8000 метара укључујући Mount Everest)“, председник В. Кањух је у коментару рекао следеће: Обичан човек се плаши успона на велике висине – ‘’живим у долини лепо и није ми потребно да се пењем на неку висину да бих то видео’’. Планинар Херцог је у једном свом предавању изнео огромне тешкоће оваквих успона, лично су му ампутирани поједини промрзли прсти. Једна слушатељка је то усплахирено коментарисала: ‘’Зашто се уопште пењете на те висине, када је то опасно по живот и здравље? Херцог је одговорио: ‘’Зато што те висине постоје’’! Одговор показује смелост и одважност Homo Sapiens-a да савлада све препреке и постане господар планете. Пре 200.000 година, међу мајмунима приматима појавила се мутацијом ‘’наказа’’ – мајмун са великом лобањом, али која је омогућила да се у њој развије и велики мозак. Шимпанза и Homo Sapiens имају у 98,8% случајева исти генотип, али је шимпанза остао да живи на дрвећу а човек је стигао и на месец. Академик Кедев је неустрашиви планинар светског гласа. Познат као интервентни кардиолог, бивши кандидат за председника Р. Македоније, а његова супруга проф. др Ганка Цветанова је била министарка културе у Влади Р. Македоније. У сјајном предавању, посебно су била интересантна његова филозофска размишљања о томе шта закључује и осећа човек у остваривању таквих планинарских подвига.

Кањух В, Вулић Д, Пушац М, Кањух С, Милошевић Љ, Марковић Љ. XV јубиларна интернационална летња кардиолошка школа ‘’Превенција, откривање и менаџмент кардиоваскуларних обољења’’ Европског центра за мир и развој Универзитета за мир Уједињених Нација. Бечићи (Хотел ‘’Сплендид’’), ЦГ 24 – 28.јун 2024.// Kanjuh V, Vulić D, Pušac M, Kanjuh S, Milošević Lj, Marković Lj. XV Jubilee International Summer School of Cardiology ’’Prevention, Detection and Management of Cardiovascular Diseases’’ European Center for Peace and Development of the United Nations University ofr Peace. Bečići (Hotel ’’Splendid’’). Montenegro, June 24-28, 2024.(Bilingvalni tekst). **Medici.com** (Banja Luka,R.Srpska) 2024;XXI(125):62-70.

ОДБОР ЗА ИМУНОЛОГИЈУ И АЛЕРГОЛОГИЈУ

Председник: академик Миодраг Чолић

Заменик: академик и члан Бела Балинт

Чланови: академик Небојша Лалић, дописни члан Татјана Симић, др Сергеј Томић, проф. др Драгана Вучевић, проф. др Владимир Трајковић,

др Ђорђе Миљковић, проф. др Немања Дамњанов, проф. др Бранка Боначи Николић и др Љиљана Софронић Милосављевић

Најзначајнија делатност Одбора је била промоције научних истраживања у области имунологије и алергологије. Одбор је одржао у САНУ научни састанак посвећен Светском дану имунологије (25.04. 2024) у сарадњи са Друштвом имунолога Србије. Представљени су најзначајнији резултати, пре свега млађих истраживача, који су објављени у престижним међународним часописима.

Академик Миодраг Чолић је као стални представник САНУ у Интеракадемиском партнерству, Интернационалном савету за науку, Европске радне групе Интернационалног савета за науку, и Европском фонду за науку (ЕСФ) учествовао на више он лине састанака, као и Годишкој скупштини ЕСФ у Стразбуру. Такође, на Европском конгресу имунолога у Даблину представио је два рада. На Конгресу је учествовао и већи број чланова Одбора.

ОДБОР ЗА ТУМОРЕ УРОГЕНИТАЛНОГ СИСТЕМА

Председник: академик Јован Хаци-Ђокић

Чланови: академик Зоран Ковачевић, академик Владимир Кањух,

академик Татјана Симић, проф. др Драгослав Башић, проф. др Миодраг Аћимовић,

проф. др Дејан Драгичевић, проф. др Иван Игњатовић, проф. др Јасмина Марковић-Липковски, проф. др Љубинка Величковић, проф. др Зоран Џамић, проф. др Саша Војинов, доцент др Александар Јаничић, доцент др Весна Ђорић, проф. др Андреј Вељковић, доцент др Сања Станковић

Карцином простате остаје један од најзначајнијих проблема јавног здравља, упркос напретку у дијагностици, укључујући скрининг са новим маркерима, као и у терапији. Формирање и одрживост интегративног приступа карциному простате, као једној од најчешћих масовних незаразних болести и једног од највећих глобалних проблема човечанства, захтева постојање тачних и квалитетних података, кроз формирање епидемиолошких регистара у односу на све детерминанте карцинома и демографске карактеристике пацијената. Стећи добар увид у етиологију карцинома, корак је напред ка његовој контроли, пре свега кроз адекватну превенцију и одговарајућу рану дијагностику и терапију. Инциденца карцинома простате се значајно повећава са старењем. Релативно ниска инциденца је код особа млађих од 50 година, стога особе старије од 50 година треба редовно да прате своје здравствено стање. Комбинација генетских фактора, животних стилова и штетних фактора

околине или радне средине заједнички оркестрира у развоју ове болести. Нови биомаркери су корак напред ка персонализованој, тј прецизној терапији, омогућавају прецизнији приступ лечењу и бољу прогнозу за пацијенте. Са даљим истраживањима у области имунотерапије, генетских терапија и циљаних третмана, вероватно ће бити постигнути значајни напреци у смањењу смртности од овог карцинома. Поред стандардних клиничких претрага, као и нивоа PSA, новији маркери, попут PCA3, гентских маркера, маркера транскриптомике и протеомике, у последње време велики значај се придаје епигенетским детерминантама, будући да су то саставни делови епидемиологије карцинома простате. Одређене генетске варијације могу повећати ризик од карцинома простате. Од епигенетских фактора у експозомици бактерије и вируси који доводе до хроничне инфламације и инфекције могу бити у преко 15% фактори ризика. Највероватнији разлог је поремећај пролиферације и апоптозе. Од епигенетских фактора значајна је нутригеномика, где дијета богата црвеним месом и засићеним мастима може повећати ризик од карцинома простате. Фактори радне и животне средине, изложеност токсинима и пушење су фактори који се могу избећи и треба радити на превенцији ових фактора ризика.

Поглавља у међународним монографијама и часописима на SCI

Hormone therapy for advanced prostate cancer. Chapter 15 (66 pages) in Book: Prostate Cancer: **Advancements in the Pathogenesis, Diagnosis and Personalized Therapy** Editors: Kocic G, Hadzi-Djokic J, Simic T. ISBN 978-3-031-51711-2; DOI : 10.1007/978-3-031-51712-9. M13 Springer

Kocic G, Hadzi-Djokic J, Colic M, Veljkovic A, Tomovic K, Roumeliotis S, Smelcerovic A, Liakopoulos V. The Role of Nucleases Cleaving TLR3, TLR7/8 and TLR9 Ligands, Dicer RNase and miRNA/piRNA Proteins in Functional Adaptation to the Immune Escape and Xenophagy of Prostate Cancer Tissue. **Int J Mol Sci**. 2022 Dec 28;24(1):509. doi: 10.3390/ijms24010509. (https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/36613950/) M21

M23.Pavlovic D, Ristic S, Djukanovic L, Matic M, Kovacevic M, Pljesa-Ercegovac M, Hadzi-Djokic J, Savic-Radojevic A, Djukic T. The GSTO2 (rs156697) Polymorphism Modifies Diabetic Nephropathy Risk. **Medicina** (Kaunas). 2023 Jan 13;59(1):164. doi: 10.3390/medicina59010164. PMID: 36676788; PMCID: PMC9865841.

Dragoslav Bašić 1,2 , Aleksandar Skakić 1,2 , Miloš Stević 1,3 , Aleksandra Ignjatović 1,4 , Žarko Mirković 5 ,Ivan Ignjatović1,2, Jovan Janić2, Andrej Veljković6, Ljubinka Janković-Veličković1,7, Jovan Hadži-Đokić. Open retropubic radical prostatectomy versus

external beam radiation therapy for localized prostate cancer – patient reported outcomes. **Srpski arhiv za celok lekarstvo** 2024. M23

DOI: https://doi.org/10.2298/SARH230914099B (M23) article

Национална монографија

Hadži-Đokić J., Kocić G. **EPIDEMIOLOGIJA TUMORA UROGENITALNOG SISTEMA** (urednici: Simić T, Hadži-Đokić J.)

Публикације и презентације сарадника на пројекту:

Veljkovic Andrej Oxidative stress, redox signaling and apoptosis in prostate cancer development and progression Chapter 4 (38 pages) **Prostate Cancer: Advancements in the Pathogenesis, Diagnosis and Personalized Therapy** Editors: Kocic G, Hadzi-Djokic J, Simic T. ISBN 978-3-031-51711-2; DOI : 10.1007/978-3-031-51712-9. M11 Springer

Вељковић Андреј. НОВИ АСПЕКТИ УЛОГЕ КСАНТИН ОКСИДАЗЕ У КАНЦЕРОГЕНЕЗИ. ДА ЛИ СМО НА ПРАГУ НОВОГ ТЕРАНОСТИЧКОГ МАРКЕРА? **Монографије научних скупова АМН СЛД**. 2023:11(1), 59-77. M44 http://amnsld.in.rs/wp-content/uploads/2024/01/Monografija-vol.-11-br-1-2023.pdf

Kocic Gordana Epigenenomics, transriptomics and translational control in prostate cancer Chapter 5 (74 pages) **Prostate Cancer: Advancements in the Pathogenesis, Diagnosis and Personalized Therapy** Editors: Kocic G, Hadzi-Djokic J, Simic T. ISBN 978-3-031-51711-2; DOI : 10.1007/978-3-031-51712-9. M11 Springer

Jovanović D, Aćimović M, Pejčić T, Milojević B, Čegar B, Zeković M, Lisičić N, Džamić Z, Marić G. Comprehensive Evaluation of Quality of Life in Penile Cancer Patients following Surgical Treatment. **Healthcare** (Basel). 2023 Dec 4;11(23):3091. doi: 10.3390/healthcare11233091. PMID: 38063659; PMCID: PMC10705889. M22

Prijovic N, Acimovic M, Santric V, Stankovic B, Nikic P, Vukovic I, Radovanovic M, Kovacevic L, Nale P, Babic U. The Impact of Variant Histology in Patients with Urothelial Carcinoma Treated with Radical Cystectomy: Can We Predict the Presence of Variant Histology? **Curr Oncol**. 2023 Sep 27;30(10):8841-8852. doi: 10.3390/curroncol30100638. PMID: 37887538; PMCID: PMC10605515.

M23

Bašić D, Ignjatović I, Janković Veličković L, Veljković A. Molecular Characterization of Microrna Interference and Aristolochic Acid Intoxication Found in Upper Tract Urothelial Carcinoma in Patients with Balkan Endemic Nephropathy: A Systematic Review of the Current Literature. **Balkan J Med Genet**. 2023 May 2;25(2):105-111. doi: 10.2478/bjmg-2022-0027. PMID: 37265966; PMCID: PMC10230835.

M52

Dinic Lj, Ignjatovic I, Basic D, Dinic V, Veljkovic A et al. UTICAJ ANDROGENE DEPRIVACIONE TERAPIJE I OTVORENE RADIKLANE RETROPUBIČNE PROSTATEKTOMIJE NA SIMPTOME DONJEG URINARNOG TRAKTA KOD

BOLESNIKA SA KARCINOMOM PROSTATE M52 DOI: 10.5633/amm.2023.0409 https://publisher.medfak.ni.ac.rs/AMM_1/prihvaceni3.html

ОДБОР ЗА МУЛТИДИСЦИПЛИНАРНА ИСТРАЖИВАЊА ШЕЋЕРНЕ БОЛЕСТИ

Председник: академик Небојша М. Лалић

Чланови: академик Владимир Кањух, академик Владимир С. Костић, академик Миодраг Остојић, академик Владимир Бумбаширевић, академик Драган Мицић, академик Миодраг Чолић, академик Душица Лечић Тошевски, академик Петар Сеферовић, академик Небојша Радуновић, академик Ђорђе Радак, академик Горан Станковић, академик Марко Бумбаширевић, Бранко Белеслин, дописни члан

Сарадници изван САНУ: Проф. др Александра Јотић, Проф. др Катарина Лалић, Проф др Милан Недељковић, Проф др Марина Светел, Проф др Елка Стефанова, Проф др Марија Мостарица Стојковић и Проф. др Иванка Марковић

Одбор је у току 2024. године наставио рад на развоју мултидисциплинарног приступа у изучавању шећерне болести. Поред тога, чланови Одбора су држали предавања у оквиру 60. конгреса Европске асоцијације за студију дијабетеса у септембру, на годишњем састанку АТТД у фебруару, као и на симпозијуму АНУРС у Бања Луци. Такође, предавања су одржана и на интернационалним дијабетолошким састанцима у Италији, Румунији, Чешкој Републици, Индији, Македонији, Хрватској, Републици Српској и Црној Гори.

Schnell O, Barnard-Kelly K, Battelino T, Ceriello A, Larsson HE, Fernández-Fernández B, Forst T, Frias JP, Gavin JR 3rd, Giorgino F, Groop PH, Heerspink HJL, Herzig S, Hummel M, Huntley G, Ibrahim M, Itzhak B, Jacob S, Ji L, Kosiborod M, Lalic N, et al. CVOT Summit Report 2023: new cardiovascular, kidney, and metabolic outcomes. **Cardiovasc Diabetol**. 2024 Mar 19;23(1):104. (M21a, IF 8.5)

Gavin JR, Rodbard HW, Battelino T, Brosius F, Ceriello A, Cosentino F, Giorgino F, Green J, Ji L, Kellerer M, Koob S, Kosiborod M, Lalic N, Marx N, et al. Disparities in prevalence and treatment of diabetes, cardiovascular and chronic kidney diseases - Recommendations from the taskforce of the guideline workshop. **Diabetes Res Clin Pract**. 2024 May;211:111666. (M21, IF 6.1)

Seferović PM, Paulus WJ, Rosano G, Polovina M, Petrie MC, Jhund PS, Tschöpe C, Sattar N, Piepoli M, Papp Z, Standl E, Mamas MA, Valensi P, Linhart A, Lalić N, Ceriello A, Döhner W, Ristić A, Milinković I, Seferović J, Cosentino F, Metra M, Coats AJS. Diabetic myocardial disorder. A clinical consensus statement of the Heart Failure Association of the

ESC and the ESC Working Group on Myocardial & Pericardial Diseases. **Eur J Heart Fail**. 2024 Jun 19. doi: 10.1002/ejhf.3347. Online ahead of print (M21a, IF 16.9)

Janez A, Muzurovic E, Bogdanski P, Czupryniak L, Fabryova L, Fras Z, Guja C, Haluzik M, Kempler P, Lalic N, Mullerova D, Stoian AP, Papanas N, Rahelic D, Silva-Nunes J, Tankova T, Yumuk V, Rizzo M. Modern Management of Cardiometabolic Continuum: From Overweight/Obesity to Prediabetes/Type 2 Diabetes Mellitus. Recommendations from the Eastern and Southern Europe Diabetes and Obesity Expert Group. **Diabetes Ther**. 2024 Sep;15(9):1865-1892. (M23, IF 2.8)

Lalić K, Popović L, Singh Lukač S, Rasulić I, Petakov A, Krstić M, Mitrović M, Jotić A, Lalić NM. Practicalities and importance of assessing urine albumin excretion in type 2 diabetes: A cutting-edge update. **Diabetes Res Clin Pract**. 2024 Sep;215:111819. (M21, IF 6.1)

Lalić NM, Jotić A, Lukić L, Miličić T, Maćešić M, Stanarčić Gajović J, Stoiljković M, Milovančević M, Rafailović Cvetković D, Lalić K. Glucose lowering drug or strategy dependent impact of weight reduction on the prevention of CVD outcomes in Type 2 diabetes: a systematic review of CVOTs. *Diabetes Res Clin Pract*. 2024 Oct;216:111816. (M21, IF 6.1)

Heald AH, Stedman M, Warner-Levy J, Belston L, Paisley A, Jotic A, Lalic N, Gibson M, Habte-Asres HH, Whyte M, Forbes A. Unveiling the Spectrum of Glucose Variability: A Novel Perspective on FreeStyle Libre Monitoring Data. **Diabetes Ther**. 2024 Dec;15(12):2475-2487. (M23, IF 2.8)

Radmilović, M.D., Ilić, V.L., Trivanović, D. Petakov A, Lalic K, Rabasovic MD, Krmpot AJ, Drvenica IT. Elongation index derivative as a potential hemorheological parameter in a diffraction analysis of diabetes mellitus patients' erythrocytes. **Opt Quant Electron** 56, 1225 (2024). https://doi.org/10.1007/s11082-024-06973-9 (M22, IF 3.3)

ОДБОР ЗА ЕНДОКРИНОЛОГИЈУ И УТИЦАЈ ПРИРОДНИХ ФАКТОРА

Председник: академик Драган Мицић

Чланови: академик Драган Мицић, академик Владимир Кањух, академик Владимир Костић, академик Небојша Лалић, ррроф. др Мирјана Шумарац-Думановић, проф. др Снежана Половина, проф. др Александра Кендерешки, проф. др Ђуро Мацут, проф. др Милош Жарковић, проф. др Катарина Лалић, проф. др Александра Јотић

У току 2024. године Одбор за ендокринологију и утицај природних фактора организовао је 1 Новембра 2024 Симпозијум са међународним учешћем: Гојазност, метаболички синдром и предијабетес у свечаној сали САНУ. На симпозијуму је учествовало двадесет један реномирани експерт из САНУ, Бразила, Републике Српске, Медицинског факу лтета у Београду и Медицинског факултета у Новом Саду. Међу предавачима

је било и седам чланова Одбора за ендокринологију и факторе спољашње средине. Током предавања на научном скупу су саопштена нова сазнања о будућности терапије гојазности, примени вештачке интелигенције, новим лековима у терапији гојазности , лечењу дијабетеса у гојазности, вези гојазности и менопаузе, гојазности и кардиоваскуларном систему, инкретинима, баријатријској хирургији, гојазности и кардиореналном ризику, липидима и гојазности, метформину и метаболичком синдрому те медитеранској исхрани и метаболичком синдрому.

У току 2024 године изашао је зборник са претходног научног скупа : Новине у гојазности које је организовао Одбор за гојазност и факторе спољашње средине 9 Новембра 2023. (Књига Научни скупови: CCXXI; Одељење медицинских наука Књига 13), САНУ Београд 2024.

ОДБОР ЗА ХУМАНУ РЕПРОДУКЦИЈУ

Председник: академик Небојша Радуновић

Чланови: академици Владимир Кањух, Владимир Костић, Драган Мицић, Миодраг Чолић, Јован Хаџи-Ђокић, Небојша Лалић, Ђорђе Радак, Душица Лечић-Тошевски и иностранu члан САНУ Вељко Влаисављевић

Изван САНУ (азбучним редом): проф. др Слободан Арсенијевић, проф. др Тихомир Вејновић, проф. др Саша Кадија, проф. др Оливера Контић, др Даница Маринац-Дабић, др Јелена Мартиновић, проф. др Жељко Миковић, проф. др Снежана Ракић и проф. др Ненад Шуловић

Као резултат сарадње Одбора за хуману репродукцију САНУ и Српске асоцијације за гинеколошку и репродуктивну ендокринологију (САГРЕ) одржани су бројни стручни и научни састанци са циљем идентификације најзначајнијих проблема у домену фертилитета мушкараца и жена у Србији, а у циљу креирања и развоја одговарајућих стратегија које би омогућиле смањење инфертилитета у нашој популацији, који се почео издвајати као значајан медицински и друштвени проблем.

Одбор за хуману репродукцију активно је радио на умрежавању стручњака из ове области међусобно, али и са научном дијаспором и стручњацима из иностранства, а у циљу промоције заједничких истраживања и оснаживања наше научне заједнице која се примарно бави хуманом репродукцијом за конкурисање на Европским и међународним конкурсима.

Одбор за хуману репродукцију посебно је анализирао учешће и удео научних истраживања повезаних са хуманом репродукцији, и нарочито репродуктивном ендокринологијом у актуелним истраживањима које

се спроводе у Србији. Закључено је да је потребно додатно оснаживање заједнице и већи удео истраживања у овим областима.

Посебну пажњу Одбор је посветио развоју научног подмлатка, кроз активан рад на успостављању нових и јачању постојећих канала за усавршавање нашим младих лекара и истраживача на почетку њихове каријере у водећим центима у свету.

Резултати истраживања у сарадњи са Лабораторијом за неурофизиологију Института за медицинску физиологију приказани су и у радовима:

Rasic-Markovic A, Djuric E, Skrijel D, Bjekic-Macut J, Ignjatovic Dj, Sutulovic N, Hrncic D, Mladenovic D, Marković A, Radenković S, Radić L, Radunovic N, Stanojlovic O. Neuroactive steroids in the neuroendocrine control of food intake, metabolism, and reproduction. **Endocrine** 2024; 85(3):1050-1057.

Vasović D, Stanojlović O, Hrnčić D, Šutulović N, Vesković M, Ristić AJ, Radunović N, Mladenović D. Dose-Dependent Induction of Differential Seizure Phenotypes by Pilocarpine in Rats: Considerations for Translational Potential. **Medicina** 2024; 60(10):1579.

Hrnčić D, Šutulović N, Bošković V, Mirković M, Vesković M, Mladenović D, Dodurga Y, Seçme M, Radunović N, Macut Dj, Rašić-Marković A, Stanojlović O. Ferulic acid supplementation ameliorates lindane neurotoxicity: the effects on anxiety-like behavior. **FENS forum** 2024, Vienna, Austria, June 25th-29th 2024. EAbstract book.

Stanojlović O, Šutulović N, Grubač Ž, Vesković M, Mladenović D, Dodurga Y, Seçme M, Macut Dj, Radunović N, Rašić-Marković A, Hrnčić D. Lindane toxicity amelioration by delta sleep peptide supplementation: advanced EEG study. **FENS forum** 2024, Vienna, Austria, June 25th-29th 2024.E Abstract book.

Hrnčić D, Šutulović N, Mirković M, Bošković V, Vesković M, Mladenović D, Dodurga Y, Seçme M, Radunović N, Rašić-Marković A, Stanojlović O. Seizure susceptibility modulation by ferulic acid supplementation: results of EEG study in a model of lindane – induced refractory seizures. **Epilepsy Conference** 2024, Lisabon, Portugal, 5-7 June 2024, Abstract Book.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ОБРАЗОВАЊЕ

Председник: академик Владимир Бумбаширевић

Активност чланова Академијског одбора за образовање током 2024. године била је највећим делом усмерена ка организацији научно стручних дебата под називом Разговори о образовању у САНУ заједно са Академијским одбором за високо образовање. Основни циљ ових дебата је идентификовање главних узрока настанка неког одређеног проблема, те формулација конкретних предлога за његово превазилажење. Током

2022. године одржане су две дебате, а у 2023. године одржане су такође две дебате, трећа и четврта.

У 2024. години, одржан је заједнички састанак два Академијска одбора, на коме су разматрани резултати наших ученика на међународним тестирањима способности читања (PIRLS – способност читања на крају IV разреда основне школе и PISA – способност читања на узрасту од 15 година). После два уводна излагања (Проф. др Светлана Томић и др Јелена Стевановић) развијена је дискусија у којој су анализирани узроци слабих резултата наших ученика, као разматрање неопходних промена у систему образовања.

Поред тога, неколико чланова АО за образовање учествовало је у жирију за доделу награде „Просветитељ" коју додељује Фондација „Алек Кавчић". Свечана додела ове награде одиграла се у Свечаној сали САНУ 3. октобра 2024.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА СРПСКО ПИТАЊЕ

Председник: академик Владимир С. Костић

Чланови: академик Зоран В. Поповић, академик Љубомир Максимовић, академик Зоран Кнежевић, академик Стеван Пилиповић, академик Градимир Миловановић, академик Владимир Стевановић, академик Зоран Љ. Петровић, академик Драган Мицић, академик Злата Бојовић, академик Коста Чавошки, академик Михаило Војводић, академик Милан Лојаница, академик Зоран Радовић, дописни члан Владица Цветковић, академик Милош Ђуран, академик Слободан Вукосавић, академик Владимир Бумбаширевић, академик Небојша Радуновић, академик Зоран Кривокапић, академик Љубиша Ракић, академик Миро Вуксановић, дописни члан Љубинко Раденковић, академик Александар Костић, академик Часлав Оцић, академик Гојко Суботић, академик Љубодраг Димић, дописни члан Мира Радојевић, дописни члан Драган Војводић, академик Славенко Терзић, академик Светислав Божић.

Секретар: Бранка Поповић.

Одбор је образован ради интердисциплинарног, научно утемељеног проучавања низа питања и области од виталног интереса за Србију, у које спадају: питање Косова и Метохије, положаја српског народа у суседним земљама; заштита културно-уметничке баштине и утврђивање њеног српског идентитета, историјски, уставно-правни, економски и религијски аспекти, гео-стратегијско опредељење, питање језика и

демографско питање, корпус људских права, безбедност, међународни односи, нематеријално наслеђе, ресурси и друга.

У 2023. години одржана су три састанка: један ванредни (13. марта), и два редовна (16. маја и 9. октобра) на којима се разговарало о начину и обиму оглашавања Академије поводом збивања на Косову и Метохији, узрокованих деловањем међународне заједнице.

ОДЕЉЕЊЕ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

ОДБОР ЗА ОНОМАСТИКУ

Председник: академик Александар Лома

Чланови: академик Љубинко Раденковић, академик АНУРС Слободан Реметић, †проф. др Драгољуб Петровић, †проф. др Радојица Јовићевић, др Звездана Павловић, научни саветник, проф. др Мато Пижурица, проф. др Недељко Богдановић, др Јованка Радић, научни саветник, проф. др Владимир Поломац и др Мирјана Петровић-Савић, виши научни сарадник (секретар Одбора).

Сарадници: Снежана Петровић, Ана Шпановић, Јована Тодорић, Матија Нешовић, Ленка Бајчетић, Мирјана Обрадовић и Тамара Минић.

Напомена: у овој години Одбор је изгубио два своја дугогодишња члана, заслужна ономастичара, проф. др Драгољуба Петровића и проф. др Радојицу Јовићевића.

Пројекат: **ОНОМАСТИЧКА ИСТРАЖИВАЊА СРПСКОГ ЈЕЗИЧКОГ ПРОСТОРА И ИЗДАВАЊЕ ЧАСОПИСА „ОНОМАТОЛОШКИ ПРИЛОЗИ“**

Руководилац: академик Александар Лома

У протеклој години није било теренских истраживања.

Склопљен је и припремљен за штампу двоброј XXVIII–XXIX Ономатолошких прилога за 2025. годину. Започело се прикупљање радова за XXX књигу часописа. Подразумева се да су сви чланови Одбора позвани да најаве своје прилоге.

Настављен је рад на Речнику старосрпских личних имена.

Настављена је сарадња са Аудиовизуелним архивом и центром за дигитализацију САНУ. Након што је Одбору за ономастику предата скенирана грађа са терена Косова и Метохије (око 250 000 ономастичких података), наставило се са скенирањем грађе из других делова Србије и

бивше Југославије (досад је скенирано око 205 000, а остало је још да се скенира око 245 000 ономастичких података).

У сарадњи са Одсеком за дигитализацију Института за српски језик САНУ радило се на креирању базе и апликације за унос ономастичке грађе. Рад се састојао из следећег:

– дефинисање корисничког интерфејса неопходног за унос података у базу;

– прва фаза имплементације модела базе ономастичке грађе; тестирање и дорада апликације за унос ономастичке грађе;

– усавршавање модела за базу ономастичке грађе;

– имплементација друге фазе апликације за унос ономастичке грађе; тестирање и усавршавање друге фазе апликације за унос ономастичке грађе;

– припрема за инсталирање и инсталирање (deployment) апликације за унос ономастичке грађе на сервер;

– тестирање функција апликације на серверу;

– тестирање апликације за унос ономастичке грађе у корисничком окружењу.

ОДБОР ЗА КРИТИЧКА ИЗДАЊА СРПСКИХ ПИСАЦА

Председник: академик Злата Бојовић

Чланови: дописни члан Миливој Ненин,

проф. др Љиљана Јухас-Георгиевска, проф. др Томислав Јовановић, проф. др Зорица Несторовић

У 2024. години за новог члана Одбора изабран је дописни члан САНУ Миливој Ненин.

Последњих година било је застоја у раду Одбора, а многе околности су се измениле (неки од носилаца предвиђених критичких издања више нису у животу, нека од предвиђених издања која су била започета у оквиру Одбора, појавила су се у другом облику изван Академије, али не према Начелима САНУ за критичка издања).

Током 2024. године израђен је пресек ранијих активности Одбора, како би се рашчистиле недоумице и могли да се сачине нови планови. Установљено је да критичко издање дела Јована Стерије Поповића, после смрти академика Мирона Флашара, нико није преузео на даљи рад (иначе, изван тога плана израђено је и објављено добро издање Стеријиних дела) и да се сада не планира критичко издање дела овога писца. Критичко издање Бранковићевих хроника, које је почела да ради 1998. проф. др Ана

Кречмер (Бохум) низ година је у застоју а од аутора нема обавештења у којој је фази рада.

Сагледавајући пре свега потребу да се што пре настави са критичким издањима српских писаца јер њихово непостојање оставља слободан простор тенденденцијама да се ревидира историје српске књижевности Одбор сматра да пажњу треба посветити, не запостављајући тзв. ''стару'', новој српској књижевноси.

Осим тога, Одбор сматра да је потребно да се сачини тематски зборник, или одржи скуп, на тему историје и теорије текстологије (са посебним освртом на теоријске новине у овој области).

Одбор је за критичка издања (појединих дела или целовитог дела) на којима би се радило у наредним годинама, сачинио списак писаца чија би дела требало да добију критичка издања: Бранко Ћопић, Васко Попа, Стеван Раичковић, Бранислав Нушић, Јован Дучић, Душан Срезојевић (за критичко издање Д. Срезојевића пријавио се дописни члан Миливој Ненин, уз сарадњу проф, др Зорице Хаџић-Радовић).

Чланови Одбора су у протеклој години објавили већи број радова, од којих су неки непосредно из области издавања књижевних текстова.

ОДБОР ЗА ИЗРАДУ РЕЧНИКА СРПСКОХРВАТСКОГ КЊИЖЕВНОГ И НАРОДНОГ ЈЕЗИКА САНУ

Председник: академик Милосав Тешић

Чланови: академик Александар Лома, академик Слободан Реметић, др Даринка Гортан Премк, др Драгољуб Петровић, др Мато Пижурица, др Љубомир Поповић, др Мирослав Николић, др Милица Радовић Тешић, др Душко Витас и др Нељо Јошић (у својству руководиоца Одсека за лингвистичка истраживања савременог српског језика и израду *Р. САНУ*).

Пројекат: **ИЗРАДА РЕЧНИКА СРПСКОХРВАТСКОГ КЊИЖЕВНОГ И НАРОДНОГ ЈЕЗИКА САНУ**

Током 2024. године рад на изради Речника САНУ одвијао се у фазама и по устаљеном поступку.

1. Припрема 22. књиге Речника САНУ у потпуности је завршена. Рукопис је достављен изабраној штампарији и ту је урађен први отисак. Рукопис се, дакле, налази у штампи.

2. Рад на осталим књигама одвијао се у фазама:

23. књига (П-80б – П-105) (послужити (се) – преглед): 4 секције се налазе у фази редакције; 1 секција у фази прве суредакције; за 20 секција

урађене су обе суредакције; започето је рецензирање секција које су прошле фазу суредакције;

24. књига (П-106 – П-130) (прегледавање–прибранити): 8 секција се налази у фази осовне обраде; 3 секције у фази помоћне редакције; 2 секције у фази редакције; 4 секције су на првој или другој суредакцији; за 8 секција урађене су обе суредакције;

25. књига (П-131 – П-155) (прибрано–): 14 секција у фази је основне обраде; 3 секције у фази помоћне редакције; 3 секције у фази редакције.

Предвиђа се да ће свака појединачна књига обухватити око 25 секција, што значи да се у фази лексикографске обраде налази на десетина хиљада речи које отпочињу на слово П (од речи послужити се до речи прњуп).

ОДБОР ЗА НАРОДНУ КЊИЖЕВНОСТ

Председник: дописни члан Љубинко Раденковић

Чланови**:** Академик Злата Бојовић, Академик Злата Бојовић, др Лидија Делић, проф. др Соња Петровић, проф. др Немања Радуловић, проф. др Бошко Сувајџић

Сходно дугорочном опредељењу Одбора да припрема и са научним коментарима објављује што комплетнији корпус српске народне књижевности по врстама (жанровима), током 2024, урађена су два планирана посла:

1) Припремљен је рукопис књиге Српска демонолошка предања, који обухвата рукописне и штампане изворе од половине XIX века до данас, предговор, коментаре и библиографију (Љ. Раденковић и Д. Ђурић);

2) Одржан је Округли сто Предања као посебна врста народне књижевности (САНУ, 27. 09. 2024).

Раденковић, Љубинко. **Пас наш пријатељ**. родне и савремене приче о псима, Нови Сад: „Академска књига“, 2024, 216 страна;ISBN 978-86-6263-493-1

Delić, Lidija. «Krila sokolova. Spektar formule u usmenoj epici». **Ekokritika**. Između prirode i kulture 2. Goran Đurđević, Miranda Levanat-Peričić, Suzana Marjanić (ur.). Zadar: Sveučilište u Zadru, 2024. 259–290. ISBN 978-953-331-473-0

978-953-331-476-1 (cjelina)

Делић, Лидија. «Усмени фолклор – имагинарна трансхуманост». Питања уметности у доба пост- и трансхуманизма. Бојан Јовић, Тијана

Тропин, Марко Теодорски (ур.). Београд: **ИКУМ**, 337-354. ISBN - 978-86-7095-336-9 COBISS.SR-ID – 152952841

Радуловић, Немања. Структурализам и српска фолклористика шездесетих година 20. века". У: **Културни трансфер Европа-Србија у социјалистичкој Југославији**. Ур. М. Симић, И. Пантелић. Београд: Институт за европске студије, 2024, 53-72. https://doi.ub.kg.ac.rs/doi/82057-99-4-053r/

Радуловић, Немања. „Наивна књижевност у контексту историје идеја". У: **Савремена српска фолклористика** 13. Ур. Н. Радуловић, Д. Поповић Николић. Београд-Тршић: Удружење фолклориста Србија, Универзитетска библиотека Светозар Марковић, Центар за културу Вук Караџић, 2024, 144-162.

Радуловић, Немања. „Обреновићи и гласине као фолклорни жанр". У: **Обреновићи и књижевност**. Ур. Д. Вукићевић, А. Пејчић. Београд: Институт за књижевност и уметност, Крагујевац: Народна библиотека „Вук Караџић", 2024, 381-406.

Радуловић, Немања.„Пророчанства и градски фолклор". У: **Пророчанства, снови и измењена стања свести у фолклорним жанровима**. Ур. С. Ђорђевић Белић, Н. Радуловић. Београд: Институт за књижевност и уметност, 2024,. 151 – 193.

ОДБОР ЗА ЕТИМОЛОШКИ РЕЧНИК СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Пројекат: **ЕТИМОЛОШКИ РЕЧНИК СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

Председник: академик Александар Лома.

Чланови: академици Александар Лома, Јасмина Грковић-Мејџор, Миро Вуксановић, академик АНУРС Слободан Реметић, дописни члан САНУ Марта Бјелетић, проф. др Мато Пижурица, проф. др Софија Милорадовић, др Јасна Влајић Поповић и др Снежана Петровић.

Сарадници: академик Александар Лома, дописни члан САНУ Марта Бјелетић, др Јасна Влајић-Поповић, др Снежана Петровић,

др Марија Вучковић, проф. др Орсат Лигорио, др Јелена Јанковић, др Ана Шпановић, др Жељко Степановић и мср Марија Раденковић.

План рада на пројекту за 2024. годину испуњен је у задовољавајућој мери.

1. ОСНОВНЕ АКТИВНОСТИ

а) Рад на Петој свесци Етимолошког речника српског језика састојао се од следећих активности:

– основна обрада одредница: 5,5 а.т. (0,6 а.т. – Ј. Јанковић; 4,9 а.т. – Ж. Степановић);

– преглед раније урађених одредница за Пету свеску: 3,75 а.т. (М. Вучковић).

б) Рад на другом тому Приручног етимолошког речника српског језика (К–О) састојао се од следећих активности:

– основна обрада одредница на слово К: 2,75 а.т. (А. Лома);

– прва редакција одредница на слово О: 3,5 а.т. (М. Бјелетић);

– прва ревизија одредница на слово К (сегмент Кр-): 6 а.т. (Ј. Влајић-Поповић);

– друга редакција одредница на слова Л, Љ, М, Н, Њ: 20,55 а.т. (Ј. Влајић-Поповић);

– друга редакција одредница на слово Л: 0,3 а.т. (С. Петровић);

– допуне Библиографије и Скраћеница: 0,3 а.т. (Ј. Влајић-Поповић).

в) Рад на пословима дигитализације састојао се од следећих активности:

– припремне радње за дигитализацију првог тома Приручног етимолошког речника српског језика (С. Петровић, Ј. Влајић-Поповић, М. Бјелетић, Ј. Тодорић, М. Нешовић);

– наставак рада на дигитализацији Речника северне Метохије М. Букумирића – коректура и примарно обележавање текста као припрема за основно аутоматско парсирање (С. Петровић, А Шпановић и Л. Бајчетић);

– пробна коректура узорка ОЦР-ованог текста (одреднице на слово А) из Рјечника из књижевних старина српских Ђ. Даничића. (М. Нешовић);

– координација и израда Оквирног плана за дигиталну трансформацију рада у ИСЈ САНУ (припрема за пријаву на конкурс

Министарства информисања и телекомуникација). (С. Петровић, А. Шпановић, Ј. Јанковић, М. Петровић);

– додатно обогаћивање текста Дигиталног издања Вукових пословица (М. Нешовић, Ј. Тодорић);

– осмишљавање програма и одржавање радионице из дигиталне хуманистике за средњошколце (напредни ниво) у оквиру летњег лингвистичког семинара Жаргонизми, неологизми, дијалектизми у односу на стандардни језик и дигитална хуманистика у НОКЦ „Вук Караџић" у Тршићу (С. Петровић, А. Шпановић, М. Нешовић, Ј. Тодорић, Л. Бајчетић);

– учешће на састанцима Националних координатора и заменика координатора међународног пројекта DARIAH-ERIC (јануар, фебруар, март, април, мај, јун, септембар, октобар 2024. године) (С. Петровић, А. Шпановић);

– учешће на радионицама Creating Lexical Networks using Large Language Models (LLM) with a Focus on Synonym Extraction (А. Шпановић, Ј. Тодорић, М. Нешовић), Communicating Your Research to Non-Specialists (М. Нешовић), CLASSLA-express (Ј. Тодорић);

– менторски рад са мср Матијом Нешовићем (А. Шпановић).

г) Рад на речнику Закона о рудницима деспота Стефана Лазаревића (А. Лома, Ж. Степановић).

д) Библиотека Етимолошког одсека попуњена је извесним бројем нових наслова куповином, фотокопирањем и разменом публикација са иностраним колегама. Електронска библиотека Одсека допуњена је са око 150 наслова (Ж. Степановић).

2. ОСТАЛО

а) Чланство у редакцијама часописа Ономатолошки прилози (А. Лома, главни уредник), Вопросы ономастики (А. Лома), Јужнословенски филолог (Ј. Влајић-Поповић, А. Лома), Зборник радова Византолошког института (А. Лома), Lucida intervalla (О. Лигорио, главни уредник; А. Лома), Зборник Матице српске за славистику (М. Бјелетић), Etymologica Macedonica (С. Петровић) и Linguistique balkanique / Балканско езикознание (О. Лигорио). Члан Уређивачког одбора публикације ИСЈ САНУ „Монографије" (Ј. Влајић-Поповић).

б) Сарадници Одсека су током 2024. године рецензирали следеће:

– монографије: Ана Шпановић, Романизми у народним говорима Старе Црне Горе и Брда – етимолошка студија, Монографије 40, Београд: Институт за српски језик, 2024. (А. Лома, О. Лигорио, С. Петровић), Марија Вучковић, Лексичка породица глагола губити (се) у дијахроној

перспективи, Монографије 42, Београд: Институт за српски језик, 2024. (М. Бјелетић, А. Лома); Ненад Ристовић (ур.), Una συμφιλολογεῖν – 150 година Класичних наука на Филозофском факултету у Београду, Београд: Филозофски факултет (А. Лома), Silvo Torkar, Rokopisna zbirka slovenskih krajevnih imen iz Metelkove zapuščine. Druga knjiga (А. Лома), Јелица Стојановић, Паштровске исправе, серија Српски споменици (А. Лома);

– уџбеник: Снежана Вучковић, Увод у дијахронијску лингвистику (М. Бјелетић, О. Лигорио);

– радове у часописима: Јужнословенски филолог (Ј. Влајић-Поповић, А. Лома, С. Петровић), Зборник Матице српске за филологију и лингвистику (Ј. Влајић-Поповић, О. Лигорио, А. Лома, С. Петровић), Наш језик (М. Бјелетић), Lucida intervalla (О. Лигорио), Липар (А. Шпановић), Slavia Meridionalis (Ј. Јанковић), Etnolingwistyka (М. Бјелетић), Jazykovedný časopis (М. Бјелетић, С. Петровић), Български език (М. Бјелетић), Linguistique balkanique / Балканско езикознание (О. Лигорио, С. Петровић), Journal of Open Humanities Data (О. Лигорио), Balkanica (А. Лома), Belgrade Philosophical Annual (А. Лома), Иницијал (А. Лома), Slavia (А. Лома);

– радове у зборницима: Зборник посвећен академицима Милки Ивић и Павлу Ивићу (М. Бјелетић, Ј. Влајић-Поповић, А. Лома), Пастирска лексика призренско-тимочких говора (А. Лома), Зборник поводом стогодишњице смрти Ватрослава Јагића (А. Лома), Vulnerable and Endangered Languages in Europe (М. Вучковић), Језици и културе у времену и простору (М. Бјелетић, А. Лома, А. Шпановић), Лексикографски сусрети (Ј. Влајић-Поповић, С. Петровић), Зборник радова Филозофског факултета у Приштини (О. Лигорио), Eternal Cycle (А. Лома), Српски средњовјековни споменици из Босне и Хума – проучавање Чајничког јеванђеља (А. Лома), зборник радова с међународне научне конференције Language Technologies and Digital Humanities: Resources and Applications, Софија 26–28. јун 2024. (С. Петровић) и 17. научно стручног скупа „Студенти у сусрет науци – StES 2024“, Универзитет у Бањој Луци (Ј. Јанковић).

в) А. Лома је био координатор пројекта Огранка САНУ у Нишу и Института за српски језик САНУ Пастирска лексика

призренско-тимочких говора и главни уредник истоименог зборника у издању Огранка САНУ у Нишу и Института за српски језик САНУ.

г) Ј. Јанковић је учествовала на пројекту израде Речника лингвистичких термина, који се реализује у оквиру Одсека за стандардни језик Института за српски језик САНУ.

д) Ј. Јанковић је била учесник на пројекту „Митолошке основе словенског фолклора", у оквиру Одбора за српски језик и књижевност у поређењу са другим језицима и књижевностима САНУ (бавила се темом: „Гљиве у језику, митологији и народној култури словенских народа").

ђ) О. Лигорио је био управник Института за антику и класично наслеђе при Одељењу за класичне науке Филозофског факултета у Београду.

е) Предавања по позиву, промоције:

– предавање „Latinica od A do 8 : Rana istorija latinske abecede", Vikendijum : U prepisivačkoj školi, Филолошка гимназија, Београд, 2. март (О. Лигорио);

– представљање монографије Марије Ђинђић Семантичко-деривациона анализа турцизама у савременом српском језику, Мала сала Коларчеве задужбине, Београд, 2. април (С. Петровић);

– представљање књиге Појмовник српских лингвистичких термина, Мала сала Коларчеве задужбине, Београд, 16. април (Ј. Јанковић);

– представљање књиге Јасмине Грковић Мејџор, Студије из историјске семантике, Трибина Библиотеке САНУ, Београд, 14. мај (А. Лома);

– предавање „Stari jezici na Netfliksu i filmskom platnu", Карловачка летња школа старих језика и култура III, Сремски Карловци, 24. август (О. Лигорио);

– промоција речника Етимолошки речник српског језика. Св. 4, Бл–Бљ и Приручни етимолошки речник српског језика. Т. 1, А–Ј, Сајам књига, Београд, 20. октобар (М. Бјелетић, А. Лома);

– промоција зборника Пастирска лексика призренско-тимочких говора, Огранак САНУ у Нишу, 25. октобар (А. Лома);

– предавање „Како се прави етимолошки речник?", Трећи Лингвистички семинар за студенте српске филологије Методологија лингвистичких истраживања савременог српског језика,

Научно-образовно културни центар „Вук Караџић”, Тршић, 13. новембар (Ј. Јанковић);

– представљање монографије Ане Шпановић Романизми у народним говорима Старе Црне Горе и Брда – етимолошка студија, Мала сала Коларчеве задужбине, Београд, 27. новембар (А. Лома).

ж) Чланство у комисијама:

– А. Лома је био члан комисије за одбрану докторске дисертације Мирјане Обрадовић на Филолошко уметничком факултету у Крагујевцу;

– С. Петровић је била члан комисије за избор Јелене Бабић у звање доцента на Филолошком факултету Универзитета у Београду;

– С. Петровић је била члан комисије за избор лектора за предмет арапски језик на Филолошком факултету Универзитета у Београду;

– С. Петровић је била председник комисије за избор Марије Ђинђић у звање научни саветник;

– С. Петровић (председник), А. Лома и Ж. Степановић су били чланови комисије за реизбор Ане Шпановић у звање научни сарадник;

– А. Лома (председник), М. Бјелетић и С. Петровић су били чланови комисије за избор Марије Вучковић у звање научни саветник;

– А. Лома је био члан више комисија за изборе у наставна звања на Филозофском факултету у Београду.

з) С. Петровић је била члан Научног одбора међународног научног скупа Лексикографски сусрети (Београд, 27–29 мај).

и) С. Петровић и А. Шпановић су учествовале у раду Уређивачког одбора сајта ИСЈ и пропратним пословима око уређења сајта.

ј) М. Бјелетић је обављала дужност председника Научног већа Института.

к) С. Петровић је као члан Управног одбора Института учествовала у његовом раду.

л) Чланство у Удружењу истраживача институтâ хуманистичких наука (М. Бјелетић, С. Петровић).

љ) Чланство у Заједници института Србије (А. Шпановић).

IV. МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

1. САРАДЊА НА МЕЂУНАРОДНИМ НАУЧНИМ ПРОЈЕКТИМА

а) Чланство у Поткомисији за морфонолошку транскрипцију у оквиру Међународне радне групе Општесловенског лингвистичког атласа при Међународном комитету слависта (М. Бјелетић, А. Лома).

б) Учешће у билатералном међуакадемијском пројекту између САНУ и МАНУ „Језик у простору и времену (македонски ~ српски)“

(руководилац пројекта са српске стране: академик А. Лома, учесници на пројекту: М. Бјелетић, С. Петровић, Ј. Влајић-Поповић, М. Вучковић).

в) Сарадња на међународној лингвистичкој библиографији Linguistic bibliography / Bibliographie linguistique – објављен је том за 2024. годину (Ј. Влајић-Поповић).

г) Сарадња са Институтом за славистику Пољске академије наука у Варшави на славистичкој електронској библиографској бази iSybislaw (Ј. Јанковић).

д) Учешће на међународном пројекту Семинар словенских студија [Seminari d'Estudis Eslaus], Институт за културу и истраживачки рад Универзитета Помпеу Фабра, Барселона [Institut de cultura de la UNIVERSITAT POMPEU FABRA] (С. Петровић).

2. УЧЕШЋЕ У РАДУ МЕЂУНАРОДНИХ НАУЧНИХ ТЕЛА И ОРГАНИЗАЦИЈА

а) Учешће у раду Етимолошке комисије МКС (А. Лома, М. Бјелетић, Ј. Влајић Поповић, С. Петровић) и Етнолингвистичке комисије МКС (М. Бјелетић).

б) Учешће на састанцима Националних координатора међународног пројекта DARIAH ERIC (С. Петровић, А. Шпановић).

в) Учешће на Годишњој скупштини организације ЕФНИЛ, Будимпешта, 23–25. септембар (Ј. Влајић Поповић, А. Шпановић).

V. УЧЕШЋЕ НА НАУЧНИМ СКУПОВИМА

1. Симпозијум Изврсност у науци, САНУ, 3. јун (С. Петровић).

2. Онлајн семинар Современные тенденции в славянском языкознании (Институт славяноведения РАН и Центр Славянско-Евразийских исследований Университета Хоккайдо), 20. јун (М. Бјелетић).

3. Remnant of Balkan Latin Between the Dinaric Alps and the Danube: Klisura 'Gorge, Ravine'. Balkan Parallels : 30 Years of Balkan Studies at the University of Sofia «St. Kliment Ohridski», 17-18. октобра, Софија, Бугарска (О. Лигорио).

3. Међународна научна конференција System Bibliografii Językoznawstwa Slawistycznego iSybislaw: wczoraj – dziś – jutro, Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk, Centrum Slawistycznej Informacji Naukowej IS PAN, 25. октобар, Варшава, Пољска (Ј. Јанковић).

4. Међународна научна конференција Јужнословенски језици у дигиталном окружењу, Филолошки факултет Универзитета у Београду и

Друштво за језичке ресурсе и технологије - JePTex, 21–23 новембара (С. Петровић, А. Шпановић).

VI. КАДРОВСКА СИТУАЦИЈА

а) Ј. Јанковић је изабрана у звање виши научни сарадник (22. марта).

б) Покренут је поступак за реизбор А. Шпановић у звање научни сарадник.

в) Покренут је поступак за избор М. Вучковић у звање научни саветник.

г) М. Раденковић је била на породиљском одсуству.

VII. НАГРАДЕ И ПРИЗНАЊА

а) А. Лома је добио награду „Миле Недељковић“ за 2024. годину за књигу И на небу и на земљи. Огледи о коренима српске и словенске усмене епике (2023). Награду додељује удружење грађана „Баштина и будућност“ из Аранђеловца за дела из области савремене фолклористике.

б) М. Бјелетић је изабрана за дописног члана САНУ.

VIII. ПОПУЛАРИЗАЦИЈА НАУКЕ И ПОДРШКА РАЗВОЈУ МЛАЂЕГ КАДРА

а) Представљање Етимолошког одсека студентима славистике и полазницима летње школе српског језика из више европских земаља, у оквиру 54. Скупа слависта и семинара српског језика, књижевности и културе при Међународном славистичком центру, Институт за српски језик САНУ, 5. септембар (Ј. Јанковић).

б) Осмишљавање и извођење радионице Савремена етимолошка истраживања српског језика у оквиру Лингвистичког семинара за студенте српске филологије у НОКЦ Тршић, 13–17. март и 14–16. новембар (А. Шпановић, у сарадњи са Ј. Јанковић).

в) Активности везане за научнопопуларну инстаграм акцију „Из пера етимолога“ на адреси https://www.instagram.com/isj_sanu/: писање текстова (22 – Ј. Јанковић, 19 – Ж. Степановић, 3 – М. Вучковић); редакција текстова (Ј. Јанковић, Ж. Степановић); редакција и припрема текстова (А. Шпановић).

г) Писање чланака за Политикин Забавник (Ј. Влајић Поповић).

IX. РАЗНО

а) У оквиру сарадње са Одбором за ономастику САНУ на дигитализацији ономастичке грађе урађено је следеће: дефинисање корисничког интерфејса неопходног за унос података у базу; имплементација модела базе ономастичке грађе; тестирање и дорада апликације за унос ономастичке грађе; инсталирање (deployment) апликације за унос ономастичке грађе на сервер; тестирање функција

апликације на серверу; тестирање апликације за унос ономастичке грађе у корисничком окружењу. Сарадници су учествовали на Међународној научној конференцији Јужнословенски језици у дигиталном окружењу, Филолошки факултет Универзитета у Београду и Друштво за језичке ресурсе и технологије - JePTex и објавили рад у изводу: Digitization of the SASA Onomastic Committee's Onomastic Material—Importance, Goals and First Steps, JUDIG - Book of Abstracts, November 21-23, 2024. Belgrade, pp. 70–72. (С. Петровић, А. Шпановић и други)

б) Ј. Јанковић је као сарадник на пројекту „Митолошке основе словенског фолклора", у оквиру Одбора за српски језик и књижевност у поређењу са другим језицима и књижевностима САНУ, учествовала на међународној научној конференцији „Trinaesti međunarodni interdisciplinarni simpozijum SUSRET KULTURA" (2. децембар, Филозофски факултет у Новом Саду) и објавила два рада: Janković, Jelena. Names of Mushrooms in Vuk's Serbian Dictionaries from 1818, 1852 and 1898, Programme and book of abstracts, The Thirteenth International Interdisciplinary Symposium «Encounter of Cultures», 2 December 2024, Novi Sad: Faculty of Philosophy, 2024, 32 [резиме] и Јанковић, Јелена. О гљивама (печуркама) у српској народној култури, у: С. Гудурић, Ј. Дражић, М. Стефановић (ур.), Језици и културе у времену и простору 11/1, Нови Сад: Филозофски факултет, 2024, 12–25.

в) Учешће на састанцима на којима је разматрана сарадња ИСЈ САНУ с Министарством информисања и телекомуникација – 8, 9, 11, 22. и 29. октобра (С. Петровић, Ј. Јанковић).

X. ОБЈАВЉИВАЊЕ АУТОРСКИХ МОНОГРАФИЈА И РАДОВА САРАДНИКА

а) Током 2024. године објављене су 3 монографије, 11 чланака (у целини или у изводу) и 1 некролог; у штампу је предато 15 радова.

МОНОГРАФИЈЕ:

1. Вучковић, Марија. **Лексичка породица глагола губити (се) у дијахроној перспективи**, Монографије 42, Београд, Институт за српски језик, 2024.

2. Лигорио, Орсат. **Преглед индоевропских језика : Са особитим осврtом на оне од њих који су старији, архаични или класични**, Београд: Филозофски факултет у Београду — Biblos Books, 2024.

3. Шпановић, Ана. **Романизми у народним говорима Старе Црне Горе и Брда** – етимолошка студија, Монографије 40, Београд: Институт за српски језик, 2024.

ЧЛАНЦИ ОБЈАВЉЕНИ У ЦЕЛИНИ ИЛИ У ИЗВОДУ, ПРИКАЗИ, ХРОНИКЕ, НЕКРОЛОЗИ:

1. Бјелетић, Марта. Етимолошки одсек Института за српски језик САНУ – 40 година постојања, **Трибина Библиотеке САНУ** 12, Београд: САНУ, 2024, 222–225.

2. Бјелетић, Марта. IN MEMORIAM Генадзь Апанасавіч Цыхун (30. 10. 1936 – 18. 10. 2024), **Зборник Матице српске за филологију и лингвистику** 67/2, 157–159 [некролог].

3. Вучковић, Марија. Ватра у тајним занатлијским језицима – творба, семантика и порекло номинација чији је денотат ватра, у: Сања Мацура (ур.), Philologia Serbica. **Значај и значење ватре у српском језику, књижевности и култури**. Зборник радова, год. IV, бр. 4, Бања Лука: Универзитет у Бањој Луци, Филолошки факултет, 465–485.

4. Вучковић, Марија. О чиниоцима који доприносе различитим резултатима позајмљивања истог глагола: студија случаја, у: Снежана Гудурић, Јасмина Дражић, Марија Стефановић (ур.), **Језици и културе у времену и простору** 11/2, Нови Сад: Универзитет у Новом Саду Филозофски факултет, 2024, 255–263.

5. Јанковић, Јелена. Однос према туђицама и позајмљеницама у рубрикама „Језичке поуке“ и „Наша пошта“ у часопису Наш језик, **Наш језик** 55/1, 2024, 29–51.

6. Јанковић, Јелена. Употреба нормативног термина варваризам у српском и пољском језику (у лингвистичким часописима „Наш језик” и

„Poradnik językowy"), Słowiańszczyzna dawniej i dziś. **Język, literatura, kultura** VI, Wrocław: Instytut Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego, 2024.

7. Лигорио, Орсат. Историја тоничког вокализма у влашком вернакулару Бора и Мајданпека, **Зборник Матице српске за филологију и лингвистику** 67/1, 2024, 19-32.

8. Лигорио, Орсат. Почетно озвучење у далматороманским реликтима, у: Снежана Гудурић, Јасмина Дражић, Марија Стефановић (ур.), **Језици и културе у времену и простору** 11/2, Нови Сад: Филозофски факутлет, 2024.

9. Лигорио, Орсат. Четири писма Пера Будманија Хугу Шухарду, **Јужнословенски филолог** 80/2, 2024, 43-61.

10. Лома, Александар. Административне промене назива места на подручју Косова и Метохије од 1912. до данас, у: Д. Војводић (ур.), **Заштита, очување и афирмација српског културног наслеђа на Косову и Метохији**. Зборник радова са научног скупа одржаног 1. и 2. јуна 2021. године. Београд: САНУ (Научни скупови CCXXIV, Председништво књ. 1), том II, 2023 [2024], 495–514.

11. Лома, Александар. Из старосрпске терминологије рударства гвожђа и његове обраде: желȟзо и гвозд(и) , **Јужнословенски филолог** 80/2, 2024, 9–41.

12. S. Petrović, M. Petrović-Savić, A. Španović, L. Bajčetić, M. Nešović, J. Todorić. Digitization of the SASA Onomastic Committee's Onomastic Material—Importance, Goals and First Steps, **JUDIG** - Book of Abstracts, November 21-23, 2024. Belgrade, pp. 70–72. [рад у изводу].

б) Током 2024. године у штампу је предато 15 радова.

ОДБОР ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ У ПОРЕЂЕЊУ СА ДРУГИМ ЈЕЗИЦИМА И КЊИЖЕВНОСТИМА

Председник: академик Љубинко Раденковић

Чланови: академик Зоран Пауновић, дописни члан САНУ Миодраг Лома, проф. др Дејан Ајдачић, Универзитет у Гдањску (Пољска), др Драгана Ђурић, научни сарадник Балканолошког института САНУ

Рад Одбора обављан је на три пројеката:

1. *Митолошке основе словенског фолклора* (руководолац: академик Љубинко Раденковић; сарадници: др Драгана Ђурић, научни

сарадник Балканолопког института САНУ, др Јелена Јанковић, научни сарадник Института за српски језик САНУ.

Део резултата рада на пројекту представљају објављени радови о словенској етнолингвистици (Љ, Раденковић), посмртним обредима и словенским представама о покојницима (Д. Ђурић) и о гљивама у словенској лексикографији (Јелена Јанковић).

2. Пројекат: *Препород мита у филологији и књижевности* (руководилац дописни члан Миодраг Лома; сарадници др Вук Петровић, Филолошки факултет у Београду и др Ведран Цвијановић, Пословни факултета Универзитета Сингидунум. Тежиште истраживања било је везано за препород мита као главне теме романтичарског модернизма и његови одјеци у XX веку.

Одржан је Округли сто у САНУ „Препород мита у филологији и књижевности", 09. 12. 2024.

3. Пројекат: *Етнички стереотипи: како Словени виде једни друге* (руководилац: проф. др Дејан Ајдачић; сарадници проф. др Људмила Поповић, Филолошки факултет, Београд; др Ивана Лазић Коњик, Институт за српски језик САНУ; др Моника Лашкјевич, Филолошки факултет, УМЦС Лублин.

iРеализован је циклус предавања у Комисији за фолклористику при Међународном комтету слависта – „Чему се Словени смеју".

1. Раденковић, Љубинко. Празник слава/крсно име код Срба на Косову и Метохији у прошлости и данас. // **Заштита, очување и афирмација српског културног наслеђа на Косову и Метохији II**, САНУ, Београд 2023, 515-528.

2. Раденковић, Љубинко. „Светлана Михајловна Толстој" // **Живот и стваралаштво жена чланова СУД, СКА и САН(У)**,, Београд: САНУ 2023, 17–69.

3. Раденковић, Љубинко. „О етнолингвистици Никите И. Толстоја и колективном делу Словенске старине", **Глас САНУ** XXXVI, Одељење језика и књижевности 34, 2024, стр. 137-142.

4. Раденковић, Љубинко. „О језику нишких медија", **Језик нишких медија**, Огранак САНУ у Нишу, Институт за српски језик САНУ, Београд 2024, стр. 17-19.

5. Раденковић, Љубинко. „О индоевропским коренима српског фолклора". (О књизи Александар Лома, И на небу и на земљу: огледи

о коренима српске и словенске усмене епике, СКЗ, Београд 1923, 480 стр.), **Трибина Библиотеке САНУ** XII/12, Београд 2024, стр.174–178.

6. Janković, Jelena. Names of Mushrooms in Vuk's Serbian Dictionaries from 1818, 1852, and 1898, Programme and book of abstracts, The Thirteenth International Interdisciplinary **Symposium "Encounter of Cultures**", 2 December 2024, Novi Sad: Faculty of Philosophy, 2024, 32 [резиме].

ISBN 978-86-6065-890-8
COBISS.SR-ID 157264393
https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2024/978-86-6065-890-8

7. Јанковић, Јелена. „О гљивама (печуркама) у српској народној култури на основу грађе за Речник САНУ", У: С. Гудурић, Ј. Дражић, М. Стефановић (ур.), Језици и културе у времену и простору 11/1, Нови Сад: Филозофски факултет, 2024: 12–25.

ISBN 978-86-6065-878-6
UDC 39(=163.41):635.8
УДК 811.1(082); 811.163.41:811.1(082); 821.09(082); 008(082)
COBISS.SR-ID 155913481
https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2024/978-86-6065-878-6

8. Ђурић, Драгана. „Обредне поворке вучари на Косову и Метохији као део нематеријалне културне баштине", у **Заштита, очување и афирмација српског културног наслеђа на Косову и Метохији**. том II. ур. Драган Војводић. Београд: САНУ, 2023: 549–563. (M14=5)

9. Djuric, Dragana. „Mythological Notions of the Deceased among the Slavic Peoples", **Religions**. 15: 194, Basel: MDPI, 2024. DOI: 10.3390/rel15020194 (M23=4)

10. Ђурић Драгана (Поглавље у књизи) „Народни живот и обичаји" у монографији „**Ртањ. Едиција „Планине Србије**", Београд: Географски факултет Универзитета у Београду, Службени гласник, 2024: 255–269. (M44=3)

ОДБОР ЗА ПРОУЧАВАЊЕ ИСТОРИЈЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Председник: академик Злата Бојовић

Чланови: академик Јован Делић, проф. емеритус др Славко Гордић, проф. емеритус др Душан Иванић, проф. др Станиша Тутњевић,

др Марко Недић, проф. др Љиљана Јухас Георгиевска, проф. др Зорица Несторовић, секретар Одбора, проф. др Горан Максимовић

У 2024. години објављењн је зборник радова са научног скупа посвећеног Јакову Игњатовићу , који је одржан под насловом ''Јаков Игњатовић у књижевности''.

На Трибини Библиотеке САНУ представњена су два зборника научних радова са два скупа која је организаовао Одбор, а зборници су изишли из штампе у 2023. години: *Књижевни историчар и књижевни критичар Светислав Вуловић* и *Српски књижевници и српско позориште од Првог светског рата до краја XX века.*Говорили су: академик Миро Вуксановић, академик Злата Бојовић, проф.др Синиша Јелушић

Одбор је током 2024. године припремио и одржао научи скуп под насловом ''Српска књижевна критика XX века''. Радови су сакупљени и распоређени рецензентима на оцену.

Одбор је донео одлуку о одржавању слупа *Српска научна критика* и отпочео је припреме. Одржавање скупа предвиђено је за почетак новембра 2025. године.

Академик Злата Бојовић

Секретар Одељења језика и књижевности САНУ; члан Председништва САНУ; председник Одбора за проучавање историје књижевности САНУ; Одбора за критичка издања српских писаца; члан Одбора за народну књижевност, Академијског одбора за српско питање, Одбора за образовање САНУ, Уређивчког одбора САНУ; Статутарне комисије, Савета Архива САНУ. Председник је Управног одбора Института за српски језик САНУ и члан Управног одбора Задужбине ''Иво Андрић''. Координатор је пројекта у Огранку САНУ у Нишу. Уредник је научних зборника у здању Одељења језика и књижевности.

Члан је Академије Амброзијана и члан Научног већа њеног славистичког одељења (Милано). Члан је Националног савета за културу Републике Србије, члан Радне групе за оснивање Музеја ћирилице у Рачи .Председник је Програмског одбора Дана српскога духовног преображења (Деспотовац/Манасија). Учествовала на Трибини Библиотеке САНУ. Главни и одговорни уредник часописа: ''Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор'' (Филолошки факултет, Београд,2024,ХС), ''Глас'' Одељења језика и књижевности САНУ, 2024, 34; ''Братство'' (Друштво ''Свети Сава'', Београд, 2024, XXVIII): уредник струке у СБР (Матица српска), члан Уређивачког одбора Српске енциклопедије. Члан је Уређивачког одбора Антологијске едиције Десет векова српске књижевности (Нови Сад); члан Уређивачког одбора ''Дана

српскога духовнога преображења" и ''Митолошког зборника". Написала је неколико рецензија књига и научних зборника.

Објављени радови:

Иво Војновић, *Драме,* Антологијска едиција Десет векова српске књижевности, књ.122, Издавачки центар Матице српске, Нови Сад, 2024, стр.206. - Предговор : *Иво Војновић,* 7-28; *Драме* ; приређивање; објашњења; хронологија; селективна библиографија; речник мање познатих речи; приређивачке напомене.

Стефан Митров Љубиша у своме времену, у зб.: Стефан Митров Љубиша:два вијека од рођења (1882-1878), зборник радова са симпозијума одржаног у Будви и Петровцу 25..и 26. фебруара 2023. године, Будва, 2024, 13-21.

Антун Фарчић (1894-1975), у књ.: *Антоније П. Фарчић, једна историја приморских Срба,* Београд, Информатика-Институт за новију историју Срба, Треће издање, 2024, 15-29.

Књижевно дело Антуна Фарчића, у књ.: *Антоније П. Фарчић, једна историја приморских Срба,* Београд, Информатика-Институт за новију историју Срба, Треће издање, 2024, 412-423.

Антоније Фарчић, Турци под Корчулом, историјска драма. Рукопис за штампу приредила Злата Бојовић, у књ.: *Антоније П. Фарчић, једна историја приморских Срба,* Београд, Информатика-Институт за новију историју Срба, Треће издање, 2024, 424-540.

Уз годишњице Павла Јосифа Шафарика и Добрице Ћосића, Трибина Библиотеке САНУ, Београд, 2024, година XII, 12, 72-75.

Сабарана дела Мира Вуксановића, Нова зора, 2024, 81-82, 234-235.

Преводи поезије Васка Попе ,Поздравна реч на Округлом столу, ГЛАС САНУ, CDXXXVI, Одељење језика и књижевности, 34, 15-16.

Пословице Ђуре Даничића (коаутор) , Пословице Ђуре Даничића, Београд, Међународни славистички центар, Фототипско издање, 2024. (пренето ит првог фототипског издања, 1996).

Сећање на Драгослава Михаиловића, у зб.: Средњи век у српској науци, историји, књижевности и уметности XIV, Дани српскога духовног преображења XXXI, Народна библиотека ''Ресавска школа", Деспотовац-Институт за српски језик САНУ, Београд, 2024,

Кнез Лазар у традицији Боке Которске, у зб.: Средњи век у српској науци, историји, књижевности и уметности XIV, Дани српскога духовног

преображења XXXI, Народна библиотека ''Ресавска школа'', Деспотовац-Институт за српски језик САНУ, Београд, 2024

Бранко Летић, Реч и слика (Ut pictura poesis), Бањалука, Академија наука и умјетности Републике Српске, Одбор за књижевност –мЦентар за српске студије, 2023, стр.248, Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, Београд, 2024, XC, 162-165.

Бока, Зборник адова из науке, културе и умјетности – A collection of works in science, culture and art, Херцег Нови, ЈУ Градска библиотека и читаоница Херцег Нови, 2023, 41, Herceg Novi, JU Gradska biblioteka i čitaonica Herceg Novi, 2023, 41, Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, Београд, 2024, XC, 181-183

Кратка повијест правосл. српског Обштества будванскога, написао Герасим Петрановић, Конзисторијални и М. ДраговићаАрхимандрит, У Задру, Печатња Народнога луста, 1867 – Будва, тропoлија црногорско-приморска, Српска православна црквена општина Будва, јун 2024, стр. XXXI, Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, Београд, 2024, XC, 205-206.

Уводна реч, Братство, 2024, XXVIII, 7-8.

Повратак заборављеног песника Антуна Фарчића, Братство, 2024, XXVIII, 95-104.

Јован Делић

У 2024. години објавио ауторску књигу *Ходочашћа уз Усправну земљу*, о поезији и поетици Васка Попе, и приређену књигу Душана Васиљева *Човек пева после рата*, с обимним предговором. Написао тридесетак радова; већи дио је објављен, а мањи је у штампи. Уредио и објавио зборнике радова о Васку Попи, Горану Петровићу и Ђорђу Нешићу. Учествовао са рефератима и у организацији научних скупова: о српској књижевној критици у 20. веку (САНУ), Два века *Летописа Матице српске* (Матица српска), Књижевно дело Александра Тишме (Матица српска), о хајдуцима у историји, поезији и легенди (Матица српска и Соколац), о прози Јована Радуловића (Билећа) и о књижевном дјелу Милутина Мићновића (Плужине). Учествовао на научном скупу о Далмацији и Медитерану с рефератом о Мирку Королији (Шибеник и Манастир Крка).

Станиша Тутњевић

1. *Земља припада оном ко је обрађује, или „шта су били, и шта су сада“*, Тридесет година Републике Српске, научни скупови, књига LXI,

Одјељење друштвених наука књига 5, стр. 209-251, АНУРС, Бањалука 2024.

2. *Динамика и отвореност српског националног идентитета*, реферат са научног скупа *Српски духовни идентитет*, АНУРС 11-12. април 2023, Бањалука (предато за штампу),

3. *Енциклопедија Републике Српске*, обрада писаца: Бранислав Нушић, Предраг Палавестра, Новица Петковић, Мухарем Первић, Божидар Пејовић, Емил Петровић, Јован Протић, Вера Обреновић Делибашић (предато за штампу),

4. Приређивање књиге Владимира Ћоровића *Студије и чланци из новије књижевности.*

Љиљана Јухас Георгиевска

Ове године интензивно сам се бавила приређивањем трећег издања књиге Свети Сава, Сабрана дела. Ова књига први пут се појавила 2000. године, у издању Народне књиге и Алфе. Друго њено издање, са неизмењеним текстом, објавили су Народна књига и Политика 2005. године, у оквиру едиције Бисери српске књижевности. Треће издање штампано је ове, 2024. године, код приватног издавача MibaBooks. Приређујући га, кориговала сам штампарске грешке и допунила извесне, у првом реду библиографске, податке, тамо где они нису били потпуни. Тамо где је то било неопходно, допунила сам литературу.

Моју пажњу заокупљало је и Теодосијево *Житије Светог Саве.* Овоме делу било је посвећено моје предавање на овогодишњем Скупу слависта. У мом фокусу били су видови карактеризације јунака и особености Теодосијевог књижевно-уметничког поступка. Писани текст предавања објављен је у књизи Предавања (књига 13).

Једна од тема којима сам се и ове године интензивно бавила јесу посланице у средњовековној књижевности, самосталне и оне које су у

саставу ширих дела. Планирам да своју анализу представим у опсежнијој студији.

Објављени радови:

1. Теодосијево *Житије Светог Саве*. Семинар српског језика, књижевности и културе. Предавања 13. МСЦ, Београд, 2024, стр. 5-14.

2. Свети Сава, Сабрана дела. Приредила и предговор написала Љ. Јухас-Георгиевска. Miba Books, Београд, 2024.

Предговор: Књижевни рад Светог Саве, стр. 7-96.

Зорица Несторовић

Као члан Одбора за проучавање историје књижевности САНУ учествовала сам у следећим активностима Одбора.

1. Обављала сам послове секретара Одбора.

2. Била сам члан Организационог одбора научног скупа *Српска књижевна критика XX века* који је одржан у организацији Одбора за проучавање историје књижевности Одељења језика и књижевност Српске академије наука и уметности, 21. и 22. октобра 2024. у Српској академији наука и уметности.

3. Учествовала сам на научном скупу *Српска књижевна критика XX века* који је одржан у организацији Одбора за проучавање историје књижевности Одељења језика и књижевност Српске академије наука и уметности, 21. и 22. октобра 2024. у Српској академији наука и уметности, са рефератом под насловом *Писац и критичар: Иво Андрић и Петар Џаџић*.

Научно-истраживачки рад

1. У оквиру научног пројекта „Критичко издање дела Иве Андрића" Задужбине Иве Андрића била сам ангажована као руководилац пројекта, уредник издања и приређивач; Уређивачки одбор „Критичког издања дела Иве Андрића" ради у саставу академик Миро Вуксановић, председник; проф. др Зорица Несторовић, руководилац пројекта и уредник; др Маја Радонић, управница Задужбине Иве Андрића.

2. У домену уредничких послова наводим књиге 23 и 24 Петог кола „Критичког издања дела Иве Андрића" чија је штампа довршена почетком 2024:

• Иво Андрић, *Есеји (1945–1951)*, Критичко издање дела Иве Андрића, коло 5, књ. 23, приредили Зорица Несторовић, Јана Алексић,

Милан Потребић, Задужбина Иве Андрића, Београд, 2023. (број страна: 701; ISBN 978-86-81131-34-3; COBISS.SR-ID 133964809);

• Иво Андрић, *Есеји (1952–1966)*, Критичко издање дела Иве Андрића, коло 5, књ. 24, приредили Јана Алексић, Милан Потребић, Зорица Несторовић, Задужбина Иве Андрића, Београд, 2023. (број страна: 801; ISBN 978-86-81131-35-0; COBISS.SR-ID133960457).

Селективна библиографија за 2024. годину

Приређивачки рад

• Иво Андрић, *Есеји (1945–1951)*, Критичко издање дела Иве Андрића, коло 5, књ. 23, приредили Зорица Несторовић, Јана Алексић, Милан Потребић, Задужбина Иве Андрића, Београд, 2023. (број страна: 701; ISBN 978-86-81131-34-3; COBISS.SR-ID 133964809); [штампа довршена почетком 2024. године]

• Иво Андрић, *Есеји (1952–1966)*, Критичко издање дела Иве Андрића, коло 5, књ. 24, приредили Јана Алексић, Милан Потребић, Зорица Несторовић, Задужбина Иве Андрића, Београд, 2023. (број страна: 801; ISBN 978-86-81131-35-0; COBISS.SR-ID133960457). [штампа довршена почетком 2024. године]

Радови

• Зорица Несторовић, „Фигура мемоаристе – прилог тумачењу *Мемоара* Јакова Игњатовића", у зборнику радова: *Јаков Игњатовић у књижевности. Поводом 200-годишњице рођења*, уредник академик Злата Бојовић, Научни скупови, Српска академија наука и уметности, књ. CCXXX, Одељење језика и књижевности, књ. 39, САНУ, Београд, 2024, стр. 117–128.

• Зорица Несторовић, „Један поглед на развој драме у српској књижевности друге половине XX века", у: *Драма Михизовог доба*, Зборник

радова са других Михизових сусрета (2023), Матица српска – Нови Сад, Српска читаоница – Ириг, 2024, стр. 15–36.

Горан Максимовић

Монографије/Књиге научних огледа/:

Домановићев смијех, књижевна студија, друго допуњено и поправљено издање, Библиотека *Висине,* Ревнитељ-Талија, Ниш, 2024, стр. 202, 21 цм. ISBN 978-86-89093-83-4 COBISS.SR–ID 150502153

Књижевни свијет Бранислава Нушића, монографија, Православна реч, Нови Сад, 2024, стр. 499; 24 цм. ISBN 978-86-81648-73-5 COBISS.SS-ID - 147932681

Гласови из прошлости, књижевноисторијске студије, „Едиција „Скице", књига број 2, Нишки културни центар, 2024, 316 стр. 21 цм. ISBN 978-86-6101-275-4 COBISS.SS-ID – 152417801

Објављени радови у научним часописима и зборницима, предговори/поговори у књигама:

„Заборављени књижевник са југа Србије, Димитрије Н. Алексић, нишки и лесковачки прота", *Исходишта*, год. X, број 10/2024, Темишвар-Ниш, 2024, стр. 151-161. ISSN 2457-5585 COBISS.SR-ID 219964428 УДК 821.163.41.09 Алексић Д. https://doi.org/10.46630/ish.10.2024

„Часопис *Слава*, покретање и значај, уређивање, најзначајнији прилози и сарадници", предг. у књизи: *Слава,* књижица за народ и омладину, фототипско издање, прир. Горан Максимовић и Јована Славковић, Народна библиотека „Стеван Сремац" Ниш, 2024, стр. 7-47. ISBN 978-86-80856-35-3 COBISS.SS-ID – 131390793

„Дјело Јакова Игњатовића у историјама и прегледима српске књижевности", *Јаков Игњатовић у књижевности*, зборник радова са научног скупа одржаног 7. новембра 2022. године „Поводом 200-годишњице рођења", уредник Злата Бојовић, Научни скупови, Књига CCXXX, Одељење језика и књижевности, Књига 39, Српска академија наука и уметности, Београд, 2024, стр. 7-20. ISBN 978-86-6184-029-6 COBISS.SR-ID 145427465

„Књижевно дјело Бранислава Бране Цветковића изнова међу нама", *Књажевачки крај – потенцијали, стање и перспективе развоја 2,* зборник радова са Друге научне конференције, 24-26. април 2024, Народна библиотека „Његош" Књажевац, 2024, 192-210. ISBN 978-86-81450-34-5 COBISS.SR-ID 139507209

„Јавна и приватна личност Михаила Обреновића у романескној пројекцији Душана Баранина", *Обреновићи и књижевност*, зборник радова са научне конрференције одржане у Крагујевцу од 29. до 30.

маја 2023, Институт за књижевност и уметност у Београд у и Народна библиотека „Вук Караџић“ из Крагујевца, Београд, 2024, стр. 127-148. ISBN 978-86-7095-332-1 (ИКУ) COBISS.SR-ID 144028169

„Креативна сусретања историје и поезије: 175 година *Горског вијенца* и 1847. година у српској књижевности и култури“, *Његошев зборник Матице српске“*, број 5/2024, Нови Сад, 2024, стр. 24-36. ISSN 1821-4843 COBISS.SR-ID 249785863

„Издања *Горског вијенца* у XIX вијеку“, *Његошев зборник Матице српске“*, број 5/2024, Нови Сад, 2024, стр. 191-210. ISSN 1821-4843 COBISS.SR-ID 249785863

„Увод у читање књижевног дјела Ивана Ивановића“, *Књижевно дело Ивана Ивановића – ново читање*, зборник радова са научног скупа „Књижевно дело Ивана Ивановића – ново читање“, Прокупље, 26. август, 2022, Народна библиотека „Раде Драинац“, Прокупље, 2024, стр. 11-16. ISBN 978-86-86781-38-3 COBISS.SR-ID 139467273

„Између духовне и физичке екстазе“, поговор у књизи: Драгица Стојановић, *Мала смрт*, поезија, Библиотека „Бдење“, коло 12, књига 2, Сврљиг: Центар за туризам, културу и спорт, 2024, стр. 66-68. ISBN 978-86-6233-590-6 (Galaksijanis) COBISS.SR-ID 146856457

„Грандиозни пјеснички лет Бранка Миљковића“, поводом 90 година од пјесниковог рођења (1934-1961), *Дисово пролеће*, број 55, Чачак, мај 2024, стр 22-23. ISSN 0351-0417 = Дисово пролеће COBISS.SR-ID 16230402

Приређивачко-текстолошки рад:

Живан Живановић, *Ниш и нишке знаменитости*, друго, поправљено издање, приредио за штампу, написао предговор, забиљешку о пишчевом животу и раду, сачинио рјечник мање познатих ријечи и израза, као и избор из литературе: Горан Максимовић, Едиција „Посебна издања“, СЦЕРО ПРИНТ, Ниш, 2024. ISBN 978-86-80856-44-5 COBISS.SR-ID 147750409

Димитрије Н. Алексић, *Осветници*, ново издање романа који је објављен 1886. године у „Штампарији Косте Чендеша“ у Нишу, предговор, рјечник и прир. Горан Максимовић, Едиција „Посебна издања“, СЦЕРО ПРИНТ, Ниш, 2024, 82 с. - са фотографијом писца (стр. 79). ISBN 978-86-80856-35-3 COBISS.SS-ID – 131390793

Слава, књижица за народ и омладину, фототипско издање, прир. Горан Максимовић и Јована Славковић, Народна библиотека „Стеван

Сремац“ Ниш, 2024, 667 стр. ISBN 978-86-85425-50-9 COBISS.SS-ID – 143293795

Спира Калик, *Путовање из Београда у Солун и Скопље са Београдским певачким друштвом*, путничке белешке, прир. Горан Максимовић, Едиција „Посебна издања“, СЦЕРО ПРИНТ, Ниш, 2024, 95 стр. ISBN 978-86-80856-40-7 COBISS.SS-ID – 142653449

Никола В. Ђорић, *Љубице*, лирика, прир. Горан Максимовић, Едиција „Посебна издања“, СЦЕРО ПРИНТ, Ниш, 2024, 120 стр. ISBN 978-86-80856-41-4 COBISS.SS-ID – 145347081

Симо Матавуљ, *Бакоња фра-Брне*, прир. Горан Максимовић, Едиција „Канон“, друго коло, књига број 2, SCERO PRINT Ниш, 2024, 270 с. ISBN 978-86-80856-49-0 COBISS.SR-ID 152629001

Борисав Станковић, *Нечиста крв*, прир. Горан Максимовић, Едиција „Канон“, треће коло, књига број 2, SCERO PRINT, Ниш, 2024, 254 с. ISBN 978-86-80856-56-8 COBISS.SR-ID 155036425

Учешће на научним скуповима:

ACADEMIA MEDIANA, Ниш, 22. март 2024. (Научни скуп од националног значаја. Организатор: Департман за србистику Филозофског факултета Универзитета у Нишу). Реферат: „Завичајно као регионално и универзално у књижевности српског реализма“ (пленарно излагање).

СРПСКИ ДУХОВНИ ИДЕНТИТЕТ, Бања Лука, 11–12. април 2024. (Научни скуп од националног значаја. Организатор: Академија наука и умјетности Републике Српске). Реферат: „Духовни и идентитетски значај двају часописа са југа Србије на крају 19. вијека; *Слава* и *Црквени гласник*“.

КЊАЖЕВАЧКИ КРАЈ, ПОТЕНЦИЈАЛИ, СТАЊЕ, ПЕРСПЕКТИВЕ РАЗВОЈА, Књажевац, 24–26. април 2024. (Друга научна конференција националног значаја. Организатори: Српско географско друштво из Београда и Народна библиотека „Његош“ из Књажевца).Реферат:“Књижевно дјело Бранислава (Бране) Цветковића изнова међу нама“ (пленарно излагање).

КЊИЖЕВНО ДЕЛО МИЛУТИНА УСКОКОВИЋА, Ужице, 3–4. јуна 2024. (Научна конференција од националног значаја). Организатори Народна библиотека Ужице и Педагошки факултет у Ужицу. Реферат: „Књижевнокритички прилози Милутина Ускоковића“.

КРУШЕВАЧКА ФИЛОЗОФСКО-КЊИЖЕВНА ШКОЛА – ВРЕДНОСТИ У САВРЕМЕНОЈ КУЛТУРИ, Крушевац, 7–8. јун 2024. (Научна конференција од националног значаја). Организатори:

Крушевачка филозофско-књижевна школа и Културни центар Крушевац. Реферат: „Заборављене вриједности у савременој култури“.

КЊИЖЕВНО ДЈЕЛО МИЛУТИНА МИЋОВИЋА, Плужине, 20. јул 2024. (Научна конференција од националног значаја). Организатори: 53. Пјеснички сусрети на извору Пиве и Центар за културу Плужине. Реферат: „Његошев спјев *Луча микрокозма* у тумачењима Милутина Мићовића“.

КЊИЖЕВНО ДЈЕЛО ЈОВАНА РАДУЛОВИЋА, Билећа, 20. септембар 2024. (Научна конференција од националног значаја). Организатори: „Ћоровићеви сусрети писаца у Билећи“ и СКПД „Просвјета“ Општински одбор Билећа. Реферат: „Филмске и телевизијске адаптације Јована Радуловића“.

75 – ГОДИШЊИЦА СРПСКЕ ФИЛОЛОГИЈЕ НА УНИВЕРЗИТЕТУ У БУКУРЕШТУ, Букурешт, 27-28. септембар 2024. (Међународна научна конференција. Организатори: Универзитет у Букурешту, Факултет за стране језике и књижевности, Департман за руску и словенску филологију, савез Срба у Румунији. Реферат: Актуелна интересовања за студирање српског језика и књижевности на Универзитету у Нишу“.

МАТЕРИЈАЛНА И ДУХОВНА КУЛТУРА СРБА У МУЛТИЕТНИЧКИМ СРЕДИНАМА И/ИЛИ ПЕРИФЕРНИМ ОБЛАСТИМА, Темишвар, 18–20. октобар 2024. (X Међународни научни скуп. Организатори: Филолошки, историјски и теолошки факултет Западног универзитета у Темишвару, Филозофски факултет Универзитета у Нишу и Савез Срба у Румунији из Темишвара). Реферат: “Прва збирка пјесама објављена на југу Србије и књижевно дјело Николе В. Ђорића“ (пленарно излагање).

СРПСКА КЊИЖЕВНА КРИТИКА XX ВЕКА, Београд, 21-22. октобар 2022. (Округли научни сто. Организатор САНУ, Одељење за језик и књижевност, Одбор за проучавање историје књижевности). Реферат: „Заснивање српске књижевне критике на југу Србије на крају XIX и на почетку XX вијека“.

ДВА ВЕКА *ЛЕТОПИСА МАТИЦЕ СРПСКЕ*: ЧАСОПИС ДУГОГ, КОНТИНУИРАНОГ ТРАЈАЊА КАО МЕЂУНАРОДНИ ФЕНОМЕН, Нови Сад, 1-2. новембар 2024. (Научна конференција. Организатор: Матица српска Нови Сад). Реферат: „Алекса Шантић, Јован Дучић и Светозар Ћоровић као сарадници и аутори *Летописа Матице српске*“.

ЊЕГОШЕВ ДАН У МАТИЦИ СРПСКОЈ, Нови Сад, 13. новембар 2024. (Научни скуп од националног значаја. Организатор: Његошев

одбор Матице српске у Новом Саду). Реферат: "О Његошу и Његошевом дјелу у *Летопису Матице српске*".

БРАНА ЦВЕТКОВИЋ У СРПСКОЈ КУЛТУРИ И КЊИЖЕВНОСТИ, Београд, 18-19. новембар 2024. (Научни скуп од националног значаја. Организатор: Институт за књижевност и уметност у Београду). Реферат: „Успомене Бране Цветковића из Великог рата".

КЊИЖЕВНОСТ/ КЊИЖЕВНИ РАД СРБА У ХРВАТСКОЈ – ПОВОДОМ 30. ГОДИШЊИЦЕ СМРТИ СТАНКА КОРАЋА, Загреб, 22-23. новембар 2024. (Међународни знанествени скуп. Организатор: Филозофски факултет Свеучилишта у Загребу). Реферат: „Дјело Симе Матавуља у тумачењу Станка Корађа".

ЖИВОТ СРБА У СЕВЕРНОЈ МАКЕДОНИЈИ: ИСТОРИЈАТ, ИЗАЗОВИ И ПЕРСПЕКТИВЕ, Београд, 29. новембар 2024. (Научни округли сто. Организатор: САНУ, Одбор за проучавање националних мањина и људских права и Српски културно-информативни центар „Спона" из Скопља). Реферат: „Издање *Споменице двадесетопетогодишњице ослобођења Јужне Србије (1912–1937),* као изузетно свједочанство једног времена и простора".

Рад на научним пројектима:

Књижевна прошлост и садашњост на простору југоисточне Србије (Огранак САНУ у Нишу).

Материјална и духовна култура Срба у мултиетничким срединама и/или периферним областима, (Центар за научна истраживања Савеза Срба из Румуније, Филолошки, историјски и теолошки факултет Западног универзитета у Темишвару и Филозофски факултет Универзитета у Нишу).

СТАРОСЛОВЕНСКИ ОДБОР

Председник: академик Јасмина Грковић-Мејџор

Чланови: академик Јасмина Грковић-Мејџор, академик Александар Лома, проф. др Гордана Јовановић (преминула), мр Душица Грбић, археограф саветник, проф. др Томислав Јовановић, проф. др Радојица Јовићевић (преминуо), проф. др Љиљана Јухас-Георгиевска, проф. др Татјана Суботин-Голубовић, проф. др Светлана Томин, проф. др Ирена Шпадијер, проф. др Виктор Савић, научни саветник (секретар), мр Миланка Убипарип, археограф саветник, др Владан Тријић, археограф саветник, проф. др Марина Курешевић

У току 2024. године настављен је рад на припреми зборника научних радова „Споменица Ватрославу Јагићу (1923–2023)", у сарадњи са Старословенистичким одсеком Института за српски језик САНУ. У

зборнику су заступљени аутори из 11 земаља (Аустрија, Италија, Чешка, Велика Британија, Хрватска, Румунија, Русија, Србија, Литванија, Немачка). Прикупљено је 28 радова, од тога је 14 аутора из Србије, остали су из иностранства. Пристигли радови су рецензирани и урађена је техничка редакција за више од половине радова.

Списак објављених радова

Грковић-Мејџор, Јасмина. „Допринос Никите И. Толстоја проучавању историје књижевнојезичких идиома у Срба." Глас САНУ, CDXXXVI, Одељење језика и књижевности, књ. 34, 2024, 125-130.

Лома, Александар. „Административне промене назива места на подручју Косова и Метохије од 1912. до данас." Драган Војводић (ур.), Заштита, очување и афирмација српског културног наслеђа на Косову и Метохији, том II. Зборник радова са научног скупа одржаног 1. и 2. јуна 2021. године. Београд: САНУ, 2023 [2024], 495–514 (Научни скупови CCXXIV, Председништво књ. 1).

Лома, Александар. „Из старосрпске терминологије рударства гвожђа и његове обраде: желѣзо и гвозд(и) ." Јужнословенски филолог, 80/2, 2024, 9–41.

Грбић, Душица. „Манастир Грабовац и његова библиотека". Библиотека манастира Грабовца. Душица Грбић, Светлана Вучковић, Александра Драпшин (ред.). Нови Сад: Библиотека Матице српске – Београд: Народна библиотека Србије, 2024, 7–44.

Грбић, Душица. „Литургија Светог Јована Златоустог – препис монаха Јефрема у манастиру Макру на Светој Гори 1551. године." Зоран Ранковић (ур.). Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати. Зборник радова са научног скупа. Православни богословски факултет, 22. децембар 2023. Београд: Православни богословски факултет Универзитета у Београду, 2024, 101–108.

Грбић, Душица. „Триод цветни (Москва, 1680) У СПЦ у Бачкој Паланци." Весна Петровић (ур.). Манастири и библиотеке чувари културне баштине. Зборник радова са стручног скупа одржаног 10. и 11. маја 2023. године у манастиру Велика Ремета. Ириг: Српска читаоница; Велика Ремета: Манастир Велика Ремета, 2024, 53–62.

Јовановић, Томислав. „Мучење Свете Првомученице Текле Симеона Метафраста у српском препису XIV века." Средњи век у српској науци, историји, књижевности и

уметности, XIV. Дани српскога духовног преображења, XXXI. Деспотовац: Народна библиотека „Ресавска школа“ – Београд: Институт за српски језик САНУ, 2024, 27–47.

Јовановић, Томислав. „Три „прикажње“ у Венцловићевој обради.“ Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, XC, 2024, 69–80.

Марко Пећки. Сабрана дела. Увод, српскословенски текст приредио и на савремени српски језик пренео Томислав Јовановић. Библиотека „Ортограф“, књ. 12. Београд: Чигоја штампа, 2024.

Јухас-Георгиевска, Љиљана. „Теодосијево Житије Светог Саве.“ Семинар српског језика, књижевности и културе. Предавања, 13. Београд: МСЦ, 2024, 5–14.

Свети Сава. Сабрана дела. Приредила и предговор написала Љиљана Јухас-Георгиевска. Београд: MibaBooks, 2024 [треће издање].

Суботин-Голубовић, Татјана. „Химнографски репертоар српских преписа Службе светом Сергију и Вакху (XIII–XV век).“ Драгиша Бојовић, Јелена Стошић (ур.). Свети Сава и Доментијан. Зборник са Међународне научне конференције одржане 26. и 27. маја 2023. у Нишу и Студеници. Ниш: Центар за црквене студије, Центра за византијске и словенске студије, 131–155.

Савич, Виктор. „Документ об однойпродаже в городе Пожаревац (1731).“ Славянское и балканское языкознание, вып. 24. Палеославистика – 5. Москва: Институт славяноведения РАН, 63–84.

Савић, Виктор Д. „Именички род у српским граматикама XVIII–XIX века. Ка проблему општега рода.“ Научни састанак слависта у Вукове дане, 53/1, 2024, 49–59.

Савић, Виктор. „Поријекло ћирилице у западносрпским рукописним споменицима.“ [Аутори изложбе Миливоје Унковић, Драган Давидовић]. Слово српско рукописно. Бања Лука: АНУРС, 2023, 17–25.

Trijić, Vladan. „Manuscript Research in the National Library of Serbia: A Short Overview.“ Investigations into Romanian and European Biblical Traditions. International Symposium. 12th Edition. Iaşi, May 18–20 2023, in: Receptarea Sfintei Scripturi: între filologie, hermeneutică şi traductologie, 12/1, 2023 [2024], 59–78.

Тријић, Владан. „Проучавање рукописних књига у Народној библиотеци Србије и српска археографија. Кратак увид.“ Библиокулт, I/1 (Београд, 2024), 83–105.

Курешевић, Марина. „Општа војна лексика у рукописима српске Александриде: између прасловенског наслеђа и иновација.“ Научни састанак слависта у Вукове дане, 53/1, 2024, 151–162.

Шпадијер, Ирена. „Записи у Шестодневу из 1263: О могућем времену Доментијанове смрти.“ Драгиша Бојовић, Јелена Стошић (ур.). Свети Сава и Доментијан. Зборник са Међународне научне конференције одржане 26. и 27. маја

2023. у Нишу и Студеници. Ниш: Центар за црквене студије, Центра за византијске и словенске студије, 669–686.

Шпадијер, Ирена. „Habent sua fatali belli: Три хиландарска рукописа.“ Павле Драгичевић (прир.). Споменица академику Радету Михаљчићу. Бања Лука: АНУРС, 2024, 145–153 (Споменица, књ. XIX, Одјељење друштвених наука, књ. 55).

.

Пројекат: **СРПСКО-НЕМАЧКЕ КЊИЖЕВНЕ И КУЛТУРНЕ ВЕЗЕ**

Руководилац: дописни члан Слободан Грубачић

Од активности издваја:

Био председник Управног одбора Етнографског института САНУ.

Од признања издваја:

По одлуци професора и генералног директора за образовање науку и културу (UNESCO) Федерика Мајора (Federico Mayor) од 28.фебруара 2024.у Мадриду, изабран за декана међународне катедре за германистику (Master, Doctoral and Post-Doctoral Studies, as well as Summer Schools and Certified Courses) у Европском центру за мир и развој (ECPD established by the United Nations).

ОДБОР ЗА ДИЈАЛЕКТОЛОШКЕ АТЛАСЕ

Председник: академик Александар Лома

Чланови: академици Јасмина Грковић-Мејџор, Миро Вуксановић, академик АНУРС Слободан Реметић, дописни члан САНУ Марта Бјелетић, проф. др Мато Пижурица, проф. др Софија Милорадовић, др Јасна Влајић Поповић и др Снежана Петровић. Сарадници на пројекту су: академик Александар Лома, дописни члан САНУ Марта Бјелетић, др Јасна Влајић-Поповић, др Снежана Петровић, др Марија Вучковић,

проф. др Орсат Лигорио, др Јелена Јанковић, др Ана Шпановић, др Жељко Степановић и мср Марија Раденковић.

План рада на пројекту за 2024. годину испуњен је у задовољавајућој мери.

1. ОСНОВНЕ АКТИВНОСТИ

а) Рад на Петој свесци Етимолошког речника српског језика састојао се од следећих активности:

– основна обрада одредница: 5,5 а.т. (0,6 а.т. – Ј. Јанковић; 4,9 а.т. – Ж. Степановић);

– преглед раније урађених одредница за Пету свеску: 3,75 а.т. (М. Вучковић).

б) Рад на другом тому Приручног етимолошког речника српског језика (К–О) састојао се од следећих активности:

– основна обрада одредница на слово К: 2,75 а.т. (А. Лома);

– прва редакција одредница на слово О: 3,5 а.т. (М. Бјелетић);

– прва ревизија одредница на слово К (сегмент Кр-): 6 а.т. (Ј. Влајић-Поповић);

– друга редакција одредница на слова Л, Љ, М, Н, Њ: 20,55 а.т. (Ј. Влајић-Поповић);

– друга редакција одредница на слово Л: 0,3 а.т. (С. Петровић);

– допуне Библиографије и Скраћеница: 0,3 а.т. (Ј. Влајић-Поповић).

в) Рад на пословима дигитализације састојао се од следећих активности:

– припремне радње за дигитализацију првог тома Приручног етимолошког речника српског језика (С. Петровић, Ј. Влајић-Поповић, М. Бјелетић, Ј. Тодорић, М. Нешовић);

– наставак рада на дигитализацији Речника северне Метохије М. Букумирића – коректура и примарно обележавање текста као припрема за основно аутоматско парсирање (С. Петровић, А Шпановић и Л. Бајчетић);

– пробна коректура узорка ОЦР-ованог текста (одреднице на слово А) из Рјечника из књижевних старина српских Ђ. Даничића. (М. Нешовић);

– координација и израда Оквирног плана за дигиталну трансформацију рада у ИСЈ САНУ (припрема за пријаву на конкурс

Министарства информисања и телекомуникација). (С. Петровић, А. Шпановић, Ј. Јанковић, М. Петровић);

– додатно обогаћивање текста Дигиталног издања Вукових пословица (М. Нешовић, Ј. Тодорић);

– осмишљавање програма и одржавање радионице из дигиталне хуманистике за средњошколце (напредни ниво) у оквиру летњег лингвистичког семинара Жаргонизми, неологизми, дијалектизми у односу на стандардни језик и дигитална хуманистика у НОКЦ „Вук Караџић" у Тршићу (С. Петровић, А. Шпановић, М. Нешовић, Ј. Тодорић, Л. Бајчетић);

– учешће на састанцима Националних координатора и заменика координатора међународног пројекта DARIAH-ERIC (јануар, фебруар, март, април, мај, јун, септембар, октобар 2024. године) (С. Петровић, А. Шпановић);

– учешће на радионицама Creating Lexical Networks using Large Language Models (LLM) with a Focus on Synonym Extraction (А. Шпановић, Ј. Тодорић, М. Нешовић), Communicating Your Research to Non-Specialists (М. Нешовић), CLASSLA-express (Ј. Тодорић);

– менторски рад са мср Матијом Нешовићем (А. Шпановић).

г) Рад на речнику Закона о рудницима деспота Стефана Лазаревића (А. Лома, Ж. Степановић).

д) Библиотека Етимолошког одсека попуњена је извесним бројем нових наслова куповином, фотокопирањем и разменом публикација са иностраним колегама. Електронска библиотека Одсека допуњена је са око 150 наслова (Ж. Степановић).

2. ОСТАЛО

а) Чланство у редакцијама часописа Ономатолошки прилози (А. Лома, главни уредник), Вопросы ономастики (А. Лома), Јужнословенски филолог (Ј. Влајић-Поповић, А. Лома), Зборник радова Византолошког института (А. Лома), Lucida intervalla (О. Лигорио, главни уредник; А. Лома), Зборник Матице српске за славистику (М. Бјелетић), Etymologica Macedonica (С. Петровић) и Linguistique balkanique / Балканско езикознание (О. Лигорио). Члан Уређивачког одбора публикације ИСЈ САНУ „Монографије" (Ј. Влајић-Поповић).

б) Сарадници Одсека су током 2024. године рецензирали следеће:

– монографије: Ана Шпановић, Романизми у народним говорима Старе Црне Горе и Брда – етимолошка студија, Монографије 40, Београд:

Институт за српски језик, 2024. (А. Лома, О. Лигорио, С. Петровић), Марија Вучковић, Лексичка породица глагола губити (се) у дијахроној перспективи, Монографије 42, Београд: Институт за српски језик, 2024. (М. Бјелетић, А. Лома); Ненад Ристовић (ур.), Una συμφιλολογεῖν – 150 година Класичних наука на Филозофском факултету у Београду, Београд: Филозофски факултет (А. Лома), Silvo Torkar, Rokopisna zbirka slovenskih krajevnih imen iz Metelkove zapuščine. Druga knjiga (А. Лома), Јелица Стојановић, Паштровске исправе, серија Српски споменици (А. Лома);

– уџбеник: Снежана Вучковић, Увод у дијахронијску лингвистику (М. Бјелетић, О. Лигорио);

– радове у часописима: Јужнословенски филолог (Ј. Влајић-Поповић, А. Лома, С. Петровић), Зборник Матице српске за филологију и лингвистику (Ј. Влајић-Поповић, О. Лигорио, А. Лома, С. Петровић), Наш језик (М. Бјелетић), Lucida intervalla (О. Лигорио), Липар (А. Шпановић), Slavia Meridionalis (Ј. Јанковић), Etnolingwistyka (М. Бјелетић), Jazykovedný časopis (М. Бјелетић, С. Петровић), Български език (М. Бјелетић), Linguistique balkanique / Балканско езикознание (О. Лигорио, С. Петровић), Journal of Open Humanities Data (О. Лигорио), Balkanica (А. Лома), Belgrade Philosophical Annual (А. Лома), Иницијал (А. Лома), Slavia (А. Лома);

– радове у зборницима: Зборник посвећен академицима Милки Ивић и Павлу Ивићу (М. Бјелетић, Ј. Влајић-Поповић, А. Лома), Пастирска лексика призренско-тимочких говора (А. Лома), Зборник поводом стогодишњице смрти Ватрослава Јагића (А. Лома), Vulnerable and Endangered Languages in Europe (М. Вучковић), Језици и културе у времену и простору (М. Бјелетић, А. Лома, А. Шпановић), Лексикографски сусрети (Ј. Влајић-Поповић, С. Петровић), Зборник радова Филозофског факултета у Приштини (О. Лигорио), Eternal Cycle (А. Лома), Српски средњовјековни споменици из Босне и Хума – проучавање Чајничког јеванђеља (А. Лома), зборник радова с међународне научне конференције Language Technologies and Digital Humanities: Resources and Applications, Софија 26–28. јун 2024. (С. Петровић) и 17. научно стручног скупа „Студенти у сусрет науци – StES 2024“, Универзитет у Бањој Луци (Ј. Јанковић).

в) А. Лома је био координатор пројекта Огранка САНУ у Нишу и Института за српски језик САНУ Пастирска лексика

призренско-тимочких говора и главни уредник истоименог зборника у издању Огранка САНУ у Нишу и Института за српски језик САНУ.

г) Ј. Јанковић је учествовала на пројекту израде Речника лингвистичких термина, који се реализује у оквиру Одсека за стандардни језик Института за српски језик САНУ.

д) Ј. Јанковић је била учесник на пројекту „Митолошке основе словенског фолклора", у оквиру Одбора за српски језик и књижевност у поређењу са другим језицима и књижевностима САНУ (бавила се темом: „Гљиве у језику, митологији и народној култури словенских народа").

ђ) О. Лигорио је био управник Института за антику и класично наслеђе при Одељењу за класичне науке Филозофског факултета у Београду.

е) Предавања по позиву, промоције:

– предавање „Latinica od A do 8 : Rana istorija latinske abecede", Vikendijum : U prepisivačkoj školi, Филолошка гимназија, Београд, 2. март (О. Лигорио);

– представљање монографије Марије Ђинђић Семантичко-деривациона анализа турцизама у савременом српском језику, Мала сала Коларчеве задужбине, Београд, 2. април (С. Петровић);

– представљање књиге Појмовник српских лингвистичких термина, Мала сала Коларчеве задужбине, Београд, 16. април (Ј. Јанковић);

– представљање књиге Јасмине Грковић Мејџор, Студије из историјске семантике, Трибина Библиотеке САНУ, Београд, 14. мај (А. Лома);

– предавање „Stari jezici na Netfliksu i filmskom platnu", Карловачка летња школа старих језика и култура III, Сремски Карловци, 24. август (О. Лигорио);

– промоција речника Етимолошки речник српског језика. Св. 4, Бл–Бљ и Приручни етимолошки речник српског језика. Т. 1, А–Ј, Сајам књига, Београд, 20. октобар (М. Бјелетић, А. Лома);

– промоција зборника Пастирска лексика призренско-тимочких говора, Огранак САНУ у Нишу, 25. октобар (А. Лома);

– предавање „Како се прави етимолошки речник?", Трећи Лингвистички семинар за студенте српске филологије Методологија лингвистичких истраживања савременог српског језика,

Научно-образовно културни центар „Вук Караџић”, Тршић, 13. новембар (Ј. Јанковић);

– представљање монографије Ане Шпановић Романизми у народним говорима Старе Црне Горе и Брда – етимолошка студија, Мала сала Коларчеве задужбине, Београд, 27. новембар (А. Лома).

ж) Чланство у комисијама:

– А. Лома је био члан комисије за одбрану докторске дисертације Мирјане Обрадовић на Филолошко уметничком факултету у Крагујевцу;

– С. Петровић је била члан комисије за избор Јелене Бабић у звање доцента на Филолошком факултету Универзитета у Београду;

– С. Петровић је била члан комисије за избор лектора за предмет арапски језик на Филолошком факултету Универзитета у Београду;

– С. Петровић је била председник комисије за избор Марије Ђинђић у звање научни саветник;

– С. Петровић (председник), А. Лома и Ж. Степановић су били чланови комисије за реизбор Ане Шпановић у звање научни сарадник;

– А. Лома (председник), М. Бјелетић и С. Петровић су били чланови комисије за избор Марије Вучковић у звање научни саветник;

– А. Лома је био члан више комисија за изборе у наставна звања на Филозофском факултету у Београду.

з) С. Петровић је била члан Научног одбора међународног научног скупа Лексикографски сусрети (Београд, 27–29 мај).

и) С. Петровић и А. Шпановић су учествовале у раду Уређивачког одбора сајта ИСЈ и пропратним пословима око уређења сајта.

ј) М. Бјелетић је обављала дужност председника Научног већа Института.

к) С. Петровић је као члан Управног одбора Института учествовала у његовом раду.

л) Чланство у Удружењу истраживача институтâ хуманистичких наука (М. Бјелетић, С. Петровић).

љ) Чланство у Заједници института Србије (А. Шпановић).

IV. МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

1. САРАДЊА НА МЕЂУНАРОДНИМ НАУЧНИМ ПРОЈЕКТИМА

а) Чланство у Поткомисији за морфонолошку транскрипцију у оквиру Међународне радне групе Општесловенског лингвистичког атласа при Међународном комитету слависта (М. Бјелетић, А. Лома).

б) Учешће у билатералном међуакадемијском пројекту између САНУ и МАНУ „Језик у простору и времену (македонски ~ српски)“

(руководилац пројекта са српске стране: академик А. Лома, учесници на пројекту: М. Бјелетић, С. Петровић, Ј. Влајић-Поповић, М. Вучковић).

в) Сарадња на међународној лингвистичкој библиографији Linguistic bibliography / Bibliographie linguistique – објављен је том за 2024. годину (Ј. Влајић-Поповић).

г) Сарадња са Институтом за славистику Пољске академије наука у Варшави на славистичкој електронској библиографској бази iSybislaw (Ј. Јанковић).

д) Учешће на међународном пројекту Семинар словенских студија [Seminari d'Estudis Eslaus], Институт за културу и истраживачки рад Универзитета Помпеу Фабра, Барселона [Institut de cultura de la UNIVERSITAT POMPEU FABRA] (С. Петровић).

2. УЧЕШЋЕ У РАДУ МЕЂУНАРОДНИХ НАУЧНИХ ТЕЛА И ОРГАНИЗАЦИЈА

а) Учешће у раду Етимолошке комисије МКС (А. Лома, М. Бјелетић, Ј. Влајић Поповић, С. Петровић) и Етнолингвистичке комисије МКС (М. Бјелетић).

б) Учешће на састанцима Националних координатора међународног пројекта DARIAH ERIC (С. Петровић, А. Шпановић).

в) Учешће на Годишњој скупштини организације ЕФНИЛ, Будимпешта, 23–25. септембар (Ј. Влајић Поповић, А. Шпановић).

V. УЧЕШЋЕ НА НАУЧНИМ СКУПОВИМА

1. Симпозијум Изврсност у науци, САНУ, 3. јун (С. Петровић).

2. Онлајн семинар Современные тенденции в славянском языкознании (Институт славяноведения РАН и Центр Славянско-Евразийских исследований Университета Хоккайдо), 20. јун (М. Бјелетић).

3. Remnant of Balkan Latin Between the Dinaric Alps and the Danube: Klisura 'Gorge, Ravine'. Balkan Parallels : 30 Years of Balkan Studies at the University of Sofia "St. Kliment Ohridski", 17-18. октобра, Софија, Бугарска (О. Лигорио).

3. Међународна научна конференција System Bibliografii Językoznawstwa Slawistycznego iSybislaw: wczoraj – dziś – jutro, Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk, Centrum Slawistycznej Informacji Naukowej IS PAN, 25. октобар, Варшава, Пољска (Ј. Јанковић).

4. Међународна научна конференција Јужнословенски језици у дигиталном окружењу, Филолошки факултет Универзитета у Београду и

Друштво за језичке ресурсе и технологије - JePTex, 21–23 новембара (С. Петровић, А. Шпановић).

VI. КАДРОВСКА СИТУАЦИЈА

а) Ј. Јанковић је изабрана у звање виши научни сарадник (22. марта).

б) Покренут је поступак за реизбор А. Шпановић у звање научни сарадник.

в) Покренут је поступак за избор М. Вучковић у звање научни саветник.

г) М. Раденковић је била на породиљском одсуству.

VII. НАГРАДЕ И ПРИЗНАЊА

а) А. Лома је добио награду „Миле Недељковић“ за 2024. годину за књигу И на небу и на земљи. Огледи о коренима српске и словенске усмене епике (2023). Награду додељује удружење грађана „Баштина и будућност“ из Аранђеловца за дела из области савремене фолклористике.

б) М. Бјелетић је изабрана за дописног члана САНУ.

VIII. ПОПУЛАРИЗАЦИЈА НАУКЕ И ПОДРШКА РАЗВОЈУ МЛАЂЕГ КАДРА

а) Представљање Етимолошког одсека студентима славистике и полазницима летње школе српског језика из више европских земаља, у оквиру 54. Скупа слависта и семинара српског језика, књижевности и културе при Међународном славистичком центру, Институт за српски језик САНУ, 5. септембар (Ј. Јанковић).

б) Осмишљавање и извођење радионице Савремена етимолошка истраживања српског језика у оквиру Лингвистичког семинара за студенте српске филологије у НОКЦ Тршић, 13–17. март и 14–16. новембар (А. Шпановић, у сарадњи са Ј. Јанковић).

в) Активности везане за научнопопуларну инстаграм акцију „Из пера етимолога“ на адреси https://www.instagram.com/isj_sanu/: писање текстова (22 – Ј. Јанковић, 19 – Ж. Степановић, 3 – М. Вучковић); редакција текстова (Ј. Јанковић, Ж. Степановић); редакција и припрема текстова (А. Шпановић).

г) Писање чланака за Политикин Забавник (Ј. Влајић Поповић).

IX. РАЗНО

а) У оквиру сарадње са Одбором за ономастику САНУ на дигитализацији ономастичке грађе урађено је следеће: дефинисање корисничког интерфејса неопходног за унос података у базу; имплементација модела базе ономастичке грађе; тестирање и дорада апликације за унос ономастичке грађе; инсталирање (deployment) апликације за унос ономастичке грађе на сервер; тестирање функција

апликације на серверу; тестирање апликације за унос ономастичке грађе у корисничком окружењу. Сарадници су учествовали на Међународној научној конференцији Јужнословенски језици у дигиталном окружењу, Филолошки факултет Универзитета у Београду и Друштво за језичке ресурсе и технологије - JePTex и објавили рад у изводу: Digitization of the SASA Onomastic Committee's Onomastic Material—Importance, Goals and First Steps, JUDIG - Book of Abstracts, November 21-23, 2024. Belgrade, pp. 70–72. (С. Петровић, А. Шпановић и други)

б) Ј. Јанковић је као сарадник на пројекту „Митолошке основе словенског фолклора", у оквиру Одбора за српски језик и књижевност у поређењу са другим језицима и књижевностима САНУ, учествовала на међународној научној конференцији „Trinaesti međunarodni interdisciplinarni simpozijum SUSRET KULTURA" (2. децембар, Филозофски факултет у Новом Саду) и објавила два рада: Janković, Jelena. Names of Mushrooms in Vuk's Serbian Dictionaries from 1818, 1852 and 1898, Programme and book of abstracts, The Thirteenth International Interdisciplinary Symposium "Encounter of Cultures", 2 December 2024, Novi Sad: Faculty of Philosophy, 2024, 32 [резиме] и Јанковић, Јелена. О гљивама (печуркама) у српској народној култури, у: С. Гудурић, Ј.

Дражић, М. Стефановић (ур.), Језици и културе у времену и простору 11/1, Нови Сад: Филозофски факултет, 2024, 12–25.

в) Учешће на састанцима на којима је разматрана сарадња ИСЈ САНУ с Министарством информисања и телекомуникација – 8, 9, 11, 22. и 29. октобра (С. Петровић, Ј. Јанковић).

X. ОБЈАВЉИВАЊЕ АУТОРСКИХ МОНОГРАФИЈА И РАДОВА САРАДНИКА

а) Током 2024. године објављене су 3 монографије, 11 чланака (у целини или у изводу) и 1 некролог; у штампу је предато 15 радова.

МОНОГРАФИЈЕ:

1. Вучковић, Марија. Лексичка породица глагола губити (се) у дијахроној перспективи, Монографије 42, Београд, Институт за српски језик, 2024.

2. Лигорио, Орсат. Преглед индоевропских језика : Са особитим осврtом на оне од њих који су старији, архаични или класични, Београд: Филозофски факултет у Београду — Biblos Books, 2024.

3. Шпановић, Ана. Романизми у народним говорима Старе Црне Горе и Брда – етимолошка студија, Монографије 40, Београд: Институт за српски језик, 2024.

ЧЛАНЦИ ОБЈАВЉЕНИ У ЦЕЛИНИ ИЛИ У ИЗВОДУ, ПРИКАЗИ, ХРОНИКЕ, НЕКРОЛОЗИ:

1. Бјелетић, Марта. Етимолошки одсек Института за српски језик САНУ – 40 година постојања, Трибина Библиотеке САНУ 12, Београд: САНУ, 2024, 222–225.

2. Бјелетић, Марта. IN MEMORIAM Генадзь Апанасавіч Цыхун (30. 10. 1936 – 18. 10. 2024), Зборник Матице српске за филологију и лингвистику 67/2, 157–159 [некролог].

3. Вучковић, Марија. Ватра у тајним занатлијским језицима – творба, семантика и порекло номинација чији је денотат ватра, у: Сања Мацура (ур.), Philologia Serbica. Значај и значење ватре у српском језику, књижевности и култури. Зборник радова, год. IV, бр. 4, Бања Лука: Универзитет у Бањој Луци, Филолошки факултет, 465–485.

4. Вучковић, Марија. О чиниоцима који доприносе различитим резултатима позајмљивања истог глагола: студија случаја, у: Снежана Гудурић, Јасмина Дражић, Марија Стефановић (ур.), Језици и културе

у времену и простору 11/2, Нови Сад: Универзитет у Новом Саду Филозофски факултет, 2024, 255–263.

5. Јанковић, Јелена. Однос према туђицама и позајмљеницама у рубрикама „Језичке пouке“ и „Наша пошта“ у часопису Наш језик, Наш језик 55/1, 2024, 29–51.

6. Јанковић, Јелена. Употреба нормативног термина варваризам у српском и пољском језику (у лингвистичким часописима „Наш језик” и „Poradnik językowy”), Słowiańszczyzna dawniej i dziś. Język, literatura, kultura VI, Wrocław: Instytut Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego, 2024.

7. Лигорио, Орсат. Историја тоничког вокализма у влашком вернакулару Бора и Мајданпека, Зборник Матице српске за филологију и лингвистику 67/1, 2024, 19-32.

8. Лигорио, Орсат. Почетно озвучење у далматороманским реликтима, у: Снежана Гудурић, Јасмина Дражић, Марија Стефановић (ур.), Језици и културе у времену и простору 11/2, Нови Сад: Филозофски факутлет, 2024.

9. Лигорио, Орсат. Четири писма Пера Будманија Хугу Шухарду, Јужнословенски филолог 80/2, 2024, 43-61.

10. Лома, Александар. Административне промене назива места на подручју Косова и Метохије од 1912. до данас, у: Д. Војводић (ур.), Заштита, очување и афирмација српског културног наслеђа на Косову и Метохији. Зборник радова са научног скупа одржаног 1. и 2. јуна 2021. године. Београд: САНУ (Научни скупови CCXXIV, Председништво књ. 1), том II, 2023 [2024], 495–514.

11. Лома, Александар. Из старосрпске терминологије рударства гвожђа и његове обраде: желhзо и гвозд(и) , Јужнословенски филолог 80/2, 2024, 9–41.

12. S. Petrović, M. Petrović-Savić, A. Španović, L. Bajčetić, M. Nešović, J. Todorić. Digitization of the SASA Onomastic Committee's Onomastic Material—Importance, Goals and First Steps, JUDIG - Book of Abstracts, November 21-23, 2024. Belgrade, pp. 70–72. [рад у изводу].

б) Током 2024. године у штампу је предато 15 радова.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ИСТОРИЈАТИ ОБЈАВЉИВАЊЕ АКАДЕМСКИХ БЕСЕДА

Председник Одбора: академик Миро Вуксановић

Чланови Одбора: академик Градимир В. Миловановић, академик Радоје Чоловић, дописни члан САНУ Тања Ћирковић

Величковић, дописни члан САНУ Павле Петровић, дописни члан САНУ Драган Војводић и дописни члан САНУ Јелена Јовановић.

Стручне сараднице Одбора су Данка Кужељ и Марина Нинић.

Одбор је основан 2019. године одлуком Председништва САНУ. Назив едиције коју је Одбор припремио је Приступне беседе српских академика (1886–1947). Едиција је објављена као издање Председништва САНУ, чији је главни уредник академик Зоран Кнежевић, генерални секретар САНУ у време објављивања. Прва књига је објављена 2020. године, друга 2021, а трећа 2022. Уредник је академик Миро Вуксановић, председник Одбора.

Одбор је у 2024. години радио на истраживању података о публикацијама објављиваним поводом избора редовних чланова у времену када приступне беседе нису биле законска обавеза (1947–1971) и прикупљању података о академским беседама у САНУ (1971–2013). Послови су обављени су у целини.

Индивидуални пројекат: КЊИЖЕВНИ ИСТОРИЧАР ПАВЛЕ ПОПОВИЋ

Руководилац: академик Злата Бојовић

Током 2024. године рад на пројекту Књижевни историчар Павле Поповић одвијао се у два смера. Прво: наставила сам са истраживањем архивске грађе (у Риму иу Београду) која се односи на боравке Павла Поповића у Италији, за време Првог светског рата; друго: радила сам на компаративисичким истражицвањима могућих модела (страних) историја књижевности које су могле бити узор Поповићевој концепцији историје књижевности.

На пројекту су била ангажована два сарадника, проф.др Славко Петаковић и историчар, архивиста Миле Станић.

Славку Петаковићу је поверена израда библиографије Павла Поповића. Радећи на формирању целокупне библиографије радова Павла Поповића током 2024. године на основу садржаја библиографије В. Милетић и Ђ. Живановић, Списак радова Павла Поповића, Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, XVIII, 1–2, 1938, 657–669 и њене допуне: Д. Витошевић, Непознати радови Павла Поповића у СКГ, Зборник Матице српске за књижевност и језик, 33, 1, 1985, 226–233, као и на основу допуна и исправки начињених током прегледања de visu више

публикација у којима је прилоге објављивао Павле Поповић, формирао је библиографски регистар његових радова објављених до 1939. године.

Миле Станић је наставио са прегледањем грађе у преосталом делу необрађеног архивског фонда без које би било тешко стећи потпуни увид у богати књижевноисторијски рад Павла Поповића и његов утицај на развој српске истоије књижевности у првој половини XX века.Највећи део посла односио се на сређивање, датирање докумената и богате преписке настале у времену од 1915. до 1938. године (преко 2400 докумената), од кијих се навећи део односи на период током Првог светског рата за време Поповићевог боравка у нистранству). Током рада на преписци Павла Поповића, Станић је израдио и објавио два прилога:

Идеја о покретању књижевног часописа у Мостару тридесетих година XX века, Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, Београд, 2024, књ. 90.

Писма Радмила Димитријевића и Салка Назечића Павлу Поповићу, Братство, Београд, 2024, XXVIII.

Индивидуални пројекат:

ИСТОРИЈСКО-ЕТИМОЛОШКА ИСТРАЖИВАЊА СРПСКЕ ЛЕКСИКЕ И ОНОМАСТИКЕ (ЛЕКСОН)

Руководилац: академик Александар Лома

Сарадници: др Снежана Петровић

др Ана Тешић

др Тома Тасовац

др Жељко Степановић

При Етимолошком одсеку Института за српски језик САНУ наставио сам, као главни уредник и коаутор, рад на Етимолошком речнику српског језика (ЕРСЈ, 5. свеска) и Приручном етимолошком речнику српског језика (ПЕРСЈ, 2. свеска К–О). Поред тога, објавио сам два научна рада, један из ономастике, други из етимологије:

– Административне промене назива места на подручју Косова и Метохије од 1912. до данас, у: Д. Војводић (ур.), Заштита, очување и афирмација српског културног наслеђа на Косову и Метохији. Зборник радова са научног скупа одржаног 1. и 2. јуна 2021. године. Београд:

САНУ (Научни скупови CCXXIV, Председништво књ. 1), том II, 2023 [2024], 495–514.

– Из старосрпске терминологије рударства гвожђа и његове обраде: желѣзо и гвозд(и) , Јужнословенски филолог 80/2, 2024, 9–41.

Заједно са др Жељком Степановићем наставио сам рад на речнику Рударског законика деспота Стефана Лазаревића.

Сав новац са свог личног пројекта и Одбора за етимолошки речник пребацио сам Одсеку за дигитализацију Института за српски језик САНУ за потребе рада на дигитализацији 1. тома ПЕРСЈ (А–Ј).

Индивидуални пројекат:

ПОЕТИКЕ СРПСКИХ ПИСАЦА XX ВИЈЕКА

Руководилац: дописни члан Јован Делић

Сарадници: Недељка Бјелановић, Марко Радуловић, Марко Аврамовић,

Габриела Братић

У 2024. години објавио сам ауторску књигу *Ходочашћа уз Усправну земљу*, о поезији и поетици Васка Попе, и приређену књигу Душана Васиљева *Човек пева после рата*, с обимним предговором. Написао сам тридесетак радова; већи дио је објављен, а мањи је у штампи. Уредио сам и објавио зборнике радова о Васку Попи, Горану Петровићу и Ђорђу Нешићу. Учествовао сам са рефератима и у организацији научних скупова: о српској књижевној критици у 20. вијеку (САНУ), Два века Летописа Матице српске (Матица српска), Књижевно дело Александра Тишме (Матица српска), о хајдуцима у историји, поезији и легенди (Матица српска и Соколац), о прози Јована Радуловића (Билећа) и о књижевном дјелу Милутина Мићовића (Плужине). Учествовао сам на научном скупу о Далмацији и Медитерану с рефератом о Мирку Королији (Шибеник и Манастир Крка). Сви ови радови су из области мога индивидуалног пројекта. Рад на пројекту се наставља и 2025. године.

Референце:

У 2024. години објавио сам ауторску књигу Ходочашћа уз Усправну земљу, о поезији и поетици Васка Попе, и приређену књигу Душана Васиљева Човек пева после рата, с обимним предговором. Написао сам тридесетак радова; већи дио је објављен, а мањи је у штампи. Уредио сам и објавио зборнике радова о Васку Попи, Горану Петровићу и Ђорђу Нешићу. Учествовао сам са рефератима и у организацији научних скупова: о српској књижевној критици у 20. вијеку (САНУ), Два века Летописа Матице српске (Матица српска), Књижевно дело Александра Тишме (Матица српска), о хајдуцима у историји, поезији и легенди (Матица

српска и Соколац), о прози Јована Радуловића (Билећа) и о књижевном дјелу Милутина Мићновића (Плужине). Учествовао сам на научном скупу о Далмацији и Медитерану с рефератом о Мирку Королији (Шибеник и Манастир Крка). Сви ови радови су из области мога индивидуалног пројекта. Рад на пројекту се наставља и 2025. године.

Референце:

1. Милутин Бојић пјесник модерне и весник авангарде – о поезији и поетици Милуитна Бојића, Београд: Штампар Макарије, 2023. ИСБН 978-86-6311-421-0

2. Културно памћење као патриотизам, у: Завјетање срца између земље, неба и мора – Зборник радова са научног скупа посвећеног Десанки Максимовић, Херцег Нови, 2023, стр. 53–75.

3. Лаза Костић и српско пјесништво 20. вијека, у: Поезија и поетичка начела Лазе Костића – зборник радова, Београд: Институт за књижевност и уметност, Требиње: Дучићеве вечери поезије, 2024. 821.163.41.09-1 Костић Л. 821.163.41.09-1"19", стр. 23–52.

4. Приређивање: Душан Васиљев, Човек пева после рата. Београд: Вулкан, 2024.

5. Горко сјећање на Покољ, у: Душан Васиљев, Човек пева после рата. Београд: Вулкан, 2024, стр. 13–65.

6. Ходочашћа уз „Усправну земљу". Београд: Архипелаг, 2024. ИСБН 978-86-523-0436-3

7. Поетски светови Васка Попе – тематски зборник. Уређивање. Матица српска, Нови Сад, ИСБН 978-86-7946-470-5

8. Пјесник који је мијењао представе о лирици, у: Поетски светови Васка Попе. УДК 821.163.41-14.09 Popa V, стр. 13–17.

9. Црна видовитост (о четвртом циклусу Усправне земље Васка Попе: „Ћеле кула"), у: Поетски светови Васка Попе, Матица српска, Нови Сад, стр. 223–234. УДК 821.163.41-14.09 Popa V

10. Игривост Игара, у: Поетски светови Васка Попе 389–391. Матица српска, Нови Сад, УДК 821.163.41-14.09 Popa V

11. О Сабраним делима Бориславa Михајловића Михиза, у: Зборник Матице српске за књижевност и језик. Књига LXXII, Свеска 1/2024, стр. 245–248. УДК 821.163.41.09 Mihajlović Mihiz B. (049.32)

12. „Невероватни доживљаји" и метафизички квалитети, у Ћоровићеви сусрети – српска проза данас – Књижевно дјело Горана Петровића. СПКД „Просвјета" Билећа, 2024, стр. 21 – 30.

13. Поглед из Жиче кроз Никејске прозоре свевремености – Горан Петровић – планетарна књижевна величина, у: Ћоровићеви

сусрети – српска проза данас – Књижевно дјело Горана Петровића. СПКД „Просвјета“ Билећа, 2024, стр. 37–53.

14. Приређивање Ћоровићеви сусрети – српска проза данас – Књижевно дјело Горана Петровића. СПКД „Просвјета“ Билећа, 2024. ИСБН 978-99938-90-56-0.

15. Поглед са Хума „иза међе модре“, у: Гојко Ђого, Пут за Хум. Нови Сад: Фондација др Шпиро Матијевић, 2024. стр. 5–58.

16. Уређивање: Хајдуци у српској историји и памћењу. Нови Сад: Матица српска 2024. ISBN 978-86-7946-464-4

17. Хајдуци у Горском вијенцу, у: Хајдуци у српској историји и памћењу. Нови Сад: Матица српска 2024. ISBN 978-86-7946-464-4

18. Иво Тартаља и Ђорђе Натошевић, у: Ђорђе Натошевић у свом и нашем времену. Нови Сад: Матица српска, 2024. стр. 17–28. UDC 821.163.41.09 Tartalja I; 821.163.41.09 Natošević Đ.

19. Имају ли предмети своју судбину, у: На извору Вукова језика, зборник радова са IX међународног научног скупа. Жабљак 2024. стр. 135–147.

20. Језик је васељена, у: Летопис Матице српске, Нови сад: Матица српска. Јун 2024, стр. 827–831

Индивидуални пројекат:

КОМПАРАТИВИСТИЧКА ИСТРАЖИВАЊА СРПСКЕ И АНГЛОФОНЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Руководилац: академик Зоран Пауновић

У оквиру рада на пројекту, организовао сам округли сто „Књижевно завештање Александра Тишме“, одржан у Огранку САНУ у Новом Саду, и учествовао у организовању округлог стола „Препород мита у филологији и књижевности“, одржаног у Српској академији наука и уметности у Београду. Објавио сам три научна рада и изложио радове на три научна скупа.

„Језик мржње као средство породичног насиља у приповеткама ‘Преписи’ Џејмса Џојса и ‘Злостављање’ Иве Андрића“. *Зборник радова са научног скупа „Језик мржње у интерперсоналном и јавном говору“*, Огранак САНУ у Нишу.

„Сучељавање српске и америчке културе у путописној прози Миће Поповића“. *Зборник радова са научног скупа „Полемички аспекти српског*

модернизма после 1945. са посебним осврtом на деловање чланова Задарске групе“, издање САНУ, стр. 371-382.

„Врати ми моје крпице: превођење непреводивог“, *Глас CDXXXVI Српске академије наука и уметности,* Одељење језика и књижевности, књ. 34 – 2024.

ОДЕЉЕЊЕ ДРУШТВЕНИХ НАУКА

ОДБОР ЗА ИЗВОРЕ СРПСКОГ ПРАВА

Председник: академик Коста Чавошки

Чланови: академик Јованка Калић, академик Данило Баста, проф. др Љубомирка Кркљуш, проф. др Срђан Шаркић, проф. др Сима Аврамовић, проф. др Мирјана Стефановски, проф. др Татјана Суботин Голубовић, проф. др Андрија Веселиновић, проф. др Ђорђе Бубало, проф. др Виктор Савић, др Станоје Бојанин, др Биљана Марковић

Вишедеценијски посао издавања преписа *Душанова законика*, започет далеке 1938. године, коначно је приведен крају. У шест томова, односно седам књига, у раздобљу од 1975. до 2023. године, објављено је 27 познатих преписа *Душанова законика*. Тиме је, после 85 година, окончан посао издавања преписа *Душанова законика*, што сведочи о томе да су за велике пројекте и капитална издања потребне деценије мукотрпног рада више генерација правника, историчара и лингвиста. Тим поводом одржана је Свечана академија, 26. априла 2024. године. На Свечаној академији су говорили: председник САНУ академик Зоран Кнежевић, академик Коста Чавошки, академик Мирјана Живојиновић, проф. Ђорђе Бубало и проф. Виктор Савић.

Скраћена синтагма Матије Властара:

На основу поређења преписа Скраћене синтагме и прављења едиционих сонди извршен је избор преписа који ће послужити као основни у критичком издању. То је Бистрички препис (XV век), чије квалитетне црно-беле фотографије поседује Одбор за изворе српског права.

Започет је унос текста Скраћене синтагме према Бистричком препису и до сада су прекуцане главе А и Б.

Није било успеха у покушајима да се сазна где се чува препис Пуне синтагме из збирке Старе цркве у Сарајеву (бр. 8).

Савић, В. (2024). „Душанов законик у капиталној серији САНУ (1975–2023)“. **Православље.** Новине Српске Патријаршије, број 1372 (15. мај 2024), 21–22.

ОДБОР ЗА ФИЛОЗОФИЈУ И ДРУШТВЕНУ ТЕОРИЈУ

Председник: академик Александар Костић

Чланови: академици Данило Баста, Коста Чавошки и Часлав Оцић, проф. др Мирко Зуровац, проф. др Илија Марић, мр Триво Инђић, проф. др Драган Симеуновић, проф. др Младен Лазић, проф. др Живан Лазовић

Током 2024. године Одбор за филозофију и друштвену теорију Одељења друштвених наука САНУ имао је следеће активности:

а) Организација дводневног скупа „насловом „Економија: привредни развој Србије и његове детерминанте“ који је одржан 5. и 6. децембра 2024. године у Свечаној сали САНУ. Скуп је организован у оквиру циклуса „Стратешки правци развоја Србије у XXI веку“.

б) Припрема зборника радова са скупа посвећеног академику Михаилу Марковићу који је одржан 30. новембра и 1. децембра 2023. године у САНУ. Скуп је организован у оквиру циклуса „Друштвена и политичка мисао у Србији у XIX и XX веку“.

в) Припрема скупа посвећеног академику Љубомиру Тадићу у оквиру циклуса „Друштвена и политичка мисао у Србији у XIX и XX веку“.

ОДБОР ЗА ПРОУЧАВАЊЕ СТАНОВНИШТВА
ОДБОР ЗА ЕКОНОМСКЕ НАУКЕ

ОДБОР ЗА ПРОУЧАВАЊЕ ЖИВОТА И ОБИЧАЈА РОМА

Председник: академик Тибор Варади

Чланови: академик Павле Петровић, проф. Драгољуб Б. Ђорђевић, проф. Сретен Вујовић, проф. Драган Тодоровић, проф. Софија Захова, проф. Сунчица Мацура, др Драгољуб Ацковић, др Биљана Сикимић, др Злата Вуксановић Мацура, др Марија Александровић, др Светлана Ћирковић, др Сања Златановић, др Мирјана Мирић, др Зоран Таировић, Наташа Тасић Кнежевић и Осман Балић.

Током 2024. године Одбор је радио на основу предвиђеног и прихваћеног плана рада и реализовао следеће активности:

У оквиру Трибине САНУ, 16. априла 2024, представљен је зборник „Допринос Рома култури народа у Србији", о зборнику је говорио проф. Драгољуб Б. Ђорђевић.

Научни скуп „Роми Србије према попису 2022. године – стање и перспектива" успешно је одржан 13. и 14. јун 2024. у САНУ. Квалитет реферата и разноврсност учесника (демографи, статистичари, економисти, социолози, антрополози, политиколози, лингвисти...), отворена питања и понуђени предлози, дискусије и полемике потврђују оправданост организовања научног скупа. Након скупа учесницима је упућен позив да доставе прилоге за зборник чије се објављивање очекује у првој половини 2025. године.

Настављено је организовање циклуса стручних предавања у оквиру Трибине Одбора и одржана су следећа предавања:

- „'Ромкиња' као инспирација у уметности", предавач Наташа Тасић Кнежевић, одржано 24. септембра;
- „The dialects of Romani: History and Classification" (Дијалекти ромског језика: историја и класификација), предавач проф. Јарон Матрас, одржано 2. октобра;
- „Активирани сигнал иза слике", предавач др Зоран Таировић, одржано 28. новембра.

Одржана је промоција књиге *Život i delo Saita Balića: Priča o romskom pokretu*, аутора Османа Балића, 14. маја 2024. На промоцији су говорили: академик Павле Петровић, проф. Драган Тодоровић, др Драгољуб Ацковић и Осман Балић.

Било је планирано да се током 2024. одржи округли сто „Саит Балић – живот и дело: Поуке за организовање међународног ромског покрета" у сарадњи са Огранком САНУ у Нишу. Након састанка са представницима Огранка САНУ у Нишу донета је одлука да округли сто буде померен за почетак 2025. године.

Трибина Ромолошки разговори ће у наредном периоду представљати једну од редовних активности Одбора, уз досадашње промоције нових књига и часописа. Активности на овој трибини састојале би се у критичком представљању нових ромолошких студија, научних скупова, планираних или обављених теренских истраживања и сличних научних активности у земљи и свету. За координаторе целе серије именовани су академик Павле Петровић и др Биљана Сикимић. Прва трибина „Монографије о страдању Рома у Другом светском рату", одржана је 16. децембра, поводом обележавања Међународног дана сећања на страдале Роме у Другом светском рату. Трибину је отворио

академик Павле Петровић. Др Биљана Сикимић је представила преглед научних истраживања о страдању Рома у Европи током Другог светског рата. На трибини су представљене две монографије: Samudaripen Roma u Nezavisnoj državi Hrvatskoj, о којој је говорио аутор др Драгољуб Ацковић и Romi i Romkinje u Srbiji i Bosni i Hercegovini: Lokalne istorije i sećanja na Drugi svetski rat, о којој су говорили историчар др Милан Кољанин, Меморијални центар „Старо сајмиште" и Дејан Марковић, извршни директор Форума Рома Србије. Емитован је и краћи документарни филм: Ромска култура сећања на Други светски рат, аутора Дејана Марковића и Катарине Вражалић.

У организацији Одбора, 17. децембра 2024, одржан је округли сто „Формализација рада неформалних сакупљача секундарних сировина у Србији" у сарадњи са Лигом Рома. Поред уводничара и чланова Одбора, округлом столу присуствовали су представници Министарства заштите животне средине РС, Агенције за заштиту животне средине РС, Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Повереништва за заштиту равноправности и више невладиних организација. Главни закључак са округлог стола је да Одбор САНУ за проучавање живота и обичаја Рома у што краћем року упути Министарству заштите животне средине РС иницијативу за формирање радне групе за унапређење положаја и статуса индивидуалних сакупљача секундарних сировина у Србији, коју би чинили експерти из академске заједнице и невалдиног сектора са једне, и представници Министарства заштите животне средине РС са друге стране.

За 2024. је била предвиђена промоција у САНУ збирки *Раде Ухлик – Ромске приче*, уредника др Хедине Тахировић Сијерчић, али је одложена због болести уреднице. Договорено је да се планирана промоција одржи наредне године.

Balić, Osman, Todorović, Dragan, (2024). *Analiza uticaja dosadašnjih politika i praksi na radno-pravni status individualnih sakupljača sekundarnih sirovina u Srbiji sa preporukama za legalizaciju i unapređenje efikasnosti*, Niš: YUROM Centar.

Varady, Tibor (2024). In memoriam Rajko Đurić, **Millénaire Rrom: Bilan et Perspectives**, Orlando, Beograd, 24–25.

Vuksanović-Macura, Z. & Alves, S. (2024). Comparing Housing Policies for Roma Communities in Serbia and Portugal. In: A. Milanović Pešić, Z. Vuksanović-Macura, S. Lović Obradović, M. D. Petrović, J. Kovačević-Majkić (Eds.), **The 5th Congress of Slavic Geographers and Ethnographers**. *Book*

of Abstracts and Contributed Papers (p. 69). Belgrade, Loznica: Geographical Institute "Jovan Cvijić" SASA & Cultural Center "Vuk Karadžić".

Мирић, Мирјана (2024). „Ставови ученика о настави ромског језика у општини Књажевац: пилот истраживање". У: *КЊАЖЕВАЧКИ КРАЈ – ПОТЕНЦИЈАЛИ, СТАЊЕ И ПЕРСПЕКТИВЕ РАЗВОЈА 2*, ур. М. Сибиновић, В. Стојадиновић, 232–257. Народна библиотека „Његош", Београд: Српско географски друштво.

Mirić, Mirjana, Sorescu-Marinković, Annemarie, Sokolovska, Valentina (2024). "Mother tongue in Serbia: a speakers' perspective on the meaning of the concept". **Open Linguistics** 10, 1–24, https://doi.org/10.1515/opli-2024-0016

Сикимић, Биљана (2024). Прилог историји Рома у Банату. Živan Ištvanić, Cigani u Beloj Crkvi (građa i prilozi) Bela Crkva, Narodna biblioteka Bela Crkva, 79 str. (приказ), **Acta pannonica**, 6, 88–91.

ОДБОР ЗА ИСТРАЖИВАЊА НА ПРОЈЕКТУ „ФИЛОЗОФИЈА ИЗМЕЂУ ИСТОКА И ЗАПАДА"

Председник: академик Данило Баста

Чланови: академик АНУРС-а Алекса Буха, академик Часлав Оцић, проф. Здравко Кучинар, проф. Илија Марић, проф. Радосав Пушић, проф. Часлав Копривица, проф. Зоран Кинђић, Борис Милосављевић, дописни члан САНУ.

Током 2024. године Одбор за истраживања на пројекту Филозофија између Истока и Запада одржао је три седнице, од којих је једна била електронска. На њој је донета одлука о утрошку средстава која су Одбору стајала на располагању у 2024. години. Одлучено је да се средства (150.000 дин) искористе као учешће Одбора у трошковима објављивања САБРАНИХ ФИЛОЗОФСКИХ СПИСА КАЈИЦЕ МИЛАНОВА у две књиге, које је приредио, уводном студијом и другим пратећим прилозима снабдео Борис Милосављевић, дописни члан САНУ. Милановљеве САБРАНЕ ФИЛОЗОФСКЕ СПИСЕ објавио је „Досије студио" из Београда као нову потврду дугогодишње успешне сарадње. То је дванаеста књига у едицији „Филозофија између Истока и Запада", чији је уредник Данило Баста. Може се с разлогом рећи да је објављивање двеју књига филозофских списа Кајице Милановa главни резултат делатности Одбора у 2024. години.

На двема седницама Одбора, које су одржане 26. фебруара. и 30. маја 2024. године у просторији ОДН-а, разматрано је питање о могућностима

и видовима обележавања двеју стогодишњица рођења – академика Михаила Ђурића и академика Љубомира Тадића – које падају 2025. године. О том питању изјаснили су се сви присутни чланови Одбора. Прихваћен је предлог да се поводом стогодишњице рођења обају почивших академика уприличе меморијални колоквијуми уз учешће до пет говорника, чија излагања не би требало да прелазе 20 минута. О академику Михаилу Ђурићу говорили би: Уна Поповић, Илија Марић, Часлав Копривица, Борис Милосављевић и Данило Баста. О академику Љубомиру Тадићу говорници би били Јасминка Хасанбеговић и Богољуб Шијаковић, с тим да се у договору с њима одреде још 2 – 3 говорника.

Референце

Чланови Одбора објавили су током 2024. више радова.

Проф. Здравко Кучинар објавио је:

Milian Schömann: Literaturwissenschaftler – Schriftsteller – Sozialdemokrat. Ein kurzes jüdisches Leben zwischen Traben-Trarbach, Berlin und Belgrad, von Marie-Luise Conen und Zdravko Kučinar. Schriften des Emil-Frank-Institutes, 21, Paulinus Verlag, 2024.

Проф. Илија Марић објавио је:

1. *С путовања. Огледи и студије из философије и књижевности*, Biblos Books, Београд 2024, 276 стр. монографија

ISBN 978-86-6098-061-0

2. „Атанасије Стојковић – први српски историчар физике , *Phlogiston*, 32/2024, стр. 41–61.

оригинални научни рад

ISSN 0354-6640

3. „О почетку српске философије: Доситеј и Кујунџић , *Доситејев врт*, 12/2024, стр. 17–34.

оригинални научни рад

ISSN 2334-9476

4. „Докторска дисертација Тихомира Остојића , *Доситејев врт*, 12/2024, стр. 165–169.

прегледни научни рад

ISSN 2334-9476

5. „Филозофски фрагменти Ксеније Атанасијевић , у: Ксенија Атанасијевић, *Филозофски фрагменти*, приредио Илија Марић, Biblos

Books, Београд, Центар за философију и теологију, Требиње, 2024, стр. 5–24.

предговор у књизи

ISBN 978-86-6098-057-3

Поред ових пет (тражених) радова, ове године су изашле и:

а) две моје раније књиге у проширеним издањима:

1. *О уметности, лепоти и љубави. Проза Ранка Крстајића*, Друго, проширено издање, Отачник, Библос, Београд 2024, 205 стр.

2. *На Ефеском путу*, Друго, проширено издање, Biblos Books, Београд 2024, 243 стр.

б) три *обимне* књиге Ксеније Атанасијевић, које сам приредио, прекуцао и написао предговоре и белешке приређивача:

1. Ксенија Атанасијевић, *Модерна филозофија*, приредио Илија Марић, Библос, Београд 2024, 750 стр.

2. Ксенија Атанасијевић, *Филозофски фрагменти*, приредио Илија Марић, Biblos Books, Београд, Центар за философију и теологију, Требиње, 2024, 580 стр.

3. Ксенија Атанасијевић, *Српски мислиоци*, друго, допуњено издање, приредио Илија Марић, Biblos Books, Београд, Културни клуб Фронесис, 2024, 371 стр.

в) друго издање књиге Павла Флоренског, коју сам приредио, превео и написао поговор:

1. Павле Флоренски, *Смисао идеализма*, приредио и превео Илија Марић, Biblos Books, Београд 2024. Поговор: „Павле Флоренски као философ , стр. 145–167.

Проф. Зоран Кинђић објавио је:

1. „О Јустиновом приступу проучавању и тумачењу јеванђеља“, У: *Свети Јустин Нови Ћелијски и православни свет,* тематски зборник, 2024, стр. 261-286.

2. „Вук Бранковић – највећи српски издајник или оклеветани родољуб“, у: *Зборник Матице српске за друштвене науке* бр. 190 (2024), стр. 223-239.

3. *Суочавање са (зло)духом нихилизма*, монографија, ЕУО Епархије жичке, Краљево, 2024.

Проф. Радосав Пушић објавио је:

1. „Кинески фестивал ‘гладних демона/духова’: изгнанство и повратак“, *Антропологија* 24, св.1, стр. 75-96.

2. „Zhuangzi: Oblivion and Happiness“, *Гласник Етнографског института САНУ,* 2024, стр. 43-58.

3. „Сун Јатсен, друштвени реформатор и кинеска револуција“, *Годишњак за друштвену теорију,* 2024, стр. 7-38.

Проф. Часлав Копривица објавио је:

1. „Ко је заправо интелектуалац. Брига о души и брига за друге, као исходиште духовног позвања“, у: С. Кањевац (уред.): *Зборник крушевачке Филозофско-књижевне школе* бр. 24, Крушевац, 2024, стр. 34-83.

Борис Милосављевић објавио је:

1. „Породица и порекло Симе Лозанића”. У: *Допринос Симе Лозанића науци, образовању, привреди и друштву*. Поводом 175 година од рођења Симе Лозанића. Научни скуп одржан у Српској академији наука и уметности 10. и 11. маја 2023. САНУ. Уредник Богдан Шолаја. Београд 2024. [Научни скупови САНУ, књ. 226. Председништво, књ. 23], стр. 257–267.

2. „Појам суверености у делу Слободана Јовановића”, *Право и јавне делатности : liber amicorum Јовица Тркуља*. Београд : Правни факултет БУ : Институт за упоредно право : Досије студио, Београд 2024, 429–446.

3. „London-based JNO on the Stepinac Trial”. In *Catholic Church and Totalitarianism in Yugoslavia : 1941–1958*. Edited by Vojislav G. Pavlović. Special editions, 160, Institute for Balkan Studies SASA, 2024. (This research was supported by the Science Fund of the Republic of Serbia, IDEAS, Grant no. 7749803 Polity), 313–342.

4. Кајица Миланов, *Сабрани филозофски списи*. Том 1, Историја, сазнање, логика. Приредио Борис Милосављевић. Едиција *Филозофија између Истока и Запада*, 12. Уредник издања: Данило Н. Баста. Досије студио, Београд 2024.

5. Кајица Миланов, Сабрани филозофски списи. Том 2, Етика и политика. Приредио Борис Милосављевић. Едиција *Филозофија између Истока и*

Запада, 12. Уредник издања: Данило Н. Баста. Досије студио, Београд 2024.

Борис Милосављевић, „Поговор : Живот и дело Кајице Миланова”, 203–235; „Библиографија Кајице Миланова”, 183–192; „Кајица Миланов (1905–1986) хронологија живота и рада,, стр. 193–202; „Kajica Milanov (1905–1986)”, (Summery)”, 237–242; „Документа (фотографије, архивска грађа Архива Универзитета у Берлину”, 243–262; „Регистар

личних имена", Том 1, Том 2. Коментари, исправке и преводи приређивача Том 1, Том 2.

дОДБОР ЗА ПРОУЧАВАЊЕ НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА И ЉУДСКИХ ПРАВА

Председник: академик Тибор Варади

Чланови: академици Михаило Војводић, Небојша Радуновић, Алпар Лошонц, Јелена Јовановић, проф. ем. Вукашин Павловић, проф. др Маријана Пајванчић, проф. др Миодраг Јовановић, проф. др Драгољуб Б. Ђорђевић, проф. др Тамаш Корхец, проф. др Бранко Ћупурдија, проф. др Михај Н. Радан, проф. др Дубравка Валић-Недељковић, проф. др Милорад Пуповац, проф. др Драган Тодоровић, проф. др Гордана Ковачек Станић, др Младена Прелић, др Биљана Сикимић, др Марта Стојић Митровић, др Зоран Лутовац, др Александра Ђурић Миловановић, Стеван Бугарски и Пера Ластић

Активности у оквиру одбора одвијале су се у складу са планом рада за 2024. годину.

Током године као издање Одбора припремљен је и објављен зборник радова:

Срби у Хрватској: Актуелни положаји и главне програмске активности који је проистекао са истоименог Округлог стола одржаног 8. јуна 2023. године. Зборник садржи једанаест радова. Радови сабрани у овом зборнику разврстани су у три поглавља: „Присутност и партиципација", „Култура, образовање и наука" и „Развој инфраструктуре и институција".

Промоција зборника *Цинцари: културна размена, идентитет и наслеђе* и *Људска права у ванредним ситуацијама* успешно је одржана 16. априла у оквиру Трибине САНУ. На Трибини су говорили: академик Тибор Варади, проф. Маријана Пајванчић и др Младена Прелић.

На једном од састанака договорено је да се промоција зборника *Цинцари: културна размена, идентитет и наслеђе* одржи у још једном термину у организацији Одбора како би на промоцију, као говорници, били позвани представници цинцарских удружења. Промоција је одржана 15. маја. На промоцији су говорили: академик Јелена Јовановићи, др Младена Прелић, Лила Кона, (Центар за језик и културу Цинцара и Цинцарски ПЕН центар) и Аристотелис Мартиновић (Српско цинцарско друштво Луњина).

Ове године, у оквиру иницијативе представљање рада српских културних и научних установа и организација из суседних земаља у САНУ, представљени су Срби у Северној Македонији. Округли сто

„Живот Срба у Северној Македонији: историјат, изазови и перспективе", одржан је 29. новембра 2024. На Округлом столу подељеном у пет целина учесници су у доброј мери осликали правно-политички и социо-економски положај Срба у данашњој Републици Северној Македонији (РСМ) и пружили јасан преглед стања средњовековне баштине као дела културе Срба на подручју РСМ. Говорило се о образовању, културној размени са Србијом од друге половине 19. века до данас, документима, личностима и стваралоцима у културном развоју Јужне Србије и Скопља од 1912. до 1941, као и о српској историјској традицији, народном говору и топонимима у данашњој РСМ. Округли сто је организован у сарадњи са Српским културно-информативним центром СПОНА из Скопља.

Настављено је организовање циклуса стручних предавања у оквиру Трибине Одбора.

• Предавање „Стварност и конструисана стварност у свету права", предавач академик Тибор Варади, одржано је 18. марта, у Огранку САНУ у Новом Саду;

• Предавање „Студијски случајеви српске, хрватске, бошњачке и црногорске мањине као језичких мањина – теоријска релевантност и практичка изведивост", предавач проф. Милорад Пуповац, одржано је 23. септембра, у Свечаној сали САНУ.

У част проф. Томаса Флајнера, иностраног члана САНУ, одржана су два предавања у Академији, 15. октобра 2024. године. Проф. др Драгољуб Поповић, ранији судија Европског суда за људска права, говорио је о „Схватању појма модерне државе у делу Томаса Флајнера", а проф. др Танасије Маринковић, професор Правног факултета Универзитета у Београду, о „Филозофији људских права Томаса Флајнера".

Планом рада за 2024. било је предвиђено организовање Округлог стола о миграцијама мањина у Србији (крај 20. и почетак 21. века). Касније је закључено да је предлог округлог стола, који су првобитно саставиле др Биљана Сикимић и др Марта Стојић Митровић, веома добар али да превазилази форму округлог стола па је предложено да се 2025. године организује научна конференција „Миграције мањина из Србије у 21. веку". За чланове Организационог одбора предложени су: академици Тибор Варади и Алпар Лошонц, проф. др Тамаш Корхец, др Биљана Сикимић, др Марта Стојић Митровић, др Александра Ђурић Миловановић, др Зоран Лутовац и Драгица Пуљаревић. На састанку Одбора одржаном 16. априла закључено је, да би пре почетка рада на организацији конференције, било потребно одржати серију предавања

како би се размотрили разноврсни научно-методолошки приступи овој теми. Током године одржана су два предавања:

• „Миграције верских мањина: студија случаја назарена у Северној Америци“ које је одржала др Александра Ђурић Миловановић, 25. септембра 2024;

• „Мобилност и миграције Румуна у Банату: динамика етничке групе“ које су одржали др Мирћеа Маран и др Анамарија Сореску Маринковић, 27. новембра 2024.

За почетак наредне године планирано је још неколико предавања.

Током године др Младена Прелић наставила је рад на теми „Породично памћење и културно наслеђе: Цинцари у Србији“.

Настављен је рад на пројекту *Срби у Румунији и румунско-југословенске везе у другој половини 20. века* који се реализује у оквиру међуакадемијске сарадње са Румунском академијом.

Сарадници Одбора у сарадњи са Српским институтом из Будимпеште наставили су рад на дугорочном међународном билатералном пројекту *Етнологија Срба у Мађарској*. Потпројектом „Живот Срба у Батањи“ руководе сарадници Одбора др Младена Прелић и Пера Ластић. Са Српским институтом из Будимпеште Одбор је наставио сарадњу и на пројекту „Слика и памћење“.

Срби у Хрватској: Актуелни положај и главне програмске активности, зборник радова са округлог стола одржаног 8. јуна 2023. / уредници Тибор Варади, Милорад Пуповац, Београд: Одељење друштвених наука САНУ, књ. 57, 2024, 204 стр.

Ковачек Станић, Г., Самарџић, С. (2024). „Сурогат материнство пред изазовима данашњице“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 1/2024.

Kovaček Stanić, G. (2024). "Serbia: Legal solutions in Family law to existing serious demographic problems“ („Србија: Породичноправни одговори на постојеће озбиљне демографске проблеме“). *Demographic Challenges in Central Europe: Legal and Family Policy Response*, Barzó, Tímea (ed), Budapest: Central European Academic Publishing.

Пајванчић, М. (2024). Родна равноправност у политичком животу – политичка права, репрезентовање у парламенту и родно сензитивне јавне политике, Зборник *Право и јавне делатности Либер Амицорум Јовица*

Тркуља, стр. 545–565. Београд: Правни факултет, Институт за упоредно право, Досије.

Пајванчић, М. (2024). Људска права у Уставу 1974. године – садржај, гаранције и ограничења, међународна конференција „Симболично и стварно у Уставу СФРЈ из 1974. године – историјска и правна перспектива", Правни факултет Универзитета Унион у Београду и Музеј Југославије, 21. и 22. маја 2024. Књига апстраката, стр. 16.

Пуповац, М. (2024). „Постигнућа у политичкој партиципацији и изразите тешкоће у политичком дјеловању Срба у Хрватској". У: *Срби у Хрватској: Актуелни положај и главне програмске активности*, 31–51. Београд: Одељење друштвених наука САНУ.

Тодоровић, Драган, Ђорђевић, Д. Б. и Кубурић, З. (2024). Веронаука у српским школама од 1990. до данас (Разлози увођења, актуелно стање и перспективе) (Religious Catechism in Serbian Schools since 1990 until Today /Reason for Implementation, Actual Situation and Perspectives/). *Социолошки преглед/Sociological Review* 58(2):402–434. doi: 10.5937/socpreg58-48654

Тодоровић, Д., Ђорђевић, Б. Д. (2024). Славко Тротер: „Италијан" из Нове Божурне. У: *Лепа села лепо копне (Социолошки записи о људима и селима југоисточне Србије)*, приредио и предговор написао Драгољуб Б. Ђорђевић, 371–380. Нови Сад, Ниш: Прометеј и Факултет за право, безбедност и менаџмент „Константин Велики".

Пројекат**: ДВА ВЕКА СРПСКЕ УСТАВНОСТИ**

Руководилац: академик Коста Чавошки

Сарадник на пројекту: проф. др Мирјана Стефановски

Током 2024. године објавио сам књигу под насловом *Људска природа у политици,* у којој је поред општих запажања од антике до модерних времена, приказана и улога људске природе у нашој држави, нарочито од 1945. године.

Такође сам привео крају писање књиге о легитимности, која ће се наћи у Издавачком плану САНУ за 2025. годину.

Пројекат: **КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ И СОЦИЈАЛНЕ ПРОМЕНЕ НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ**

Руководилац: академик Алпар Лошонц

Сарадници на пројекту: проф. др Тамаш Корхец, проф. Драган Тодоровић, др Младена Прелић и др Александра Ђурић Миловановић.

Основни циљ пројекта је да пружи платформу за отворени дијалог о положају етно-конфесионалних мањина у Србији, њиховим правима, изазовима с којима се суочавају, и могућим решењима за унапређење

равноправности и друштвене инклузије. Полазећи од тога да су односи између етницитета и религије сложени, да је исти етницитет везан за различите религијске обрасце, да је овај однос од великог значаја за динамику идентитета, те и за разумевање међуетничких односа, обрађивана тема је од изузетног значаја. Сходно томе и следствено већ уходаној пракси обављена су истраживања одређених суштинских тема. Радило се на припреми циклусних трибина које ће бити организоване наредне две године. Говорници који ће бити позвани да говоре на ове теме били би из редова правника, социолога, антрополога и политиколога.

Пројекат се реализује у сарадњи са Министарством за људска и мањинска права и друштвени дијалог и канцеларијом Повереница за заштиту равноправности.

ОДЕЉЕЊЕ ИСТОРИЈСКИХ НАУКА

АРХЕОЛОШКИ ОДБОР

Председник: академик Вујадин Иванишевић

Чланови: академик Драган Војводић, дописни члан Весна Бикић, проф. др Сташа Бабић, др Иван Бугарски, др Александар Булатовић, др Селена Витезовић, проф. др Јасна Вуковић, др Надежда Гавриловић-Витас, проф. др Весна Димитријевић, др Наташа Миладиновић-Радмиловић, др Мирослав Марић, проф. др Душан Михаиловић, проф. др Владимир Михајловић, доц. др Дејан Радичевић, проф. др Татјана Цвјетичанин и др Адам Црнобрња.

Рад у оквиру Археолошког одбора био је усмерен на организовање и презентовање резултата истраживања.

У оквиру одбора и програма сарадње „Културни контакти на Централном Балкану – изучавање археолошких контекста од касне праисторије до 18. века“ између Српске академије наука и уметности и Бугарске академије наука одржан је 2021. године научни скуп „Рани средњи век на централном и источном Балкану“. Било је предвиђено издавање зборника радова од чега се одустало из разлога што је значајан број прилога колега из Бугарске већ био објављен, што се коси са условима издавања публикација у оквиру САНУ и начелом оригиналности научних радова.

Сарадници Одбора одржали су предавања у оквиру огранака САНУ у Новом Саду и Нишу, и Центру за научна истраживања САНУ и Универзитета у Крагујевцу.

ОДБОР ЗА ИСТОРИЈУ УМЕТНОСТИ

Председник: академик Миодраг Марковић

Чланови: академици Гојко Суботић и Драган Војводић, др Дубравка Прерадовић, проф. др Бранислав Тодић, др Бојан Миљковић, ма Сачи Шимада.

Одбор је током 2024. године наставио рад на прикупљању и публиковању грађе за *Корпус споменика српске средњовековне уметности*.

У том раду сарађивао је са Институтом за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду. Настављен је рад на припреми свезака посвећених фрескама манастира Ђурђевих Ступова у Расу и Градца и ускоро ће бити објављени.

Чланови Одбора академик Миодраг Марковић, током прве половине јула 2024., обавио је теренско истраживање извесног броја споменика српске средњовековне уметности на територији старе Рашке и Моравске Србије.

Одбор је, као суиздавач са Манастиром Студеницом и Инситутом за историју уметности у Београду припремио за штампу књигу студеничког архимандрита Тихона Ракићевића "Темплон. Преграда олтара / Иконостас од настанка до развијене средњовековне форме. Са освртом на српске задужбине од краја XII века до велике сеобе 1690. године".

Настављен је рад на пројекту посвећеном натписима историјске задржине у византијском и старом српском зидном сликарству. Његово тежиште је на дигиталној обради, стручној редакцији и публиковању богате теренске грађе коју је током вишедеценијског рада прикупио академик Гојко Суботић, члан Одбора. Сарадник на поменутом пројекту је др Бојан Миљковић, такође члан Одбора.

Чланови Одбора, академик Миодраг Марковић и дописни члан Драган Војводић обавили су радове на припреми два важна догађаја који су одржана у току 2024. То су научни скуп „Манастир Светог арханђела Михаила на Превлаци и Зетска митрополија" у Тивту и манастиру Превлаци (новембар 2024) и припрема за изложбу и научни скуп посвећен 150-тој годишњици рођења Владимира Р. Петковића, једног од највећих историчара уметности код нас, члана САНУ, директора Народног музеја и Археолошког института, професора Филозофског факултета Универзитета у Београду, чијем је јубилеју САНУ посветила 2024. годину. На скупу у Превлаци М. Марковић поднео је саопштење: *Сеоба седишта Зетске епархије и њене катедралне цркве*. а Д. Војводић *Истрајна знамења светосавља. Портрети Немањића и ликови српских светих у старом сликарству на подручју данашње Црне Горе*. У другом подухвату изузетно важну улогу имала је чланица Одбора др Дубравка Прерадовић, научни сарадник Балканолошког интитута САНУ, која је приредила изложбу, каталог, пратећу публикацију те организовала мањи научни скуп о Петковићу у САНУ.

Настављен је рад на дигиталној обради, стручној каталогизацији и систематизацији фотографија и слајдова који ће бити коришћени у

раду Одбора за историју уметности, а две сараднице Одбора обавиле су теренско истраживање на старим српским рукописима из збирке ХАЗУ у Загребу.

ХИЛАНДАРСКИ ОДБОР

Председник: академик Мирјана Живојиновић

Чланови: академик Гојко Суботић, академик Љубомир Максимовић, академик Александар Лома, проф. др Ђорђе Бубало, др Бојан Миљковић, виши научни сарадник, др Срђан Пириватрић, виши научни сарадник, проф. др Зоран Ракић, проф. др Виктор Савић, научни саветник (секретар), др Александар Фотић, доц. др Дејан Џелебџић, проф. др Ирена Шпадијер

На Хиландарском одбору су током ове године окончани сви припремни и технички послови око Хиландарског зборника број 16, и он је одштампан у другој половини године. Зборник садржи 10 прилога различитог обима, међу којима има и врло крупних. Половину прилога писали су аутори из иностранства (Литванија, Русија, Бугарска, Грчка, Румунија). Имена аутора и прилога су следећа: 1. Сергей Юрьевич Темчин, „Канон Службы перенесению мощей свт. Саввы Сербского „земля ликует…“: модели построения“; 2. Анатолий Аркадьевич Турилов, „Список неизвестной жалованной грамоты Покрайца монастырю Святого Георгия на учреждение ярмарки (панагира)“; 3. Бојан Миљковић, „Петра и Неа Петра“; 4. Ђорђе Бубало, „Српски архив манастира Светог Павла на Атосу. Стари снимци и нова сазнања“; 5. Бранислав Тодић, „Ктитори и приложници манастира Светог Пантелејмона у Пономику из рукописне збирке П. И. Севастјанова“; 6. Бојан Миљковић, „Поменик Арбанашког пирга“; 7. Ивона Карачорова, „Тълковните псалтири в ръкописната сбирка на Хилендарския манастир“; 8. Nikos Dionysopoulos, „Adapting to the Athonite Visual Tradition: Portraits of Georgian Rulers in the Refectory of the Philotheou Monastery (16th Century)“; 9. Снежана Јелесијевић, „Непозната посланица манастира Хиландара руском цару Михаилу Феодоровичу“; 10. Anca Libidov, Mihai Dragnea, „Notes of Hadji Nil“. У Зборнику је успешно задржан обим из претходних књига. Овога пута садаржи укупно 276 страна, од којих је 191 пагинирана (остало су ликовни прилози). У припреми књиге помоћ је пружио велики број сарадника, највећи терет су изнели секретар Одбора и сарадник Одбора, др Бојан Миљковић; драгоцену помоћ у лекторисању текстова на енглеском језику и превођењу на енглески језик пружила је Милица

Шевкушић. У техничкој реализацији, укључујући и сам прелом, главни терет је изнео дугогодишњи сарадник Одбора, Александар Илчић.

Председник Одбора је наставила свој рад писању *Историје манастира Хиландара* (други део), и активности у одржавању рада Друштва пријатеља Свете Горе Атонске, у чему је имала помоћ појединих чланова Одбора.

У сарадњи с манастиром Хиландаром и његовом задужбином у Београду настављен је рад на *Српским повељама манастира Хиландара (1198–1330)*, којим руководи председник Одбора, акад. Мирјана Живојиновић (сарадник проф. др Виктор Савић).

Председник и секретар Хиландарског одбора су говорили у Огранку САНУ у Новом Саду на представљању зборника *Краљ Милутин. Владар на раскршћима светова* (30. 10. 2024).

Проф. др Зоран Ракић је наставио с описом, класификацијом и каталогизацијом орнаментике хиландарских српских рукописа, поглавито оних из XVIII века. Приликом боравка у Хиландару, током децембра, описао је илуминацију следећих рукописних књига: Стихологија (бр. 339), Молитвеник (бр. 639), Стихологија (бр. 340), Лествица (бр. 201), Молитвеник (бр. 368) и Часослов (бр. 351), и поново је прегледао неколико рукописа из XVII века и знатно допунио описе њиховог сликаног украса. Крајем фебруара у оквиру редовне трибине коју у САНУ организује Друштво пријатеља Свете Горе Атонске проф. З. Ракић је одржао предавање *Манастир Хиландар у научном опусу Сретена Петковића*.

Др Бојан Миљковић је у другој половини октобра провео десет дана на Светој Гори (Хиландар и Кареја), снимајући дигиталним апаратом фреске и натписе у манастиру и хиландарским ћелијама у Кареји и њеној околини. Такође, наставио је раније започети рад на просопографској студији *Монаси Хиландара. Од оснивања манастира до балканских ратова*.

Др Александар Фотић је током године припремао за објављивање османске документе манастира Хиландара из XV века и прикупљао је грађу за проучавање виноградарства и винарства манастира Хиландара, како на самој Светој Гори, тако и на метосима.

Један од чланова Хиландарског одбора превео је повељу васељенског патријарха Филотеја Кокина о укидању шизме између Српске и Константинопољске цркве из маја 1371, која је објављена у књизи: *Јован Угљеша. Христољубиви деспот Сера (1365–1371)*, Света

Гора: Светогорска библиотека манастира Симонопетре 2024, 86–87 (др Дејан Џелебџић).

Неколико чланова Хиландарског одбора је припремало радове за зборник посвећен др Критону Хрисохоидису из Атине, у издању Светогорског центра из Солуна (акад. Мирјана Живојиновић, др Срђан Пириватрић, виши научни сарадник, др Бојан Миљковић, виши научни сарадник, доц. др Дејан Џелебџић).

Чланови Хиландарског одбора бавили су се темама везаним за историју или наслеђе Свете Горе Атонске и учествовали су на домаћим и међународним научним скуповима. Неки од резултата њихових истраживања предати су у штампу, чије објављивање се може очекивати у наредном периоду.

Срђан Пириватрић присуствовао је међународном састанку удружења пријатеља и проучаваоца Свете Горе, одржаном 3. јуна у Уранопољу, у име Друштва пријатеља Свете Горе из Београда, са циљем израде информационе платформе посвећене, поред осталог, и научним истраживањима светогорских тема, под покровитељством Светогорског центра из Солуна.

Срђан Пириватрић учествовао је на духовном сабрању у организацији митрополита Дидимотике, Орестијаде и Суфлија г. Дамаскина, у склопу свечаности посвећене годишњици битке на Марици 26. септембра 1371. године, где је одржао предавање на тему монашких покрета духовне обнове у историјском контексту опадања византијског света у 14. веку.

Суботић, Гојко, јеромонах Јустин. *Јован Угљеша, Христољубиви Деспот Сера (1365–1371)*. Уредник монах Нифон. Света Гора: Светогорска библиотека манастира Симонопетре, 2024.

Бубало, Ђорђе. „Српски архив манастира Светог Павла на Атосу. Стари снимци и нова сазнања.“ *Хиландарски зборник*, 16 (2024), 35–68 + XX.

Миљковић, Бојан. „Петра и Неа Петра.“ *Хиландарски зборник*, 16 (2024), 27–34 + VIII.

Миљковић, Бојан. „Поменик Арбанашког пирга.“ *Хиландарски зборник*, 16 (2024), 109–127 + XVI.

Савић, Виктор. „Гомионичко четворојеванђеље из друге половине XIV вијека.“ *Нова зора. Часопис за књижевност и културу*, 80 (зима 2023), 133–141.

Шпадијер, Ирена. „Записи у Шестодневу из 1263: О могућем времену Доментијанове смрти.“ Драгиша Бојовић, Јелена Стошић (ур.). *Свети Сава*

и Доментијан. Зборник са Међународне научне конференције одржане 26. и 27. маја 2023. у Нишу и Студеници. Ниш: Центар за црквене студије, Центра за византијске и словенске студије, 669–686.

Шпадијер, Ирена. „Habent sua fata libelli: Три хиландарска рукописа." Павле Драгичевић (прир.). *Споменица академику Радету Михаљчићу*. Бања Лука: АНУРС, 2024, 145–153 (Споменица, књ. XIX, Одјељење друштвених наука, књ. 55).

СЕНТАНДРЕЈСКИ ОДБОР

Председник: академик Миодраг Марковић

Чланови: академици Драган Војводић и Мира Радојевић, дописни члан Игор Борозан, др Љиљана Стошић, проф. др Владимир Симић, мр Душица Грбић,

др Петар Крестић, др Коста Вуковић.

Током 2024. године настављено је са активностима на обнављању рада Сентандрејског одбора Одељења историјских наука САНУ, који је био у вишегодишњем застоју.

Настављено је са прикупљањем чланака за нови број Сентандрејског зборника, главну одборску публикацију, чија је редовност излажења током последњих година озбиљно нарушена. Постојећи чланци су рецензирани,

лекторисани и прикупљен је илустративни материјал. Прибављено је још неколико нових чланака, тако да ће, извесно је, број изаћи следеће године.

Члан одбора др Игор Борозан је током лета боравио у Сент Андреји, где се бавио теренским истраживањем.

За новог председника одбора изабран је др Игор Борозан, након његовог избора за дописног члана САНУ, новембра 2024.

ОДБОР ЗА ИСТОРИЈУ СРБА У ХРВАТСКОЈ

Председник: академик Василије Крестић

Чланови: академици Василије Крестић, Михаило Војводић, Славенко Терзић

и Мира Радојевић.

14. књига Зборника за историју Срба у Хрватској и Славонији требало би да се појави током 2025. године.

ОДБОР ЗА ПРОУЧАВАЊЕ
НАСТАНКА КРАЉЕВИНЕ СХС 1914-1918

Председник: академик Љубодраг Димић

Чланови: академици Василије Крестић, Михаило Војводић, Славенко Терзић

и Мира Радојевић.

Током 2024. године одржана је једна седница Одбора на којој су размењена мишљења о научним активностима које треба предузимати у наредном периоду.

Планирано је да током наредне 2025. године буде одржан научни састанак (скуп) који би вредновао историјско и историографско искуство сабрано током периода омеђеног 1914. и 2024. годином.

ОДБОР ЗА ИСТОРИЈУ СРБИЈЕ У XIX ВЕКУ

Председник: академик Славенко Терзић

Чланови: академици Василије Крестић и Михаило Војводић, др Александар Растовић,

др Петар В. Крестић, др Радомир Поповић, др Мирослав Перишић, др Биљана Вучетић,

др Јована Шаљић и Миле Станић (секретар).

Сарадници Историјског института проф. др Александар Растовић и др Петар В. Крестић започели су критичко приређивање петог тома *Дневника Милана Ђ. Милићевића* који се чува у Историјској збирци Архива САНУ. Последњи том *Дневника* чине две свеске (XV-XVI) које обухватају период од 1. јануара 1892. до 4. јуна 1905. године. Др Петар В. Крестић припрема критичко приређивање прве свеске, док проф. др Александар Растовић припрема приређивање друге свеске.

И овај пети том као и претходни томови садржи драгоцене податке о важним политичким, друштвеним и културним збивањима у Београду, Краљевини Србији, на Балкану и у Европи крајем 19. и почетком 20. века. Током 2024. године аутори су уређивали бројне и разноврсне језичке, правописне, граматичке и друге грешке и израђивали напомене о појединим личностима и догађајима из овог тома *Дневника*. Такође су наставили прикупљање илустративног материјала који се у највећем делу налази у Историјском музеју Србије.

Чланови Одбора су током 2024. године иступали на појединим домаћим и међународним научним скуповима из области историје Србије у 19. веку.

Поред других послова приређен је за штампу и објављен тематски зборник радова *Кнез Михаило Обреновић – време, живот, дело (поводом двестагодишњице рођења)* који ће бити објављен у издању Центра Српске академије наука и уметности у Крагујевцу. Научни скуп на ову тему одржан је у организацији поменутог Центра уз подршку Оделења историјских наука САНУ.

ВАРДАРСКИ ОДБОР

Председник: академик Миодраг Марковић

Чланови: академици Михаило Војводић, Славенко Терзић и Драган Војводић, др Марка Томић, проф. др Елизабета Димитрова и др Михаило Поповић,

мр Станиша Војиновић, Миле Станић.

У току 2024. године настављено је са активностима на обнављању рада Вардарског одбора Одељења историјских наука САНУ, који је био у вишегодишњем застоју.

Углавном се радило на дигиталној обради расположиве грађе. Интензивиране су активности на скенирању грађе из Легата академика Гордане Бабић и Легата проф. Ивана Ђорђевића. Оба та легата поседују изузетно драгоцену грађу за проучавање културног и уметничког наслеђа Срба на подручју Вардарске Македоније. Поменути легати се чувају у Институту за историју уметности Филозофског факултета у Београду.

Сарадница одбора др Марка Томић је у током 2024. предузела теренска истраживања споменика средњовековне уметности на подручју Северне Македоније и Грчке.

У току 2024. године учињени су напори да се оживи и повремена публикација одбора – Вардарски зборник, чија је последња свеска објављена 2016. године. Секретар редакције зборника др Марка Томић, научна сарадница Византолошког института САНУ, упутила је позивна

писма колегама које се баве тематиком повезаном с радом Одбора, уз молбу да учествују као сарадници у новој свесци зборника, чије је штампање планирано у 2025. години, а и поједини чланови Одбора су замољени да дају своје прилоге за ту свеску.

ОДБОР ЗА ИСТОРИЈУ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Председник: дописни члан Мира Радојевић

Чланови: академици Славенко Терзић и Миодраг Марковић,

проф. др Душан Иванић, проф. др Драга Мастиловић, др Срђан Рудић,

др Невен Исаиловић, др Жељко Вујадиновић.

Током 2024. године очекиван је завршетак за још неколико прилога, обећаних за осми број *Зборника за историју Босне и Херцеговине*, али нису предати. Из тог разлога, за рецензирање ће бити предложени следећи текстови:

– Недељко В. Радосављевић, „Зворничка митрополија и арондација епархија 1833–1836."

– Александар Јашаревић, „ Црква брвнара' у археолошком контексту: Црквина у Вагану"

– Боривоје Милошевић, Мирослав Дрљача, „Успомене Милана Карановића на Први свјетски рат"

– Срђан Мићић, „Делатност Ратка Парежанина као дописника при Посланству у Бечу, 1924–1927. и 1929–1933. године"

– Марко Б. Милетић, „Босанска крајина у Априлском рату 1941. године"

– Драженко Ђуровић, „Противрјечности обликовања грба и заставе Народне републике Босне и Херцеговине 1946. године"

– Мира Радојевић, „Ратна преписка и дневнички записи Бранка Чубриловића (1941-1945)"

– Александар Ракоњац, „Индустријски развој југословенског Рура'. Изградња рударско-металуршких привредних комплекса средње и северозападне Босне (1945–1952)"

– Александар Пушкаш, „Босанскохерцеговачка интелектуална опозиција у београдској јавној делатности (1980–1981)"

ОДБОР ЗА ИСТОРИЈУ XX ВЕКА

Председник: академик Љубодраг Димић

Чланови: академици Михаило Војводић и Никола Поповић (АНУРС), дописни чланови Мира Радојевић и Драган Богетић, проф. др Милан Ристовић,

проф. др Александар Растовић, др Радмила Радић.

Током 2024. године чланови Одбора били су у прилици да размене мишљења о плановима који обухватају:

- израду библиографије радова који су посвећени историји Србије у XX веку;
- сабирање релевантне архивске грађе;
- организовање научних скупова и циклуса предавања која би допринела стицању поузданог научног знања о историји Србије у XX веку и афирмацији тог знања у српском друштву.

Током 2025. године наставићемо рад на започетим пословима.

ОДБОР ЗА ИСТОРИЈУ СРПСКО-РУСКИХ ОДНОСА

Председник: академик Славенко Терзић

Чланови: академици Михаило Војводић, Љубодраг Димић, Никола Поповић (АНУРС) и Мира Радојевић, др Александар Растовић, др Милан Терзић,

др Мирослав Перишић, проф. др Милош Ковић, Јована Блажић Пејић (секретар)

Рад Одбора за историју српско-руских односа је током 2023. године био сведен на најмању могућу меру због објективних околности проузрокованих највећим делом украјинском кризом и свим последицама те кризе. Контакти са руским колегама сведени су на узајамно учешће у онлајн конференцијама у Београду и Москви и појединачне личне контакте и размену нових публикација о српско-руским односима.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ПРОУЧАВАЊЕ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

Председник: дописни члан Драган Војводић

Чланови: др Рада Стијовић, научни саветник (научни секретар), академик Михаило Војводић, академик Јованка Калић, академик Коста Чавошки, академик Часлав Оцић, академик Александар Костић, академик Александар Лома, академик АНУРС Слободан Реметић, академик Славенко Терзић, академик Миодраг Марковић, дописни члан Јелена Јовановић, проф. др Ђорђе Бубало, проф. др Драгомир Кићовић, проф. др Радош Љушић, проф. др Миломир Степић, доцент др Дејан Радичевић, др Милан Радовановић, проф. др Радивоје Младеновић,

др Мирчета Вемић, др Татјана Катић, др Тања Милосављевић, Милун Стијовић, Мина Дармановић.

Сарадници Одбора: Светлана Хаџић.

У току 2024. године одржане су две електронске седнице Одбора – прва 20–21. фебруара, а друга 21–22. јуна.

1. Из штампе је изашао двотомни тематски зборник *Заштита, очување и афирмација српског културног наслеђа на Косову и Метохији*. Реч је о издању Председништва САНУ, произашлом из научног скупа који је организовао Академијски одбор за српско питање САНУ, али су у конципирању скупа и зборника, као и у писању прилога у највећој мери били ангажовани чланови нашег Одбора: академици Александар Лома и Миодраг Марковић, дописни чланови Вујадин Иванишевић (као чланови редакције, рецензенти и аутори прилога) и Драган Војводић (у својству уредника, рецензента и аутора једног прилога), проф. др Радивоје Младеновић (као рецензент и аутор прилога) и доц. др Дејан Радичевић (као аутор прилога).

2. На Трибини Библиотека САНУ одржаној 5. марта 2024. године представљена је 9. свеска Косовско-метохијског зборника. Зборник је представио председник Одбора дописни члан Драган Војводић.

3. Српску академију наука и уметности посетила је 15. јула 2024. године делегација коју су чинили представници Српског националног већа Косова и Метохије, Српског националног форума из Грачанице и Народног покрета Срба с Косова и Метохије „Отаџбина“ из Косовске Митровице, и то у следећем саставу: господин Момир Стојановић (председник СНВ КиМ), госпођа Милена Васић (члан председништва СНВ КиМ), проф. др Љубиша Дабић (члан председништва СНВ КиМ), господин Момчило Трајковић (председник Српског националног форума) и др Марко Јакшић (члан председништва Народног покрета Срба са КиМ). По овлашћењу Извршног одбора, састанку су са стране САНУ присуствовали академик Љубомир Максимовић (секретар Одељења историјских наука) и дописни члан Драган Војводић (председник Академијског одбора за проучавање Косова и Метохије). Делегација је изнела своје виђење тадашње друштвено-политичке и безбедносне ситуације на Косову и Метохији и наговестили планове своје делатности. Академик Максимовић и дописни члан Драган Војводић упознали су чланове поменуте делегације с оквирима делатности САНУ, као и са прошлим, текућим и планираним активностима Академије које се тичу

Косова и Метохије. О садржају састанка поднет је извештај Извршном одбору.

4. На Трибини Библиотека САНУ одржаној 26. новембра 2024. године представљен је двотомни тематски зборник *Заштита, очување и афирмација српског културног наслеђа на Косову и Метохији*. У представљању зборника учествовали су научни секретар Одбора, др Рада Стијовић, и председник Одбора, академик Д раган Војводић.

5. Припрема 10. тома *Косовско-метохијског зборника* за објављивање у поодмаклој је фази. Прикупљен је већ довољан број радова, чије рецензирање и даља обрада предстоје у наредним месецима. Планирано је да буде одштампан до средине године.

6. Припрема монографије *Средњовековна гробља на Косову и Метохији – археолошки аспект*, чији је аутор доц. др Дејан Радичевић, приводи се крају и очекује се њено објављивање у току 2025. године. Договорено је да *Задужбина светог Манастира Хиландара* као саиздавач монографије преузме све трошкове њеног штампања.

7. Настављен је рад на књизи посвећеној *Призренском јеванђељу*, уништеном приликом немачког бомбардовања Београда 1941. године. Окончање писања књиге, чији су аутори проф. др Виктор Савић и проф. др Татјана Стародубцев, морало је бити померено ка крају 2025. године. Нажалост, проблем с добављањем из Париза фотографија страница рукописа и њихових делова, које је начинио Габријел Мије, још увек није превазиђен, што онемогућава завршавање рада на књизи.

8. Настављен је рад на писању монографије о цркви Светог Јована Претече у Црколезу, чији је аутор проф. др Зоран Ракић (Филозофски факултет, Универзитет у Београду). Дигиталне фотографије цркве и њеног живописа, које ће послужити као илустративни материјал у тој монографији, израђене су током лета 2023. године у оквиру пројекта САНУ од стратегијског значаја *Историја и културно наслеђе српског народа на Косову и Метохији* (ИНСКИМ).

9. Настављена је одавно започета сарадња на пројекту дигитализације архивске грађе и фотодокументације везане за споменике на Косову и Метохији, који се одвија у оквиру Одбора за ликовне уметности САНУ.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ИЗУЧАВАЊЕ РЕПРЕСИЈЕ (Голи оток и други логори и затвори)

Председник: академик Љубодраг Димић

Чланови: академици Александар Костић и Мира Радојевић, и дописни члан Драган Богетић

Чланови Одбора су преузели обавезу да дефинишу тему наредног стручног скупа посвећеног репресији који, како је договорено, треба организовати у току 2025. године.

ВИЗАНТОЛОШКИ ОДБОР

Председник: академик Љубомир Максимовић

Чланови: академик Мирјана Живојиновић, академик Миодраг Марковић, академик Драган Војводић, академик Вујадин Иванишевић, дописни члан Весна Бикић, научни саветник Бојана Крсмановић, виши научни сарадници Станоје Бојанин, Предраг Коматина, Срђан Пириватрић, Љубомир Милановић и Бојан Миљковић, доцент Дејан Џелебџић, доцент Михаило Поповић (Беч), доцент Милош Живковић, научни сарадници Марка Томић, Милош Цветковић, Тамара Илић, Јована Шијаковић, Бојана Павловић.

Током 2024. године за Одбор је основна преокупација остала у учествовању у издавању књиге под радним називом *Царство и Патријаршија.* Током године је готово довршено прикупљање радова (остала су још три већа и значајнија поглавља која реба да буду завршена током пролећа) и урађен већи део рецензија. Прикупљање текстова тече спорије него што се претпостављало, тако да се већ по други пут померају планови за штампање читавог издања, у чијој реализацији Одбор треба да представља САНУ као саиздавача (други саиздавач је Српски комитет за византологију).

БАЛКАНОЛОШКИ ОДБОР

Председник: дописни члан Драган Богетић

Чланови: академици Љубодраг Димић, Славенко Терзић, Мира Радојевић и Вујадин Иванишевић, др Војислав Павловић, др Даница Поповић и проф. др Ђорђе Бубало.

Током 2024. године чланови Балканолошког одбора су наставили истраживања у оквиру својих тематских области и у складу са одлукама

донетим на састанку БО, одржаном крајем 2023. године, који је уследио после дуже вишегодишње паузе у раду тог одбора.

После детаљних консултација новоизабраног председника БО са већином ранијих чланова БО и консултација са члановима Одељења историјских наука, коципиран је предлог измена у саставу БО, произашао из читавог низа разлога, поред осталога, из чињенице да појединим члановима због свог здравственог стања и својих година нису више у могућности да се укључе у рад Одбора; да су неки, нажалост, преминули, а неки нису више у Србији – живе и раде у иностранству. Овај предлог, потом је подржан и формално од стране Одељења историјских наука и Извршног одбора САНУ, као и предлог да се покрене „Балкански зборник чија је припрема за штампу требала да чини окоснницу предстојеће делатности Одбора.

У складу са већ устаљеном процедуром и праксом у САНУ, предлог за покретањем „Балканског зборника је упућен Издавачком одбору САНУ, који је, на својој седници од 27. фебруара 2024. године, у вези ове иницијативе инсистирао на томе да се достави прецизније образложење тог предлога и да се појасни разлика у односу на часопис „Balcanica који издаје Балканолошки институт САНУ, као и да се формално прецизира да ли он треба да носи међународни стандардни број за серијске (ISSN) или монографске публикације (ISBN) (имајући у виду да је Одељење историјских наука већ тражило од Народне библиотеке Србије промену статуса осталих својих зборника). На редовној седници Одељења историјских наука чланови тог Одељења су се сложили са предлогом академика Љубомира Максимовића, секретара Одељења и члана Издавачког одбора САНУ, да се прецизно образложење у вези покретања „Балканског зборника , које је нови председник БО, дописни члан Драган Богетић, доставио Одељењу историјских наука – упути и председнику Издавачког одбора академику Небојши Лалићу и да се затражи да зборник носи међународни стандардни број ISBN.

Током наредне, 2025. године, Балканолошки одбор ће, наставити са својим редовним активностима и уколико добије сагласност Издавачког одбора и осталих органа САНУ, интензивно приступити припремама за даље неопходне кораке у циљу свега онога што би требало омогућити

реализацију покренуте иницијативе за објављивањем „Балканског зборника .

Пројекат: **ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ СРБА У ХРВАТСКОЈ И СЛАВОНИЈИ**

Руководилац: академик Василије Крестић

У току 2024. године наставио сам рад на свом индивидуалном пројекту.

Објавио сам следеће радове:

1. *Прилози за српску историју*, Прометеј, Нови Сад 2024, стр. 324.

2. *Геноцидом до велике Хрватске*, (седмо издање на српском) Catena mundi, Београд 2024, стр. 178.

3. *Писмо патријарха Рајачића министру председнику Аустрије гофу Рехбергу*, Зборник Матице српске за историју, бр. 109, Нови Сад 2024, стр. 35–56.

Радови у штампи:

4. *Непознато писмо патријарха Самуила Маширевића председнику*

Мађарске владе, гофу Ђули Андрашију, у Зборнику Матице српске за историју.

5. *Извештај о великосрпској пропаганди из 1917. године,* У Зборнику за историју Срба у Хрватској и Славонији књ. 15.

Пројекат: **ПЛАШТАНИЦА МИТРОПОЛИТА БЕОГРАДСКОГ ИСИДОРА**

Руководилац: академик Гојко Суботић

Сарадници: Мићитака Сузуки, професор Универзитета у Окајами, проф. др Никола Дудић

У припреми је било издање на јапанском језику монографије *Манастир Светог Јована Претече* који сам у издању нашег одељења објавио са професором Мићитаком Сузукијем. Монографију је већ превела и припремала за издање његова сарадница Сачи Шимада, али је, на жалост, колега Сузуки преминуо због чега је мало вероватно да ће се у новим околностима средства за штампу моћи да обезбеде.

Средства додељена за рад на индивидуалном пројекту у години 2024. у целости су утрошена. Издавањем монографије *Плаштаница митрополита београдског Исидора* лични пројекат под тим насловом

се гаси. Нова тема индивидуалног пројекта гласи *Оловна црква/ Моливоклисија, келија Манастира Хиландара код Кареје.*

Пројекат: **ЕВРОПА И СРБИ У СРЕДЊЕМ ВЕКУ**

Руководилац: академик Јованка Калић

У току протекле 2024. године радила сам на теми *Сеобе Срба у средњем веку (типологија, узроци, последице).*

Тај рад биће настављен и у току 2025. године.

Пројекат: **СРБИЈА И ИТАЛИЈАНСКЕ ДРЖАВЕ У ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ**

Руководилац: академик Момчило Спремић

Радећи на пројекту Србија и италијанске државе у позном средњем веку бавио сам се везама Србије с најважнијим италијанским државама у 14. и 15. веку. Биле су то Напуљска краљевина, којом су до средине 15. века владали Анжујци, а потом Арагонци, затим папска држава и, на крају, Млетачка република. Сви су били противници Турака, али су водили рачуна првенствено о својим интересима. Напуљски краљ Алфонс Арагонски (1442-1458) чак је настојао да завлада Угарском краљевином и Византијским царством. Папство је припремало крсташки рат против Турака, али није било сарадње са осталим италијанским државама. Млетачка република настојала је да одржи трговачке везе са Истоком, па и са Турском. Пратила је спрско-турске борбе али се није ангажовала у одбрани српских рударских градова, из којих је добијала велике количине сребра и других метала. Наставио сам да се бавим млетачким изворима које је објавио J. Valentini, Acta Albaniae Veneta saeculorum XIV et. XV t. I-XXV. Ти извори се не односе само на Албанију већ и на остале балканске државе, па и на Србију. Проучавао сам личност Мартина Сегона, који је живео у 15 веку. Био је „которске нације, а по пореклу Србин из Новог Брда (natione catharensis origine autem Servianus ex Novomontio aliter Novobardo dicto"). Написао је „Мемоар" о путевима на балканском полуострву којима се могу напасти Турци. Притом је показао велико знање средњовековне и античке учености.

Пројекат: **ДРЖАВА И ДРУШТВО У ВИЗАНТИЈИ**

Руководилац: академик Љубомир Максимовић

Сарадник: доц. др Дејан Џелебџић

Двогодишњи (2020-2021) конкретни пројекат је планиран као издање са пратећом студијом и целокупним критичким апаратом оригинала Ликусадске хрисовуље цара Стефана Душана из 1348. године. Посао се због неочекиваних тешкоћа протегао, али је сада коначно

приведен крају и средства су пребачена Византолошком институту САНУ ради припрема заједничке публикације за штампу.

Пројекат: **СРПСКИ АКТИ МАНАСТИРА ХИЛАНДАРА**

Руководилац: академик Мирјана Живојиновић

Сарадник: проф. др Виктор Савић

У раду на писању историје „Манастир Хиландар од 1198. до 1459“, тј. од оснивања манастира до пада Српске деспотовине под власт Турака, стигла сам до половине 14. века, завршавајући текст са игуманом јеромонахом Доротејем. Међутим, још увек радим на посебном поглављу о манастирском властелинству у поменутом периоду.

У вези са 700-годишњицом од смрти краља Милутина одржала сам предавања у Српској академији, на Правном факултету у Београду и Новом Саду. Рад под насловом „Краљ Милутин и манастир Хиландар“ предала сам за објављивање.

О историји манастира Хиландара, са посебним осврtом на манастирско законодавство у доба краља Милутина, говорила сам у Друштву пријатеља Свете Горе Атонске.

Пројекат: **БАЛКАНСКИ РАСПЛЕТ. ОТПОР СРБИЈЕ БАЛКАНСКИМ ИНТЕРЕСИМА ВЕЛИКИХ СИЛА И ТУРСКЕ (ОД АНЕКСИОНЕ КРИЗЕ ДО ВЕЛИКОГ РАТА)**

Руководилац: академик Михаило Војводић

У оквиру индивидуалног пројекта објавио сам две књиге од којих једну у оквиру издавачке делатности САНУ (*Из националне политике Србије у годинама пре Великог рата – чланци и расправе)*, а другу је објавила издавачка кућа Clio *(Балкански расплет. Отпор Србије страним интересима на Балкану)*. Написао сам и чланак посвећен активностима Стојана Новаковића у ратним месецима 1914. године.

Пројекат: **ЈУГОСЛАВИЈА И ЕВРОПА (1945-1980)**

Руководилац: академик Љубодраг Димић

Током 2024. године наставили смо рад на пројекту који има радни назив *Распад југословенске државе.* Део потребних истраживања обавили смо у Архиву Југославије. Архиву Србије, Универзитетској библиотеци, Народној библиотеци Србије. Упоредо са наведеним окончали смо рад и објавили књиге *„Тито и Совјети 1944-1980 (Стаљин, Хрушчов, Брежњев)“* и *„Срби и Југославија. Изгубљени век (догађаји, појаве, процеси)“*.

Током 2024. године наставили смо и рад на књизи *Српска историографија и њени писци (Изучавање српског XX века)*.

Пројекат: **ЕВРОПА И СРБИ У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ 19. И ПОЧЕТКОМ 20. ВЕКА**

Руководилац: академик Славенко Терзић

Током 2024. године наставио сам рад на обимној студији Русија и балканско питање 1900–1913. У средишту пажње била је архивска грађа из Архива спољне политике Руске империје и одговарајући објављени извори који се тичу овог периода руске спољне политике.

Током 2024. године из ове области објавио сам следеће радове: Пљевља у очима страних конзула (крајем 19. и почетком 20. века), *Гласник Завичајног музеја* књ. 16, Пљевља 2024, 83–105; Руски конзул Тухолка о приликама у западном делу Старе Србије почетком 20. века, *Српска гимназија у Пљевљима 1901–2021*, Пљевља 2024, 5–27; Државничка личност кнеза Михаила Обреновића, зборник радова *Кнез Михаило Обреновић–време, живот, дело*, Центар за научноистраживачки рад САНУ и Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац 2024, 11–24;

Учествовао сам онлајн путем на више међународних конференција организованих на руским универзитетима и научним институтима.

Обављао сам дужност председника Редакционог одбора новопокренутог заједничког часописа на српском и руском језику – *Српско-руски научни часопис*.

Пројекат: **ПАВЕЛ ПЕТРОВИЋ, ЗАБОРАВЉЕНИ СРПСКИ СЛИКАР 19. ВЕКА**

Руководилац: академик Миодраг Марковић

У току 2024. године настављена је претрага архивске грађе и старих новинских чланака о српском сликару Павелу Петровићу, који је током друге половине XIX века уживао велики углед у иностранству, нарочито у Јужној и Северној Америци и Аустралији. Захваљујући томе пронађенини су нови подаци о животу и делатности Павела Петровића.

Наведени резултати рада на пројекту биће објављени у студији: О боравцима Павела Петровића, српског сликара XIX века, на Хавајима. Резултати најновијих истраживања (2014–2022), Анали Огранка САНУ у Новом Саду 20 (2024) у штампи

Додељена средства за 2024. годину искоришћена су за покривање путних трошкова истраживачког боравка у градовима у којима је боравио

Павел Петровић (Париз), као и за дигиталну обраду, систематизацију и превод архивске грађе о Петровићу прикупљене у иностраним музејима.

Пројекат: **ЦРКВА СВЕТОГ СТЕФАНА У ДУЉЕВУ**

Руководилац: дописни члан Драган Војводић

У току 2024. године настављен је рад на дигиталном снимању фресака, које је обављено у знатној мери у периоду од 12. до 17 септембра, на изради техничке документације – цртежа архитектуре и живописа. Започето је и писање појединих поглавља

Пројекат: **ДРУШТВО И ПРИВРЕДА У КАСНОЈ АНТИЦИ И СРЕДЊЕМ ВЕКУ**

Руководилац: дописни члан Вујадин Иванишевић

Главни део активности био је усмерен на рад у оквиру пројекта „Српско-француска археолошка истраживања у области Царичиног града", који се одвијао у оквиру сарадње Археолошког института са француским партнерима са Универзитета у Стразбуру и Националног центра за научна истраживања - УМР 7004 (Université de Strasbourg, Centre National de la Recherche Scientifique - UMR 7004) и програма „Царичин град – Никополис: Религијски крајолик балканских градова и њиховог окружења током византијског раздобља" (Caričin Grad - Nicopolis : Le paysage religieux des villes balkaniques et de leurs abords durant la période byzantine), Француске школе у Риму (École française de Rome). Главни део активности односио се на археолошка ископавања Тетраконхоса у Доњем граду.

У оквиру овог пројекта Вујадин Иванишевић је учествовао на редовном годишњем састанку у Риму (Јануар 2024) и радионици „L'eau dans la ville et ses environs entre Antiquité et Haut Moyen-Âge" (март 2024) са предавањем, заједно са Иваном Бугарским „Caričin Grad (*Justiniana Prima* - Πρώτη Ἰουστινιανή): le système d'approvisionnement en eau". Поред овога, провео је месец дана на студијском боравку у Риму (октобар 2024). Уједно одржао је у Паризу у фебруару предавање „Caričin Grad (*Justinana Prima*) : évoluation de la recherche d'une ville au sein de l'Illyricum" у оквиру семинара на универзитету Париз – Сорбона (Париз IV) .

Наставио је рад у склопу пројекта „NOMISMATA - a geo and chrono referenced database of Byzantine coin finds (498-1453 CE)", чији је носилац Универзитет у Трсту, Одељење за хуманистику (Università degli Studi di Trieste, Dipartimento di Studi Umanistici). Део својих истраживања у оквиру ове теме презентовао је на научном скуп по позиву „From Solidus to Stavraton: Coinage and Money in the Byzantine World", који је одржан месеца априла на Универзитету Принстон САД. Том приликом одржао

је предавање „The Abandonment of Early Byzantine Cities and Settlements in Illyricum According to Numismatic Data".

Учествовао је у организацији, у својству почасног председника, XVIII Међународног конгреса хришћанске археологије, који је одржан у Београду од 2. до 6. септембра. Поред овога. присуствовао је Међуконгресном састанку Међународне асоцијације византијских студија, који је одржан у Атини месеца априла.

ОДЕЉЕЊЕ УМЕТНОСТИ

ОДБОР ЗА РЕЧНИК ПОЈМОВА ИЗ ОБЛАСТИ ЛИКОВНИХ УМЕТНОСТИ И АРХИТЕКТУРЕ

Председник: дописни члан Мрђан Бајић

Чланови: академици Светомир Арсић Басара, Милан Лојаница и Душан Оташевић, дописни члан Милан Марић, др Љиљана Стошић (уредник Речника).

Сарадници: редовни члан Миодраг Марковић (област средњи век, др Жана Гвозденовић – модерна уметност, др Дијана Милашиновић Марић архитектура и дизајн и Жана Гвозденовић)

Секретар Одбора и редакције Речника Миољуб Кушић

У месецу фебруару 2024. године у САНУ је уприличена промоција трећег тома Речника појмова ликовних уметности и архитектуре. Рад на следећем, четвртом тому је започео претходне, и у пуном обиму је настављен током 2024. године. У току године редакција Речника је одржала пет радних састанака и већи број консултација.

У односу на планирани обим посла, активности су редовно обављане, а нешто мање текстова је завршено због изостанка средстава са једног од пет повезаних пројекта којима се финасира Речник односно исплаћују ауторски хонорари.

У овом тренутку, Азбучник четвртог тома Речника садржи 594 одреднице на слова П и Р које чине планирану целину. Од тог броја, до краја 2024. године завршено је укупно 416 појмова (рачунајући и упутнице), што значи да треба написати још око 180 одредница да би овај, претпоследњи том Речника био завршен.

Пресек тренутног стања по областима:

– у претходном периоду се уобичајило да се корпус одредница из области Средњи век (под уредништвом академика Миодрага Марковића)

третира као целина и да се предаје одједном. Ту целину чини око 50 одредница које су скоро завршене.

– из области модерне уметности током 2024. године је завршено 37 одредница. Уз раније завршене, из ове области у 2025. години треба написати још око 20 одредница.

- из области архитектуре, током године је завршено 20 одредница, док се у раду налази још 30 одредница. Једна од сарадница је нажалост преминула, па су биле неопходне измене у расподели задатака. Из области архитектуре остаје да се додатно уради још око 30 одредница у току 2025. године.

– из области новог века током 2024. године уредница области Нови век и целине Речника Љиљана Стошић је написала скоро 35 одредница. У току 2025. године сарадници др Стошић треба да напишу још око 25 одредница да би и ова област била завршена.

– уредница области Уметничке технике и материјали, теорија ликовне форме Нина Крстић је у току године написала 15 одредница, а за наредну је остало још око 20 краћих текстова. Списак завршених одредница у 2024. години се налази у прилогу.

Све написане одреднице су прошле две уредничке редакције. Уз то, прикупљен је фонд од више од 600 илустрација са срећеним легендама, из којег ће се редакцијски обавити коначан избор илустративног материјала по окончању свих текстова. Велика пажња је посвећења и распореду одредница, јер се водило рачуна и о обиму наредног (и последњег) петог тома.

Што се тиче начина финансирања, на почетку године Речник је био у прилици да користи средства са пет повезаних индивидуалних пројеката, као и средства одељенског Одбора за Речник. Како је академик Басара нажалост преминуо (а потом смо изгубили и академика Лојаницу који је најзаслужнији за све што је везано за Речник) средства са једног од тих

пет пројеката су постала недоступна, па је током 2024. године утрошено мање средстава него што је планирано.

Пројекат: **ЛИКОВНЕ УМЕТНОСТИ НОВОГ ДОБА (ЛУНД)**

Руководилац пројекта: академик Светомир Арсић Басара

Сарадници: др Лидија Мереник (уредник области)

Др Ана Ереш (уредник и стручни сарадник)

Софија Мереник (стручни сарадник)

Катарина Митровић (стручни сарадник)

Миољуб Кушић (стручни сарадник)

Како је у мају 2024. године нажалост преминуо академик Арсић-Басара, средства са пројекта Ликовне уметности новог доба (ЛУНД) нису утрошена.

Планом за 2025. годину се предвиђа да пројекат ЛУНД преко ког се делимично финансира *Речник појмова ликовних уметности и архитектуре*, у новој форми покрене академик и вајар Сава Халугин.

Пројекат: **ИСТРАЖИВАЊЕ ПОЈМОВА ИЗ ОБЛАСТИ АРХИТЕКТУРЕ И УРБАНИЗМА (ИПОАИУ)**

Руководилац пројекта: арх Милан Марић, дописни члан САНУ

Сарадници: др Дијана Милашиновић Марић (уредник)

Ђорђе Алфиревић (стручни сарадник)

др Александра Мокрањац (стручни сарадник)

др Лидија Мереник (уредник области),

др Ана Ереш (уредник области),

Миољуб Кушић (стручни сарадник)

У току 2024. године настављен је рад на четвртом тому *Речника појмова ликовних уметности и архитектуре*. Средства за пројекат Речника су обезбеђена преко пет повезаних индивидуалних пројеката САНУ, али у току 2024. средства са пројекта преминулог академика Арсић-Басаре нису могла да буду реализована. У оквиру пројекта Истраживање појмова из области архитектуре и урбанизма (ИПОАИУ), чији је руководилац академик Милан Марић, средства у износу од 300.000 динара су утрошена према плану за послове на четвртом тому *Речника* – ауторски рад уреднице области Архитектура др Дијане Милашиновић Марић (уредничка координација, ауторски текстови и уредничка редакција текстова), као и за ауторски рад сарадника у оквиру области (Ђорђе Алфиревић и Александра Мокрањац). Део средства је утрошен за уредничке послове Лидије Мереник и Ане Ереш.

Уколико се оствари нова динамика финансирања, планом за 2025. годину се предвиђа да се средства у целини утроше за уредничке

и сарадничке послове на текстовима четвртог тома *Речника*, из области архитектуре и урбанизма, у обиму од око 140.000 словних места и са формираним илустративним материјалом, односно заврше послови на четвртом тому.

Пројекат: **ИСТРАЖИВАЊЕ ПОЈМОВА ЛИКОВНЕ УМЕТНОСТИ: МОДЕРНО ДОБА (ИПЛУМД)**

Руководилац пројекта: академик Милица Стевановић

Учесници: др Љиљана Стошић (уредник целине и уредник области)

Нина Крстић (уредник области)

Миољуб Кушић (стручни сарадник)

У току 2024. године настављен је рад на четвртом тому *Речника појмова ликовних уметности и архитектуре*. Средства за пројекат *Речника* су обезбеђена преко пет повезаних индивидуалних пројеката САНУ, али у току 2024. средства са пројекта преминулог академика Арсић-Басаре нису могла да буду реализована. У оквиру пројекта Истраживање појмова ликовне уметности: модерно доба (ИПЛУМД), чији је руководилац академик Милица Стевановић, средства у износу од 300.000 динара су утрошена према плану за послове на четвртом тому *Речника* – ауторски рад др Љиљане Стошић (уредничка координација и стручна обрада грађе, прва и друга редакција текстова и писање нових одредница) и ауторски рад Нине Крстић (уреднички послови и писање нових одредница).

Уколико се оствари нова динамика финансирања, планом за 2025. годину се предвиђа да се средства у целини утроше за уредничке и сарадничке послове на текстовима четвртог тома Речника, из области ликовних уметности модерног доба, у обиму од око 140.000 словних места и са формираним илустративним материјалом, односно заврше послови на четвртом тому.

Пројекат: **ИСТРАЖИВАЊЕ ПОЈМОВА ИЗ ОБЛАСТИ ТЕОРИЈЕ, ФИЛОЗОФИЈЕ И ПСИХОЛОГИЈЕ УМЕТНОСТИ (ИПОТФПУ)**

Руководилац: академик Душан Оташевић

Сарадници: Јелена Давидовић Коларов (стручни сарадник)

Драган Тадировић (стручни сарадник)

Славица Мереник (стручни сарадник)

Миољуб Кушић (стручни сарадник)

У току 2024. године настављен је рад на четвртом тому *Речника појмова ликовних уметности и архитектуре*. Средства за пројекат *Речника* су обезбеђена преко пет повезаних индивидуалних пројеката САНУ, али у току 2024. средства са пројекта преминулог академика Арсић-Басаре

нису могла да буду реализована. У оквиру пројекта *Истраживање појмова из области теорије, филозофије и психологије уметности* (ИПОТФПУ), чији је руководилац академик Душан Оташевић, средства у од 300.000 динара су утрошена за послове које су обавили стручни сарадници Јелена Давидовић Коларов (додатно ангажовање на уређивачким пословима) и Драган Тадировић, као и за ауторске хонораре др Ане Ереш, Софије Мереник, Софије Миленковић и Миољуба Кушића.

Уколико се оствари нова динамика финансирања, планом за 2025. годину се предвиђа да се средства у целини утроше за уредничке и сарадничке послове на текстовима четвртог тома Речника, из области теорије, филозофије и психологије уметности, у обиму од око 140.000 словних места и са формираним илустративним материјалом, односно заврше послови на четвртом тому.

Назив пројекта: **ЛИКОВНЕ УМЕТНОСТИ И АРХИТЕКТУРА У АНТИЦИ И СРЕДЊЕМ ВЕКУ (ЛУААСВ)**

Руководилац пројекта: академик Мира Радојевић

Сарадници: Бојана Стевановић (стручни сарадник),
Бранка Вранешевић (стручни сарадник),
Оливер Томић (стручни сарадник),
Милена Улчар (стручни сарадник),
Катарина Митровић (стручни сарадник),
Миољуб Кушић (стручни сарадник)

У току 2024. године настављен је рад на четвртом тому *Речника појмова ликовних уметности и архитектуре*. Средства за пројекат Речника су обезбеђена преко пет повезаних индивидуалних пројеката САНУ, али у току 2024. средства са пројекта преминулог академика Арсић-Басаре нису могла да буду реализована. У оквиру пројекта *Ликовне уметности и архитектура у антици и средњем веку* (ЛУААСВ), чији је руководилац академик Мира Радојевић, средства у износу од 300.000 динара су утрошена према плану за ауторски рад Бојане Стевановић, Бранке Вранешевић, Оливера Томића и Милене Улчар за састављање ауторских текстова четвртог тома Речника из области предвиђене пројектом. Стручни сарадник Катарина Митровић је такође исплаћена са овог пројекта.

Уколико се оствари нова динамика финансирања, планом за 2025. годину се предвиђа да се средства у целини утроше за уредничке и сарадничке послове на текстовима четвртог тома Речника, из области

ликовних уметности и архитектуре у антици и средњем веку, у обиму од око 140.000 словних места и са формираним илустративним материјалом, односно завршe послови на четвртом тому.

ПРОЈЕКАТ: МЕТАМОРФОЗЕ АРХИТЕКТОНСКИХ ОБЛИКА

Руководилац пројекта: Академик Милан Лојаница

Сарадници: проф. арх. Зоран Лазовић: истраживање грађе, анализе ипуреднички послови, арх. Косана Рошуљ: идентификација, евиденција ипкласификација грађе, др арх. Александра Мокрањац: сепаратна тематскапистраживања арх. Сара Станковић: уобличавање грађе и архивирање

Током 2024. године, грађа је прилагођена и систематизована за прелом публикације академика М. Лојанице под радним насловом „Ка стратегији преобраћања – архитектура као стваралаштво, процес пројектовања, обликовање архитектонске форме“. Књига је тренутно у процесу финализирања, што подразумева рад на прелому, коректуру текста, дораду илустрација и прибављање ауторских права.

ОДБОР ЗА ЗАШТИТУ СРПСКЕ МУЗИЧКЕ БАШТИНЕ

Председник Одбора: академикЈелена Јовановић

Чланови: академик Светислав Божић, академик Александар Костић

проф. др Драгољуб Катунац, проф. др Милана Стојадиновић Милић

др Александар Васић, др Бојана Радовановић, музиколог

др Марија Голубовић, пијаниста и историчар

Сарадници:

др Милош Браловић, музиколог, Слободан Варсаковић, музиколог

Континуитет активности од оснивања Одбора: 1) унос података у јединствену базу; 2) прикупљање партитура српских композитора; 3) рад на њиховој дигитализацији у сарадњи са АВА САНУ: припремљена рукописна нотна заоставштина комп. и акад. Милана Ристића (М. Браловић); 4) у договору са акад. А. Костићем сачињен акт о сарадњи Одбора и АВА; 5) штампан зборник радова о акад. В. Трајковићу (гл. ур. Ј. Јовановић, ур. И. Медић); 6) остварена сарадња са Муз. прод. (МП) РТС-а: а) према нотама из фонда Одбора 25. 5. изведена *Лирска симф.* комп. и акад. Енрика Јосифа; б) уступање рукоп. грађе М. Ристића из МП Одбору; 7) а. учешће двеју сарадница Одбора на скупу о Е. Јосифу; б. шест

дела E.J., једно по први пут, изведено на концерту његових камерних дела у Галерији САНУ, 28. 11. (орг. руков. М. Стојадиновић Милић), концерт је професионално снимљен.

Референце:

"Енрико Јосиф. Трајање лепоте певности. Поводом 100-годишњице рођења композитора и академика", књижица апстраката. Београд: Српска академија наука и уметности и Музиколошки институт САНУ.

-Голубовић, Марија. „Заоставштина Енрика Јосифа у Одбору за заштиту српске музичке баштине Одељења уметности САНУ", *Енрико Јосиф. Трајање лепоте певности. Поводом 100-годишњице рођења композитора и академика*, књижица апстраката. Београд: Српска академија наука и уметности и Музиколошки институт САНУ.

-Стојадиновић-Милић, Милана. „Чаролија нотног записа Енрика Јосифа у камерној и солистичкој музици са флаутом", *Енрико Јосиф. Трајање лепоте певности. Поводом 100-годишњице рођења композитора и академика*, књижица апстраката. Београд: Српска академија наука и уметности и Музиколошки институт САНУ.

-Јовановић, Јелена, Ивана Медић (ур.). Homo musicus. Homo poeticus. *Живот и дело академика Властимира Трајковића*. Београд: САНУ и Музиколошки институт САНУ, 2023.

За функционисање Одбора од огромног је значаја могућност коришћења просторије у Палати САНУ број 502, где се налазе нотне заоставштине српских композитора и где је компјутер са Базом података о њиховим делима (коју је конципирао пок. акад. Властимир Трајковић). Захваљујемо управи САНУ на додељеном простору, неопходном за чување и бригу за грађу и податке од суштинске важности за функционисање Одбора и за српску музичку и културну баштину у целини.

ОДБОР ЗА ЕТНОМУЗИКОЛОШКА ИСТРАЖИВАЊА

Председник Одбора: академик Јелена Јовановић

Чланови: академик Иван Јевтић, др Данка Лајић Михајловић, научни саветник

др Марија Думнић Вилотијевић, виши научни сарадник

Сарадници: мср Маја Радивојевић, мср Зорана Гуја Дражета, истраживач-сарадник, мср Катарина Николић, истраживач-сарадник, др Маја Красин Матић

Настављено је са активностима из претходне године. Начињени су електронски преписи нотних транскрипција вишегласног певања Срба из Батање (К. Николић) и старинског путничког певања и свирања западне и централне Србије (М. Радивојевић). Урађена је српска лектура

и превод на енглески студије за пропратну књижицу уз ЦД у издању Музиколошког института и Огранка САНУ у Нишу, *Ој, јабуко зеленико: радионице српског традиционалног певања и његови настављачи* (ур. Ј. Јовановић). Остатак средстава пребачен је на рачун Музиколошког института ради реализовања пројекта Института који води Ј. Јовановић. – Планира се и теренски рад у Батањи у јануару 2025. (К. Николић).

https://dais.sanu.ac.rs/handle/123456789/13470

Референце:

Ој, јабуко зеленико: радионице српског традиционалног певања и његови настављачи – монографија са ЦД-ом. Гл. ур. Иван Јевтић, ур. Јелена Јовановић и Ивана Медић. Београд – Ниш: Музиколошки институт САНУ – Огранак САНУ у Нишу, 2024, 60 стр. + музички ЦД. ISBN-978-86-80639-79-6.

Пројекат: **САВРЕМЕНА СРПСКА МУЗИЧКА СЦЕНА**

Руководилац: академик Дејан Деспић

Сарадници на пројекту: др Надежда Мосусова, научни саветник Музиколошког института САНУ (у пензији); др Мелита Милин, научни саветник Музиколошког института САНУ (у пензији); др Катарина Томашевић, научни саветник, директор Музиколошког института САНУ; др Биљана Милановић, виши научни сарадник Музиколошког института САНУ; др Вера Обрадовић Љубинковић, редовни професор Факултета уметности у Косовској Митровици; др Вања Грбовић, научни сарадник Музиколошког института САНУ; мср Моника Новаковић, истраживач-сарадник Музиколошког института САНУ

Сарадници на пројекту су наставили рад на пројекту Савремена српска музичка сцена и после смрти руководиоца пројекта академика Дејана Деспића. Академик Деспић је преминуо 16. 11. 2024. године. Одељење уметности је усвојилоо за штампу тематски зборник научних радова *Савремена српска музичка сцена – истраживачки изазови* (гл. уредник Д. Деспић, уреднице издања Б. Милановић и М. Милин), Београд: Одељење уметности САНУ.

Наставило се са радом на изради монографије др Катарине Томашевић о оперском стваралаштву академика Станојла Рајичића, Београд: Одељење уметности САНУ.

Такође се наставило са радом на изради софтвера за базу података о премијерним извођењима комада с певањем, опера, балета и представа

с примењеном позоришном музиком, као и даљи рад сарадника на обликовању базе.

Пројекат: **ЛЕГАТ ОЛГЕ ЈЕВРИЋ САНУ**

Руководилац пројекта: академик Душан Оташевић

Сарадник: кустос Жаклина Марковић

Настављена је обрада, и евидентирање архивске грађе у електронском запису.

Све скениране јединице хемеротеке унете су у Базу Легата.

Настављено је редовно ажурирање Базе података Легата ОЈ.

Организовано је стручно вођење средом.

Током године Легат Олге Јеврић посетило је 639 посетилаца.

КОНЗЕРВАЦИЈА - Реализована је конзервација скулптура фигуралног стила Олге Јеврић, које је Уговором о поклону Марко Калезић даривао Легату САНУ 2023. године (три портрета, једна биста и три рељефља). Дела припадају најранијем периоду Олгиног стваралаштва.

Конзервацију скулптура урадила је Дуња Давидовић, конзерватор Народног музеја.

Изложба: ЛЕГАТ ОЛГЕ ЈЕВРИЋ САНУ – Галерија Николе Коке Јанковића, КРАГУЈЕВАЦ.

12. 12. 2024 – 12. 3. 2025. Изложено је 37 експоната. Каталог, плакат, позивница, видео презентација, дигитална презентација скулптура у ротацији. Организована су стручна вођења. Изложбу отворио академик Милош Ђуран . Аутор изложбе и текста у каталогу Жаклина Марковић.

Пројекат: **У ОГЛЕДАЛУ КРИТИКЕ**

Руководилац пројекта: дописни члан Слободан Шијан

Сарадници на пројекту / чланови одбора: Преводилац на енглески језик: Славица Милетић

Библиограф: Кристина Игњатовић Јововић

Превођење потребних текстова са српског, француског и словеначког језика на енглески језик, потребних за други том моје нове књиге „У огледалу критике“ финансирано је средствима из мог истоименог индивидуалног пројекта за 2024. годину. Први том на српском је већ у припреми за прелом и штампу.

После дуготрајних преговора између САНУ издаваштва и Филмског центра Србије, у новембру месецу ове године дошло је до потписивања уговора о саиздаваштву моје књиге „У огледалу критике“,

и то у двојезичном издању, први том на српском језику и други том на енглеском језику. Извршни издавач за први том је Филмски центар Србије из Београда и он се већ припрема за штампу у обиму од око 500 страна у колору.

Према уговору, извршни издавач за други том на енглеском језику биће САНУ. Објављивање, прелом и припрема за штампу другог тома планира се током 2025. године.

ПРОЈЕКАТ: КОНЦЕРТНА МУЗИКА ИВАНА ЈЕВТИЋА

Руководилац пројекта: академик Иван Јевтић

Индивидуални пројекат композитора академика Ивана Јевтића „Концерт за контрабас и камерни оркестар" се односио на компоновање концертне музике. Реч о јединственом ауторском делу - први концерт за контрабас у српској музичкој литератури под називом „Параћински Концерт за контрабас и камерни оркестар". Премијера је одржана 13.10.2024. на Коларчевом народном универзитету у Београду са солистом Душаном Здравковићем, контрабасистом и оркестром Опере и театра „Мадленијанум", под диригентском палицом Дејана Савића.

АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА КУЛТУРУ И УМЕТНОСТ

Председник: академик Светислав Божић

Чланови: академици Душан Ковачевић, Коста Чавошки, Иван Јевтић,

Миодраг Марковић и дописни члан САНУ Мрђан Бајић

Академијски одбор за културу и уметност се није састајао у 2024 години. Активности Одбора су се одвијале кроз разуђену делатност његових чланова. Одбор још увек није комплетиран. Фреквенција могућих тема за рад Одбора је блиска и одсликава асиметрију на политичкој позорници. Седнице чланова ОУ, које је матица Академијског одбора за културу и уметност, показују сву дисонантност околности у којима деламо.

ИНДИВИДУАЛНИ ПРОЈЕКАТ: ОЧУВАЊЕ ТРАДИЦИОНАЛНОГ МУЗИЧКОГ И АРХИТЕКТОНСКОГ НАСЛЕЂА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Руководилац пројекта: др Јелена Јовановић, етномузиколог, редовни члан САНУ

Сарадници на пројекту / чланови одбора: др Данка Лајић Михајловић, етномузиколог, научни саветник у Музиколошком институту САНУ

др Горица Љубенов, инжењер архитектуре, професор на Универзитету УНИОН Никола Тесла, ФГМ, Департман за Архитектуру, Београд

др Злата Вуксановић-Мацура, виши научни сарадник у Географском институту „Јован Цвијић“ САНУ

Циљ је трајна подршка очувању трад. културе и уметности и с њима моралних, естетских и васпитних вредности, у сарадњи са носиоцима наслеђа и локал. институцијама. Домен етномузикологије: едукативне радионице, концерти и публиковање: 1) трад. певање: стари, *хибридни* и новији сеоски облици (Руднички и таковски крај, ок. Тополе и др. области), 2) трад. инструменти, свирање и изградња (гајде: Војводина, источна Србија) и вокално-инстр. израз (гусле). Приређен је концерт *Гајдашке традиције: сусрети и прожимања* 4.10. Домен архитектуре третира угрожену градитељску традицију на Старој Планини. Примарни предмет документовања су куће *ћатмаре* и куће са огњиштем и *вурњом* у *ижи*, у циљу очувања и презентовања. Извршене су анкете у селима и градовима у циљу формирања Архитект. резервата Стара Планина.

Референце:

Ој, јабуко зеленико: радионице српског традиционалног певања и његови настављачи – монографија са ЦД-ом. Гл. ур. Иван Јевтић, ур. Јелена Јовановић и Ивана Медић. Београд – Ниш: Музиколошки институт САНУ – Огранак САНУ у Нишу, 2024, 60 стр. + музички ЦД. ISBN-978-86-80639-79-6.

ЦЕНТАР ЗА НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКИ РАД САНУ И УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

Издавачка делатност

1. Зборник *Радови на путу*, који садржи радове са округлог стола одржаног у октобру 2023. године у знак сећања на завичајног књижевника Слободана Павићевића, објављен је у сарадњи са Народном библиотеком „Вук Караџић“ у Крагујевцу.

2. Зборник *Кнез Михаило Обреновић – време, живот и дело*, који садржи радове са научног скупа одржаног у септембру 2023. године, предат је у штампу и очекује се његово објављивање почетком 2025. године. Уредник зборника је академик Славенко Терзић.

3. Зборник *Драгослав Срејовић и мултидисциплинарност*, објављен 2023. године, је на списку књига које су откупљене на конкурсу за Откуп књига за јавне библиотеке 2024. године, који спроводи Министарство културе и информисања.

Научни и стручни скупови

1. Представљање најбољих пројеката одабраних на конкурсу за младе научнике и уметнике Универзитета у Крагујевцу за школску 2024/25, одржано је 26. септембра. На четврти јавни позив пријављено је 12, а одабрано 5 пројеката. Представљени су садржаји одабранох пројеката, научна методологија коју ће користити у истраживању, као и пројектни тимови који ће током наредние године учествовати у реализацији. -

2. Округли сто *Универзалност примене статистике за истраживање појава –*

два века од рођења Владимира Јакшића, у суорганизацији са Економским факултетом у Крагујевцу, одржан је 8. новембра. У раду скупа су учествовали: др Александра Вулетић, Историјски институт у Београду (*Живот и рад Владимира Јакшића*), проф. др Ђорђе Ђурић, Филозофски факултет у Новом Саду (*Историјско време Владимира Јакшића, друштвени и научни контекст Србије и Европе*), Горан Михајловић, заменик директора Републичког хидрометеоролошког завода (*Значај и допринос*

Владимира Јакшића у области метеорологије), академик Федор Месингер (*Владимир Јакшић – родоначелник метеорологије и промотер статистике у Србији. Верификација прогноза данас – важна област статистике*), проф. др Винко Лепојевић, Економски факултет у Нишу *((Зло)употреба статистике*), проф. др Весна Јанковић-Милић, Економски факултет у Нишу (*Како изабрати (прави) метод прогнозирања),* Небојша Толић, Републички завод за статистику (*Примена савремених алата за визуелизацију и анализу података у раду РЗС-а*), проф. др Милан Стаменковић, Економски факултет у Крагујевцу (*Апликативна моћ мултиваријационе статистичке анализе*) и проф. др Марина Милановић, Економски факултет у Крагујевцу (*Статистичка писменост у савременом окружењу).*

3. Представљање резултата пројеката са трећег Јавног позива за пријаву научно-истраживачких односно уметничких пројеката за младе научнике и уметнике Универзитета у Крагујевцу за 2023/24. годину, одржано је поводом обележавања Светског дана науке, 13. новембра на Универзитету у Крагујевцу. У склопу програма, др Хауард Московиц, истакнути амерички експериментални психолог, одржао је научно популарно предавање *Mind Genomics + Artificial Intelligence: A fertile marriage for research and discovery about the world of everyday life.* -

Предавања – промоције књига

1. Др Фабио Цоби (Fabio Zobi), професор са Универзитета у Фрибургу у Швајцарској, одржао је предавање *Хемијски и теоријски приступи синтези и развоју ренијум карбонилних антибиотика,* 24. јануара на Природно-математичком факултету у Крагујевцу, у сарадњи са Подружницом Српског хемијског друштва у Крагујевцу.

2. Зборник *Драгослав Срејовић и мултидисциплинарност*, објављен 2023. године, у издању Центра САНУ и Завода за заштиту културе Крагујевац, промовисан је на манифестацији *Дани крагујевачке књиге*, у Народној библиотеци „Вук Караџић“ у Крагујевцу, 21. фебруара.

3. Др Милош Ђорђевић, научни саветник Института за нуклеарне науке "Винча" одржао је предавање *Физика честица: од Хигс бозона до терапије зрачењем*, на Универзитету у Крагујевцу, 22. фебруара.

4. Зборник *Advances in Radiation Oncology of Lung Cancer* (треће издање, Springer 2023) промовисан је 27. фебруара на Универзитету у Крагујевцу. У промоцији су учествовали: проф. др Бранислав Јеремић, уредник зборника, проф. др Бранислав Перин, Институт за плућне бо-

лести Војводине у Сремској Каменици и проф. др Ненад Филиповић, Универзитет у Крагујевцу.

5. У сарадњи са Подружницом Српског хемијског друштва у Крагујевцу, др Марин Ивошев одржао је предавање *Аерозагађење планетарни проблем – ваздух у затвореним просторијама проблем сваког човека појединачно*, 6. марта на Природно-математичком факултету у Крагујевцу.

6. Дописни члан САНУ Јован Делић одржао је два предавања *Горан Петровић – поглед кроз никејске прозоре* и *Васко Попа - Усправна земља*, 21. марта, на Факултету педагошких наука у Јагодини.

7. Проф. др Слободан Јанковић, Факултет медицинских наука, одржао је семинар *Дизајн истраживања – уводни курс*, 25. марта, на Универзитету у Крагујевцу.-

8. У Мултимедијалној сали Универзитета у Нишу, у организацији Огранка САНУ у Нишу, 8. априла, представљени су зборници радова са научних скупова посвећених академику Драгославу Срејовићу, поводом објављивања петог зборника *Драгослав Срејовић и мултидисциплинарност*. -

9. Предавање др Матије Златара, научног саветника Института за хемију, технологију и металургију Универзитета у Београду, под називом *Путовање кроз координациону хемију – разумевање метал-лиганд веза*, одржано је 22. априла, у сарадњи са Подружницом Српског хемијског друштва у Крагујевцу.

10. Проф. др Весна Мишковић-Станковић, одржала је предавање *Антибактеријске биокерамичке превлаке за примене у медицини* 9. маја на Универзитету у Крагујевцу.

11. У Галерији Народне библиотеке „Вук Караџић“ у Крагујевцу, 18 јуна, промовисан је зборник *Радови на путу*, који садржи радове са округлог стола који је Центар САНУ организовао 30. октобра 2023. године.-

12. У Огранку САНУ у Новом Саду, 18. септембра, представљен је зборник *Драгослав Срејовић и мултидисциплинарност*, као и претходна четири зборника са научних скупова посвећених академику Драгославу Срејовићу.-

13. У оквиру циклуса трибина *Ја, психотерапија и религија*, организованих поводом обележавања сто година од рођења академика Владете Јеротића, на Универзитету у Крагујевцу одржане су три трибине: *(а)* Александар Гајшек, новинар: *Загрљај срца и ума* (3. октобра), *(б)* проф. др Жарко Требјешанин: *Јеротићев допринос повезивању психологије и религије* (30. октобра) и *(в)* др Стефан Јеротић,

Медицински факултет у Београду: *Владета Јеротић: породични и професионални узор* (13. децембра).

14. Александар Стајковић, професор Универзитета у Висконсину, САД, одржао је предавање: *Говорите ли амерички?* на Универзитету у Крагујевцу, 25. октобра.

15. Предавање ***Стваралаштво академика Ђорђа Злоковића*** **одржали су** проф. др Миодраг Несторовић и доц. др Јелена Милошевић, Архитектонски факултет Универзитета у Београду, 13. новембра у Универзитетској галерији у Крагујевцу.

16. Поводом обележавања годишњице смрти академика Драгослава Срејовића, 29. новембра, на Универзитету у Крагујевцу, а у сарадњи са Заводом за заштиту споменика културе Крагујевац, одржана је трибина *Истраживање рановизантијске метрополе Јустинијане Приме (Царичин град)*. Учествовали су: академик Вујадин Иванишевић, др Иван Бугарски (Археолошки инситут САНУ) и др Владан Здравковић (Византолошки инситут САНУ).

Изложбе – концерти

1. Изложба *Биље и камење – H_2O* чији је аутор др Маријан Никетић дописни члан

САНУ, свечано је отворена 21. фебруара у Универзитетској галерији и трајала је до 21. марта.

2. Поводом Дана Универзитета у Крагујевцу и Мајских свечаности града Крагујевца, организован је *Гала концерт Музички времеплов,* 23. маја, у Првој крагујевачкој гимназији. Уредник програма концерта је проф. мр Марина Трајковић-Биџовски, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу. Учествовали су наставници, сарадници, некадашњи и садашњи студенти овог факултета.

3. У Галерији „ВИШе од галерије“ у Средњој школи „Кнез Александар Карађорђевић“ у Крагујевцу, 23. септембра, отворена је интерактивна изложба-радионица *Дигиталне технологије у образовању.* Аутори изложбе су проф. др Стеван Јокић и Љиљана Јокић. а изложба је део пројекта „Руке у тесту“ Француске академије наука. Изложба је трајала до 27. септембра, а посетило је око 400 ученика које су кроз

изложбу водили волонтери, ученици трећег и четвртог разреда Прве крагујевачке гимназије.

4. Учешће у организацији изложбе *Зрно жита,* академика Душана Оташевића, у Легату Николе Коке Јанковића, од 25. октобра до 9. децембра.

5. Изложба *Уметност конструисања* која садржи кључне пројекте и инжењерска остварења академика Ђорђа Зloковића, као и најуспешније радове студената архитектуре, отворена је 13. новембра у Универзитетској галерији и трајала је до 26. новембра.

6. Учешће у организацији изложбе *Легат Олге Јеврић у САНУ*, у Легату Николе

Коке Јанковића. Изложба траје од 12. децембра 2024. до 12. марта 2025.

Радни састанци

Академик Зоран Кнежевић, председник САНУ и академик Миодраг Маковић, потпредседник САНУ, посетили су Центар САНУ и Универзитет у Крагујевцу, 3. децембра. Поред академика Милоша Ђурана, управника Центра, састанку су присуствовали и проф. др Владимир Ранковић, ректор, као и проректори, проф. др Биљана Петровић и проф. др Јелена Атанасијевић, које су уједно и чланови Стручног-научног већа Центра. На састанку је било речи о будућим активностима и сарадњи САНУ и Универзитета у Крагујевцу, посебно у већој финанијској подршци једногодишњим пројектима за младе научнике и уметнике Универзитета у Крагујевцу, као и о измени Правилника о раду Центра САНУ.

СКУПОВИ, ПРЕДАВАЊА И МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА САНУ У 2024. ГОДИНИ

Током 2024. године, одржане су следеће активности које је организовао или пропратио Сектор за организацију скупова и предавања и међународну сарадњу:

Научни скупови

Током године у Српској академији наука и уметности одржано је 28 научних скупова, 3 свечана скупа, 4 свечане академије, 7 комеморативних скупова и 5 предавања.

Одељење уметности САНУ организовало је представљање зборника радова *Уметник сцене Миодраг Табачки: од авангарде до барока и назад* 5. априла.

Одељење медицинских наука САНУ, Одбор за имунологију и алергологију и Друштво имунолога Србије су Светски дан имунологије обележили организацијом научног скупа *Светски дан имунологије 2024* који је одржан 25. априла у Свечаној сали САНУ.

У организацији Академијског одбора за село и под покровитељством САНУ 15. маја у Свечаној сали САНУ одржан је научно-стручни скуп *Будућност села и пољопривреде у Србији: Структурни проблеми и модели одрживог развоја.*

Под покровитељством Одељења медицинских наука САНУ одржан је други по реду научни скуп Лапароскопска хирургија данас у Србији који је одржан 17. маја у Свечаној сали САНУ.

Кост (COST) акција CA19110, у сарадњи са Институтом за физику у Београду и Одељењем техничких наука САНУ организована је четврта радионица о примени плазме за паметну и одрживу пољопривреду, у оквиру Кост (COST) акције CA19110 „Примена плазме за паметну и

одрживу пољопривреду“ –ПлАгри одржана је у Свечаној сали САНУ, од 20. до 22. маја.

Под покровитељством САНУ одржан је VII Симпозијум Српског удружења за протеомику - *Application of Proteomics in Biomedicine* 06. јуна.

Одељење уметности САНУ организовало је *Девету међународну конференцију о музици и минимализму - минималистичка прожимања,* 29. мај – 1. јун.

Под покровитељтсвом САНУ одржан је *VII Симпозијум Српског удружења за протеомику - Application of Proteomics in Biomedicine* 6. јуна.

Под покровитељтвом САНУ, Математички институт САНУ организовао је *Прву кинеско-југоисточноевропска конференција о дискретној математици и применама* од 9. до 14. јуна 2024.

Одељење друштвених наука САНУ организовало је научну конференцију - Р*оми Србије према попису 2022. године стање и перспектива* 13. и 14. јуна 2024.

Одељење хемијских и биолошких наука и Одбор за проучавање фауне Србије организовали су научни скуп *Инсекти и крпељи као преносиоци узрочника болести људи и животиња* 25. јуна.

У организацији Одељења за математику физику и гео-науке САНУ и Факултета за физичку хемију Универзитета у Београду одржани су Summer School and International Symposium on the Physics of Ionized Gases – SPIG 2024 (Летња школа и Међународни симпозијум физике јонизованих гасова) у САНУ од 26. до 29. августа.

Академијски одбор за материјале организовао је *Трећу међународна конференција о електронској микроскопији наноструктура* (3rd International Conference on Electron Microscopy of Nanostructures – ELMINA2024) 7. до 12. септембра.

Под покровитељством САНУ одржана је *Дванаеста конференција о напредним керамичким материјалима и њиховој примени – ACA XII* (Advanced Ceramic and Application XII Conference: New Frontiers in Multifunctional Material Science and Processing), у организацији Српског керамичког друштва, у сарадњи са Институтом техничких наука САНУ од 18. до 20. септембра.

Под покровитељством САНУ и Регионалног комитета за стратиграфију Неогена Медитерана (RCMNS) и Међународне комисије за историју геолошких наука (INHIGEO), Српско геолошко друштво, Рударско-геолошки факултет и Природњачки музеј у Београду, организовали су међународни научни скуп *100 година Паратетиса (Ласкарев, 1924)* – Концептуална историја и савремени изазови (100

Years of the Paratethys – Conceptual History and Modern Challenges) 30. септембра 2024.

У организацији САНУ и Српског друштва за молекуларну биологију, одржана је 8. октобра Свечана седница Српског друштва за молекуларну биологију уз предавање под називом „SOX гени: и у добру и у злу…". Том приликом академику Милени Стевановић додељена је награда Српског друштва за молекуларну биологију.

Одељење за језик и књижевност САНУ и Одбор за проучавање историје књижевности организовали су научни скуп *Српска књижевна критика 20. века* 21. и 22. октобра 2024.

Под покровитељством САНУ одржан је симпозијум „Гојазност, метаболички синдром и предијабетес" 1. новембра у организацији Одбора за ендокринологију и факторе спољашње средине САНУ и Удружење за превенцију и лечење гојазности и метаболичких поремећаја ГоМет.

Научни скуп поводом 100 година од рођења композитора и академика Енрика Јосифа под називом *Енрико Јосиф. Трајање лепоте певности* одржан је 28. новембра 2024. у организацији Српске академије наука и уметности и Музиколошког института САНУ.

Српска академија наука и уметности организовала је научни скуп *Владимир Р. Петковић, утемељитељ струке и науке* 29. новембра 2024.

Под покровитељством САНУ Министарство науке, технолошког развоја и иновација, Републике Србије организовало је посету представника Европског комитета за будући акцелератор (The European Committee for Future Accelerators-ECFA, CERN) 29. и 30. новембра 2024.

Одељење друштвених наука САНУ организовало је научни скуп *Вештачка интелигенција и престројавање интелектуалаца* 2. децембра.

Под покровитељством САНУ организована је Годишња скупштина Српског хемијског друштва 4. децембра.

Под покровитељством САНУ од 4. до 6. децембра, у организацији Института техничких наука САНУ одржана 22. конференција младих истраживача *Наука и инжењерство материјала*.

Под покровитељством САНУ одржана је Итердисциплинарна, међународна конференција *О архитектури 2024 – Обликовање града*

архитектуром, у организацији Асоцијације за развој одрживе урбане заједнице – STRAND, оранозована је 5. и 6. децембра.

Одељење техничких наука САНУ и Математички институт САНУ организовали су дводневну научну конференцију *Вештачка интелигенција*, 26. и 27. децембра.

Одељење техничких наука САНУ организовало је научни скуп *Михајло Пупин Идворски 170 година од рођења 9. Октобар 1854 - 12. Март 1935*. 28. новембара.

Одбор за филозофију и друштвену теорију САНУ и Српско филозофско друштво организовали су научни скуп у оквиру циклуса Стратешки правци развоја Србије у XXI веку (ДРУГИ ЦИКЛУС) *Економија - привредни развој србије и његове детерминанте* 5. и 6. децембра.

Свечани скупови

Академик Владимир С. Костић, лауреат награде „Медаља САНУ" за 2023. годину из области природних и техничких наука, одржао је свечано предавање под називом „Сапутник дистоније", 15. априла, у Свечаној сали САНУ.

Академик Гојко Суботић, лауреат награде „Медаља САНУ" за 2023. годину из области друштвених и хуманистичких наука, одржао је свечано предавање под називом „Плаштаница митрополита београдског Исидора", 23. априла, у Свечаној сали САНУ.

Свечани скуп *Дан Српске академије наука и уметности* коме су присуствовали чланови САНУ, високи представници политичког и јавног живота земље, представници универзитета у Србији, декани, директори института као и поштоваоци, сарадници и пријатељи Српске академије наука и уметности, ове године је одржан 19. новембра. Присутнима се обратио академик Зоран Кнежевић, председник САНУ, представљени су нови дописни чланови САНУ изабрани на Изборној скупштини 7. новембра, а музички програм у извођењу женске певачке групе МОБА приредила је академик Јелена Јовановић.

Свечане академије

Одељење хемијских и биолошких наука САНУ обележило је *100 година од рођења академика Михаила Љ. Михаиловића 1924–1998* 4. јуна 2024.

Одељење хемијских и биолошких наука одржало је поводом јубилеја 150 година од рођења и 90 година од смрти академика Недељка Кошанина (1874–1934) свечану академију *Академик Недељко Кошанин*

зачетник модерне српске ботанике, посвећену обележавању јубилеја, 18. октобра 2024. године у Свечаној сали САНУ.

У организацији Одељења хемијских и биолошких наука 27. новембра одржана је свечана академија поводом обележавања 100 година од рођења академика Милутина Стефановића (1924-2009).

Одељење језика и књижевности обележило је Стогодишњицу рођења академика Павла Ивића (1924–1999–2024) 17. децембра.

Комеморативни скупови

Комеморативни скуп посвећен успомени на редовног члана САНУ Горана Петровића одржан је 28. марта у Свечаној сали САНУ. О личности и делу академика Горана Петровића говорили су: академик Злата Бојовић, академик Миро Вуксановић и дописни члан САНУ Јован Делић.

Комеморативни скуп посвећен успомени на редовног члана САНУ Владимира Стевановића одржан је 19. јуна у Свечаној сали САНУ. О личности и делу академика Владимира Стевановића говорили су: академик Богдан Шолаја, проф. др Љубиша Станисављевић и дописни члан САНУ Марјан Никетић.

Комеморативни скуп посвећен успомени на редовног члана САНУ Драгослава Маринковића одржан је 24. јуна 2024. године у Свечаној сали САНУ. О личности и делу академика Драгослава Маринковића говорили су: академик Богдан Шолаја, академик Милена Стевановић, проф. Драгана Цветковић и проф. Љубиша Станисављевић.

Комеморативни скуп посвећен успомени на редовног члана САНУ Светомиру Арсићу Басари, одржан је 16. септембра у Свечаној сали САНУ. О личности и делу академика Светомира Арсића Басаре говорили су: академик Иван Јевтић, академик Светислав Божић и дописни члан САНУ Сава Халугин.

Комеморативни скуп посвећен успомени на редовног члана САНУ Милана Лојанице одржан је 27. септембра у Свечаној сали САНУ. О личности и делу академика Милана Лојанице говорили су: академик Иван Јевтић, академик Бранислав Митровић, проф. др Александар Кадијевић и мр Бојан Ковачевић.

Комеморативни скуп посвећен успомени на редовног члана САНУ Видојка Јовића одржан је 31. октобра у Свечаној сали САНУ. О личности и делу академика Видојка Јовића говорили су: академик Владица Цветковић, дописни члан САНУ Слободан Марковић и др Александра Маран Стевановић, Природњачки музеј у Београду.

Комеморативни скуп посвећен успомени на редовног члана САНУ Дејана Деспића одржан је 13. децембра у Свечаној сали САНУ. О личности

и делу академика Дејана Деспића говорили су: академик Иван Јевтић, академик Светислав Божић и др Катарина Томашевић, Музиколошки институт у САНУ.

Предавања

На предлог Одељење хемијских и биолошких наука САНУ Невен Баришић, редовни професор ПМФ Универзитета у Загребу, одржао је предавање у Свечаној сали САНУ 1. фебруара на тему *Значај синтезе и квалитета монокристала за разумевање високотемпературне суперпроводљивости купрата* (*Importance of synthesis and single-crystal quality for understanding of high-temperature superconductivity in cuprates)*.

На предлог чланова Одељења за математику, физику и гео - науке САНУ, проф. др Еуген Демлер одржао је предавање у Свечаној сали САНУ 3. септембра под називом *Квантни симулатори: Поентилистичка перспектива физике вишечестичних система* (*Quantum Simulators: Pointillist Perspective on Many-Body Physics)*.

На предлог чланова Одељења уметности САНУ, вајар Ричард Дикон одржао је предавање у Свечаној сали САНУ 17. септембра под називом *У потрази за нечим* (*Looking for something*).

На предлог чланова Одељења друштвених наука САНУ, проф. др Јарон Матрас, са Астонског универзитета за форензичку лингвистику, Бирмингем, одржао је 2. октобра предавање у Сали 2 САНУ на тему *Дијалекти ромског језика: историја и класификација* (*The dialects of Romani:History and classification*).

На предлог Одељења хемијских и биолошких наука САНУ, проф. др Јелена Радуловић са Медицинског факултета Алберт Ајнштајн, Њујорк, и Универзитета у Орхусу одржала је предавање у Свечаној сали САНУ 25. октобра на тему *Улога ДНК у учењу и памћењу* (*Memory formation through DNA sensing*).

***

Ове године Српска академија наука и уметности приредила је традиционални пријем за стотину двадесет и пет ученика средњих школа који су освојили једно од прва три места на међународним такмичењима. САНУ је свим добитницима признања обезбедила пригодне поклоне који се састоје од вредносног ваучера и издања САНУ.

Међународна сарадња

Српска академија наука и уметности била је активна на међународном плану и у 2024. години. Акценат је, као и претходних година, превасходно на регионалној сарадњи, која се остварује кроз била-

тералну сарадњу са појединачним академијама из региона. Академија је такође усмерила своју пажњу на унапређење и проширење сарадње са другим иностраним академијама и међународним научним институцијама и организацијама.

Представници САНУ учествовали су на састанцима међународних научних асоцијација, као и на скуповима у организацији других академија наука који су били посвећени различитим темама: односима науке и друштва, инклузивност у науци, људским правима и академској слободи, развоју информатичког друштва, дијалогу култура, заштити природних ресурса, али и другим проблемима глобалног света.

Међународна сарадња САНУ се у 2024. години одвијала кроз:

– размену истраживача у оквиру билатералних споразума о научној сарадњи.

– активности у оквиру међународних научних асоцијација чији је САНУ члан. Српска академија наука и уметности члан је невладиних међународних научних асоцијација на различитим нивоима, односно на светском: Интеракадемијско партнерство (IAP), Међународни научни савет (ISC), Међународна унија академија (UAI), UNESCO; европском: Европска федерација академија (ALLEA), Алијанса међународних научних организација регије Један појас – један пут (ANSO), Европска академија наука и уметности (EASA), Европска академија уметности, наука и хуманистичких наука (EAASH), Европска научна фондација (ESF); регионалном: Global Round Table, Евромедитеранска академијска мрежа (EMAN), Академије подунавске регије (DAC), и балканском: Интеракадемијски савет југоисточне Европе (IAC SEE);

– учешће на међународним научним скуповима у иностранству, као и организацију истих у земљи;

– гостовање угледних научника из света и земље као предавача.

Међународне активности САНУ

Академик Алпар Лошонц учествовао је као представник САНУ на симпозијуму *Људска права и академска слобода*, у организацији Норвешке академије науке и књижевности и Немачке националне академија *Леополдина,* у Берлину 20–21. марта.

Академик Миодраг Михаљевић је као члан радне групе учествовао у изради Извештаја о људској безбедности у оквиру асоцијације *Интеракадемијско партнерство*. Такође је учествовао на скупу ове асоцијације о биобезбедности у Трсту 26–28. фебруара и доставио извештај о овом догађају.

На иницијативу Академије наука Шандунг, делегација Заједнице иновација и предузетништва за међународну научну и технолошку сарадњу у Шандунгу (*Shandong Innovation and Entrepreneurship Community for International Science and Technology Cooperation – SITEC*) посетила је САНУ 26. марта. Састанку су присуствовали генерални секретар САНУ Небојша Лалић, академик Миодраг Михаљевић и др Зоран Огњановић, директор Математичког института САНУ.

Српска академија наука и уметности, у сарадњи са Европском академијом наука и уметности, била је домаћин *Тринаесте конференције академија подунавске регије* (DAC) која је одржана у САНУ 9. и 10. октобра.

Дописни чланови Миодраг Михаљевић и Владан Девеџић учествовали су испред САНУ на међународном скупу *China-CEEC Education and Industry Cooperation and Exchange Conference*, одржаном у Кини од 14. до 17. октобра.

Академик Миодраг Чолић учествовао је, у својству представника САНУ у Међународном научном савету, на електронској ванредној седници Савета, одржаној 28. фебруара. Гласао је за предложене измене и допуне Статута и Пословника о раду. Истог месеца учествовао је на електронском састанку Управног и саветодавног одбора за иницијативу *Међународна декада наука за одрживи развој* (IDSSD). Присуствовао је електронским састанцима са председником Савета Питером Глакманом и његовим чланицама 19. марта, 2. јула и 8. октобра. Академик Миодраг Чолић учествовао је на седници Генералне скупштине Европске научне фондације и Конференцији посвећеној 50-годишњици ове организације у Стразбуру 26–27. јуна. Током јуна месеца доставио је повратне информације у вези са Стратешким планом Међународног научног савета за период 2025–2028. године. Такође је 18. септембра учествовао на електронском састанку чланица Савета о Акционом плану за период од 2022. до 2024. године и новим корацима у оквиру одељка о науци и технологији у дигиталном добу.

Дописни члан САНУ Мрђан Бајић и проф. др Александар Кадијевић на Филозофском факултету Универзитета у Београду учествовали су, у својству представника САНУ, на Сретењским свечаностима, које организује Установа Вукове задужбине у Љубљани, од 11. до 13. октобра.

Генерални секретар САНУ академик Небојша Лалић учествовао је на састанку Алијансе међународних научних организација и Министарства науке, технолошког развоја и иновација РС у Београду

26. августа. Академик Лалић учествовао је на Осмој електронској седници Управног одбора Алијансе међународних научних организација, одржаној 3. јуна, као и на Деветој седници ове асоцијације, одржаној 11. децембра.

Потпредседник САНУ академик Миодраг Марковић учествовао је на Заједничкој научној конференцији *Берлински процес за Западни Балкан* у Берлину од 30. септембра до 1. октобра.

Председник САНУ академик Зоран Кнежевић и академик Бранислав Митровић учествовали су на Генералној скупштини Евромедитеранска мрежа академија и симпозијуму *Медитеранске културе у дијалогу* у Бару 3. и 4. октобра. Академик Митровић излагао је на тему *Typological genesis of inherited patterns of Mediterranean architecture: wall, shadow, and terraced landscape in contemporary spatial models on the Montenegrin coast*.

На иницијативу различитих међународних асоцијација, чланови САНУ и угледни стручњаци који су чланови одбора САНУ достављали су ставове и мишљења из домена своје стручности на актуелне глобалне теме: академик Тибор Варади, председник Одбора за проучавање националних мањина и људских права САНУ, доставио је ставове САНУ према предлозима Европске федерације академија о подстицању једнакости, разноврсности и инклузије у истраживањима и иновацијама 26. јануара. У име САНУ, проф. др Гордана Ковачек Станић, чланица Одбора за проучавање националних мањина и људских права САНУ, доставила је попуњену анкету Управног одбора Савета Европе за људска права у областима медицине и здравља 30. јануара. Дописни члан САНУ Снежана Смедеревац доставила је повратне информације о три документа о развијању политике о подацима за време кризе које омогућава отворена наука Комитету за податке Међународног научног савета и Унеску у децембру.

Чланарине САНУ за 2024. годину у Европској федерацији академија, Међународном научном савету и Међународној унији академија благовремено су уплаћене.

Билатерална научна сарадња на основу потписаних споразума

Српска академија наука и уметности има потписане билатералне споразуме о научној (и уметничкој) сарадњи са 23 националне академије наука. Овим споразумима обухваћена су 53 истраживачка пројекта и

предвиђено по 154 човек/недеља годишње за бездевизну размену за наше и иностране истраживаче.

Ове године искоришћено је 43 човек/недеље за размену истраживача. Домаћи истраживачи су искористили 25 човек/недеља, страни истраживачи 18 недеља.

Сарадња са Азербејџанском националном академијом наука

Видети Годишњак CXXII за 2015. годину.

Сарадња са Академијом наука и умјетности Републике Српске

Српска академија наука и уметности и Академије наука и умјетности Републике Српске потписале су у јуну Програм сарадње Српске академије наука и уметности и за период 2024-2025. године, који садржи 13 заједничких пројеката и подразумева заједничку реализацију 6 научних скупова, једног циклусног предавања као и организацију заједничких изложби. Годишња квота за размену истраживача није фиксно одређена. Током године није било размене.

Сарадња са Атинском академијом

Видети Годишњак CXXII за 2015. годину стр. 248.

Сарадња са Аустријском академијом наука

Српска академија наука и уметности и Аустријска академија наука остварују научну сарадњу у оквиру једног заједничког истраживачког пројекта (2022-2025). Годишња квота за размену истраживача износи по 4 недеље. Током године није било размене истраживача.

Сарадња са Бугарском академијом наука

Српска академија наука и уметности и Бугарска академија наука утврдиле су Листу заједничких истраживачких пројеката (2023-2025) која садржи 18 заједничких пројеката, а годишња квота за размену износи 35 недеља. Домаћи истраживачи искористили 19 недеља, док су бугарски истраживачи искористили 8 недеља.

Сарадња са Националном академијом наука Белорусије

Видети Годишњак CXXVI за 2019. годину стр 217.

Сарадња са Мађарском академијом наука

Српска академија наука и уметности и Мађарска академија наука потписале су Протокол о сарадњи за период 2024-2026 и усвојиле су Листу заједничких истраживачких пројеката (2024-2026) која садржи два пројекта. Квота за размену

истраживача није фиксна, а ове године домаћи истраживачи нису користили квота, док су мађарски истраживачи искористили две недеље.

Сарадња са Македонском академијом наука и уметности

Квота за размену истраживача износи до 6 недеља годишње. Током године домаћи истраживач је искористио недељу дана, док македонски истраживачи нису користили квоту.

Сарадња са Пољском академијом наука

Годишња квота за размену истраживача износи по седам недеља. Током године домаћи истраживачи нису користили квоту, док су пољски истраживачи искористили 2 недеље.

Сарадња са Румунском академијом

Годишња квота за размену износи 15 човек/недеља. Током године домаћи истраживачи искористили су 3 недеље, док су румунски истраживачи искористили 4 недеље.

Сарадња са Руском академијом наука

Видети Годишњак CXXIII за 2016. годину, стр 219.

Сарадња са Словачком академијом наука

Потписан је нови Програм сарадње који садржи Листу заједничких истраживачких пројеката са укупно два *Mobility* пројекта. Годишња квота за размену истраживача није фиксно одређена. Током године није било размене истраживача.

Сарадња са Словеначком академијом наука и уметности

Усвојена је Листа заједничких пројеката са укупно 4 пројекта и потписан је Анекс II Споразума којим је квота за размену истраживача

повећана са 2 на 10 недеља. Домаћи и словеначки истраживачи су искористили по две недеље.

Сарадња са Турском академијом наука

Видети Годишњак САНУ CXVIII за 2011. годину, стр. 269.

Сарадња са Националном академијом наука Украјине

Видети Годишњак САНУ CXXI за 2014. годину, 219.

Сарадња са Чешком академијом наука

Видети Годишњак САНУ CXVII за 2010. годину, 271.

Сарадња са Краљевском академијом за књижевност, историју и старине (Шведска)

Видети Годишњак САНУ CXXI за 2014. годину, 219.

Сарадња са Краљевском фламанском академијом наука и уметности Белгије

Видети Годишњак САНУ CXVIII за 2011. годину, стр. 264.

Сарадња са Кинеском академијом друштвених наука, Кинеском академијом наука у Пекингу и Шандунг академијом наука

Видети Годишњак CXXIII за 2016. годину, стр 220 за КАДН.

Видети Годишњак CXXVI за 2019. годину стр 217 за КАН.

Споразум о научној сарадњи САНУ и Шандунг академије наука (ШАН) потписали САНУ и ШАН, у Београду, 2019. године.

Током године није остварена размена истраживача.

Сарадња са Националном академијом „Деи Линчеи“

Видети Годишњак САНУ CXXI за 2014. годину, 220.

Сарадња са Црногорском академијом наука и умјетности

Српска академија наука и уметности и Црногорска академија наука и умјетности потписале су Анекс Споразума о сарадњи којим су прецизирани услови и модалитети билатералне сарадње. Договорено је да квота за размену истраживача износи 7 недеља.

Сарадња са Академијом наука Исламске Републике Иран

Видети Годишњак САНУ CXXIX за 2022. годину, стр. 24.

Сарадња са Националним саветом за истраживања Канаде

Видети Годишњак САНУ CXVIII за 2011. годину, стр. 264.

Споразуми о билатералној сарадњи са академијама земаља чланица ЕУ

Земља	Број пројеката	Укупан број недеља	Број искоришћених недеља		Број гостујућих истраживача	
			иностранн	домаћи	иностранн	домаћи
Аустрија	1	4	-	-	-	-
Бугарска	18	35	19	8	7	11
Мађарска	2	није фиксни	2	-	3	-
Пољска	-	7	2	-	3	-
Румунија	9	15	4	3	4	3
Словачка	2	није фиксни	-	-	-	-
Словенија	4	10	2	2	2	2
Чешка Република	-	15	-	-	-	-
Шведска*	-	10	-	-	-	-
Белгија*	-	4	-	-	-	-
Грчка*	-	4	-	-	-	-
Италија **	-					

*Не постоји листа усклађених пројеката, већ се бездевизна размена истраживача одвија према одредбама дефинисаним Споразумом о научној сарадњи две академије.

** Потписан Меморандум о разумевању као кровни документ, а детаљи сарадње разрађују се за сваки посебан пројекат.

Споразуми о билатералној сарадњи са академијама осталих земаља

Земља	Број пројеката	Укупан број недеља	Број искоришћених недеља		Број гостујућих истраживача	
			иностранн	домаћи	иностранн	домаћи
Азербејџан	-	15	-	-	-	-
Белорусија	-	-	-	-	-	-
Кина*	-	14	-	-	-	-
Македонија	7	6	-	1	-	1
Република Српска	13	-	-	-	-	-
Турска*	-	6	-	-	-	-
Украјина	-	7	-	-	-	-
Црна Гора	-	7	-	-	-	-
Иран	-	5	-	-	-	-

*Не постоји листа усклађених пројеката, већ се бездевизна размена истраживача одвија према одредбама дефинисаним Споразумом о научној сарадњи две академије.

Листа институција по земљама са којима САНУ има потписане споразуме/остварује сарадњу

Р.бр.	**Земља**	**Национална академија наука**	**Друга установа**
1.	Азербејџан	Азербејџанска национална академија наука	
2.	Аустрија	Аустријска академија наука	Европска академија наука и уметности, Салцбург
3.	Белорусија	Национална академија наука Белорусије	
4.	Белгија	Краљевска фламанска академија наука и уметности Белгије	
5.	Бугарска	Бугарска академија наука	
6.	Грчка	Атинска академија	
7.	Италија	Национална академија „Деи Линчеи“	Савет за национална истраживања Италије
8.	Иран	Академија наука Исламске Републике Иран	
9.	Канада		Национални савет за истраживања Канаде
10.	Кина	-Кинеска академија друштвених наука -Кинеска академија наука -Шандунг академија наука	
11.	Мађарска	Мађарска академија наука	
12.	Македонија	Македонска академија наука и уметности	
13.	Пољска	Пољска академија наука	
14.	Република Српска	Академија наука и умјетности Републике Српске	
15.	Румунија	Румунска академија	
16.	Руска Федерација	Руска академија наука	
17.	Словачка	Словачка академија наука	
18.	Словенија	Словеначка академија наука и уметности	
19.	Турска	Турска академија наука	
20.	Украјина	Национална академија наука Украјине	
21.	Црна Гора	Црногорска академија наука и умјетности	
22.	Чешка Република	Чешка академија наука	

23.	Шведска	Краљевска академија за књижевност, историју и старине	

Посете Српске академије наука и уметности

Председник САНУ академик Зоран Кнежевић посетио је у октобру Бугарску академију наука поводом обележавања 155 година од оснивања Бугарске академије наука.

Делегација САНУ коју су чинили председник САНУ академик Зоран Кнежевић, генерални секретар САНУ академик Небојша Лалић, потпредседник САНУ академик Зоран В. Поповић, потпредседник САНУ академик Миодраг Марковић, председник Огранка САНУ у Новом Саду академик Стеван Пилиповић и академик Владимир С. Костић, боравила је у узвратној посети Словеначкој академији наука и уметности у периоду 16-18. децембра.

Посете Српској академији наука и уметности

Српску академију наука и уметности посетила је 16. и 17. јануара делегација Словеначке академије наука и уметности у следећем саставу: председник САЗУ академик Петер Штих, потпредседница САЗУ академик Татјана Авшич Жупанц и секретар Одељења ликовних уметности САЗУ академик Јожеф Мухович.

САНУ је 21. марта посетио председник Словачке академије наука проф. др Павол Шајгалик.

Делегација Македонске академије наука и уметности на челу са председником МАНУ Живком Поповим посетила је 5. јула Српску академију наука и уметности.

САНУ је 7. јуна посетила делегација АНУРС у саставу: академик Драгољуб Мирјанић, потпредседник АНУРС и академик Драго Бранковић, генерални секретар АНУРС и том приликом је потписан Програм сарадње САНУ и АНУРС који садржи 13 заједничких пројеката и подразумева заједничку реализацију 6 научних скупова, једног циклусног предавања, као и организацију заједничких изложби.

Српску академију наука и уметности посетио је 6. септембра потпредседник ПС ОЕБС, специјални представник за Југоисточну Европу г. Кириакос Хацијани.

САНУ су 12. новембра посетили представник председника Руске Федерације за међународну културну сарадњу господин Михаил Швидкој, аташе Министарства спољних послова Русије и асистент господина М.

Швидкоја господин Максим Разумов и заменик амбасадора Русије господин Андреј Темјашов.

***

Српску академију наука и уметности посетио је 8. априла министар грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре Републике Србије Горан Весић са делегацијом.

Српску академију наука и уметности, 29. августа, посетио је министар културе Републике Србије Никола Селаковић са делегацијом.

***

У Сектору су систематизована следећа радна места: руководилац Сектора, два стручна сарадника за међународну сарадњу, три стручна сарадника за организацију скупова и предавања и референт за административно-техничке послове.

На основу одлука ИО САНУ, Сектор израђује програме и финансијске планове за учешће представника САНУ на међународним скуповима, студијске боравке у иностранству, организацију научних скупова и посете предавача, као и аналитички преглед планираних и утрошених средстава по плановима током године.

Сектор пружа стручну и техничку помоћ у организацији научних скупова и предавања, свечаних и осталих јавних скупова Академије.

Припремају се материјали за седнице ИО САНУ који се односе на делокруг рада Сектора и реализују одлуке са седница ИО и Председништва.

У Сектору се обављају и следећи послови: резервација и куповина путних карата, резервација смештаја, израда путних налога за службена путовања чланова САНУ у земљи и иностранству, израда решења за девизну исплату за путовања у иностранству, резервација смештаја за истраживаче по размени, чланове делегација, предаваче, учеснике научних скупова из земље и иностранства, организација боравка иностраних делегација, послови протокола у случају смрти неког од чланова.

Сектор сачињава прилоге и подсетнике за разговоре са иностраним гостима, води белешке на састанцима и разговорима, припрема сценарија за скупове и свечаности, прилоге за сајт Академије из свог делокруга рада, као и остале административно-техничке послове.

ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ У 2024. ГОДИНИ

У Сектору за издавачку делатност током године посао је обављало седморо запослених: руководилац Сектора, технички уредник, лектор за српски језик, лектор за енглески језик, референт за дистрибуцију издања и двојица референата за складиштење књига (стручна сарадница за лектуру и припрему издања САНУ је на породиљском одсуству). Сви послови из делокруга рада Сектора обављени су квалитетно и ажурно. У раду су примењиване одредбе Правилника о издавачкој делатности и других општих аката САНУ. Припремљено је и одржано десет седница Издавачког одбора. Реализоване су све одлуке произашле из рада Издавачког и Извршног одбора у вези са издавачком делатношћу. Поштоване су одредбе Закона о јавним набавкама, спроведен је тендер за избор три штампарије са којима ће Академија сарађивати у наредне три године по оквирном споразуму и сукцесивно су спровођени тендерски поступци за услуге штампања. Рукописи су, према приоритетима које је установио Издавачки одбор, редовно давани у штампу. У штампу је предат 22. том Речника САНУ.

Српска академија наука и уметности је са огранцима у Новом Саду и Нишу, као и Центром за научноистраживачки рад САНУ и Универзитета у Крагујевцу, објавила у току године (од 19. јануара 2024. до 20. јануара 2025) укупно 52 издања, од чега је зборник радова Заштита, очување и афирмација српског културног наслеђа на Косову и Метохији у два тома. Због великог интересовања јавности поново су објављена следећа издања: Духовно и културно наслеђа манастира Студенице, на српском и енглеском језику, и зборник радова Пројекат Јадар – шта је познато?. По типу публикација објављено је 8 монографија, 22 зборника радова, 10 каталога, 11 појединачних бројева часописа и једна библиографија. Више од 280 аутора публиковало је 253 научна рада у Академијиним издањима. За некомерцијалне потребе објављен је Каталог издања САНУ: 2022–2023–2024. Укупни трошкови издавања публикација износили су 13.489.702,00 РСД. Издања Галерије САНУ финансирана су из посебних извора.

Академијина издања овенчана су следећим наградама: на седмом Фестивалу хуманистике, културе и уметности – ФесК „Пази шта читаш", одржаном у ПТТ музеју у Београду, за трећи том едиције Живот и стваралаштво жена чланова Српског ученог друштва, Српске краљевске академије и Српске академије наука и уметности, Српској академији наука и уметности припала је Награда за допринос иновативно-образовној пракси.

Удружење ликовних уметника примењених уметности и дизајнера Србије (УЛУПУДС) доделило је Награду „Ранко Радовић" за 2024. годину, у категорији критичко теоријски текстови о архитектури, урбанизму и граду, ауторима др Дијани Милашиновић Марић и др Игору Марићу за монографију Архитектонично – архитекта Иван Антић, објављену у издању Српске академије наука и уметности.

Српска академија наука и уметности је представила своја издања на Сајму књига на штанду Центра за промоцију науке, а на промоцији издања у сали „Иво Андрић" говорили су академик Зоран Кнежевић, председник САНУ, академик Небојша Лалић, генерални секретар и главни уредник издања Председништва САНУ, и академик Миро Вуксановић, управник Библиотеке САНУ.

Технички је обрађено и припремљено за штампу 25 књига и урађен је дизајн њихових корица. Технички уредник је урадио прелом и графичко-визуелно решење издања Палата Српске академије наука и уметности аутора проф. др. Милана Просена и четврте књиге едиције Живот и стваралаштво жена чланова СУД, СКА и САНУ. Наведена издања су у Сектору за издавачку делатност припремљена у целости (прелом, лектура, коректура и завршна ревизија). Уз послове правописне редакције и превођења, лектори су, у циљу очувања језичке норме, пружали информације и препоруке колегама из других служби.

Купцима је у Сектору за издавачку делатност продато 362 примерка издања САНУ у износу од 613.776,66 РСД са ПДВ-ом. Највише су продаване следеће публикације: прво и друго издање зборника радова Пројекат Јадар – шта је познато?, монографија арх. Тихона (Ракићевића), владике моравичког, Темплон: преграда олтара / иконостас од настанка до развијене средњовековне форме, са освртом на српске задужбине од краја XII века до Велике сеобе 1690. године, монографија академика Павла Петровића, Макроекономске кризе и реформе у Србији 1980–2023: економетријска анализа и зборник радова са циклуса предавања Контроверзе у медицини (ур. Душица Лечић Тошевски).

По одлуци ИО САНУ од 25. 1. 2024. године, Сектор за издавачку делатност САНУ организовао је акцију даривања гимназија у Београду и унутрашњости: на 17 адреса дистрибуирано је укупно 952 примерака издања САНУ, у вредности од 2.305.509,23 РСД без ПДВ-а. Укупно је уступљено без накнаде више од пет хиљада издања САНУ према Правилнику о издавачкој делатности.

Израђен је преглед издања за Каталог издања научноистраживачких организација Републике Србије 2023/24. за Сајам књига и за Годишњак САНУ. Редовно су достављани обавезни примерци у штампаној и електронској форми Народној библиотеци Србије, Универзитетској библиотеци „Светозар Марковић", Библиотеци града Београда и Универзитетској библиотеци у Бањалуци.

За библиотечку размену спаковано је и послато 1822 издања, од чега су издања САНУ – 1167 примерака, издања института САНУ – 505 примерака и издања других издавача – 150 примерака.

Све објављене књиге смештене су у магацин на начин прописан за њихово чување и дистрибуирање.

Издања САНУ у 2024. години
(објављено од 19. јануара 2024 – 20. јануара 2025)

17. Трибина бр. 12 (Биограф – објављено 19. 1)
18. Билтен математичке садржине 48 (наша штампарија – објављено 30. 1)
19. Интелектуалци: јуче и данас (Биограф – објављено 12. 2)
20. СДЗ 70/1 (Институт – објављено 21. 2)
21. Г. Суботић, Плаштаница београдског митрополита Исидора (Сл. гласник – објављено 21. 3)
22. П. Петровић, Макроекономске кризе и реформе (Планета – објављено 21. 3)
23. Образовање: стање, перспективе и улога у развоју Србије (Сл. гласник – објављено 21. 3)
24. Контроверзе у медицини (Планета – објављено 21. 3)
25. Јужнословенски филолог 79/2 (Институт – објављено 27. 3)
26. СДЗ 70/2 (Институт – објављено 27. 3)
27. Никола Добровић – поводом 125 година од рођења (Сл. гласник – објављено 1. 4)

28. Жене САНУ, књ. 3 (Планета – објављено 10. 4)

29. Библиографија Љ. Максимовића (наша штампарија – објављено 10. 4)

30. Духовно и културно наслеђе манастира Студенице, 2. издање_СРП (Планета – објављено 23. 4)

31. Духовно и културно наслеђе манастира Студенице, 2. издање_ЕНГ (Планета – објављено 23. 4)

32. Темплон (Планета – објављено 23. 4)

33. Урош Предић – Изложбена свеска 44 (Сл. гласник – објављено 23. 4)

34. Заштита, очување и афирмација српског културног наслеђа на Косову и Метохији, 2 тома (Сл. гласник – објављено 23. 4)

35. Развој српске енергетике (Бирограф – објављено 24. 4)

36. ГНТ 53, Александар Ђорђевић – градитељ Београда (Бирограф – објављено 8. 5)

37. *Homo musicus, homo poeticus*. Живот и дело академика Властимира Трајковића (саиздаваштво са Музиколошким институтом САНУ – објављено 28. 5)

38. Каталог Кун: уметник – радник – борац (Бирограф – објављено 11. 6)

39. Зборник о Сими Лозанићу (Планета – објављено 17. 6)

40. Пројекат Јадар, 2. издање (Планета – објављено 17. 6)

41. Јаков Игњатовић у књижевности (Планета – објављено 17. 6)

42. Годишњак за 2023. годину (Бирограф – објављено 24. 6)

43. ГНТ 54, Уметност конструисања (саиздавачтво са АФ – објављено 4. 7)

44. Каталог Сима Лозанић, витез српске науке_ЕНГ (Бирограф – објављено 25. 7)

45. Новине у гојазности 2023 (Сл. гласник – објављено 15. 8)

46. М. Војводић, Чланци и расправе (Планета принт – објављено 12. 9)

47. Савремена стремљења у електрохемији у процесу преласка на обновљиве изворе енергије (Бирограф – објављено 13. 9)

48. Органска производња у Србији (Сл. гласник – објављено 13. 9)

49. Јужнословенски филолог 80/1 (Институт – објављено 13. 9)

50. ГНТ 55, Академик Недељко Кошанин, зачетник модерне српске ботанике (објављено 30. 9)

51. Галерија 163, Владимир Р. Петковић (Бирограф – објављено 30. 9)

52. Хиландарски зборник 16 (Планета принт – објављено 26. 10)

53. Каталог издања САНУ 2022–2023–2024 (Сл. гласник – објављено 14. 11)

54. Глас ОЈК 34 (Сл. Гласник – објављено 3. 12)

55. Будућност старења (Бирограф – објављено 16. 12)

56. 75 година од открића транзистора (Сл. гласник – објављено 26. 12)

57. Каталог Галерије, Дадо: историја природе 1954–2000 (Галерија САНУ – објављено 26. 12, чека се још 52 примерка)

58. Живот и дело српских научника 20 (Планета – објављено 20. 1. 2025)

59. Срби у Хрватској: актуелни положај (Планета – објављено 20. 1. 2025)

60. Зборник о Србима у Хрватској 14 (Бирограф – објављено 20. 1. 2025)

61. Владимир Р. Петковић_ЕНГ (Бирограф – објављено 20. 1. 2025)

62. Анали Огранка у Новом Саду, бр. 19 за 2023. (Огранак у Новом Саду)

63. Хроника Огранка у Новом Саду, бр. 13 (Огранак у Новом Саду)

64. Алпар Лошонц, Енигма конзервативног либерализма: да смо сви ордолиберали? (Огранак у Новом Саду)

65. Хроника Огранка у Нишу, бр. 7 (Огранак у Нишу)

66. Језик нишких медија (Огранак САНУ и ИСЈ, Бирограф – објављено 24. 4)

67. Пастирска лексика призренско-тимочког краја (Огранак САНУ и ИСЈ, Планета принт – објављено 12. 9)

68. Биодизел од рицинусовог уља: од семена до одрживе енергије (Огранак у Нишу и Тех. факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици)

ПРЕГЛЕД ПРИХОДА И РАСХОДА ФОНДА САНУ ЗА ИСТРАЖИВАЊА У НАУЦИ И УМЕТНОСТИ У 2024. ГОДИНИ

Остварени приход	77.000.000,00 динара
Утрошена средства	76.360.675,34 динара
Неутрошена средства	639.324,66 динара

CIP – Каталогизација у публикацији

Народна библиотека Србије, Београд

001(497.11)

БИЛТЕН Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности за ... годину / главни и одговорни уредник Зоран Кнежевић. – 2015, бр. 41-. – Београд: Српска академија наука и уметности, 2016– (Београд: Српска академија наука и уметности). – 24 cm

Годишње. – Је наставак: Билтен Фонда за научна истраживања – Српска академија наука и уметности = ISSN 0352–2385

ISSN 2466-4286 = Билтен Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности

COBISS.SR-ID 223165708